

ДЖ. Р. Р. ТОЛКИН

ХОБИТ

БИЛБО БЕГИНС ИЛИ ДОТАМ И ОБРАТНО

ИЛ. ГРЕГЪР КИТЧЕ БАГЪТ

ПРИКАЗЕН РОМАН ЗА МАЛКИ И ГОЛЕМИ

ДЖОН Р. Р. ТОЛКИН
ХОБИТ
БИЛБО БЕГИНС, ИЛИ ДОТАМ
И ОБРАТНО

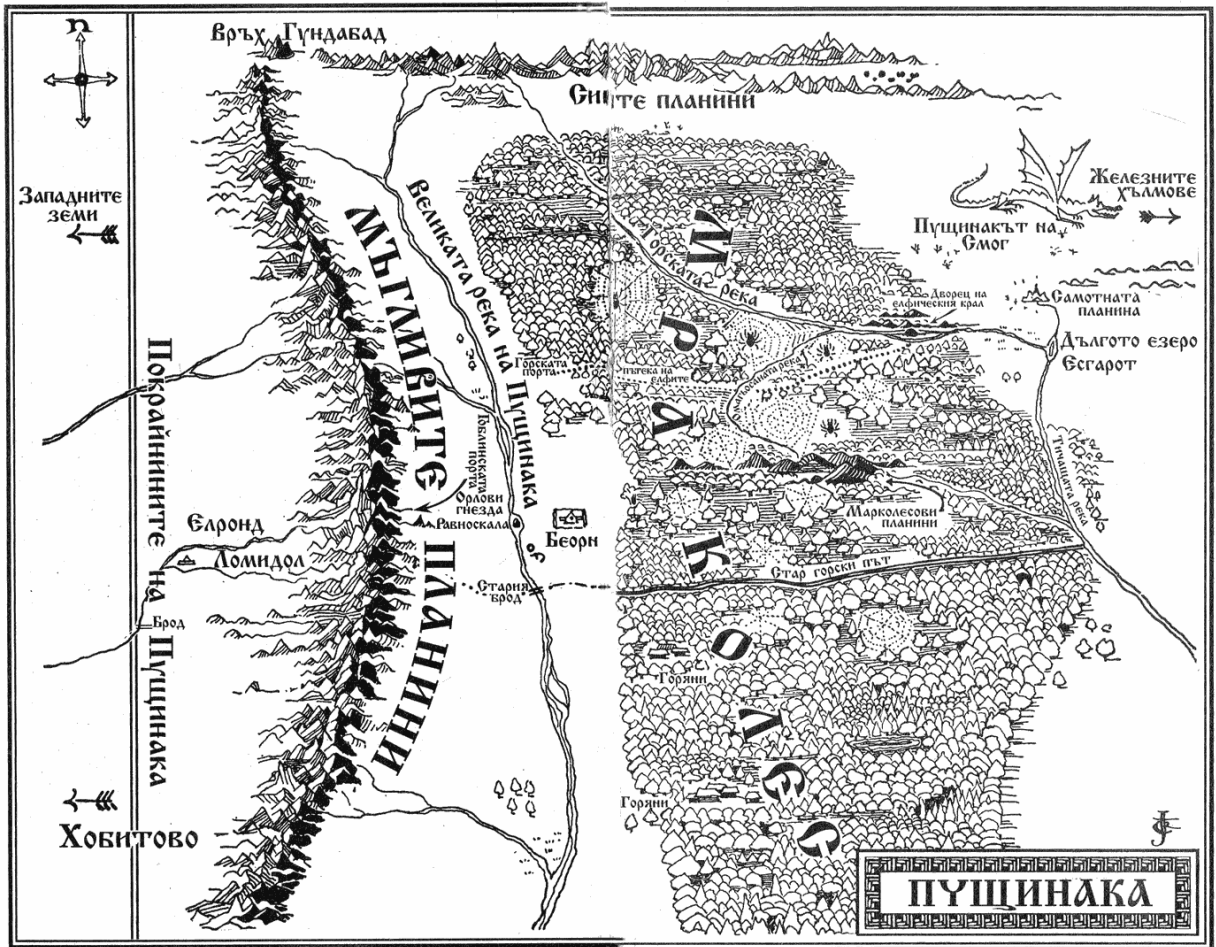
Превод: Красимира Тодорова

chitanka.info

Приказният роман „Хобит“ се ражда през 1937 и мълниеносно обикаля света. Неговият герой Билбо Бегинс става любимец на децата по света наред с Мечо Пух и Алиса. А той напълно заслужава това. Защото притежава много качества и добродетели, за които и сам не подозира.

Но един ден вълшебникът Гандалф и джуджетата на Торин Дъбоцит го повеждат на смело и опасно пътешествие до опустошената планина, за да търсят едно старо съкровище.

Тогава се разбира, че малкият разбойник Билбо притежава добро и честно сърце, чуждо на сляпата алчност за злато. А ние всички, малки и големи читатели на тази книга, се стремим да бъдем като тези, които обичаме! Нали?!

Пущинака

1.

НЕОЧАКВАНИ ГОСТИ

В една дупка в земята живееше хобит. Това обаче не беше никаква неприветлива, мръсна и усойна дупка, пълна с отдавна умрели червеи и мирис на влага; не беше и някоя суха, песъчлива и празна дупка, в която няма нито на какво да седнеш, нито какво да хапнеш. Не — това беше дупка на хобит, а дупката на един хобит означава удобство.

Имаше врата, като кръгло прозорче на кораб, боядисана в зелено, с кръгла и лъскава месингова дръжка точно в средата. Тази врата водеше към сводест коридор, досущ като тунел — един много удобен тунел без дим, с плочки и килими по целия под, с облицовани стени, лакирани столчета и много, много куки за окачване на шапки и палта — защото хобитът обичаше да посреща гости. Тунелът лъкатушеше и лъкатушеше из склона на един хълм — Хълма, както го наричаха на много километри наоколо, — а от двете му страни се отваряха множество малки кръгли вратички. Горен етаж у хобита нямаше. Спални, бани, изби, килери за провизии (немалко ни брой), гардероби (той имаше цели стаи, посветени на облеклото), кухни, трапезарии — всичко се намираще на един и същ етаж, а всъщност и в един и същ коридор. Най-хубавите стаи бяха разположени от лявата страна (при влизане), защото само те имаха прозорци — кръгли прозорци, през които се виждаше градината и слизащите надолу към реката ливади отвъд нея.

Хълма — Хобитово отвъд реката

Този хобит беше твърде заможен и се наричаше Билбо Бегинс. Бегинсови живееха из околностите на Хълма от незапомнени времена и всички ги уважаваха не само защото повечето от тях бяха богати, а и защото никога не се впускаха в приключения, нито пък правеха нещо неочаквано — винаги можеше да се предскаже какво би отговорил някой от техния род на какъвто и да било въпрос, без дори да си правиш труда да го питаш.

В тази история се разправя как един Бегинс преживя приключение и как извърши и каза някои най-неочаквани неща. Той може би загуби уважението на съседите си, но спечели — е, вие сами ще видите дали изобщо спечели нещо накрая.

Майката на нашия хобит... Но какво всъщност е това хобит? Струва ми се, че трябва да направим известно описание на тези същества, тъй като в наше време те вече се срещат рядко и се плашат от нас — Големите хора, както ни наричат. Те са (или са били) дребни човечета, наполовината на нашия ръст и малко по-мънички от брадатите джуджета. Хобитите обаче са без бради. В тях няма почти нищо вълшебно, с изключение на това, че могат да изчезват бързо и тихо, когато Големите тромави хора, като вас и мен, се появят, вдигайки шум, сякаш са слонове; а хобитите умеят да долавят всеки шум на повече от километър и половина разстояние. Те имат пълни коремчета, обличат се в ярки цветове (най-вече в зелено и жълто) и не носят обувки, защото природата ги е създала с ходила от дебела кожа, покрити с гъста и топла кафява козина, подобно на косата по главите им (само че тя е къдрава), имат дълги и сръчни кафяви пръсти на ръцете си, добродушни лица и се смеят шумно и звънливо (особено след като се наобядват, а това те правят два пъти на ден, когато има повечко за хапване).

Сега вече знаете достатъчно за тези малки човечета, за да продължим по-нататък. Както бях започнал да ви разказвам, майката на нашия хобит — Билбо Бегинс — беше прочутата Беладона Тук, една от трите славни дъщери на стария Тук, старейшината на хобитите, живеещи отвъд Реката — малката рекичка, която тече в подножието на Хълма. Често се говореше (в другите родове), че някога, много отдавна, един от прадядовците на Тук се бил оженил за самодива. Това, разбира се, беше измислица, но в техния род все пак имаше нещо не съвсем хобитово и от време на време някой Тук се впускаше в приключения. Той тихичко изчезваше, а семейството потуляваше работата; без съмнение обаче Тукови не се ползваха с онова уважение, на което се радваха Бегинсови, макар да бяха безспорно по-богати.

Самата Беладона Тук не преживя никакви приключения, след като стана госпожа Бънго Бегинс. Бънго, бащата на Билбо, построи за нея (и донякъде с нейни пари) най-разкошната от всички хобитови дупки, които можеха да се намерят под Хълма, над Хълма или отвъд Реката, и те живяха там до края на дните си. Не беше изключено обаче единственият ѝ син Билбо, макар да изглеждаше и да се държеше съвсем като благоразумния си и кротък баща, да бе наследил по Тукова линията нещо чудато в характера си, нещо, което само чакаше случай

да се прояви. Билбо порасна, стана мъж и приближаваше вече петдесетте, ала случаят все не идваше и той си живееше удобно и спокойно в построената от баща му красива хобитова дупка, която току-що ви описах, твърдо решен да си остане в нея завинаги.

Но ето че една сутрин, много отдавна — когато на света имаше по-малко шум и повече зеленина, когато хобитите бяха все още многобройни и живееха щастливо, а самият Билбо Бегинс си стоеше след закуска на вратата, пушейки една много дълга дървена лула, която му стигаше почти до обраслите с козина (старателно сресана) пръсти на краката, — най-неочаквано се появи Гандалф. Гандалф ли? Ако сте чували само една четвърт от това, което аз съм чувал за него, а аз съм чувал съвсем малко от онова, което има да се чува, то тогава трябва да се пригответе за една крайно интересна приказка. Приказките и приключенията просто никнеха като гъби по най-удивителен начин навсякъде, където се появяваше той. Гандалф не бе изминавал под Хълма от години — всъщност откакто бе умрял приятелят му, Стария Тук — и хобитите почти не го помнеха как изглежда. Беше заминал по някаква своя работа отвъд Хълма и Реката още когато те бяха малки хобитови момиченца и момченца.

Тъй че в онова утро нищо неподозиращият Билбо видя пред себе си просто един старец с тояга. Непознатият носеше висока и островърха синя шапка, дълъг сив плащ, сребрист шал, над който се спускаше дълга до пояса брада, а краката му бяха обути в огромни черни ботуши.

— Добро утро! — каза Билбо, като имаше точно това наум, защото слънцето грееше, а тревата беше приказно зелена. Но Гандалф го изгледа изпод дългите си рунтави вежди, които стърчаха извън широката периферия на шапката, и попита:

— Какво искаш да кажеш? Пожелаваш ми добро утро или намекваш, че и да искам, и да не искам, утрото ще е добро; или пък, че в такова утро човек трябва да бъде добър?

— Всичките тези неща заедно — рече Билбо. — А отгоре на това утрото е много добро и за лула тютюн на открито. Ако имате лула, седнете и си я напълнете от моя тютюн. Няма защо да се бърза, целият ден е пред нас!

И Билбо седна на една пейка до вратата, кръстоса крака и пусна красиво сивкаво колелце дим, което се понесе във въздуха и цяло-

целеничко отплува към Хълма.

— Много хубаво! — каза Гандалф. — Но тази сутрин аз нямам време да пускам колелца от дим. Подготвям приключение и съм тръгнал да търся някой, който да вземе участие в него, ала ми е много трудно да го намеря.

— И аз мисля, че е трудно, особено по тези места! Ние сме скромни, кротък народ и приключенията не са за нас. Това са неприятни, опасни, неприлични неща! Карат те само да закъсняваш за обед. Не разбирам какво добро виждат някои в тях — додаде господин Бегинс, пъкна палец под една от презрамките си и пушна ново, още по-голямо колелце дим. После извади писмата от сутрешната си поща и започна да ги чете, като се правеше, че не обръща внимание на стареца. Смяташе го за неподходяща компания и затова му се искаше някак да го отпрати. Но старецът не се и помръдваше. Стоеше, подпрян на тоягата си, и безмълвно се взираше в хобита, докато най-накрая Билбо се почувства доста неудобно и дори малко се ядоса.

— Добро утро! — каза най-сетне той. — На нас тук не ни трябват приключения, благодаря! Можете да потърсите желаещи на Хълма или отвъд Реката.

С това искаше да покаже, че разговорът е свършил.

— Колко много неща изразяваш ти с едно „Добро утро“! — каза Гандалф. — Сега намекваш, че желаеш да се отървеш от мен и че утрото няма да е добро, докато не се махна.

— Съвсем не, съвсем не, драги ми господине! Но почакайте, всъщност знам ли ви името?

— Да, да, драги ми господине. Аз знам твоето, Билбо Бегинс. А и ти знаеш моето, но не си спомняш, че е мое. Аз съм Гандалф и Гандалф това съм аз! Като си помисля само, че доживях да бъда „доброутросван“ от сина на Беладона Тук, сякаш съм дошъл да продавам копчета пред вратата му!

— Гандалф? Гандалф? Майчице! Онзи странстващ вълшебник, дето бе подарил на Стария Тук вълшебните диамантени копчета за риза, които сами се наместваха, а после се разкопчаваха само по заповед на стопанина? Онзи, дето е разказвал такива прекрасни приказки за дракони, за гоблини, за великани, за избавление на принцеси и за неочакваното щастие, сполетяло злочести сираци? Същият онзи, дето е изработвал такива чудесни фойерверки! Спомням си го добре. Старият

Тук обикновено ги пускаше вечерта срещу Еньовден. Каква красота! Те се издигаха като огромни огнени лилии и се посипваха надолу като златен дъжд, озарявайки тъмнината през цялата вечер!

Сега вече виждате, че господин Бегинс съвсем не беше така груб и безчувствен, както искаше да се представи, и че много, много обичаше цветята.

— Майчице! — продължи Билбо. — Нима ти си същият онзи Гандалф, който е подмамвал толкова много кротички и тихи момчета и момичета да се впускат в най-различни безумни приключения? Като се започне например от катеренето по дърветата на гости при горските елфи, та до пътешествията с кораби към непознати брегове! Честна дума, животът е бил много интерес... Искам да кажа, че едно време ти доста си обърквал нещата по тия места. Извинявай, но нямах представа, че все още се занимаваш с подобни работи.

— Че с какво друго да се занимавам? — попита вълшебникът. — Все пак радвам се, че си спомняш нещичко за мен. Във всеки случай спомняш си с удоволствие за моите фойерверки, а това ми дава известна надежда. И от уважение към твоя дядо, Стария Тук, и към горката Беладона аз ще ти дам онова, което поиска.

— Извинявай, но аз не съм поискал нищо.

— Поиска, поиска! И то два пъти. Поиска ми извинение. Добре, получаваш го. Ще сторя дори нещо повече — ще те пратя на онова приключение. За мен ще бъде забавно, за теб — приятно, а по всяка вероятност и полезно, стига да се завърнеш здрав и читав.

— Съжалявам, но не желая никакви приключения, благодаря. И най-малко днес. Добро утро! Но, моля, заповядай на чай винаги, когато пожелаеш! Защо не и утре? Ела утре! Довиждане!

С тези думи хобитът обърна гръб, шмугна се през кръглата зелена врата и я захлопна бързо, но не дотолкова, че да излезе невъзпитано. Вълшебниците все пак са си вълшебници.

— Откъде пък ми скимна да го поканя на чай! — рече си Билбо, като влизаше в кухненския килер. Той съвсем наскоро беше закусил, но си мислеше, че една-две чаени сладки и нещичко за пийване ще му дойдат добре след преживяния страх.

Междувременно Гандалф все още стоеше вън пред вратата и тихо се смееше. По някое време той пристъпи напред и с острия връх на жезъла си надраска странен знак върху красивата зелена входна врата

на хобита. После си тръгна, а Билбо, който довършваше втората си чаена сладка, тъкмо в този момент си помисли как благополучно се бе измъкнал от нежеланите приключения.

На следния ден почти бе забравил за Гандалф. Той рядко запомняше нещата, ако не си ги запишеше върху специална табличка например така: „Гандалф. Чай. Сряда.“ А през вчерашния ден бе твърде объркан, за да направи подобно нещо.

Малко преди часа за чай откъм камбанката на входната врата долетя страховит звън и чак тогава Билбо си спомни. Хукна да сложи чайника на огъня, добави още една чашка и чинийка, още няколко сладки и изтича към вратата.

— Много съжалявам, че те накарах да чакаш! — понечи да каже той, ала внезапно видя, че пред него съвсем не стои Гандалф, а едно джудже с дълга синя брада, подпъхната в златен колан, и блеснали очи под нахлупената тъмнозелена качулка. Още щом вратата се отвори, то припряно нахълта вътре, сякаш го очакваха. Закачи качулката и наметката си на най-близката кука, после изрече с нисък поклон:

— Дуалин, на твоите услуги!

— Билбо Бегинс, на твоите! — отвърна хобитът, твърде изненадан, за да задава каквито и да било въпроси в момента. После се почувства неловко от настъпилото мълчание и добави: — Тъкмо се канех да пия чай, моля, заповядай да изпиеш и ти една чашка заедно с мен.

Думите му прозвучаха може би малко нелюбезно, макар да бяха казани от сърце. Пък и как би могло да бъде другояче, когато едно джудже идва неканено в къщата ти и окачва дрехите си в коридора, без да каже нито дума за обяснение.

Но не им бе писано да седят дълго край масата — всъщност едва бяха стигнали до третата сладка, когато камбанката отново издрънча, този път още по-силно.

— Извинявай — рече Билбо и се втурна към вратата.

— Ето че дойде най-последно! — канеше се да каже той на Гандалф този път. Но пак не беше Гандалф. Вместо него на входа стоеше престаряло джудже с бяла брада и алена качулка; то също хлътна навътре още щом вратата се отвори, сякаш бе поканено.

— Виждам, че вече са започнали да пристигат — рече джуджетото, като зърна закачената в коридора зелена наметка на Дуалин. Намести до

нея своята и като сложи ръка на гърдите си, каза:

— Балин, на твоите услуги!

— Благодаря — хлъцна Билбо.

Отговорът не беше особено подходящ, но думите „те вече са започнали да пристигат“ страшно го бяха смутили. Той обичаше гости, но предпочиташе да ги познава и да ги кани сам. Изведнъж му мина ужасната мисъл, че сладките може и да не стигнат, а тогава той, домакинът — защото Билбо знаеше задълженията си на домакин и ги спазваше дори когато му беше неприятно, — нямаше да хапне нито една.

— Заповядай да пийнеш чаша чай! — успя да избъбри той, след като си пое дълбоко дъх.

— Бих предпочел малко бира, ако това няма да те затрудни, любезни господине — каза белобрадият Балин. — А питка ще си хапна с удоволствие — питка с ким, стига да ти се намира.

— Намира ми се, намира ми се — отвърна Билбо, изненадан сам от любезността си. И той изтича към избата да налее халба бира, а оттам — към един от килерите, откъдето изнесе две красиви кръгли питки с ким, които бе изпекъл днес следобед с намерение да си ги хапне сладко на вечеря.

Когато се върна, Балин и Дуалин разговаряха на масата като стари приятели (а те всъщност бяха братя). Билбо тръсна пред тях бирата и питките и тъкмо тогава звънецът пак иззвъня веднъж и още веднъж.

„Този път вече сигурно е Гандалф“ — помисли си Билбо, докато подтичваше запъхтян по коридора. Но пак не беше Гандалф, а две нови джуджета — и двете със сини качулки, сребърни колани и жълти бради; всяко носеше торба с инструменти и лопата. Те нахълтаха вътре още преди вратата да се отвори докрай, но това вече никак не учудваше Билбо.

— С какво мога да ви бъда полезен, драги джуджета? — попита той.

— Кили, на твоите услуги! — рече едното.

— И Фили! — добави второто; двете едновременно си свалиха качулките и се поклониха.

— На вашите услуги и на услугите на вашите семейства! — отвърна Билбо, не забравяйки този път добрите си обноски.

— Дуалин и Балин вече са тук, както виждам — рече Кили. Бързо да се присъединяваме и ние към бандата!

„Банда ли? — помисли си господин Бегинс. — Тази дума не ми харесва. Трябва да поседна за минутка, да събера мислите си и да пийна нещо.“ Но едва бе отпил глътка в един тъгъл — четирите джуджета седяха около масата и си говореха за златни мини, за свадни с гоблините, за драконови безчинства и за много други неща, които той не разбираше, а и не желаше да разбере, защото му звучаха твърде приключенски, — когато „дзън-дзън-дзън-дзън“ звънецът иззвъня отново, сякаш някое непослушно момченце хобит се опитваше да откъсне шнура.

— Има някой на вратата! — рече той, като примигна.

— И то не един, а четирима, ако се съди по звука — каза Фили. — Впрочем ние ги видяхме да се задават подир нас в далечината.

Горкият малък хобит седна в коридора, захлупи лице в шепите си и взе да се пита какво всъщност става, какво още има да става и дали всички ще останат за вечеря. В този момент звънецът издрънча с небивала мощ и Билбо хукна пак към вратата. Но там стояха не четири, а ПЕТ джуджета — още едно бе пристигнало, докато той недоумяваше в коридора. Едва бе успял да завърти дръжката на вратата, когато всички те вече бяха вътре и се кланяха едно подир друго с думите: „На твоите услуги“. Имената им бяха Дори, Нори, Ори, Оин и Глоин; много скоро две пурпурни качулки, една сива, една кафява и една бяла увиснаха на закачалките, а новодошлите, подпъхнали мазолести палци под златните си и сребърни колани, поеха към стаята, където вече седяха другите. Не ще и дума, оформяше се една доста големичка „банда“. Едни искаха светла бира, други тъмна, а трети — кафе. Никой обаче не се отказваше от сладките, така че за известно време домакинът беше много зает.

Тъкмо бе сложил голямата кана с кафе на огнището, а джуджетата бяха омели питките с ким и започваха да лапат кифлите с масло, когато отекна мощно почукване. Този път не звъняха, а думкаха: дум, дум! Някой блъскаше с бастун по красивата зелена врата.

Билбо изтича по коридора, ядосан, объркан и силно обезпокоен — такава неприятна сряда той не помнеше. Отвори рязко вратата и вътре нападаха едно върху друго нови четири джуджета. А зад тях, подпрян на тоягата си, стоеше и се смееше Гандалф. Той здравата бе

олющил красивата зелена врата; между другото бе заличил и тайния знак, поставен от него предишната сутрин.

— По-полека, по-полека! — рече той. — Не е хубаво от твоя страна, Билбо, да караш приятелите ти да те чакат на вратата, а после да я отваряш като запушалка на бутилка шампанско! Запознай се с Бифур, Бофур, Бомбур и най-вече с Торин!

— На твоите услуги! — казаха Бифур, Бофур и Бомбур, застанали в редица. После окачиха две жълти качулки, една светлозелена, а също и една небесносиня с дълъг сребърен пискюл. Последната принадлежеше на Торин, едно важно и преважно джудже, всъщност не друг, а самият Торин Дъбоцит. Той кипеше от яд, че се е проснал върху изтривалката на Билбо под обединената тежест на Бифур, Бофур и Бомбур — още повече, че Бомбур беше извънредно дебел и тежък. И какъвто си беше горделив, Торин не каза нищо за каквито и да било „услуги“; но горкият господин Бегинс толкова пъти се извини, че накрая той изсумтя „моля, няма защо“, и престана да се цупи.

— Сега вече всички сме тук! — каза Гандалф, като погледна редицата от тринайсет качулки — коя от коя по-хубави — и собствената си шапка, окачена редом с тях. Каква весела компания! Надявам се, че сте оставили нещо за пийване и хапване и за закъснелите! Какво е това? Чай? Не, благодаря. За мен бих искал да донесеш малко червено вино.

— И за мен — рече Торин.

— И малинов конфитюр, и ябълкова пита — рече Бифур.

— И палачинки, и сирене — рече Бофур.

— И баница с месо, и салатата — рече Бомбур.

— И още сладки, и бира, и кафе, ако нямаш нищо против — провикнаха се останалите джуджета през вратата.

— Прибави и няколко яйца, любезни приятелю — извика подире му Гандалф, докато Билбо тичаше объркан от единия килер към другия. — Не забравяй студеното пиле и туршията!

„Той комай знае толкова по-добре и от мен с какви провизии са пълни килерите ми!“ — помисли си господин Бегинс, който вече беше напълно объркан и се питаше отчаяно дали наред собствената му къща не започва някакво най-ужасно приключение.

Когато успя да натрупа всички бутилки, чинии, вилици, лъжици, чаши; блюда с ястия и какво ли не върху огромните табли, той вече беше така разгорещен и ядосан, че лицето му пламтеше от руменина.

— Да му се не видят и досадните джуджета! — каза високо Билбо. Защо не дойдат да ми помогнат!

И ето! — О, чудо! На вратата на кухнята вече стояха Балин и Дуалин, а зад тях — Кили и Фили, и преди той да успее да изрече дума, те бяха отнесли таблите и няколко масички в гостната стая и бяха подредили всичко.

Гандалф седеше начело на групата, а тринайсетте джуджета се бяха наредили в кръг от двете му страни; Билбо си беше придърпал табуретка до огъня и хрупкаше някакъв бисквит (целият му глад се бе изпарил), като се мъчеше да си даде вид, че намира всичко това за съвсем естествено и не вижда нищо приключенско в него. Джуджетата ядяха и ядяха, говореха и говореха, а времето летеше. Най-после те отместиха столовете си назад и Билбо стана да прибере чиниите и чашите.

— Предполагам, че всички ще останете за вечеря? — попита той с любезен, но не особено настойчив тон.

— Разбира се — отвърна Торин. — Ще останем не само за вечеря, а и след вечеря. С работата ще се заловим по-късно, първо, трябва да си посвирим и попеем. А сега всичко да се разтреби!

Тогава дванайсетте джуджета — Торин, като по-важен остана да разговаря с Гандалф — скочиха на крака и натрупаха всичко накуп. После, без да търсят табли, тръгнаха към кухнята, крепейки на една ръка цели камари чинии с бутилка най-отгоре, а Билбо подтичваше подире им и почти крещеше от страх: „Моля, внимавайте!“ и „Моля, не си правете труд! Аз сам мога да се справя!“ Но джуджетата се правеха, че не го чуват, и започнаха да пеят:

*Трошете чинии, разбивайте чаши!
Ножове и вилици в миг изкривете!
От туй Билбо Бегинс най-много се плаши —
чупете шишета и тапи горете!*

*Режете покривки, маслото стъпчете!
Разлейте му всичкото мляко в килера!
Със бири и вино вратите мажете,
а костите скрийте накуп под миндера!*

*Сложете в казана да ври порцелана
и удрайте здраво с бухалка отгоре:
остане ли здрава чиния и кана —
метнете я храбро навън в коридора!*

От туй Билбо Бегинс най-много се плаши — палете, палете чинии и чаши!

Те, разбира се, не изпълниха нито една от тези ужасни заплахи, а със светкавична бързина измиха и прибраха всяко нещо, здраво и читаво, докато хобитът се въртеше насам-натам наред кухнята, опитвайки да види какво правят. После се върнаха в гостната и завариха Торин да си пуши лулата, вдигнал крака на решетката пред камината. Той пускаше огромни колела дим и като им кажеше накъде да полетят, те политаха — нагоре в комина или зад часовника върху камината, или под масата, или започваха да се въртят в кръг под тавана. Но накъдето и да отиде, не бяха достатъчно бързи, за да убегнат на Гандалф. Пук! И той изпращаше едно малко колелце дим от късата си глинена лула право през колелцата на Торин. После димните колелца на Гандалф ставаха зелени, връщаха се и увисваха над главата на вълшебника. Вече цяло облаче от тях се бе събрало около него и в полумрака това му придаваше чудноват и загадъчен вид. Билбо стоеше и наблюдаваше безмълвно — той много обичаше да пуска колелца от дим — и изведнъж се засрами, като си спомни колко горд се бе чувствал предишната сутрин от колелцата, които пращаше по вятъра отвъд Хълма.

— А сега малко музика! — рече Торин. — Извадете инструментите!

Кили и Фили изтичаха до торбите си и донесоха две малки цигулки; Дори, Нори и Ори измъкнаха някъде изпод дрехите си флейти; Бомбур довлече от преддверието барабан; Бифур и Бофур също излязоха и се върнаха с кларнети, които бяха оставили в подставката за бастуни. Дуалин и Балин казаха:

— Извинете, но ние оставихме нашите инструменти при входа.

— Тогава донесете и моя — рече Торин.

Те се върнаха с две виоли, големи колкото самите тях, и с арфата на Торин, увита в зелен плат. Арфата беше красива, златна и щом Торин докосна струните ѝ, от нея изведнъж се изтръгна тъй нежна и приятна

музика, че Билбо забрави всичко друго и се понесе из тъмни простори, под непознати луни, далеч отвъд Реката и много далеч от своята дупка под Хълма.

Мракът започна да прониква в стаята през малкото прозорче, което гледаше към склона на Хълма; светлината на огъня примигваше — беше хладна априлска вечер, — а те продължаваха да свирят и сянката на Гандалфовата брада се полюшваше върху стената.

Мракът изпълни вече цялата стая, огънят догоря, сенките се стопиха, а джуджетата все свиреха и свиреха. И изведнъж, продължавайки да свирят, те запяха едно по едно с плътните си гласове, както са пеели в древните си подземни жилища. Ето и един откъс от песента им, ако, разбира се, изобщо може да бъде песен без съпровода на тяхната музика.

*Отвъд планините е мъгла увенчани,
към древни чер този в недрата смълчани,
през утринен мрак потегляме пак
да дирим възшебното златно имане.*

*Джуджетата мощна магия творяха
и техните чукове звънко кънтяха.
В най-тайния кът, где сенките спят,
далеч под скалите дворците им бяха.*

*За елфи и мощни крале отдалече
безброй красоти сътворяваха вече
и знаеха тайни, лъчите сияйни
да сбират във камък, скрепен върху меча.*

*Превръщаха в наниз звездите среднощни,
венчаеха дръзко короните мощни
със драконов плам, а слънцето там
с луна съчетаваха в плетки разкошни.*

*Отвъд планините с мъгла увенчани,
към древни чертози в недрата смълчани,
през утринен мрак потегляме пак*

да дирим забравено старо имане.

Те пееха в своите подземни палати, за елфи и хора почти непознати, и златни потири, и бляскави лири се трупаша долу в хазните, богати.

*Но вихър жесток връхлетя над скалите,
застенаха жално сред мрака горите
и с пламък червен, по-ярък от ден,
дърветата лумнаха в огън обвити.*

*Тревожни камбани в нощта прокънтяха
и бледите хора със ужас видяха
как драконът срива, събаря, разбива
и яката крепост, и крехката стряха.*

*Димеше в зловещата нощ планината;
джуджетата чуха, че идва съдбата
и всички до крик спасиха се с бяг,
но гибел ги срещна отвън под луната.*

*Отвъд планините с мъгла увенчани,
към древни чертози в недрата смълчани,
пра утринен мрак потегляме пак
за златните арфи от древно имане.*

Докато джуджетата пееха, хобитът усети как го изпълва копнеж по красиви неща, сътворени от сърчни ръце с вещина и чародейство — страстният, неудържим копнеж, който изгаряше сърцата на джуджетата. Сетне в душата му се събуди неустрашимостта на неговите прадедовци. Тук и той замечта да отиде и види големите планини, да чуе шепота на боровете и грохота на водопадите, да броди из пещерите и вместо бастуна си да носи меч. Погледна навън през прозореца. Звездите блестяха върху тъмното небе над дърветата. За миг те му напомниха сияйните скъпоценни камъни на джуджетата, погребани в мрачните

пещери. Внезапно в гората отвъд Реката лумнаха пламъци — навярно някой палеше огън и Билбо си представи как хищни дракони плячкосват и опожаряват неговия тих и спокоен хълм. Побиха го тръпки и той тутакси стана отново обикновеният, кроткият господин Бегинс от Торбодън под Хълма.

Изправи се разтреперан, уж с намерение да донесе лампата, но комай възнамеряваше само да използва случая, за да се скрие в избата зад бурето с бира и да не излиза оттам, докато всички джуджета не си отидат. Изведнъж забеляза, че музиката и пеенето са стихнали, а гостите му го гледат със святкащи в мрака очи.

Къде отиваш? — попита Торин с тон, който явно подсказваше, че знае какво си е наумил хобитът.

— Мислех си, че се нуждаете от малко светлина — рече виновно Билбо.

— Ние обичаме мрака — отвърнаха в хор джуджетата. — За тайните дела е необходима тъмнина. Има още много часове до зазоряването.

— Разбира се! — рече Билбо и бързо понечи да седне, но не улучи стола, строполи се върху решетката пред камината и с трясък прекаaturi ръжена и лопатката.

— Тихо! — обади се Гандалф. — Да чуем какво ще ни каже Торин.

И Торин заговори.

— Слушайте, Гандалф, джуджета и ти, Билбо Бегинс — обърна се той към слушателите си. — Днес ние се събрахме в къщата на нашия приятел и съзаклятник, този великолепен юначен хобит — дано козината по краката му никога да не опада, а виното и бирата му да са все така хубави!

Той спря да си поеме дъх и да получи от домакина отговор за любезността си, ала горкият Билбо изобщо не разбра ласкателството. Само мърдаше устни, опитвайки да възрази, че го наричат юначага и още по-лошо — съзаклятник, но не беше в състояние да издаде и звук, дотолкова бе загубил и ума, и дума. И тъй Торин продължи:

— Събрали сме се да обсъдим нашите кроежи и намерения, нашите средства и начини на действие, нашите цели. Малко преди да съмне, ще потеглим на дълго пътешествие, от което някои от нас (а може би и всички, с изключение на нашия приятел и съветник,

изкусния вълшебник Гандалф) няма да се завърнат. Това е един преломен момент. Смятам, че целта ни е добре известна на всички. На уважаемия господин Бегинс, а може би и на едно-две от по-младите джуджета (мисля, че ще бъде прав, ако назова например Кили и Фили) е необходимо да се даде известно кратко обяснение за точното положение...

Ето как обичаше да се изразява Торин. Той беше важно джудже и ако го бяха оставили, навярно щеше да продължи да говори така, докато съвсем се задъха, без да каже на някого нещо, което вече да не е известно. Но ненадейно бе грубо прекъснат. Горкият Билбо не можеше повече да издържа. При думите „няма да се завърнат“ той усети как вътре в него започва да се надига писък, който не закъсня да изхвъркне навън като свирка на локомотив, излязъл от тунел. Джуджетата наскочаха и прекатуриха масата. Единият край на Гандалфовия магически жезъл припламна с ярка синя светлина и всички видяха горкият малък хобит, коленичил на килимчето пред камината, да трепери като лист. После той се простря по очи на пода и взе да вика: „Поразен от гръм, поразен от гръм!“ Дълго повтаряше само тези думи и за да не им пречи, джуджетата се видяха принудени да го вдигнат и отнесат в съседната стая, където го положиха на едно канапе, оставиха до него чаша с някакво питие и се върнаха да дообсъдят потайното си дело.

— Невъздържано малко човече! — рече Гандалф, когато насядаха отново. — Понякога изпада в такива странни настроения, но иначе си го бива, много си го бива — свиреп е като дракон, на когото са настъпили опашката.

Ако сте виждали дракон с настъпена опашка, ще разберете, че думите на Гандалф можеха да са само едно поетическо преувеличение за който и да било хобит, та дори и за праправуйчото на Стария Тук — Бикогласния, който бил толкова грамаден (за хобит, разбира се), че можел да язди истински кон. Той нападнал пълчищата гоблини при планината Грам в Битката за зелените поля и откъснал главата на техния крал Голфимбул с един удар на дървената си тояга. Кралската глава прелетяла около стотина метра из въздуха и накрая паднала в една заешка дупка. Така Бикогласния спечелил битката, а заедно с това била измислена играта голф (по името на нещастния Голфимбул).

Междувременно кроткият и простодушен потомък на Бикогласния вече бе дошъл на себе си. След като отпи една глътка от чашата, той пропълзя плахо до вратата на гостната и чу Глоин да казва:

— Хм! (Или нещо подобно на сумтене.) — Как мислите, дали ще ни върши работа? Чудесно е, че е тъй свиреп, както казва Гандалф, но един такъв вик в някой напрегнат момент ще бъде събуди дракона заедно с всичките му роднини — и с нас е свършено. Мисля обаче, че в него се долавяше повече страх, отколкото невъздържаност. Всъщност, ако не беше знакът на вратата, щях да смятам, че съм сбъркал къщата. Още като зърнах дребното човече да изскача запъхтяно на прага, веднага се усъмних. Че то повече прилича на бакалин, отколкото на професионален разбойник!

В този миг Билбо завъртя дръжката на вратата и влезе. Неустрашимият дух на рода Тук надделя. Той изведнъж почувства, че е готов да се откаже и от леглото, и от закуската си, само и само да го смятат за свиреп. А думите „като зърнах дребното човече да изскача запъхтяно на прага“ — действително го накараха да освирепее от гняв. Много пъти след това благоразумната Бегинсова жилка го караше да съжالياва за тази своя постъпка и той си казваше: „Ех, Билбо, какъв глупак излезе ти — сам си пъхна крака в капана.“

— Извинете ме — рече той, — че чух, без да искам, думите ви. Не разбирам за какво точно говорите и какви разбойници споменавате, но схванах едно (с това той искаше да защити достойнството си), а то е, че вие ме считате за некадърник. Но аз ще ви покажа кой съм. На вратата ми няма никакви знаци — боядисах я само преди една седмица — и съм убеден, че наистина сте сбъркали къщата. Усъмних се в това още като зърнах непознатите ви лица на входа. Но нека приемем, че сте попаднали където трябва. Кажете ми какво искате да сторя и аз ще се постарая да го извърша, дори ако трябва да извървя пътя до най-далечния Изток и да се сражавам със свирепите змейове в Страшната пустиня. Аз имам един прапраправуйчо — Бикогласния...

— Да, да, но това е било много отдавна — прекъсна го Глоин. — Аз говорех за теб. И освен това те уверявам, че на вратата имаше знак, какъвто обикновено се слага или се е слагал при този занаят, и се тълкува така: *Професионален разбойник търси подходяща работа, придружена с интересни приключения и прилично възнаграждение. Ако повече ти харесва, вместо професионален разбойник, можеш да кажеш:*

Опитен Търсач на Съкровища. Някои го казват и така. За нас обаче е все едно, Гандалф ни събщи, че по тия места има такъв човек, който търси да се залови незабавно за работа, и че е уговорил да се срещнем с него тук тази сряда по чаено време.

— Разбира се, че на вратата има знак — намеси се Гандалф. Аз самият го сложих. И то напълно основателно. Вие ме помолихте да ви намеря четиринайсети човек за вашата експедиция и аз избрах Билбо Бегинс. Ако някой каже, че съм сбъркал в избора, ще си останете тринайсет на брой и ще трябва или да търпите всички нещастия, които ще ви носи това число, или да се приберете обратно и да продължите да копаете въглища.

Той погледна гневно Глоин и джуджето веднага се сви на стола си; а когато Билбо отвори уста да запита нещо, Гандалф се обърна към него, измери го неодобрително с поглед и така наежи рунтавите си вежди, че Билбо не усети как си затвори устата.

— Да сме наясно! — додаде Гандалф. — Никакви разправии повече! Аз избрах Билбо Бегинс и за вас това трябва да е достатъчно. Щом казвам, че е Професионален разбойник, значи е Професионален разбойник или ще стане, когато му дойде времето. Той притежава много повече качества, отколкото вие можете да си представите, и далеч повече, отколкото сам той подозира. Вие ще доживеете (надявам се) да ми благодарите. А сега, Билбо, момчето ми, донеси лампата, за да погледнем ей това тук!

При светлината на една голяма лампа с червен абажур той разпростря върху масата парче пергамент, което приличаше на карта.

— Това го е правил Трор, дядото на Торин — каза той в отговор на любопитните въпроси на джуджетата, — и представлява план на *Планината*.

— Не смятам, че ще ни помогне много — заяви пренебрежително Торин, след като хвърли бегъл поглед. — Аз достатъчно добре си спомням и *Планината*, и земите около нея. Зная къде е *Мраколес*, зная къде е и *Мъртвата степ*, където се раждат големите дракони.

Върху Планината е нарисуван един червен дракон — каза Балин, — но няма да ни е трудно да го открием и без тази рисунка, стига само да стигнем дотам.

— Има обаче нещо, което не забелязахте — каза вълшебникът, — и това е тайният вход. Виждате ли тази руническа^[1] буква на западната

страна и ръката, която сочи от другите рунически букви към нея? С това е отбелязан тайният проход към Подземните галерии.

— Някога може и да е бил таен — рече Торин, — но сигурни ли сме, че все още е таен? Старият Смог живее там от толкова време, че сигурно е узнал всичко, което има да се узнава за тези пещери.

— И така да е, той не може да го използва вече от много години.

— Защо?

— Защото проhodът е твърде тесен. „Един метър и половина е висока вратата и трима могат да минат рамо до рамо“ казва руническото писмо, а Смог не би могъл да пропълзи през дупка с такива размери, дори като съвсем млад дракон, камо ли сега, след като е погълнал толкова много джуджета и хора от долината.

— А на мен дупката ми се струва огромна — изписука Билбо (който изобщо не познаваше драконите и беше виждал само дупки на хобити). Отново бе почнал да се увлича от цялата тази история и забрави, че трябва да си държи устата затворена. Много обичаше карти и в преддверието си беше окачил една голяма карта на околната местност, върху която бе отбелязал с червено мастило всичките си любими пътеки.

— Как може такава голяма врата да се пази скрита от когото и да било, без да броим дракона? — попита той.

Не забравяйте, че Билбо беше един съвсем мъничък хобит.

— По много начини отговори Гандалф. — Но по какъв точно начин се пази скрита тази, няма да узнаем, докато не отидем там да видим. От написаното върху картата се досещам, че проhodът е затворен с врата, която напълно се слива със склона на планината. Доколкото знам, обикновено джуджетата правят тайните си врати именно по този начин. Нали така?

— Точно така — отвърна Торин.

— Освен това — продължи Гандалф — забравих да ви кажа, че за вратата има и ключ, един мъничък и много особен ключ. Ето го! — И вълшебникът подаде на Торин ключ с дълга цев и сложни сребърни плетеници по нея.

Пази го на сигурно място!

— Ще го пазя — рече Торин, като взе ключа и го закачи на една красива верижка, която носеше на врата си под дрехата. — Вече имам известна надежда. Тези новини променят нещата за добро. Досега не

знаехме какво точно да правим. Смятахме да тръгнем на Изток и да стигнем тихо и мирно до Дългото езеро. Оттам вече щяха да започнат трудностите.

— Ще започнат много преди това, ако изобщо познавам пътищата към Изтока — намеси се Гандалф.

— Оттам бихме могли да се спуснем по Тичащата река — продължи Торин, без да обърне внимание на думите на Гандалф — и да стигнем до развалините на Дейл — стария град в низините под сянката на Планината. Но никак не ни допада идеята да минем през главната порта. Реката тече право през нея и през голямата канара на юг от планината, а оттам твърде често минава и драконът — освен ако не си е променил навиците.

— Това би било неблагоприятно — забеляза вълшебникът, — особено без помощта на някой смел воин или герой. Опитвах се да намеря, но воините са заети да се сражават помежду си в далечни земи, а герои по тези места има малко и трудно можеш да ги откриеш. Мечовете тук обикновено са изтъпени, брадвите се използват само за сечене на дървета, щитовете — за детски люлки или за похлупаци на съдове; а драконите са надалеч, на безопасно разстояние (затова ги смятат само за приказни същества). Ето защо аз се спрях на кражбата — особено като си припомних, че съществува странична порта. Тогава намерих професионалния разбойник, нашия малък Билбо Бегинс. Това е всичко, а сега нека продължим по-нататък и си съставим план за действие.

— Отлично — рече Торин и като се обърна с престомена любезност към Билбо, додаде: — В такъв случай да се надяваме, че нашият професионален разбойник ще ни даде някои полезни съвети и предложения.

— Преди всичко искам да знам нещо повече за тия неща — отговори Билбо, доста смутен и объркан вътрешно, но все още решен да не се предава. — Имам предвид златото и дракона. Как е попаднало това злато там, на кого принадлежи и тъй нататък.

— Виж ти! — възкликна Торин. — Та нали ти дадохме карта? Нима не чу песента ни и разговора, който водим вече от часове?

— И все пак искам всичко да ми се обясни просто и ясно — упорито настоя Билбо, като си придаде високомерен вид (какъвто обикновено си придаваше пред ония посетители, които идваха да искат

от него пари назаем) с желанието да се представи за мъдър, благоразумен и вещ, та да оправдае препоръката на Гандалф. — Бих искал също да знам какви рискове поемам, какви разходи ще направя, колко време ще загубя, какво възнаграждение ще получа и тъй нататък — с което всъщност искаше да каже: „Каква полза ще имам от всичко това? И ще се върна ли жив и здрав?“

— Е, добре — съгласи се Торин. — Много отдавна, по времето на дядо ми Трор, нашият род бил прогонен от далечния Север и се преселил с цялото си богатство и с всичките си сечива в Планината, изобразена на тази карта. Планината била открита още от моя далечен праотец, Траин Стари, но като се настанили там, родствениците ми прокопали мини и тунели, направили обширни галерии и просторни работилници и — доколкото ми е известно — изкопали доста злато и много скъпоценни камъни. Така те станали извънредно богати и знатни, а моят дядо бил избран за крал на Планината и се ползвал с голямо уважение от страна на хората, които живеели на юг и постепенно се придвижвали все по-нагоре по Тичащата река към закътаната долина под Планината.

Тогава беше построен честитият долинен град Дейл. Крале викаха на работа нашите ковачи и ги възнаграждаха богато за майсторството им. Бащи идваха да ни молят да вземем синовете им за чираци и ни се отплащаха щедро най-вече с храна, тъй като ние не ей правехме труд сами да я произвеждаме или търсим. Щастливо време беше това. И най-бедните сред нас имаха достатъчно пари и да харчат, и да дават назаем. Имахме свободно време да майсторим красиви неща, ей тъй за удоволствие, да не говорим пък за прекрасните вълшебни играчки, каквито днес не могат да се намерят никъде по света. И тъй, подземията на дядо ми се напълниха със злато и скъпоценни камъни, с изящно украсени бокали и доспехи, а пазарът за играчки в град Дейл стана истинско чудо на Севера.

Без съмнение това доведе дракона при нас. Както знаеш, драконите крадат злато и скъпоценности от хората, от елфите и от джуджетата — от всеки, у когото ги намерят — и пазят плячката си, докато са живи (което означава завинаги, ако някой не ги убие), без да използват дори и един пиринчен пръстен от нея. Впрочем те едва ли могат да отличат красивото от грозното, макар добре да знаят стойността на всяко нещо; пък и толкова са несръчни, че не могат да

затегнат сами дори някоя поразхлабена люспа от бронята си. По онова време на Север имаше много дракони и златото там ставаше все по-оскъдно, понеже джуджетата бягаха на юг или пък биваха избивани. Драконите превръщаха всичко в развалини и пепелища и нещата отиваха от зле към по-зле. Всред всички дракони имаше един особено алчен, силен и зъл, наречен Смог. Един ден той полетя на юг. Отначало чухме някакъв силен шум, подобен на ураган, който се носеше от Север, а боровите дървета по планината взеха да се превиват и кършат. Всички, които в това време бяхме навън (и аз бях един от тези щастливци, защото като малък обичах приключенията, все скитах насам-натам и това всъщност ми спаси живота), видяхме отдалече как драконът каца сред огнен стълб на върха на нашата планина. После той слезе по склона и когато достигна горите, те лумнаха в пламъци. Камбаните на град Дейл вече биеха и бойците се вдигаха на оръжие. Джуджетата хукнаха навън през голямата порта, но там ги чакаше драконът. Нито едно от тях не можа да се спаси. Придошлата река се обви в изпарения, над Дейл падна мъгла и в мъглата драконът нападна бойците и погуби почти всички — твърде обичайна за онези дни зла участ. След това той се върна обратно, пропълзя през главната порта и разори всички галерии, ходници, тунели, изби и жилищни помещения. Не остави живо нито едно джудже вътре и заграби всичките ни богатства. Навярно защото такъв е обичаят на драконите — той ги е струпал на огромна камара някъде дълбоко под земята и спи отгоре им като върху постеля. По-късно той взе нощем да изпълзява през голямата врата и да отива в Дейл; отмъкваше оттам хора, главно девойки, и ги изяждаше, докато накрая от града останаха само развалините — една част от жителите му бяха избити, а другата побягна. Какво става там сега, не зная със сигурност, но не допускам да има живот около Планината на по-близко разстояние от Дългото езеро.

Ние малцината, които бедата свари отвън, — седяхме укрити, плачехме и проклинахме Смог. Но ето че съвсем неочаквано при нас дойдоха баща ми и дядо ми — и двамата с опърлени бради. Те изглеждаха много мрачни и почти не говореха. Когато ги попитах как са се измъкнали, рекоха ми да си държа езика зад зъбите и допълниха, че един ден, когато му дойде времето, ще узная. След това се разделихме и всеки се залови да изкарва, както може, прехраната си из околните земи. Понякога изпадахме дотам, че се заемахме с ковашка работа или

дори копаехме въглища. Но никога не забравихме откраднатото богатство. Дори и сега, когато имаме вече нещичко спестено и не можем да се оплачем, че сме безимотни тук Торин докосна златната верижка на врата си, — ние все още желаем да си възвърнем златото и да приложим на дело проклятията, отправени към Смог — ако можем, разбира се.

Често съм се чудил как баща ми и дядо ми бяха успели да избягат. Сега разбирам, че са имали свой таен изход, за който единствено те са знаели. Очевидно е, тази карта е тяхна и искам да разбера как се е добрал Гандалф до нея и защо тя не е попаднала у мен законния наследник.

— Аз не съм се „добрал“ до нея, тя ми беше поверена — отговори вълшебникът. — Ако си спомняш, твоят дядо Трор бе погубен в мините на Мория от гоблина Азог.

— Проклето да е името му! — рече Торин.

— А баща ти Траин тръгна нанякъде на 21 април — миналия четвъртък станаха точно сто години — и оттогава ти не си го видял.

— Вярно е, вярно е — потвърди Торин.

— Именно баща ти ми даде картата, за да ти я предам. И едва ли имаш право да ме укоряваш, че чак сега — и тъкмо по този начин — ти я предам, защото ми беше извънредно трудно да те открия. Когато ми връчи картата, баща ти не помнеше дори собственото си име, камо ли да ми каже твоето. Затова смятам, че вместо упреци заслужавам похвали и благодарности! Ето вземи — допълни той, подавайки картата на Торин.

— Все пак не ми стана ясно... — каза Торин и Билбо усети, че и той би искал да каже същото. Обяснението му се видя незадоволително.

— Дядо ти — каза вълшебникът с бавен и скръбен глас — дал за по-голяма сигурност картата на сина си, преди да замине за мините в Мория. След като дядо ти бил убит, баща ти тръгнал с картата да си опита късмета. Много и най-различни прежеждия преживял, но не успял да стигне до Планината. По-късно — как е попаднал там, не зная — аз го открих затворен в тъмниците на злия магьосник Некроманта.

— А ти какво правеше там? — попита Торин, като потръпна, а всички останали джуджета се разтрепериха.

— Вас това не ви засяга. Както обикновено, търсех да открия някои неща, но задачата се оказа много опасна и трудна. Дори аз,

Гандалф, едва успях да се измъкна. Опитах се да спася баща ти, ала беше вече много късно — той бе загубил ума си, брътвеше несвързано и не помнеше нищо друго, освен картата и ключа.

— Ние отдавна си разчистихме сметките с гоблините от Мория — рече Торин. — Време е да помислим и за Некроманта.

— Не бъди глупав! Той е толкова могъщ противник, че ще надвие всички джуджета, събрани заедно, ако изобщо е възможно да се сберат от четирите краища на света. Баща ти искаше от тебе само едно — да разчетеш картата и да използваш ключа. Драконът и планината са достатъчна задача за тебе!

— Виждате ли, виждате ли! — неволно рече на глас Билбо.

— Какво да видим? — извикаха всички джуджета в хор и изведнъж се обърнаха към него, а Билбо толкова се смути, че взе да пелтечи.

— Виждате ли... искам да кажа...

— Какво? — попитаха те.

— Искам да ви кажа — посъвзе се Билбо — да тръгнете на Изток и там да поогледате нещата. В края на краищата има странична врата, пък и драконите, предполагам, понякога заспиват. Ако седнете на прага и поумувате по-дълго, сигурно ще измислите нещо. Впрочем, струва ми се, че твърде много говорихме тази вечер. Разбирате какво искам да кажа, нали? Добре е сега да подремнем малко, за да можем утре да станем рано. Ще ви поднеса чудесна закуска, преди да тръгнете.

— Искаш да кажеш: преди да тръгнем — обади се Торин. — Нали ти си професионалният разбойник? И вместо да ни караш ние да седим на прага на страничната врата и да умуваме, по-добре поумувай ти как да влезем през нея. А що се отнася до подремването и закуската — съгласен съм. Когато тръгвам на път, обичам да похапвам шест яйца с шунка, но не бъркани, а на очи, затова внимавай да остават цели.

След като всички си поръчаха съответната закуска, без дори да кажат едно „моля“ (а това много ядоса Билбо), те станаха. Хобитът им приспособи легла от столове и канапета и като ги настани в гостните си стаи, сам отиде и се просна на малкото си легло, изморен и дълбоко нещастен. Във всеки случай нямаше никакво намерение да става рано и да им приготвя проклетите закуски. Мъжеството, наследено от пращавците му Тук, започваше постепенно да го напуска и той не

беше вече съвсем сигурен дали утре сутрин ще тръгне изобщо на някакво си пътешествие.

Както си лежеше в леглото, той дочу, че в съседната и най-хубава спалня Торин продължава да си тананика:

*Отвъд планините с мъгла увенчани,
към древни чертози в недрата смълчани,
през утринен мрак потегляме пак
да дирим забравено златно имане.*

С тази песен, звучаща в ушите му, Билбо заспа и сънува много мъчителни сънища. Когато се събуди, видя, че отдавна е утро.

[1] Първите писмени знаци, с които са си служили в старо време германците и скандинавците. — Б.пр. ↑

2. ОВНЕШКО ПЕЧЕНО

Билбо скочи, облече халата си и отиде в трапезарията. Там не намери никого, имаше само следи от богата, приготвена набързо закуска. В стаята цареше пълен безпорядък, а в кухнята бяха натрупани камари от неизмити чинии. Почти всички съдове бяха използвани и замърсени. Предстоящото миене и чистене бе тъй отчайващо реално, че прогони и последната му надежда снощните гости да са били само лош сън. Като разбра обаче, че те са тръгнали без него и без дори да го събудят (но и без да му благодарят), Билбо се почувства облекчен, но и мъничко разочарован, а това го изненада.

„Не ставай смешен, Билбо Бегинс! — рече си той. — Как можеш да мислиш за дракони и за други чудати глупости на твоята възраст!“

Препаса една престилка, запали огъня, стопли вода и изми всичко. После си приготви лека закусчица и я излапа в кухнята, преди да се залови с подреждането на трапезарията. Междувременно слънцето вече беше изгряло, пътната врата беше отворена и през нея появяваше топъл пролетен ветрец. Билбо започна да си подсвирква високо и полека-лека взе да забравя събитията от предната вечер. И тъкмо се канеше да излапа сладко край прозореца на трапезарията втората си закусчица, когато влезе Гандалф.

— Скъпи ми приятелю — каза той, — кога най-после ще дойдеш? Нали щяхте да тръгвате рано. А ето че в десет и половина ти сладко-сладко си закусваш. Те ти оставиха послание, защото не можеха да те чакат.

— Какво послание? — попита изплашено горкият Билбо.

— И таз добра! — възкликна Гандалф. — Какво става с теб тази сутрин? Май не си бърсал прах от полицата на камината!

— Че какво общо има това с посланието? И без туй бях достатъчно зает с миенето на съдове след толкова гости.

— Ако беше избърсал прахта от полицата на камината, под часовника щеше да намериш ей това — каза Гандалф и подаде на

Билбо една бележка (написана, разбира се, на лист от Билбовия бележник).

Ето какво пишеше в нея:

„ОТ ТОРИН И СЪДРУЖИЕ

ДО ПРОФЕСИОНАЛНИЯ РАЗБОЙНИК

БИЛБО

С поздрав!

За гостоприемството ти — най-искрени благодарности, предложението да ни помагаш като специалист приемаме с радост. Условието: заплащане в брой; размер — не повече от една четиринайсета от общата печалба (ако има такава); всички пътни разноски осигурени; разноските по погребението ще се поемат от нас или от нашите пълномощници, ако възникне случай и въпросът не се уреди другояче.

Счетохме за ненужно да нарушаваме заслужената ти почивка и тръгнахме по-рано, за да, направим необходимите приготовления. Ще очакваме уважаемата ти личност в странноприемницата «Зеленият дракон», село Крайречкино, точно в единайсет.

С надеждата, че няма да закъснееш, имаме честта да останем искрено твои
Торин и съдружие.“

— Имаш още десет минути. Ще трябва да тичаш — забеляза Гандалф.

— Но... — рече Билбо.

— Няма време за това — прекъсна го вълшебникът.

— Но... — понечи отново да каже нещо Билбо.

— Нито пък за това има време! Тръгвай веднага!

До края на живота си Билбо не можеше да си спомни как се намери навън без шапка, без бастун и без пари — изобщо без нито едно от онези неща, които обикновено вземаше със себе си, когато излизаше. Оставяйки втората си закуска недовършена и трапезарията — полуразтребена, той пъкна ключовете си в ръцете на Гандалф и затича надолу по пътеката толкова бързо, колкото можеха да го носят рунтавите му крачета. Мина покрай голямата мелница, прекоси Реката и със същата скорост продължи още около километър.

Тъкмо когато биеше единайсет часът, той пристигна в Крайречкино съвсем запъхтян и откри, че е забравил да си вземе носна кърпичка.

— Браво! — викна Балин, който стоеше на вратата на странноприемницата и го чакаше.

Тъкмо в този момент останалите джуджета се показаха на завоя на пътя откъм селото. Те язدهа понита, отрупани с всевъзможен багаж — торби, вързопи, пакети, пакетчета и какви ли не дреболии. Имаше и едно съвсем мъничко пони, очевидно предназначено за Билбо.

— Хайде, мятайте се и двамата на седлата, че да потегляме! — нареди Торин.

— Много съжалявам — рече Билбо, — но дойдох без шапка, забравих си носната кърпичка и не взех никакви пари. Намерих бележката ви едва в десет и четирийсет и пет, ако трябва да бъда точен.

— Не е нужно да си толкова точен — обади се Дуалин. — А за кърпичките не се тревожи! Докато постигнем целта на нашето пътешествие, ще трябва да минеш не само без носна кърпичка, ами и без много други неща. Що се отнася до шапката — аз нося в багажа си резервна качулка и едно наметало.

И тъй, в една прекрасна утрин тъкмо преди началото на месец май, те потеглиха бавно от странноприемницата е натоварените си понита. Билбо се бе пременил с тъмнозелена качулка (малко поизбеляла) и тъмнозелена наметка, взети назаем от Дуалин. Бяха му възголемички и в тях той изглеждаше доста смешен. Какво би си казал баща му Бънго за него, не смея и да помисля. Единствената утеха на хобита бе, че не можеше да го сбъркат с джудже, тъй като нямаше брада.

Не след дълго, до тях изведнъж изникна Гандалф, възседнал великолепен бял кон. Той носеше със себе си множество носни

кърпички, лулата на Билбо и тютюн. След това пътешествието продължи пътя си много весело — през целия ден си разказваха приказки или пееха песни, които секваха само когато джуджетата спираха някъде, за да се нахранят. Е, не спираха толкова често, колкото му се щеше на Билбо, но все пак той взе да си мисли, че в края на краищата приключението не е чак толкова лошо нещо.

Отначало пътуваха през земите на хобитите — просторна и почтена страна, обитавана от честен народ, с хубави пътища, с някоя и друга странноприемница. Тук-там срещаша някое и друго джудже или селянин, тръгнал по работа. После стигнаха до земи, чиито жители говореха някак странно и пееха песни, каквито Билбо чуваше за първи път. Вече бяха навлезли далеч навътре в Самотните земи, където нямаше нито население, нито странноприемници, а пътищата ставаха от лоши по-лоши. Недалеч пред тях се издигаха нагоре и нагоре мрачни възвишения, покрити с тъмни гори. По някои от тях стърчаха старинни замъци със зловещ вид, сякаш построени от злодеи. Всичко изглеждаше печално и неприветливо, защото и времето внезапно се бе влошило. До този ден то беше направо чудесно, както се полага обикновено през май във веселите приказки, ала сега стана студено и влажно. И преди бяха принудени да нощуват, където сварят, но поне беше сухо.

— Като си помисля само, че скоро ще настъпи юни! — измърмори възмутено Билбо, шляпайки подир другите по една силно разкаляна пътека. Беше минало времето за чай, а още от сутринта валеше като из ведро. Дъждът се стичаше по качулката право в очите му, а наметалото беше подгизнало. Умореното пони се препъваше в камъните. Всички пяха намръщени и не им се говореше, „Сигурен съм, че дъждът е наквасил и сухите дрехи, и торбите с храната — помисли си Билбо. — Мътните да го вземат и разбойничеството, и всичко, свързано с него! Как ми се иска да съм си у дома, в моята приятна дупка край огъня, а чайникът да ми пее!“ — И още много пъти щеше да му се иска точно това.

Джуджетата напредваха бавно, без да поглеждат назад или да обръщат внимание на хобита. Някъде зад сивите облаци слънцето навярно залязваше, защото притъмня тъкмо когато започнаха да се спускат към дълбока долина, из която течеше река. Задуха вятър и върбите по двата бряга, взеха да се огъват и да стенат. Придошла от

дъждовете, реката връхлиташе стремително откъм хълмовете и възвишенията на Север, но за щастие пътят я прекосяваше по един древен каменен мост.

Вече съвсем по мръкнало те преминаха отвъд. Вятърът разкъса сивите облаци и ги понесе на парцали по небето, а иззад тях, над хълмовете изплува бледата луна. Тогава групата спря и Торин измърмори нещо за „вечеря и за сухо местенце, където би могло да се подремне“.

И чак сега забелязаха, че Гандалф го няма. През целия път дотук той бе вървял с тях, без да споменава дали участва в приключението, или просто ще ги придружава донякъде. Той беше ял най-много, беше говорил най-много и се беше смял най-много. А сега чисто и просто го нямаше!

— Тъкмо когато един вълшебник щеше да ни е най-полезен! — изпъшкаха Дори и Нори (и те като Билбо, смятаха, че трябва да се хранят редовно, обилно и често).

В крайна сметка решиха да лагеруват на мястото, където бяха спрели. Настаниха се под клоните на няколко скупчени дървета и макар там да беше по-сухо, вятърът ронеше дъждовните капки от листата и те неприятно се ръсеха отгоре им. Джуджетата могат да палят огън навсякъде и почти от всичко независимо дали духа, или не духа вятър, но тази нощ все не успяваха да го запалят. Не се справиха дори Оин и Глоин, които особено добре умееха да вършат тази работа.

После пък едно от понитата се подплаши — ей тъй, от нищо, — побягна като ужилено и преди да го хванат, цопна в реката. Докато го вадеха, Фили и Кили едва не се удавиха, а водата отнесе целия багаж, с който бе натоварено кончето. То носеше главно храна, така че за вечеря им остана съвсем малко, а за закуска — още по-малко.

Всички седяха мрачни, мокри и недоволни, докато Оин и Глоин напразно се мъчеха да запалят огъня и се караха помежду си. Билбо тъкмо размишляваше унило, че приключенията не се състоят само в яздене на понита под майско слънце, когато Балин, техният наблюдател, извика:

— Ей там има светлина!

На известно разстояние от тях се извисяваше хълм, обрасъл с гъста гора. През тъмната грамада от дървета прозираше мека

червеникава светлина, като че там гореше огън или трептяха пламъци на факли.

След като я наблюдаваха известно време, те взеха да спорят. Едни казваха „не“, други казваха „да“. Едни настояваха, че трябва да отидат и да видят какво е това, защото всичко друго ще бъде по-добро от оскъдна вечеря, още по-оскъдна закуска и нощуване с мокри дрехи.

Други възразяваха:

— Тези места са неизследвани и се намират твърде близо до планините. Пътници рядко минават насам. Старите карти не вършат работа — нещата са се променили и пътят е незащитен. По този край дори не са чували за краля, тъй че колкото по-малко любопитство проявяваме, толкова по-малко неприятности ще срещнем.

Едни упорстваха:

— Е, да, но ние сме четиринайсетима.

Други негодуваха:

— Къде се дяна Гандалф тъкмо сега?

Накрая всички подхванаха тази забележка. Дъждът се посипа с двойна сила, а Оин и Глоин се сбиха.

Това реши въпроса.

— В края на краищата нали си водим професионален разбойник — казаха джуджетата и тръгнаха, като поведоха понитата си (с необходимата предпазливост) по посока на светлината. Стигнаха до хълма и навлязоха в гората. Заизкачваха се нагоре по стръмнината, но никъде наоколо не видяха пътека, която да води към къща или чифлик. Колкото и предпазливо да стъпваха, наоколо се носеше страшно шумолене, скърцане и пращане (а и немалко клетви и ругатни), докато се провираха между дърветата в непрогледния мрак.

Изведнъж червеникавата светлина засия много силно през стволовете на близките дървета.

— Сега вече идва ред на професионалния разбойник — казаха всички и погледнаха към Билбо.

— Трябва да отидеш и да разучиш каква е тази светлина, защо е запалена и дали е напълно безопасна — обърна се Торин към хобита. — Хайде бегом, да те няма! И ако всичко е наред, върни се веднага. Не е ли наред, върни се както можеш! Ако не можеш, избухай два пъти като улулица и веднъж като бухал, а ние ще сторим каквото ни е по силите.

И Билбо трябваше да тръгне, преди да успее да обясни, че може да буха като улулица или бухал точно толкова, колкото и да лети като прилеп. Във всеки случай хобитите умеят да се движат безшумно в гората, съвсем безшумно. Те се гордеят с това, тъй че преди малко, докато се промъкваха през гората, Билбо се мусеше презрително на „страшната врява“, която вдигаха джуджетата, макар че, струва ми се, вие или аз не бихме чули нищо в такава ветровита нощ, дори и ако групата минеше на две крачки от нас.

Колкото до Билбо, той се движеше тъй безшумно към светлината, че дори мустачките на невестулка, намираща се съвсем наблизо, не биха трепнали. И, разбира се, стигна до огъня — защото това беше огън, — без никой да го усети.

Ето какво видя:

Три великани седяха край огромен огън от букови цепеници. Те печеха големи късове овнешко на дълги дървени шишове и облизваха сока от пръстите си. Из въздуха се носеше апетитна миризма. Близо до огъня имаше буре с бира и великаните си наливаха от него в големи кани и пиеха от тях. Това бяха тролове. Да, наистина бяха тролове — великаните, които обитават хълмовете и пещерите. Дори и Билбо, макар да бе живял доста уединено, можеше да ги познае по едрите им, груби лица, по ръста и по формата на краката, да не споменаваме пък за езика, на който говореха и който в никакъв случай не можеше да се нарече изискан.

— Вчера овнешко, днеска овнешко, да пукна, ако и утре пак не е овнешко — рече единият трол.

— От колко време вече не сме хапвали късче човешко месо — рече вторият. — Не проумявам от какъв зор му хрумна на Уилям да ни довлече по тия места, а на всичко отгоре и бирата е на привършване — добави тролът и блъсна Уилям по лакътя тъкмо когато той отпиваше голяма глътка от бирата си.

Уилям се задави.

— Я си затваряй устата! — заплашително рече той, когато успя да си поеме дъх. — Не можем да очакваме хората вечно да минават оттук, за да можете да ги изяждате вие с Бърт. Откакто слязохме от планините, двамата с него сте изплюскали вече село и половина. Какво повече искате? А беше време, когато съм те чувал да казваш: „Благодаря ти, Бил!“ — и то не за друго, а за една вкусна, тлъста

овнешка мръвка, като тази тук. — Той отхапа голям къс от овнешкия бут, който печеше, и избърса устата си в ръкава.

Да, за жалост троловете наистина се държат така, дори и онези от тях, които имат само по една глава.

Троловете

Щом чу какво си говорят троловете, Билбо реши, че незабавно трябва да предприеме нещо: или да се върне тихичко при приятелите си и да ги предупреди, че наблизко има трима огромни тролове в лошо настроение, които с удоволствие биха си похапнали печени джуджета, а може би и някое пони за разнообразие, или да извърши някакво мъничко разбойничество. Един истински първокласен и легендарен разбойник в случая щеше да пребърка джобовете на троловете — винаги си струва да го направиш, стига да можеш, — да грабне овнешкото от шишовете, да задигне бирата и да се измъкне незабелязано. Друг, по-практичен и с по-слабо чувство за професионална чест, навярно щеше да ги намушка с кинжал, преди да се усетят. И тогава остатъкът от нощта би минал по-весело и по-спокойно.

Билбо знаеше как се прави всичко това. Той беше чел за много неща, които никога не бе виждал, нито правил, но сега изведнъж се почувства силно изплашен и объркан. Искаше му се да е на стотици километри оттук и все пак... Все пак не можеше да се върне при Торин и съдружие с празни ръце. Затова седеше в сянката и се двоумеше. От всички възможни разбойничества, за които бе чувал, най-лесно му се видя да пребърка джобовете на троловете. Ето защо най-накрая той пропълзя до едно дърво точно зад гърба на Уилям.

Бърт и Том се отправиха към бурето, а Уилям отново бе надигнал своята кана с бира. Билбо събра смелост и пъкна мъничката си ръка в огромния джоб на Уилям. Там имаше кесия, която му се стори голяма колкото торба.

„Ха! — помисли си Билбо, въодушевен от своето ново призвание, докато я измъкваше предпазливо. — Добро начало!“

Де да беше така! Уви, кесиите на троловете винаги могат да те вкарат в беда и тази не правеше изключение.

— Ей, кой си ти? — изписука тя още докато се изхлузваше от джоба на трола.

Уилям мигом се обърна и сграбчи Билбо за врата, преди да се е скрил зад дървото.

— Брех, да му се не види, Бърт, виж какво пипнах! — извика Уилям.

— Какво? — попитаха другите двама, като се приближиха.

— Да пукна, ако зная! Ей, ти какво си?

— Билбо Бегинс, раз... хобит — отвърна горкият Билбо, който трепереше от глава до пети и се чудеше как да избуха като улулица или бухал, преди да го удушат.

— Разхобит ли? — рекоха троловете учудено. Те обикновено бавно схващат и са крайно подозрителни към всичко, което не познават.

— Каква работа има всъщност един разхобит с моя джоб? — възкликна Уилям.

— И става ли за печене? — попита на свой ред Том.

— Трябва да опитаме — рече Бърт и грабна един шиш.

— Не си струва, ще остане една хапка, след като му одерем кожата и изчистим костите — заяви Уилям, който вече здравата се беше наял.

— Може да се намерят и други като него наоколо, та да си сготвим хубава гозба — забеляза Бърт. — Ей, ти, проклет малък заек, я кажи има ли още много мъничета, скрити из гората — обърна се той към Билбо и погледна рунтавите му нозе; после го хвана за пръстите на краката и го разтърси.

— Да, много — рече Билбо, но сетне съобрази, че не бива да издава приятелите си. — Не, не, нито едно — побърза веднага да отрече той.

— Какво искаш да кажеш? — попита Бърт, като го хвана — този път за косата — и го вдигна нагоре.

— Това, което казвам — отговори задъхано Билбо. — И, моля ви, не ме гответе, любезни господа! Аз самият съм добър кулинар и ще ви свърша повече работа като готвач, отколкото като сготвен. Ще ви приготвя прекрасна закуска за сутринта, ако не ме излапате за вечеря.

— Я го виж, смешния му самохвалко! — рече със снизхождение Уилям. Той вече се беше наял до пресита, а беше изпил и доста бира. — Смешен, малък самохвалко! — повтори той и добави: — Хайде да го пуснем!

— Добре, но нека първо каже какво се разбира под „много“ и „нито едно“ — отвърна Бърт. — Не ща да ми клъцнат гръцмуля, докато спя! Ако му пхнем пръстите на краката в огъня, всичко ще си каже!

— Не съм съгласен — възрази Уилям. — В края на краищата аз го пипнах.

— Ти си един тлъст глупак, Уилям — рече му Бърт, — както вече ти го казах веднъж тази вечер.

— А пък ти си простак!

— Това повече не се търпи, Бил Хигинс — озъби се Бърт и стовари юмрука си в окото на Уилям.

Започна страхотен бой. Билбо, когото Бърт в яда си бе пуснал на земята, благоразумно побърза да изпълзи настрани от краката им, преди още троловете да се сдърлят като кучета и да почнат да се наричат с най-оскърбителни имена — които впрочем напълно им подходяха. Скоро те се вкопчиха един в друг, търкулнаха се почти до самия огън и взеха да се ритат и да се удрят. Том ги зашиба с една вършина, за да ги накара да се опомнят, но това още повече ги разяри.

Тъкмо сега беше моментът Билбо да се измъкне. Но Бърт просто беше премазал крачката му в огромната си лапа и той, горкият, нямаше сила да стане, а му се виеше и свят. Затова остана да лежи задъхан в сенките настрани от огъня.

Насред разгара на свадата се появи Балин. Джуджетата бяха чули отдалеч шума и след като почакаха известно време Билбо да се върне или да избуха като бухал, запълзяха едно по едно, колкото се може тихо към светлината. Щом зърна Балин, Том нададе страшен рев. Троловете направо ненавиждат джуджетата (ако не са стотвени). Бърт и Бил тутакси прекратиха боя и викнаха:

— Бързо, Том, дай торбата!

И преди Балин (който се чудеше къде ли е Билбо сред цялата тази бъркотия) да разбере какво става, една торба се нахлузи на главата му и той тупна на земята.

— Бас държа, че и други ще дойдат — възкликна радостно Том. — Ето какво означавало това „много и нито едно“. Не разхобити, а много джуджета. Сега вече ми е ясно!

— Мисля, че си прав — рече Бърт, — затова най-добре ще е да се дръпнем от светлината.

Така и сториха. Стиснали здраво торбите, в които обикновено носеха овнешкото месо и другата си плячка, те зачакаха в тъмнината. Щом някое джудже се появеше да огледа огъня, разлетите кани и недояденото месо — изведнъж хоп! — на главата му се нахлузваше една торба и го поваляше. Скоро Дуалин се търкулна до Балин, Фили

до Кили, Дори и Нори върху Ори, а Оин, Глоин, Бифур, Бофур и Бомбур се намериха всичките заедно на камара близо до огъня.

— Тъй им се пада — рече Том, защото Бифур и Бомбур му създадоха големи затруднения и се бориха като бесни, както се борят обикновено джуджетата, когато някой ги постави натясно.

Последен дойде Торин — но него не успяха да изненадат. Той идваше с предчувствие за беда, и още преди да види стърчащите от торбите крака на приятелите си, усети, че нещо не е наред. Ето защо застана по-надалеч в сянката и каза:

— Какво се е случило? Кой е повалил моите хора?

— Троловете — прошепна Билбо иззад едно дърво. Великаните го бяха забравили. — Те се крият в шубраците с торби в ръце — поясни той.

— О, така ли? — рече Торин и скочи напред към огъня, преди те да рипнат отгоре му. Грабна голяма главня и мушна горящия край в околото на Бърт, преди той да успее да отскочи. Така Бърт отпадна от боя за известно време.

Билбо също не закъсня да се намеси. Опита се да сграбчи Том за крака — дебел колкото ствола на младо дърво, но полетя като пумпал към шубраците, когато Том понечи да ритне сноп искри в лицето на Торин.

Торин обаче не му остана дължен цапардоса го с главнята по устата и му избие един от предните зъби. Само как изрева от болка тролът — не мога да ви опиша. В този момент обаче Уилям се приближи изотзад и нахлузи една торба връз главата на Торин, та чак до петите. И с това битката свърши.

Сега вече всички джуджета бяха в капана — здраво завързани в торбите, — а тримата разярени тролове (един с изгорено око и един с избит зъб) седяха край тях и спореха дали да ги изпекат на слаб огън, дали да ги скълцат на ситно и да ги сварят, или да седат един след друг отгоре им и да ги смачкат на пихтия. А Билбо, целият изподран и опърпан, се спотайваше върху един храст и не смееше да помръдне от страх да не го чуят.

Точно тогава се върна Гандалф. Но никой не го видя. Троловете тъкмо бяха решили да изпекат веднага джуджетата, но да ги изядат покъсно — това беше предложение на Бърт и след дълга разправа другите се съгласиха с него.

— Глупаво е да ги печем сега, това ще ни отнеме цяла нощ — обади се един глас. Бърт помисли, че е гласът на Уилям.

— Не започвай пак разправията, Бил — каза той, — иначе наистина ще ни отнеме цялата нощ.

— Кой започва разправията? — изненадано попита Уилям, който мислеше, че Бърт е проговорил пръв.

— Ти — рече Бърт.

— Лъжец! — сопна се Уилям и разправията наистина започна отново.

Накрая те решиха да скълцат джуджетата на ситно и да ги сварят. За тази цел донесоха едно голямо опушено гърне и извадиха ножовете си.

— Глупаво е да ги варим! Нямаме вода, а кладенецът е на много път оттук — чу се пак един глас. Бърт и Уилям помислиха, че гласът е на Том.

— Я млъквай! — викнаха те. — Така никога няма да свършим работа. И ако много знаеш, сам ще отидеш за вода.

— Млъквай ти! — озъби се Том, който мислеше, че гласът е на Уилям. — Кой много знае — аз или ти?

— Глупак! — рече Уилям.

— Ти си глупак! — рече Том.

И те подновиха още по-разгорещено кавгата, докато най-накрая решиха да седнат един по един върху торбите и да смажат джуджетата на пихтия, а да ги сварят по-късно.

— Върху кого да седнем най-напред? — попита един глас.

— Най-добре върху последния — рече Бърт, чието око Торин бе изгорил. Той си помисли, че Том е задал въпроса.

— Защо питаш, като си отговаряш сам! — каза Том. — Щом искаш да седнеш върху последния, сядай. Но кой е той?

— Онзи с жълтите чорапи — отвърна Бърт.

— Глупости, онзи със сивите — обади се глас досущ като Уилямовия.

— Сигурен съм, че бяха жълти — възрази Бърт.

— Жълти бяха — потвърди Уилям.

— Защо тогава твърдиш, че са били сиви? — ядосано попита Бърт.

— Не съм казвал такова нещо. Том го каза.

— Не е вярно — отрече Том. — Ти го каза.

— Двама на един, затова затваряй си устата! — кресна Бърт.

— Ти на кого ги разправяш тия? — изрева Уилям.

— Хайде стига! — изрекоха в хор Том и Бърт. — Нощта преваля и скоро ще настъпи утрото. Да се залавяме за работа!

— Утрото да ви свари и да ви вкамени! — каза един глас, който приличаше на Уилямовия, но не беше неговият.

И точно в този момент небето над хълма просветля, а откъм короните на дърветата долетя звучно чуруликане. Уилям така и не проговори, защото се вкамени, както беше наведен, а Бърт и Том се превърнаха в скали тъкмо когато се обръщаха към него. Там си стоят самотни и до днес и само птиците кацат по тях. Защото троловете, както може би знаете, трябва да се скриват под земята, преди да е настъпило утрото, иначе се превръщат в скалата, от която са направени, и никога вече не помръдват.

— Отлично! — възкликна Гандалф, като пристъпи иззад едно дърво и помогна на Билбо да слезе от трънливия храст.

Едва сега Билбо проумя всичко. Гласът на вълшебника бе карал троловете да се препират и да се разправят, докато настъпи утрото и ги погуби.

Оставаше само да развържат торбите и да освободят джуджетата. Те бяха полузадушени и в твърде лошо настроение — защото, съгласете се, че не е приятно да лежиш завързан и да слушаш как троловете се двоумят дали да те изпекат, дали да те смачкат на пихтия, или да те накълцат на ситно. Успокоиха се донякъде едва след като Билбо на два пъти им разказа какво е станало с него.

— Не си избрал подходящо време да се упражняваш в пребъркване на джобове — рече с укор Бомбур, — след като на нас ни бяха необходими само огън и храна.

— А точно това не може да се вземе от тези тролове без борба — забеляза Гандалф. — Но било, каквото било, сега не губете повече време. Някъде наблизо трябва да е пещерата, в която троловете се крият от слънцето. Добре ще е да погледнем какво има в нея!

Всички се втурнаха да търсят пещерата и скоро откриха между дърветата отпечатъци от каменните ботуши на троловете. Тръгнаха по следите нагоре и те ги отведоха до грамадна, полускрита в шубраците каменна врата, която очевидно водеше към някаква пещера. Но вратата

не можеше да се отвори. Тя не помръдна дори и когато всички с общи усилия започнаха да я бутат, а Гандалф опитваше различни заклинания.

— Дали това няма да свърши работа? — попита Билбо, когато всички вече бяха много уморени и отчаяни. — Намерих го на земята, когато троловете се биеха.

И той подаде един възголям ключ, който на Уилям сигурно се е виждал съвсем мъничък, едва ли не незабележим. Навярно бе паднал от джоба му — за щастие, реди да се вкамени.

— Защо не спомена за него по-рано? — викнаха ядосани джуджетата.

Гандалф грабна ключа и го пъкна в ключалката. После с един силен тласък открянаха каменната врата и влязоха вътре. По пода се валяха оглозгани кости, въздухът бе напоен с противна миризма, но в замяна на това пък имаше изобилие от храна, нахвърляна в безпорядък по рафтовете и по земята сред камари от най-разнообразна плячка — като се започне от пиринчени копчета и се стигне до гърнета, натъпкани с жълтици. По стените имаше окачени и много дрехи — не по ръста на троловете, очевидно останали от жертвите им, — а сред тях висяха и няколко меча с различна направа, форма и големина. Два от тях привличаха вниманието с красивите си ножници и скъпоценните камъни по дръжките.

Гандалф взе единия, а Торин — другия. Билбо си избра един нож с кожен калъф. Това, което на троловете бе служило за джобно ножче, на хобита щеше да върши работа като меч.

— Остриетата им изглеждат добри — забеляза Гандалф, като ги измъкна наполовина и огледа стоманата с любопитство. — Те не са изработени нито от тролове, нито от местни ковачи, нито по наше време. Едва когато разчетем руническите букви върху тях, ще узнаем историята им.

— Да се махаме час по-скоро от тази противна миризма! — не се съдържа Фили.

Бързо изнесоха гърнетата с жълтиците и онази част от храната, която изглеждала недокосвана и годна за ядене. Изнесоха също и едно буре с бира, пълно догоре. По това време вече ги мъчеше такъв глад, че никой и не помисли да придирия на храната, намерена в убежището на троловете. Техните собствени провизии бяха вече на свършване, а сега

разполагаха с изобилие от хляб и сирене, с едно буре бира и със сланина, която изпекоха на догарящата жар.

След това си легнаха да спят, защото се чувстваха много изтощени от нощните преживелици, и спаха чак до следобед. После доведоха понитата си, натовариха на тях гърнетата с жълтици и ги пренесоха и закопаха на скришно място, недалеч от пътеката край реката, като изрекоха немалко заклинания над тях, за да не ги открие и вземе някой, докато те (ако им се отдадеше възможност) се върнат обратно и си ги приберат. Като свършиха тази работа, отново възседнаха понитата и бавно потеглиха по пътя към Изток.

— Къде беше отишъл, ако смея да попитам? — рече Торин на Гандалф, докато язدهа редом.

— Да погледна какво става напред — отговори вълшебникът.

— А какво те доведе обратно тъкмо навреме?

— Това, че погледнах назад.

— Добре, но не можеш ли да ми обясниш малко по-подробно? — продължи Торин.

— Тръгнах да проуча тайно пътя, по който ще вървим. Скоро той ще стане опасен и труден. Освен това исках и да попълня малкия ни запас от провизии. Не бях стигнал много далеч, когато срещнах двама мои приятели от потайната долина Ломидол.

— Ломидол ли? — запита Билбо. — Къде е това?

— Не ме прекъсвай! — сопна му се Гандалф. — След няколко дни ще стигнеш там, ако имаш късмет, и ще узнаеш всичко. Та, както казах, срещнах двама от хората на Елронд. Те бягаха да се спасят от троловете. Тъкмо от тях узнах, че трима тролове слезли от планините и се настанили в гората, недалеч от пътя. Всичко живо от околността се изплашило и избягало, затова те ловели от засада случайните пътници. Веднага разбрах, че ще имате нужда от мен. Като погледнах назад, в далечината видях сияние от огън и в същия миг тръгнах обратно. Сега вече знаеш всичко. Но, моля те, следващия път бъди по-предпазлив, иначе доникъде няма да стигнеш!

— Благодаря ти! — отвърна Торин.

3.

КРАТЪК ОТДИХ

Макар че времето се подобри, този ден те нито пяха, нито си разказваха приказки. Така минаха и следващият, и по-следващият ден. Пътниците добре разбираха, че опасността все повече се приближава към тях от всички страни. Нощуваха под звездите, а понитата им бяха по-сити от тях, защото трева имаше в изобилие, но торбите им с провизии се бяха поизпразнили, въпреки че ги бяха напълнили от запасите на троловете. Една сутрин прегазиха брода на някаква река, която течеше, шумна и пенлива, по камънаците. Отвъдният бряг беше стръмен и хлъзгав. Когато го изкачиха, водейки понитата си за юздите, видяха, че големите планини съвсем са се приближили до тях. Сякаш вече им оставаше само един ден път до подножието на най-близкото възвишение. То се издигаше мрачно и страховито, макар че кафявите му склонове бяха тук-там обагрени от слънчева светлина, а по-назад искряха заснежени върхове.

— Това ли е Планината?! — попита благоговейно Билбо, отворил широко очи. През живота си не бе виждал толкова голямо нещо.

— Разбира се, че не! — отговори Балин. — Това е само началото на Мъгливите планини и ние първо ще трябва някак си да минем през тях, над тях или под тях, за да стигнем на отвъдната им страна в Пущинака. Дори и оттам до Самотната планина на Изток, където Смог лежи върху нашите съкровища и ги пази, остава още много, много път.

— О! — рече Билбо и изведнъж се почувства по-уморен от всякога. Отново си спомни — и не за последен път — за удобното си кресло пред огнището в своята любима дневна стая в хобитовата си дупка и за пеещия чайник.

Сега вече Гандалф тръгна начело.

— Ако объркаме пътя, с нас е свършено — предупреди той. — Преди всичко се нуждаем от храна и от сравнително безопасно място за почивка. Много важно е също да се навлезе в Мъгливите планини по

верния път, иначе ще се изгубите в тях, ще трябва да се върнете обратно и да тръгнете отново (ако изобщо успеете да се върнете).

Джуджетата го попитаха накъде се е отправил и той отговори:

— Сега се намираме точно на границата на Пущинака, както някои от вас може би знаят. Някъде пред нас се спотайва красивата долина Ломидол, където живее Елронд в Последния удобен дом. Аз му пратих вест по моите приятели и сега ни очаква.

Съобщението на Гандалф ги успокои и обнадежди, но не беше така лесно, както изглеждаше, да се стигне до Ломидол и да се открие Последният удобен дом на запад от планините. Пред тях се стелеше пуста земя — нито дървета, нито долчинки, нито баирчинки се срещаха по нея. Само един огромен склон, целият кафеникавожълт, тук-там с по някое тревистозелено или мъховозелено петно, което сочеше, че на това място навярно има вода. Склонът бавно-бавно се издигаше нагоре, за да достигне подножието на най-близкото възвишение.

Утринта измина, настъпи следобедът, но в цялата смълчана пустош не се виждаше никаква следа от жилище. Пътниците започнаха да се тревожат, защото разбраха, че къщата може да е скрита навсякъде — чак до планините. Пред краката им изведнъж зейваха тесни клисури със стръмни стени и те с изненада съзираха в тях дървета или някоя течаша на дъното река. На пътя им се изпречваха и дерета с пенливи водопади, които можеха да се преминат с един дълъг скок, макар че бяха много дълбоки. Срещаха се и тъмни проломи, които нито можеш да прескочиш, нито да преминеш с катерене. Имаше и блата — зелени, страшно красиви наглед, изпъстрени с ярки, високи цветя — но попаднеш ли в тях някое конче с товара на гърба си, едва ли щеше вече да се измъкне оттам.

Разстоянието от речния бряг до планините беше в действителност много по-голямо, отколкото можеше да се предположи. Това изненада Билбо. Единствената пътека беше отбелязана с бели камъчета — някои толкова мънички, че едва се виждаха, други пък — полускрити от мъх и пирей.

Бавно се напредваше по тази пътека, макар да ги водеше Гандалф, който явно добре я познаваше. Главата му и дългата му брада се въртяха ту насам, ту натам, докато той се взираше за камъчетата, а останалите го следваха. Денят взе да преваля, но ни най-малко не бяха

се приближили до целта си. Времето за чай отдавна бе минало, а като че ли и времето за вечеря скоро щеше да направи същото. Нощни пеперуди запърхаха наоколо, светлината избледня, а луната още не беше изгряла. Понито на Билбо взе да се спъва в камъни и коренища. И толкова неочаквано излязоха на ръба на един стръмен склон, че конят на Гандалф едва не се претърколи.

— Ето я най-послед! — извика Гандалф и всички се струпаха около него. Долу, в низината, се виждаше една долина. Шум от бързотечаща вода в каменисто корито долиташе откъм дъното. Във въздуха се долавяше мирис на дървета, а отвъд реката мъждукаше светлина.

Билбо до края на живота си не забрави как се плъзгаха и хлъзгаха в мрака по лъкатушещата пътека надолу към Ломидол. Колкото по-ниско слизаха, ставаше все по-топло, а от боровия аромат на Билбо му се доспа и той от време на време така клюмаше, че едва не падаше от кончето си и забиваше нос в шията му.

Настроението на всички се повиши. Боровете се смениха с букове и дъбове, а мракът вече не ги плашеше. Зеленият цвят на тревата бе съвсем избледнял, когато най-сетне излязоха на една открита горска поляна, недалеч от брега на реката.

„Хм! Мирише ми на елфи!“ — помисли си Билбо и погледна нагоре към блещукащите със синкава светлина звезди. И тъкмо в този миг от дърветата бликна песен, придружена със звънлив смях:

*О, с копитцата подбити
накъде ли се стремите?
Накъде така вървите
на реката през водите?
О, тра-лалалали,
все насам през долините!*

*О, къде така вървите,
що ли дирите в горите?
От комина дим излита
и в пещта пече се пита!
О, тралали-ла-лас,*

*весело е тук при нас,
ха-ха!*

*О, към що ли се стремите
и развявате брадите?
Всеки пита, всеки пита
що ли води Билбо Бегинс,
и Балин, и Дуалин
все насам през долините
в юнски ден чудесен
ха-ха!*

*О, дали ще постоите,
или пак ще си вървите?
Понитата ви залитат!
Мрак се спуска над земите!
Да вървите ще е трудно,
ако спрете, ще е чудно,
ще се лее до зори
сред смълчаните гори
бодрата ни песен
ха-ха!*

Така пееха те със смях сред дърветата. „Весели безсмислици“ — ще си кажете вие, но те и да го узнаят, няма да се ядосат, а само още по-силно ще се разсмеят. Защото това наистина бяха елфи.

Скоро Билбо ги зърна в сгъстяващия се мрак. Той обичаше елфите, макар да ги бе срещал рядко, но и малко се плашеше от тях. А джуджетата не се погаждат много с тези същества. Дори такива добри и благородни джуджета, като Торин и неговите приятели, ги смятат за глупави (което е глупаво да се помисли) и се дразнят от тях, защото някои елфи им се присмиват и подиграват, и то най-вече на дългите бради.

— Хе, хе! — обади се един глас. — Погледнете само! Хобитът Билбо на пони! Ама че забавно!

— Да, удивително и забележително!

После те запяха друга песен — също тъй весела, като тази, която ви предадох. Когато я свършиха, един висок млад елф дойде откъм дърветата и се поклони на Гандалф и Торин.

— Добре дошли в долината! — рече той.

— Благодаря — отвърна малко грубичко Торин, Гандалф обаче вече бе слязъл от коня си и разговаряше весело с елфите.

— Малко сте се отклонили от пътеката, която води през реката към къщата отвъд — рече елфът. — Ние ще ви упътим, но по-добре да слезете от понитата докато минете моста. Ще останете ли за малко да попеете с нас, или тръгвате веднага? Там вече приготвят вечерята — додаде той. — Подушвам миризмата на дима от огъня.

Билбо беше много уморен, но му се искаше да остане за мъничко. Песните на елфите не са за изпускане, особено през юни, ако обичаш такива работи. Искаше му се също да размени и няколко думи насаме с тези чудновати същества, които му знаеха и името, и всичко друго за него, макар той да не се беше срещал — никога досега с тях. Беше му интересно какво мислят за неговото приключение. Елфите знаят много неща — научават всичко, което става по земята тъй бързо, както тече водата, а може би и по-бързо.

Джуджетата обаче бяха държаха да се навечерят час по-скоро, затова не пожелаха да останат. Потеглиха незабавно, като водеха понитата си, и скоро стигнаха до пътеката, а оттам — и до брега на реката. Реката течеше буйно и пенливо, както текат планинските потоци в лятна вечер, след като слънцето цял ден е огрявало снега по върховете. Каменният мост беше без парапет и много тесен — само колкото да мине едно конче. Ето защо трябваше да преминат много предпазливо, един по един, и да водят понитата си за юздите. Елфите бяха донесли на брега ярки фенери и пееха весели песни, докато групата прекосяваше моста.

— Не топи брадата си във водата, татенце! — закачаха те Торин, който се бе превил и вървеше почти на четири крака. — Достатъчно е дълга и без да я напояваш.

— Гледайте Билбо да не изяде всички сладки! — подвикваха шеговито елфите. — Много е дебел и вече няма да може да преминава през ключалки!

— Тихо, тихо, добри народе! И лека нощ! — обади се накрая Гандалф, който вървеше последен. — Долините имат уши, а пък

езиците на някои елфи са прекалено бърбиви и весели. Лека нощ!

И тъй, най-после те стигнаха до Последния удобен дом и намериха вратите му широко отворени.

Колкото и да е странно, но за приятните неща и за приятно прекараното време няма какво толкова да се разказва, а и няма какво толкова да се слуша, докато от неприятните, тревожните и дори страшни неща може да се съчини един дълъг разказ, който дълго, дълго да се разказва.

И тъй, пътниците престояха в тази удобна къща доста дълго време, близо четиринайсет дни, и никак не им се тръгваше. Билбо беше готов да остане завинаги — дори ако по някакво чудо имаше начин още сега да се пренесе безпрепятствено в своята дупка. И все пак почти няма какво да се разказва за това гостуване.

Стопанинът на къщата беше приятел на елфите — един от онези люде, чиито прадеди са били възпявани в легендите още преди началото на Историята, преди войните между злите гоблини и елфите и преди появата на първите хора из Севера. По времето на нашия разказ все още се срещаха неколцина потомци на Северните герои и елфите, а Елронд, Стопанинът, на къщата, бе техен предводител.

Той беше благороден и красив като елфически владетел, силен като воин, мъдър като вълшебник, почитан, както се почита един крал на джуджетата, и благ като лятото. За него се говори в много приказки, но ролята му в приказката за голямото приключение на Билбо е малка, ала важна, както ще видите, когато стигнем до края. В къщата му се живееше прекрасно — независимо дали искаш да се храниш, да спиш, да работиш, да разказваш приказки или да пееш, да си седиш просто така и да си размишляваш — или да вършиш всички тези приятни неща заедно. Никакви зли твари не спохождаха долината.

Бих искал да имам време да ви разкажа поне някои от приказките или една-две от песните, които нашите пътешественици чува в тази къща. Само за няколко дни всички — включително и понитата — се ободриха и събраха сили. Дрехите им бяха закърпени, раните им — излекувани, настроението им се повиши и надеждите им се възвърнаха. Торбите им бяха отново пълни с храна — лека за носене, но достатъчно вкусна и питателна за преминаване на трудните планински проходи. Първоначалните им намерения се допълниха с

мъдри съвети. Така измина времето до навечерието на Еньовден и те трябваше да потеглят отново на път със зората на следния ден.

Елронд умееше да разчита всички рунически букви. Вечерта, преди да се разделят, той разгледа мечовете, взети от пещерата на троловете, и каза:

— Тези мечове не са майсторени от тролове. Те са стари, много стари, и са принадлежали на мои сродници — Върховните елфи от Запад. Изработени са в град Гондолин за войните срещу гоблините. Навярно са попаднали в плячка на някой дракон или гоблин, защото преди много векове дракони и гоблини разрушиха този град. Твоят меч, Торин, е много прочут и върху него с рунически букви е написано името „Оркрист“, което на древния език на Гондолин означава „Гоблиносекач“. А на твоя, Гандалф, е написано „Гламдринг-врагоубиеца“ и е бил носен от краля на Гондолин. Пазете ги добре!

— Чудя се, откъде ли са ги докопали троловете? — каза Торин и погледна меча си с подновен интерес.

— Не мога да кажа със сигурност — отговори Елронд, — но не е трудно да се досетиш, че са ги заграбили от други крадци или пък са попаднали на останките на някогашните грабежи, укрита нейде из планините. Чувал съм, че все още имало забравени съкровища в изоставените ходници на мините в Мория още от времето на войните между джуджетата и гоблините.

Торин се замисли над тези думи и след това рече:

— Ще пазя с чест този меч! И дано в близко време отново сече гоблините!

— Нищо чудно това да се сбъдне скоро, още в планините! — каза Елронд, после добави: — А сега дайте да видя картата ви!

Той я взе и дълго я разглежда, като клатеше глава; Елронд не одобряваше слабостта на джуджетата към златото, но мразеше драконите заради жестоките им злочинства и скърбеше от спомена за разрушения град Дейл, за веселите му камбани и за обгорелите брегове на бистрата Тичаща река. В небето грееше широкият полумесец на луната. Елронд вдигна картата срещу бледата му светлина.

— Какво е това? — възкликна той. — Освен руническите букви, които казват: „Един метър и половина е висока вратата и трима могат да минат рамо до рамо“, има и лунни букви.

— А какви са лунните букви? — попита развълнувано хобитът. Той имаше слабост към картите, както вече ви казах, и обичаше изкусно изписаните рунически букви, макар буквите, които той самият пишеше, да бяха малко разкривени и тънички като паякови крачета.

— Лунните букви са пак рунически букви, но не се виждат винаги, а само когато луната ги освети от задната страна. В цялата работа обаче има една допълнителна тънкость — луната трябва да е в същото разположение и в същия сезон, както тогава, когато са били написани буквите. Те са измислени от джуджетата, които ги изписвали със сребърни писци, както ще потвърдят и приятелите ти. Лунните букви на тази карта очевидно са били написани много отдавна, в навечерието на Еньовден, при светлината на лунния сърп.

— И какво казват те? — попитаха в един глас Гандалф и Торин, може би малко засрамени, че Елронд пръв е открил лунното писмо, макар да не бе имало възможност те да го сторят досега, пък и още доста време напред не биха могли да го направят, ако се пропуснеше този момент.

— „Застани до сивия камък, когато дроздът запее — започна да чете Елронд, — и залязващото слънце в деня на Дурин ще огрее с последните си лъчи ключалката.“

— Дурин! Дурин! — извика Торин. — Той е баща на бащите на най-старите джуджета — Дългобрадовците — и мой пръв праотец. Аз съм негов потомък.

— А какво е това „денят на Дурин“? — запита Елронд.

— Първият ден от Новата година на джуджетата — взе да обяснява Торин — е, както всички знаете, първият ден от последната луна на Есента. Ние наричаме деня на Дурин този ден, когато последната луна на Есента и слънцето са заедно на небето. Аз обаче се страхувам, че това няма да ни помогне много, защото в наши дни ние не умеем да познаваме кога настъпва този момент.

— Ще видим — рече Гандалф. — Има ли написано още нещо?

— На тази луна нищо повече не се вижда — отвърна Елронд.

После всички слязоха при реката, за да се насладят на песните и танците на елфите по случай Еньовден.

Ломидол

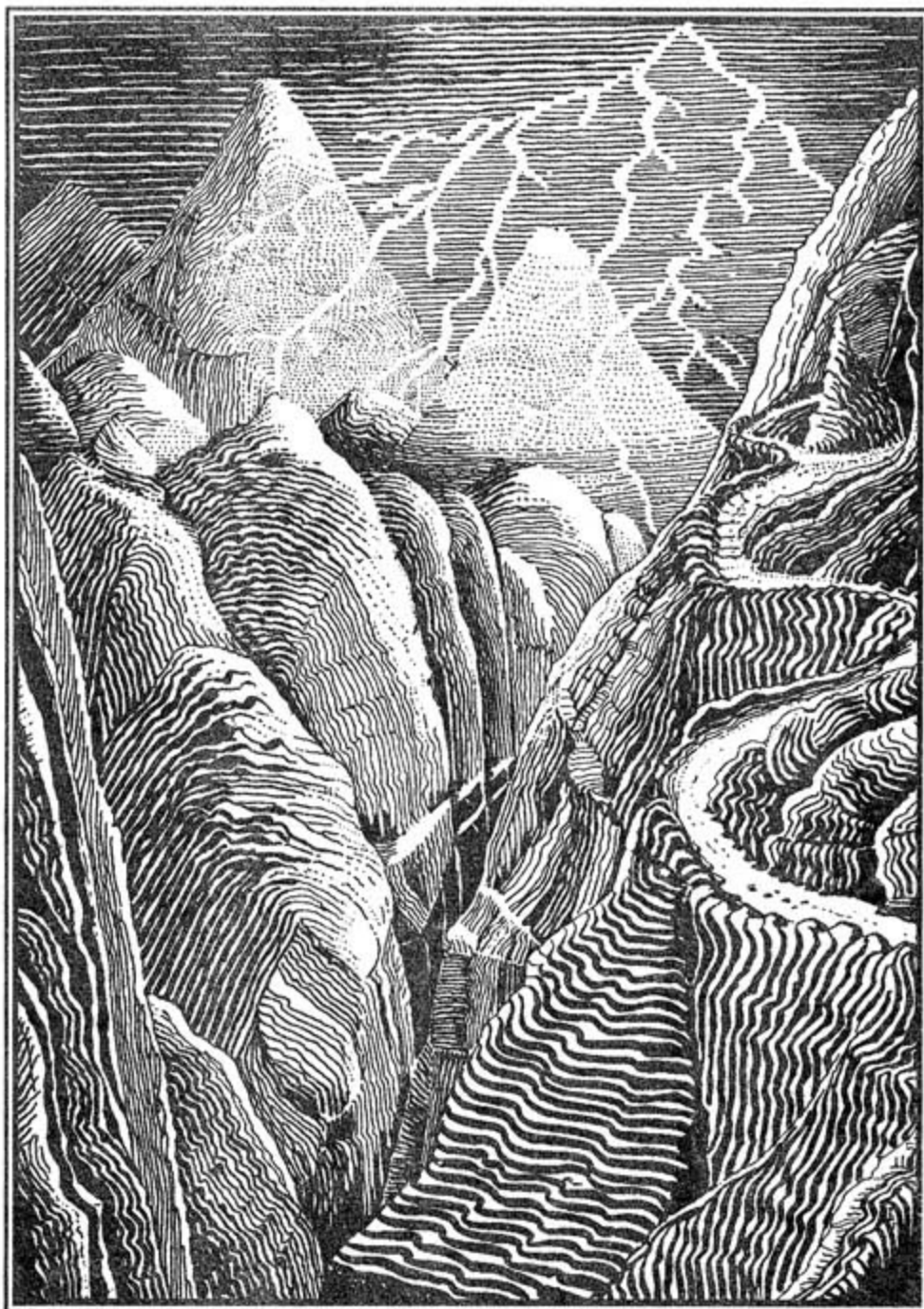
Следващата утрин беше толкова свежа и приятна, че за по-хубава можеше само да се мечтае. Небето беше синьо, без нито едно облаче по него, а слънцето танкуваше по водата. След прощалните песни конниците потеглиха бързо, готови за новите приключения, които щяха да преживеят по пътя си, докато прекосяват Мъгливите планини.

4.

НАД ХЪЛМ ИЛИ ПОД ХЪЛМ

Много пътища водеха към тези планини и много проходи ги пресичаха. Но повечето от пътищата бяха измамни и водеха към някое глухо място или към дълбока пропаст, а в голяма част от проходите дебнеха най-различни страхотии и беди. Джуджетата и хобитът, упътени от мъдрия съвет на Елронд и от знанията и паметта на Гандалф, поеха по верния път, към истинския проход.

След като напуснаха Последния удобен дом и Ломидол, те много дни се качваха и качваха все нагоре и нагоре. Пътят беше труден и опасен, криволичещ, пуст и безкраен. Като погледнеха назад, виждаха земите, които вече бяха останали зад гърба им. Билбо знаеше, че далеч, далеч на Запад, в бледата синевина се простира неговата спокойна и безопасна страна, където беше и мъничката му хобитова дупка. Той силно потрепери. Тук, горе, студът ставаше все по-лют, а вятърът виеше пронизително сред скалите. От време на време огромни заоблели каменни блокове, освободени от лятното слънце, огрявало ледовете, се понасяха шеметно от върховете и преминаваха край пътешествениците (което все пак си беше късмет) или над главите им (а това невинаги можеше да завърши благополучно). Нощем всички зъзнеха от студ и не смееха да разговарят високо от страх да не събудят ехото, защото тишината очевидно мразеше да бъде нарушавана от друг шум освен от ромона на водата, воя на вятъра и пукота на падащите камъни.

Планинската пътека

„Сега там долу е средата на лятото — мислеше си Билбо, косят сеното и устройват гощавки на открито. Когато вземат да жънат и да

берат къпините, ние едва ли ще сме започнали да се спускаме от другата страна.“

Мислите на неговите спътници бяха не по-малко мрачни, макар че при сбогуването си с Елронд в свежата лятна утрин всички бяха изпълнени с надежда и весело говореха как успешно ще преминат през планините и ще препуснат в галоп из отвъдната страна. Те се бяха надявали, че ще стигнат до тайния вход към Самотната планина още по времето на тази последна есенна луна, а може би и в деня на Дурин. Само Гандалф бе поклатил глава и бе замълчал. Джуджетата не бяха минавали оттук много години, но Гандалф беше минавал и знаеше, че гибелта и злощастieto са покълнали и процъфтели в Пустинната земя, откакто драконите прогониха и унищожиха всичко живо, а гоблините тайно се настаниха из тия места след битките в мините на Мория. Дори добрите начинания на мъдри вълшебници като Гандалф и на добри приятели като Елронд понякога могат да се объркат, ако си се впуснал в опасни приключения из Покрайнините на Пущинака; а Гандалф беше достатъчно мъдър вълшебник, за да знае това.

Той знаеше, че нещо неочаквано винаги може да се случи, и не смееше да се надява, че ще преминат без премеждия тези огромни планини с пусти върхове и долини, непознаващи кралската власт. Така и стана. Всичко вървеше добре, докато един ден не ги застигна гръмотевична буря, впрочем нещо повече — гръмотевична битка. Вие знаете колко страшна може да бъде гръмотевичната буря долу, в равнината, или в някоя речна долина — особено когато две големи гръмотевични бури се срещнат и вкопчат една в друга. Още по-страшни са гръмотевиците и мълниите в планините нощем, когато от изток и запад се зададат една срещу друга две бури и започнат двубой. Мълниите се разбиват о върховете, скалите се разлюляват, оглушителни трясъци раздират въздуха и нахлуват с тътен във всяка пещера и хралупа, тъмнината се изпълва с невъобразим шум и внезапни проблясъци.

Билбо никога не беше виждал, нито пък си бе представял подобно нещо. Пътниците бяха спрели на едно стръмно и тясно място. От едната им страна зееше дълбока черна пропаст; а от другата надвисваше огромна скала, под която те бяха потърсили подслон за през нощта, Билбо лежеше под завивката си и трепереше от глава до пети. Колчем рече да надникне навън, при светлината на мълниите

виждаше отвъд пропастта каменните великани, които се забавляваха, като си подхвърляха големи отломки от скали, улавяха ги и ги мятаха надолу в тъмнината, където те рухваха тежко сред дърветата, или се разтрошаваха с трясък на малки парченца. След това се изви вятър и заваля дъжд. Вятърът шибаше дъжда и градушката във всички посоки, така че и надвисналата скала вече не можеше да ги предпази. Скоро пътниците бяха мокри до кости, а кончетата им стояха с отпуснати глави и с подвити между краката опашки, като сегиз-тогиз процвилваха от страх. Цялата планина ехтеше от гръмките крясъци и кикота на каменните великани.

— Сега вече спасение няма! — забеляза Торин мрачно. — Ако не ни отнесе вятърът, не се удавим, или не ни поразят мълнии, някой от великаните ще ни грабне и ще ни ритне като футболна топка в небесата.

— Е, ако знаеш някъде по-добро убежище, заведи ни там! — каза Гандалф. Той също нямаше настроение и беше доста обезпокоен от великаните.

Спорът завърши с това, че пратиха Фили и Кили да потърсят подобър подслон. Те имаха силни очи и тъй като бяха с около петдесет години по-млади от останалите джуджета, обикновено тях използваша за такава работа (за всички беше ясно, че е напълно безполезно да пращат Билбо).

— Щом искаш да намериш нещо, трябва само да го търсиш — каза Торин на двете млади джуджета.

И наистина, ако вземеш да търсиш, обикновено откриваш нещо, но то невинаги е онова, което ти трябва. Така излезе и този път.

Скоро Кили и Фили допълзяха обратно, като се държаха за скалата, за да не ги отнесе вятърът.

— Открихме една суха пещера, недалеч от следващия завой — докладваха те. — И понита, и всичко останало може да се побере в нея.

— Внимателно ли я изследвахте? — попита вълшебникът, защото знаеше, че планинските пещери рядко биват празни.

— Да, да! — отговориха те, макар за всички да беше ясно, че не са го сторили, тъй като се върнаха твърде бързо. — Тя не е голяма, нито пък продължава много навътре.

А това именно е най-опасното на пещерите; понякога не знаеш колко навътре продължават, дали зад тях няма някакъв проход и какво може да те очаква там. За момента обаче новината на Фили и Кили бе посрещната с радост. Всички станаха и се приготвиха да тръгнат. Вятърът все още виеше, гръмотевиците продължаваха да ечат и джуджетата, и понитата с усилие се мъкнеха напред. За щастие подслонът наистина не беше далеч. Скоро те стигнаха до една огромна скала, издадена над пътя. Зад нея, в склона на планината, имаше нисък свод — толкова нисък, че понитата трудно минаха през него едва след като ги разтовариха и разседлаха. Далеч по-приятно бе да слушаш вятъра и дъжда от пещерата, отколкото да ги усещаш върху себе си. Тук нашите пътешественици се чувстваха в безопасност и от великаните, и от техните каменни топки. Вълшебникът обаче не искаше да поема рискове. Той запали върха на жезъла си както бе сторил това през един далечен ден в трапезарията на Билбо, ако си спомняте, — и при неговата светлина те изследваха пещерата от край до край.

Тя не беше нито много голяма, нито много малка и в нея нямаше нищо подозрително. Подът и беше сух и имаше няколко много удобни кътчета. В единия край на пещерата настаниха изпускащите пара понита (очевидно много доволни от промяната), които веднага задъвкаха зоб от торбите си. Оин и Глоин искаха да запалят огън при входа, за да се изсушат, но Гандалф не им позволи. Затова всички проснаха мокрите си дрехи на пода, извадиха сухи от торбите, загърнаха се в завивките, грабнаха лулите и взеха да пускат колелца от дим, които Гандалф за забавление обагреше в различни цветове и ги пращаше към тавана, където, те започваха да танцуват. После се подеха разговори, бурята бе забравена и всеки заразказва какво ще направи със своя дял от съкровището (когато го вземат, а това в момента не им се струваше чак толкова невъзможно). Накрая едно по едно джуджетата заспаха. Оттук нататък те вече никога нямаше да използват понитата си, вещите, инструментите и всички останали дреболии, които носеха със себе си.

Същата нощ се оказа, че не бяха взели малкия Билбо съвсем напразно. Кой знае защо, той дълго време не можа да заспи. Когато най-после заспа, сънува крайно неприятни сънища. Сънува, че някаква цепнатина на стената в дъното на пещерата става все по-голяма и по-

голяма, че се отваря все по-широко и по-широко, а той беше много изплашен, но не можеше нито да извика, нито да стори каквото и да било, освен да лежи и да наблюдава. После пак засънува, че подът на пещерата се проваля и той пропада надолу — и пада, пада, пада кой знае докъде.

Точно в този миг се сепна в съня си, събуди се и разбра, че част от сънуваното е истина. В дъното на пещерата наистина се бе отворила една цепнатина и там вече зееше широк проход. Билбо успя да види как опашката на последното пони изчезва в него. Той, разбира се, нададе силен вик — толкова силен, колкото един хобит може да нададе, но все пак изненадващо мощен за ръста му.

И в този миг отвсякъде наскачаха гоблини, големи, грозни гоблини — и много на брой. Трябва да имаше най-малко по шест за всяко джудже, а дори и двама за Билбо. Нападателите грабнаха жертвите си и преди те да се усетят, ги пренесоха през процепа. Гандалф обаче не успя да хванат. И тъкмо това беше ползата от вика на Билбо. Той бе събудил вълшебника за частица от секундата и когато гоблините понечиха да грабнат и него, пещерата се озари от силен блясък, подобен на мълния, лъхна мирис като на барут и неколцина нападатели рухнаха мъртви.

Цепнатината се затвори с трясък и Билбо и джуджетата се озоваха от другата ѝ страна. Но къде беше Гандалф? Това нито пленниците, нито гоблините знаеха, но те и не чакаха много, за да разберат. Хванаха Билбо и джуджетата и ги заблъскаха напред. Наоколо царуваше непрогледна тъмнина, в каквато виждат само гоблините, свикнали да живеят под планините. Проходи се кръстосваха и преплитаха във всички посоки, но злите твари си знаеха пътя така добре, както вие знаете вашия път до най-близката пощенска станция. А пътят им се спускаше все надолу и надолу и въздухът ставаше все по-застоял и тежък. Гоблините се държаха много грубо, щипеха безмилостно, кискаха се и се смееха с противните си, смразяващи гласове. Билбо се почувства по-нешастен и от тогава, когато тролът го хвана за пръстите на краката и го повеси надолу с главата. Той отново замечта (и не за последен път) за приятната си и удобна дупка.

Изведнъж пред тях засия някаква червена светлина. Гоблините взеха да пеят и да крещат, като отмерваха такта по каменния под с

плоските си ходила, и в същото време разтърсваха пленниците.

*Чука трака, процеп в мрака!
Сграб и блъс в мрака гъст!
Хайде, слез, слез и влез
в страшния гоблински град!*

*Хап и хрун! Фрас и тун!
Чук и клеци/ Гонг и пеци!
Думба-лум, подземен шум!
Долу е същински ад!*

*Бух и тряс — с бича пляс!
Рев и бой! Ай и ой!
Труд и пот цял живот!
А гоблините ще пият, и ще пеят, и ще вият
своите весели хора долу в земните недра!
Тъй е тука, момко млад!*

Песента им действително беше страховита. Стените отекваха от техните крясъци и от отвратителния им смях. Смисълът беше повече от ясен. Гоблините извадиха камшици и зашибаха пленниците си — тряс и пляс, — карайки ги да тичат пред тях колкото им държат краката. Не едно и две от джуджетата вече наистина викаха „ай“ и „ой“, когато ненадейно влетяха в обширна пещера.

Пещерата бе озарена от голям червен огън в средата и множество факли, окачени по стените, и гъмжеше от гоблини. Те започнаха да се смеят, да тропат с крак и да пляскат с ръце, когато джуджетата (горкият Билбо беше най-отзад и най-близко до камшиците) влязоха тичешком, гонени от ударите на злите пазачи. Тук бяха вече и понитата им, скупчени в един ъгъл, и целият им багаж, който гоблините бяха успели да разтоварят и претършуват, да помиришат и опипат и дори да се скарат за него.

Страхувам се, че джуджетата наистина виждаха за последен път своите прекрасни малки понита, както и якото бяло жребче, което Елронд бе заел на Гандалф, тъй като неговият собствен кон не беше

годен за стръмните планински пътеки. Защото гоблините обичат да ядат всякакви коне, кончета и магаренца (както и далеч поотвратителни неща) и въпреки това са вечно гладни. Сега обаче пленниците мислеха само за себе си. Гоблините оковаха ръцете им във вериги зад гърбовете, навързаха всички заедно на върволица и ги повлякоха към един отдалечен ъгъл на пещерата. Малкият Билбо се влачеше последен в редицата.

Там, в сенките, върху голям плосък камък седеше огромен гоблин с грамадна глава, заобиколен от свита пазачи, въоръжени със секири и криви мечове.

Гоблините са жестоки, злонамерени и свирепи. Не умеят и не обичат да изработват красиви неща, но са ловки и изобретателни. Когато пожелаят, могат да прекопават тунели и мини не по-лошо и от най-сръчните джуджета, но са винаги раздърпани и мръсни. Чукове, брадви, мечове, кинжали, търнокопи, клещи, а също и уреди за мъчение те майсторят отлично или пък, по даден от тях образец, карат да им ги майсторят други — затворници или роби, осъдени на непосилен труд, докато умрат от липса на въздух и светлина. Напълно вероятно е те да са измислили някои от машинариите, които оттогава насам безпокоят света, особено онези изкусни приспособления за избиване на голям брой хора наведнъж, защото колелата, механизмите и експлозиите винаги са им доставяли удоволствие. Освен това гоблините не обичат да работят със собствените си ръце и го вършат само в краен случай, но по онова време не бяха чак толкова напреднали (ако това е точната дума). Те не мразеха джуджетата повече от който и да било друг честен и преуспяващ народ. Из някои места зли джуджета дори са се съюзявали с тях. Изпитваха обаче особена злоба към рода на Торин заради войната, за която вече ви споменах, но за която няма място в нашия разказ. Впрочем на гоблините им е безразлично кого ще заловят, стига да успеят да направят това ловко и потайно, та пленниците да не могат да се отбраняват.

— Кой са тия жалки особи? — попита Великия гоблин.

— Джуджета и ей това тук! — отвърна един от пазачите и така дръпна веригата на Билбо, че той политна напред и падна на колене. — Сварихме ги да се крият в нашата Предна галерия.

— Какво означава това? — обърна се Великия гоблин към Торин. — Нещо недобро, сигурен съм. Предполагам, че сте шпионирали личните дела на моите хора! Няма да се изненадам, ако се окаже, че сте крадци, убийци и най-вероятно — приятели на елфите! Хайде! Какво имаш да кажеш?

— Торин, джуджето, на вашите услуги! — отвърна Торин. Това беше, разбира се, само едно вежливо увъртане. — Нещата, в които ни подозирате, изобщо не са ни минавали през ум. Приютихме се от бурята в пещерата край пътя, която ни се стори удобна и празна.

И това наистина беше така!

— Хм! — изсумтя Великия гоблин. — Така значи! А мога ли да те попитам какво изобщо правехте горе в планините, откъде идвахте и къде отивахте? Всъщност аз искам да знам всичко за вас. Това, разбира се, няма да ви помогне много, тъй като знам вече доста неща за твоите хора, но искам да чуя истината, иначе всичко ще свърши зле за вас!

— Тръгнали сме на гости на нашите роднини, племенници и племеннички, първи, втори и трети братовчеди и всички останали потомци на нашите деди, които живеят на източната страна на тези наистина гостоприемни планини — издърдори Торин, тъй като не знаеше какво друго да измисли, а истината очевидно щеше само да им навреди.

— Той е лъжец, о, ваше страхотейшество! — провикна се един от пазачите. — Неколцина от нашите другари бяха поразени от мълния в пещерата, когато поведохме тези същества надолу, и сега лежат мъртви там. А не е дал обяснение и за това! — И той протегна меча, който Торин бе взел от пещерата на троловете.

Като видя меча, Великия гоблин нададе яростен рев, а бойците му заскърцаха със зъби, задумкаха по щитовете си и затропаха с крака. Те веднага познаха меча. Той бе погубил стотици гоблини на времето, когато елфите от Гондолин ги преследваха по хълмовете и се сражаваха с тях пред стените на града. Елфите го бяха нарекли „Оркрист“ или „Гоблиносекач“, но гоблините го наричаха просто „Зъбатия“. Мразеха го от дън душа, а още повече мразеха онзи, който го носеше.

— Убийци и приятели на елфите! — изкрещя Великия гоблин. — Бийте ги! Дерете ги! Хапете ги! Тъпчете ги! Хвърлете ги в тъмните дупки при змиите и нека никога не видят светлината отново! — Той

така се бе разярил, че скочи от мястото си и се втурна към Торин със зинала уста.

Точно в този миг всички факли в пещерата угаснаха, а големият огън в средата се превърна в стълб от блещукащ син дим, който литна към тавана и оттам върху главите на гоблините се изсипаха снопове парещи бели искри.

Виковете и крясъците, писъците и врясъците, стенанията и риданията, хулите и проклятията, които последваха, не могат да се опишат. Дори неколкостотин диви котки и вълци, сложени да се пекат на бавен огън, не биха вдигнали по-голяма шумотевица. Искрите прогаряха дупки в кожата на гоблините, а димът, който се спускаше от тавана, бе станал толкова гъст, че дори и техните очи не виждаха нищо през него. Скоро те взеха да падат един върху друг и да се ваят на купчина по пода, започнаха да хапят, да ритат и да се бият, сякаш бяха обезумели.

Изведнъж блесна меч, облян в собствена светлина. Билбо го видя как разсича Великия гоблин, който седеше като вкаменен на сред яростта си. Повелителят на злите твари падна мъртъв, а войниците му се разбягаха със страшни писъци в тъмнината.

Мечът се прибра обратно в ножницата си.

— Тръгвайте след мен незабавно! — рече един тих, но енергичен глас и преди Билбо да разбере какво бе станало, той отново припкаше на края на върволицата колкото можеше по-бързо — надолу по разни непрогледни коридори. Виковете на гоблините в голямата пещера все повече заглъхваха, а една бледа светлина водеше бегълците напред.

— По-бързо, по-бързо! — подвикна тихо гласът. — Скоро отново ще запалят факлите.

— Половин минута само! — помоли се Дори, който тичаше предпоследен пред Билбо и беше едно много благородно и милостиво джудже. Той помогна на хобита да се покатери върху раменете му — доколкото можа с окованите си ръце — и след това всички затичаха пак. Веригите дрънчаха, а те неведнъж се препъваха, тъй като ръцете им не бяха свободни и не можеха да се задържат с тях. Скоро спряха да тичат — по това време вече трябваше да бяха слезли в самото сърце на планината.

Тогава Гандалф запали жезъла си — защото гласът принадлежеше не на кого да е, а на самия Гандалф. Той отново извади

острието от ножницата и мечът отново засия в мрака със своя собствена светлина. Той винаги пламваше така от гняв, щом гоблини се появяваха около него. Сега обаче блестеше ярко като син пламък от радост, че бе погубил великия господар на пещерата. Бързо и лесно преряза той веригите и пленниците бяха освободени. Името на меча беше Гламдринг-Врагоубиеца, ако си спомняте. А гоблините го наричаха просто Убиеца и го мразеха повече от Зъбатия. Оркрисст също бе спасен — Гандалф го бе измъкнал навреме от ръцете на един от обезумелите пазачи. Вълшебникът мислеше едновременно за много неща и макар да не можеше да прави всичко, можеше все пак да помогне на приятелите си, когато изпаднаха в беда.

— Всички ли сме тук? — попита той, като подаде меча на Торин с поклон. — Чакай да видя: едно — това е Торин, — две, три, четири, пет, шест, седем, осем, девет, десет, единайсет — а къде са Фили и Кили? А, ето ги — дванайсет, тринайсет и господин Бегинс — четиринайсет! Е, хайде, можеше да бъде и по-зле, а можеше да бъде и по-добре. Нямаме понита, нямаме храна, не знаем къде точно се намираме и орди от разярени гоблини ни следват по петите! Но да вървим.

И те тръгнаха. Гандалф се оказа прав — от проходите, през които бяха минали, вече започваха да се дочуват гоблински шумове и крясъци. Това ги подтикна да вървят по-бързо, но горкият Билбо едва успяваше да ги догонва, защото — уверявам ви — джуджетата могат да летят като стрели, когато им се наложи. Затова те решиха всеки поред да го носи на гърба си.

И все пак гоблините се движат по-бързо от джуджетата, а пък тези тук познаваха пътя по-добре от бегълците (те сами бяха прокопали пътеките) и бяха побеснели от яд. Така че, колкото и да се стараеха джуджетата, виковете и крясъците все повече се приближаваха. Скоро те вече дочуваха как шляпат краката на преследвачите им — много и много крака, които сякаш приближаваха иззад последния завой. Зад тях, в дъното на тунела, по който вървяха, се съзираше трепкащата светлина на факли, а бегълците вече се чувстваха смъртно уморени.

— Защо, о, защо поведохме този нещастен малък хобит да търси съкровища! — рече горкият Бомбур, който беше възпълен и се

тътрюзеше с мъка напред, а потта, избила от горещината и от страха, капеше от носа му.

В това време Гандалф и Торин изостанаха малко назад и изведнъж свиха рязко зад ъгъла.

— Хайде сега, Торин, вади меча! — извика Гандалф.

И Торин го извади, а това никак не се хареса на гоблините. Както връхлитаха напред с крясъци, те изведнъж се озоваха пред Гоблиносекача и Врагоубиеца, които светеха с хладния си блясък и ослепяваха изумените им очи. Първите изтърваха факлите си и нададоха силен рев, преди да паднат мъртви. Следващите зареваха още по-силно и хукнаха назад, като събаряха ония, които бяха тичали подире им. „Зъбатия и Убиеца!“ — пищяха като обезумели те, бягайки в безредие обратно натам, откъдето бяха дошли.

Измина много време, додето някой от тях се осмели да надзърне зад този ъгъл. Джуджетата отдавна вече бяха потеглили и напредваха през тъмните проходи на тъмното подземно царство. Когато откриха това, гоблините изгасиха факлите, нахлузиха на краката си меки обувки и най-бързите бегачи измежду тях, които освен това имаха най-остър слух и най-зорки очи, се впуснаха напред в мрака като невестулки, вдигайки по-малко шум дори и от прилепите.

Ето защо нито Билбо, нито джуджетата, нито дори и Гандалф ги чува, че се приближават. Нито пък ги видяха. Но гоблините, които търчаха безшумно, ги виждаха добре, защото Гандалф бе оставил бледата светлина на жезъла си да озарява пътя на бегълците.

Внезапно Дори, който сега вървеше последен и носеше Билбо, усети, че нещо го дръпва изотзад в мрака. Той извика и падна. Хобитът се търкулна от раменете му в непрогледната тъмнина, удари глава о една твърда скала и повече не помнеше нищо.

5.

ГАТАНКИ В ТЪМНИНАТА

Билбо отвори очи, но се усъмни дали наистина ги е отворил, защото наоколо му си остана все така тъмно, както и преди, когато бяха затворени. Наблизо нямаше никой. Можете да си представите как се изплаши! Не чуваше нищо, не виждаше нищо и не усещаше нищо освен каменния под.

Той се изправи много бавно и запълзя на четири крака, докато най-сетне докосна стената на прохода. Но нито нагоре, нито надолу по него успя да открие нещо — нямаше и следа от гоблини или от джуджета. Главата му бе замаяна и той не можеше да се ориентира за посоката, в която тичаха, когато падна. Определи я наслуки и дълго пълзя, докато ръката му внезапно напипа върху пода на тунела нещо като пръстенче от студен метал. Това бе повратен момент в живота на Билбо, но той още не знаеше. Прибра пръстена в джоба си, без да се замисля, защото сега той едва ли можеше да му бъде от полза. Не продължи нататък, а седна на студения под и дълго остана така, отчаян и унил. Представи си как пържи яйца с бекон в своята кухня у дома — защото нещо му подсказваше отвътре, че е време за хапване, — но това само го накара да се отчае още повече.

Не можеше да реши какво да прави, нито пък имаше представа какво се е случило. Защо го бяха изоставили или — ако го бяха изоставили, — защо гоблините не го бяха заловили и защо така силно го болеше главата. А истината беше, че след като загуби съзнание, той дълго лежа незабелязан в един много тъмен ъгъл.

След малко потърси лулата си. Тя беше останала здрава и това донякъде го успокои. После потърси торбичката си с тютюн и намери малко на дъното ѝ — това още повече го успокои. Но когато потърси кибрита и не го намери, всичките му надежди рухнаха. И все пак може би е за добре, помисли си Билбо, когато се посъвзе от разочарованието. Светлината на кибрита и миризмата на тютюн можеха да му довлечат до главата какви ли не беди от тъмните ями на това ужасно място.

Въпреки това обаче не можеше да не се чувства обезсърчен. И както взе пак да пребърква всичките си джобове и да опипва пода наоколо за кибрит, ръката му докосна дръжката на малкия меч, взет от пещерата на троловете. Той го беше забравил, но за щастие гоблините не бяха видели оръжието, защото Билбо го носеше под дрехите си.

Сега той извади меча. И острието засия с бледа мъжделива светлина пред очите му.

„Значи и този меч е изкован от елфите — помисли си Билбо — и гоблините не са нито много близко, нито много далече.“ — И някак си се успокои. Прекрасно беше да носиш меч, измайсторен в Гондолин за войната с гоблините, за която бяха изпети толкова много песни, а той беше забелязал също, че тези оръжия силно плашеха гоблините, когато се появяха пред тях.

„Да се върна назад — мислеше си Билбо, — няма смисъл! Да тръгна встрани? Опасно е! Да тръгна напред? Да, така ще е най-добре! Тръгвам!“

И той се надигна и заприпка, като държеше в едната си ръка малкия меч, насочен напред, а с другата опипваше стената. Сърчицето му биеше до пръсване.

Сега вече Билбо наистина беше, както се казва, „натясно“. Но не чак толкова натясно, както бихме били аз или вие. Хобитите не са съвсем като обикновените хора; дупките им са чисти, спретнати, добре проветрени и съвсем не приличат на гоблински свърталища, но те повече от нас са пригодени да живеят под земята и не губят лесно усета си за посока — особено след като вече са се свестили от удар по главата. Те могат също така да се движат съвсем тихо, да се скриват лесно и да се съвземат бързо от падания и наранявания, но най-важното е, че притежават голям запас от мъдрости и мъдри поговорки, каквито повечето хора никога не са чували или пък са забравили много отдавна.

И все пак аз не бих желал да съм на мястото на господин Бегинс. Проходът сякаш нямаше край. Билбо разбираше единствено, че той все още продължава да се спуска надолу и не променя посоката си, макар да правеше по някое и друго завойче тук и там. От време на време се появяваха и странични проходи, които хобитът съзираше при мъждукането на меча си или пък ги откриваше, като опипваше с ръка

стената. Той обаче не им обръщаше внимание и бързаше да ги отмине от страх, че гоблините или някакви въображаеми черни същества ще изскочат от тях. Все напред и напред вървеше Билбо и все надолу и надолу, без да чува друг звук освен пърхането на някой прилеп от време на време. Този шум отначало го стряскаше, но после постепенно свикна с него и престана да му обръща внимание. Не зная колко време продължи да върви така — хем не му се отиваше по-напред, хем не смееше да спре и затова все вървеше и вървеше, докато грохна от умора. Сякаш бе извървял целия следващ ден и част от по-следващия.

Изведнъж без никакво предизвестие той нагази във вода. Уф, толкова леденостудена беше тя, че го накара да спре като закован. Не знаеше дали е стигнал само до някаква локва сред пътя, до подземна река, прекосяваща прохода, или пък до брега на някое дълбоко подземно езеро. Ослуша се напрегнато, но чу само как от невидимия таван във водата долу капеха капки — и никакъв друг шум!

„Значи е локва или езеро, а не подземна река“ — помисли си Билбо. И все пак не смееше да нагази навътре при такава тъмнина. Не знаеше да плува, а си представи и отвратителните слузести същества с големи, изпъкнали незрящи очи, които навярно се гърчеха във водата. Из локвите и езерата в планинските недра се срещат най-чудновати животинки — например риби, чиито предци са доплували долу кой знае преди колко много, много години и никога вече не са изплували обратно, а очите им са ставали все по-големи и по-големи от усилието да се взират в тъмнината. Срещат се и други същества, дори по-лигави и от рибите. В проходите и пещерите на гоблините винаги тайно живеят и други създания, пролазили отвън, за да се изтягат там на тъмно. А някои от тези пещери са съществували цели епохи преди появата на гоблините, които само са ги уголемили и са прокопали в тях проходи, но истинските им собственици продължават да си живуркат спокойно, да дебнат и душат от потайните си кътчета.

Дълбоко тук, долу, край тъмната вода живееше старият Ам-гъл — дребно и лигаво създание. Не знам откъде е дошъл, нито какъв е и кой е. Той си е чисто и просто Ам-гъл — черен като черния мрак, с две големи кръгли белезникави очи на мъничкото си лице. Ам-гъл си имаше една малка лодка, с която се разхождаше съвсем тихо из езерото, защото това наистина беше езеро — широко, дълбоко и леденостудено. Гребеше с краката си, провиснали от двете страни на

лодката, но така, че никога не се образуваше нито една вълничка. Търсеше с белезникавите си пихтиести очи слепите риби и щом му паднеха, грабваше ги светкавично с дългите си пръсти. Той обичаше и месо, а не се отказваше и от гоблини, стига да можеше да ги докопа. Но самият Ам-гъл много се пазеше да не го видят. Щом някой гоблин слезеше сам долу при водата, когато Ам-гъл търсеше плячка, той го издебваше откъм гърба и го удушваше. Гоблините обаче рядко слизаха, защото знаеха, че нещо противно се спотайва там, в самите основи на планината. Преди много години, когато копаеха проходите си, те бяха стигнали до това езеро и бяха разбрали, че не могат да продължат нататък. Затова пътят в тази посока свършваше дотук и те не намираха смисъл да идват, освен ако не им наредеше Великия гоблин. Понякога му се приискваше да хапне риба и той пращаше някого при езерото, но много често нито хапваше риба, нито виждаше повече пратеника си.

Всъщност Ам-гъл живееше върху едно хлъзгаво каменно островче в средата на езерото. Сега той наблюдаваше Билбо оттам с белезникавите си, подобни на телескоп очи. Билбо не виждаше Ам-гъл, но Ам-гъл виждаше Билбо и се чудеше какво ли същество може да бъде това, щом не е гоблин.

За да задоволи любопитството си, той се качи на лодката и пое към Билбо, който седеше край брега, напълно объркан и отчаян. И ето че пред него внезапно изникна Ам-гъл и тихо изсъска:

— Плиссс и пляссс, безценни! Май ще падне угощение! Във всеки случай вкусссна мръвка изглежда, ам-гъл! — И като каза ам-гъл, преглътна звучно и гърлото му изгълголи. Така бе получил и името си, макар той винаги да се наричаше „безценни“.

Билбо подскочи уплашено, когато съскането достигна до ушите му, и изведнъж съзря две белезникави очи да се взират в него.

— Кой си ти? — попита хобитът, като насочи меча си напред.

— Ами той какво е, безценни? — прошептя Ам-гъл (който винаги си говореше сам на себе си, тъй като нямаше с кого друг да разговаря.)

И тъкмо това беше дошъл да разбере, ей тъй, от любопитство, защото в момента не беше гладен. В противен случай първо щеше да сграбчи, а после да шепти.

— Аз съм господин Билбо Бегинс. Загубих джуджетата, загубих и вълшебника и сега не знам къде съм. Но ни най-малко не желая да

узнавам, стига да мога да се измъкна оттук.

— Какво държи то в ръчулицата сси? — рече Ам-гъл, като гледаше меча недружелюбно.

— Меч, меч, изработен в Гондолин!

— С-с-с — рече Ам-гъл и изведнъж стана много учтив. — Ще посседнем ли малко тук да побъбрим с него, безценни? То може би обича гатанки?

Ам-гъл искаше да се покаже приятелски настроен, поне за момента, за да разбере нещо повече за меча, за хобита и да узнае също дали наистина е самичък, дали е вкусен за ядене и дали самият той вече е огладнял. Гатанките му бяха най-любимото забавление. Да ги задава и понякога да ги отгатва — това беше единствената игра, която изобщо бе играл с другите странни, подобни на него същества, много, много отдавна, преди да загуби всичките си приятели, преди да бъде прогонен и да пропълзи сам-самичък надолу в тъмните недра на планината.

— Да, обичам — отвърна Билбо с охота, защото и на него му се искаше да разбере нещо повече за това същество — дали и то наистина е само, дали е свирепо и гладно и дали не е приятел на гоблините.

— Питай пръв ти — рече той, за да има време да намисли някоя гатанка.

И Ам-гъл изсъска:

*С таен корен, под земята,
по-високо от гората,
не расте, а все се вдига,
небесата чак достига.*

— Лесна е! — каза Билбо. — Планината, струва ми се.

— Брех, то май лесно отгатвало! Но сега ще сложим облог, безценни. Ако ние попитаме, а то не ни отговори, ще го изядем, безценни. Ако то ни попита, а ние не му отговорим, тогава ще направим каквото иска. Ще му покажем пътя за навън, да!

— Съгласен съм! — побърза да отговори Билбо, пък и смееше ли да не се съгласи. Той взе да си напруга мозъка, за да намисли гатанки, които биха го спасили от изяждане.

*Трийсет бели коня на червен баир —
първо хапят,
после млатят
и се спират най-подир.*

Само това можа да измисли, защото умът му бе изцяло зает с ядене и изяждане. Тази гатанка беше една от най-старите и Ам-гъл знаеше отговора й не по-зле от вас.

— Стара е, стара е — изсъска той. — Това са зъбите, безценни. Но ние имаме само шест!

След това той зададе втората си гатанка:

*Го без глас ни оглушава,
криле няма, но лети,
няма зъб, но хапе здраво,
устни няма, а шепти.*

— Минутка само — извика Билбо, който все още продължаваше тревожно да мисли за ядене и изяждане. За щастие някога бе чувал гатанка, подобна на тази, напрегна си малко ума и се сети за отговора. — Вятърът, вятърът, разбира се — рече той и толкова бе доволен, че начаса измисли своята гатанка:

*Око върху синьо лице
зърна око на зелено лице.
Туй е същото око,
рече първото око,
но не е отгоре,
а е по-надолу.*

— С-с, с-с, с-с — рече Ам-гъл. Той отдавна живееше под земята и беше позабравил тия неща. У Билбо се събуди надеждата, че жалката твар няма да отговори, но Ам-гъл се върна много, много, много години

назад в спомените си, чак във времето, когато живееше с баба си в една дупка на брега на една река. — С-с, с-с-с, безценни — това означава „слънце, огряло маргаритка“, нали така?

Но тези обикновени прости надземни гатанки го изморяваха. Те му напомняха за дните, когато не беше така самотен, гнусен и жалък, а това го дразнеше. Отгоре на всичко — караха го да изгладнява. Затова този път той зададе една по-трудна и по-неприятна гатанка:

*Без вид, без мирис и без глас,
недосегаемо за нас,
лежи под хълма, зад звездите,
докрай запълва празнините.
Идва първо, сетно си отива,
и живота, и смеха убива.*

За нещастие на Ам-гъл Билбо беше чувал и преди тази гатанка, а и самият отговор го обгръщаше от всички страни.

— Мракът — отговори той, без дори да се почеше по главата. А и без да се замисли, бързо изрече:

*Няма си панти, ключ и капаче,
златно съкровище крие обаче.*

Искаше да печели време, докато намисли някоя наистина трудна гатанка. Тази той смяташе за много лесна, макар че не я беше задал с обичайните думи. Тя обаче се оказа едва ли не неразрешима за Ам-гъл, който само съскаше и съскаше, а отговорът не идваше. От яд той взе да пелтечи и да пръска слюнки.

По едно време Билбо изгуби търпение.

— Е, хайде отговаряй! — подкани той противника си. — Не става дума за кипящ чайник, както, изглежда, си мислиш, ако се съди по звуците, които издаваш.

— Искаме възможност, нека то ни даде малко възможност, безценни, с-с, с-с!

— Е — рече Билбо, след като му даде доста дълга възможност, — какво става с отговора?

И Ам-гъл внезапно си спомни как много отдавна бе крал от птичите гнезда и как бе седял с баба си под речния бряг и я бе учил... и я бе учил как да изсмуква... — Яйцето! — изсъска Ам-гъл. — Яйцето! — После попита:

*То без дъх живее,
хладно леденее
и без жажда пие,
в ризница се крие.*

Той също смяташе, че тази гатанка е страшно лесна, защото отговорът ѝ вечно бе в ума му, но в момента не можеше да си спомни нещо по-добро — толкова се бе развълнувал от спомена за яйцата. Гатанката обаче се оказа трудна за Билбо, който винаги гледаше — ако може — да няма нищо общо с водата. Сигурен съм, че вие знаете отговора или пък можете да го отгатнете без никакво усилие, както си седите удобно у дома, и не ви пречи надвисналата опасност да бъдете изядени. Билбо се прокашля един-два пъти, но отговор не намираше.

След малко Ам-гъл започна да съска от удоволствие:

— Вкуссно ли е то, безценни! Ссочно ли ще е, а? Дали е сладко и хрупкаво? — И взе да се взира в Билбо от тъмнината.

— Секунда само — помоли хобитът разтреперан. — Не забравяй, че преди малко аз ти дадох една много дълга възможност.

— Няма време, то трябва да бърза, да бърза! — рече Ам-гъл и понечи да излезе от лодката си, за да се хвърли върху Билбо.

Но тъкмо спусна дългия си ципест крак във водата, една риба изскочи уплашено оттам и цопна върху крака на Билбо.

— Уф, че е ледена и противна — с погнуса рече той и изведнъж се сети: — Рибата! Рибата! Да, тъкмо рибата!

Ам-гъл остана страшно разочарован, но Билбо побърза да му зададе нова гатанка и той бе принуден да се прибере обратно в лодката, за да помисли.

„Безкрак лежи на еднокрак, наблизо двукрак седи на трикрак и подхвърля нещичко на четирикрак.“

Моментът не беше много подходящ за тази гатанка, но Билбо нямаше време за избор. Ам-гъл сигурно щеше да се затрудни с отговора, ако не бяха споменали току-що за риба. Та какво друго можеше да означава „безкрак“, ако не тъкмо риба. Останалото беше съвсем лесно.

„Риба на еднокрака масичка, край масичката човек, седнал на трикрако столче, а до него котка, която яде останките от рибата“ — ето какъв беше отговорът и Ам-гъл не закъсна да го отгатне. Сега вече той реши, че е време да зададе някоя наистина много трудна и страховита гатанка. Затова каза:

*Гълта всичко на света —
птица, звяр, дърво, цветя,
дъвче жезела корави,
и на прах скалата прави,
крал убива, град разваля,
даже планини поваля.*

Горкият Билбо седеше в тъмното и прехвърляше през ума си имената на всички страшилища — като се почне от великаните човекоядци и се стигне до ненаситните лами, — за които бе чел в приказките, но нито едно от тях не вършеше едновременно всички неща, споменати в гатанката. Той чувстваше, че отговорът е по-друг и че навярно го знае, но не можеше да го отгатне. Обзе го страх, а това много пречи на мисленето. Ам-гъл се измъкна от лодката си. Цопна във водата и взе да гребе към брега. Билбо видя как белезникавите очи идват все по-наблизо. Езикът му залепна за небцето. Искеше да извика: „Дай ми малко време! Дай ми малко време!“ — Но от устата му се изтръгна само един отчаян писък:

— Време! Време!

Спасението му дойде съвсем случайно — защото тъкмо това беше отговорът на гатанката.

Ам-гъл отново остана разочарован, но сега вече започваше да изпитва и гняв, и досада от играта. Беше страшно огладнял и този път не се върна обратно в лодката, а седна в тъмнината до хобита. От това Билбо така се уплаши, че загуби ума и дума.

— Време е то да ни зададе въпросс, безценни. Да, да, още само едничък въпросс — подкани го Ам-гъл.

Но няма Билбо можеше да измисли някакъв въпрос, докато това противно, влажно и лепкаво същество седеше до него, готово да протегне хищните си ръце?

— Хайде, питай! Задай ни въпрос! — отново го подкани Ам-гъл.

За да дойде на себе си, Билбо се оципа, плесна се, стисна силно дръжката на меча и дори бръкна с другата си ръка в джоба, където напипа пръстена, който бе намерил в прохода, но вече бе забравил.

— Какво имам в джоба? — изненадано извика той на глас, но Ам-гъл помисли, че това е гатанка, и страшно се обърка.

— Не е честно! Не е честно! — изсъска той. — Честно ли е, безценни, да ни пита какво имало то в гадните си джоби?

Билбо изведнъж се окопоти и тъй като не беше намислил друг въпрос, който да зададе на Ам-гъл, повтори с още по-висок глас:

— Какво имам в джоба си?

— С-с-с-с — изсъска Ам-гъл. — То трябва да ни даде право на три отговора, безценни.

— Добре. Хайде започвай! — отвърна Билбо.

— Ръчулица — каза Ам-гъл.

— Не позна — рече Билбо, който за щастие току-що си беше извадил ръката от джоба. — Опитай пак!

— С-с-с-с — изсъска Ам-гъл разярено. Той прехвърляше наум всички неща, които носеше в своите джобове: рибени кости, зъби от гоблини, плесенясали раковини, парченце от крило на прилеп, един остър камък, за да си точи на него зъбите, и други подобни боклуци. Чудеше се какво ли носят другите в своите джобове.

— Нож! — рече Ам-гъл най-накрая.

— Пак не позна! — зарадва се Билбо, който беше загубил ножа си преди време. — Хайде, последен опит!

Сега Ам-гъл беше в много по-тежко положение, отколкото преди малко, когато Билбо му зададе гатанката за яйцето. Той съскаше и пръскаше слюнки наоколо, олюляваше се напред-назад, шляпаше по пода с крака и се гърчеше като червей, но не смееше да изхаби и третия, последен отговор.

Хайде! — обади се пак Билбо. — Чакам те!

Той се мъчеше да изглежда спокоен и весел, но съвсем не беше сигурен как ще свърши играта и дали Ам-гъл няма в края на краищата да отгатне.

— Времето изтече! — заяви той.

— Връв или нищо — изписка Ам-гъл, който също не постъпваше честно, като даваше два отговора наведнъж.

— И двата отговора са грешни! — извика Билбо с облекчение, скочи в миг на крака, опря гръб на най-близката стена и насочи напред малкия си меч. Той знаеше, разбира се, че играта на гатанки е свещена и много, много стара и че дори и най-злите твари не смеят да си служат с измама, когато играят на нея. И все пак никак не беше сигурен, че това лигаво създание ще удържи на думата си. Много лесно можеше да намери някакъв предлог, за да се отметне. А нека не забравяме също, че последният въпрос — според древните правила на играта — не беше истинска гатанка.

Ам-гъл обаче не се опита да го нападне веднага. Той бе видял меча в ръката на Билбо, затова си седеше кротко, като потръпваше нервно и си шепнеше нещо. Накрая Билбо не издържа.

— Е? — рече той. — Какво стана с обещанието ти? Аз искам да се махна отгук и ти си длъжен да ми покажеш пътя.

— Така ли му рекохме, безценни? Да покажем на гадния малък Бегинс пътя, който води навън, а? Но какво имало то в джобите си, а? Не е връв, безценни, ама не е и нищо! Какво ли ще да е то, ам-гъл?

— Това си е моя работа — рече Билбо. — А обещанието си е обещание.

— Брех, че било сърдито и нетърпеливо, безценни! — изсъска Ам-гъл. — Но ще трябва да почака, да, ще трябва. Не можем така прибързано да тръгнем нагоре по проходите. Първо трябва да отидем да си вземем разни неща, да, разни полезни неща.

— Е, добре, тогава побързай! — каза Билбо, облекчен от мисълта, че Ам-гъл ще се махне. Той смяташе, че думите на Ам-гъл са само предлог и че противното същество няма да се върне повече. Какви ги измисляше Ам-гъл? Какви полезни неща можеше да държи в тъмното езеро?

Но Билбо се лъжеше. Ам-гъл смяташе да се върне. Беше ядосан и гладен. А беше също и подъл, и злонамерен и си имаше вече план.

Недалеч се намираше неговото островче, за което Билбо нищо не знаеше. Там Ам-гъл си имаше скривалище, където пазеше няколко ненужни вехтории и едно много красиво нещо, много красиво и много необикновено нещо — един пръстен, златен пръстен, безценен пръстен!

— Моят подарък за рождения ми ден! — шептеше си той, както често правеше през безконечните дни, прекарвани в мрака. — Ето кое ни е необходимо сега, да, ето кое!

Пръстенът му беше необходим сега, защото притежаваше вълшебната сила да прави невидим всеки, който го наденеше на пръста си. Само при ярка слънчева светлина можеше да се забележи сянката ти — и то неясна и разкривена.

— Моят подарък за рождения ми ден! Дето го получихме в деня, в който се родихме, безценни. — Поне така си твърдеше Ам-гъл. Но всъщност кой знае как се беше докопал до този подарък преди много години — в дните, когато такива пръстени е имало все още в изобилие по света? Може би дори и онзи, който ги е майсторил, не би могъл да каже това.

Отначало Ам-гъл носеше пръстена на пръста си, но това взе да му омръзва. Тогава го скри в потайна торбичка до кожата си, обаче пръстенът го прежули и затова сега обикновено го държеше в една дупка на малкото си скално островче и често отиваше да го наглежда. Понякога, когато силно му домиляваше за него или пък биваше много гладен, а му бе омръзнало да яде риба, той отново го надяваше. Тогава запълзяваше по тъмните проходи, за да търси отклонили се от пътя гоблини. А нерядко се осмеляваше да излезе и на места, където горяха факли. Те го караха да премигва, а димът им му глождеше очите, но иначе Ам-гъл беше в пълна безопасност. Никой не можеше да го види, никой не можеше да го усети, докато той не го докопаше с дългите си пръсти за гърлото. Само преди няколко часа Ам-гъл бе използвал вълшебния пръстен и бе хванал едно малко гоблинче. Само как пискеше то! Бяха му останали една-две кости за гложгане, но сега му се хапваше нещо сочничко.

— В пълна безопасност, да! — шепнеше си Ам-гъл. — То няма да ни види, нали, безценни? Не, няма да ни види и проклетият малък меч няма да му послужи, няма.

Ето какво бе намислил Ам-гъл със своя злонамерен ум, когато се отдалечи от Билбо, дошляпа обратно до лодката си и изчезна в мрака. Билбо мислеше, че повече няма да го види. И все пак почака малко, защото не знаеше как да намери самичък пътя навън.

Изведнъж чу писък. Тръпки пролазиха по гърба му. А после чу Ам-гъл да проклина и нарежда в тъмнината, някъде наблизо, откъдето бе долетял и писъкът. Той беше на своето островче и ровеше тук и там, търсеше и претърсваше, но напразно.

— Къде е? Къде е? — чуваше го Билбо да крещи. — Загубило се е, безценни, загубило, загубило! Проклети да сме, че оставихме безценното да се загуби!

— Какво има? — извика Билбо. — Какво си загубил?

— То не бива да пита! — кресна Ам-гъл. — Не е негова работа, ам-гъл! Загубило се е, ам-гъл, ам-гъл, ам-гъл!

— Ако става въпрос за това, и аз съм се загубил — извика Билбо, — и искам да се отгубя. Аз спечелих играта и ти трябва да удържиш на обещанието си. Затова идвай тук! Ела и ме изведи, пък после продължавай твоето търсене! — Колкото и нещастен да изглеждаше Ам-гъл, Билбо не изпитваше капчица съчувствие към него, защото подозираше, че онова, което той така напразно търсеше, едва ли щеше да доведе до нещо добро. — Идвай тук! — извика той повторно.

— Не, не още, безценни! — отговори Ам-гъл. — Трябва да го потърсим, защото се е загубило, ам-гъл!

— Но ти не позна отговора на последния ми въпрос, а си дал обещание — настояваше Билбо.

— Не сме познали, а? — рече Ам-гъл. После от мрака внезапно долетя остро изсъскване: — Какво имало то в джобите си? Нека каже! Първо трябва да ни каже!

Ам-гъл, който от години трепереше над своето съкровище и вечно се страхуваше някой да не му го открадне, беше вече почти отгатнал отговора. Колкото до Билбо, той не виждаше особена причина да не казва какво има в джоба си, но цялото това протакане го ядосваше. В края на краищата съвсем честно беше спечелил играта, и то при ужасен риск. Ето защо извика:

— Отговорите са за отгатване, а не за казване.

— Да, но въпросът не беше честен — изсъска Ам-гъл. — Никаква гатанка не беше, да, никаква.

— Е, добре — наежено отвърна Билбо, — щом става дума за обикновени въпроси, то аз пръв ти зададох въпрос. Какво си загубил? Хайде, кажи!

— Какво имало то в джобите си?

Съскането този път долетя така силно и остро, че Билбо се обърна към посоката, откъдето то идваше, и с ужас видя две малки светли точки, насочени към него. Защото вселеше ли се веднъж подозрение у Ам-гъл, очите му започваха да изпускат белезникава светлина.

— Какво си загубил? — настоя пак Билбо.

Но сега вече светлината в очите на Ам-гъл беше станала яркозелена и бързо-бързо се приближаваше. Ам-гъл отново седеше в лодката си и с бясна скорост гребеше обратно към тъмния бряг. В сърцето му кипеше такава ярост от загубата, че никакъв меч вече не го плашеше.

Билбо не знаеше какво е разярило това отвратително същество. Разбираше само, че всичко е свършено, че Ам-гъл е решил на всяка цена да го погуби. И тъкмо навреме се обърна и затича слепешката обратно нагоре по тъмния проход.

— Какво имало то в джобите? — чу Билбо остро съскане зад себе си и плискането на водата, когато Ам-гъл скочи от лодката.

— Какво имам наистина? — рече си Билбо, докато тичаше запъхтяно и се препъваше. Той мушна лявата си ръка в джоба и усети хладината на пръстена, който съвсем леко се надяна на показалеца му.

Съскането звучеше вече съвсем близо зад него. Билбо се обърна и видя очите на Ам-гъл да се задават като малки зелени фенерчета по нанагорницето. Ужасен, той понечи да затича по-бързо, но изведнъж пръстите на краката му се заплетоха в някакво коренище и той се простря по очи, а мечът му остана отдолу.

След миг Ам-гъл беше до него. Но преди Билбо да направи каквото и да било — да си поеме дъх, да се изправи или да размаха меч си, — Ам-гъл отмина, без да го забележи, и продължи да тича напред, като не преставаше да проклина шепнешком.

Какво ли означаваше това? Ам-гъл виждаше много добре в тъмното. Билбо долавяше зеленото сияние на очите дори откъм гърба на тичащия напред противник. Той се изправи с мъка, прибра в ножницата меч си, който сега пак бе започнал слабо да свети, после

много предпазливо тръгна подир Ам-гъл. Друго не му оставаше. Какъв смисъл имаше да се връща обратно до езерото? По-добре да следва Ам-гъл, който може би щеше неволно да го изведе на някой изходен път.

— Проклятие! Проклятие! — съскаше Ам-гъл. — Проклет да е Бегинс! Къде изчезна? Какво има в джобите си? О, ние се досещаме, досещаме се, безценни. То го е намерило, да, намерило е моя подарък за рождения ми ден.

Билбо наостри уши. Най-последно и той започваше да се досеща. Поизбърза малко и се доближи — доколкото можеше и доколкото смееше — до Ам-гъл, който все още тичаше напред, без да се обръща, и само въртеше глава ту наляво, ту надясно — това Билбо разбираше от бледата светлина, проблясваща по двете стени на прохода.

— Подаръкът ми за рождения ден! Проклятие! Кога и как го загубихме, безценни? Кога и как? Да, да, когато за последен път минахме оттук и когато извихме вратлето на онова гадно малко врескало. Да, точно така! Проклятие! Той се е изхлузил от нас след всичките тия години! И сега го няма, ам-гъл!

Изведнъж Ам-гъл седна на земята и заплака, като издаваше някакъв противен за ухото звук. Билбо спря и се прилепи към една от стените на прохода. След малко Ам-гъл престана да плаче и заговори, сякаш водеше спор сам със себе си.

— Няма смисъл да се връщаме обратно там и да го търсим. Ние не помним всички места, където сме ходили. Безполезно е. Бегинс го държи в джобите си; гадният навлек го е намерил, да, тъй казваме ние.

— Туй са само догадки, безценни, само догадки. Не можем да сме сигурни, докато не намерим гнусната твар и не я ссграбчим. Но то не подозира силата на този подарък, нали? Само го държи в джобите си. Не подозира, тъй че няма да стигне далеч. Нали се е заблудило и не може да намери пътя за навън? Поне така каза.

— Така каза, да, но то е хитро. Не казва какво мисли. Не ще да каже и какво има в джобите си. То знае. Щом знае пътя за навътре, сигурно знае и пътя за навън. Хукнало е към тайната врата. Да, към тайната врата.

— Но тогава гоблиновците ще го сбрат. Не може да се измъкне оттам, безценни.

— С-с-с, с-с-с, ам-гъл! Да, но ако подаръкът е у него, нашият безценен подарък, гоблиновците ще му го вземат, ам-гъл! Те ще открият, да, те ще открият каква е силата му и какво може да прави. Вече никога няма да сме в безопасност, никога, ам-гъл! Някой от гоблиновците ще го надене на пръста си и никой вече няма да го вижда. Той ще е там, но ще е невидим. Дори и за нашите обиграни очища! И тогава ще допълзи ловко, коварно и ще ни хване, ам-гъл, ам-гъл!

— Като е тъй, стига сме дърдорили, ами да вървим. Ако Бегинс е тръгнал по този път, ще го настигнем и ще разберем. Напред! Не може да е отишъл далеч. Само по-бързо!

Ам-гъл скочи и се затича с всички сили. Билбо припикаше подире му, все още предпазливо, но сега най-много го беше страх да не се спъне в някое коренище и при падането си да вдигне шум. В главата му се гонеха като вихър надеждата и удивлението. Очевидно пръстенът беше вълшебен и имаше силата да прави притежателя си невидим! Билбо, разбира се, бе чувал за подобни неща в стари и прастари приказки, но му беше трудно да повярва, че наистина е намерил най-случайно точно такъв пръстен. И все пак нямаше място за съмнение. Ам-гъл със светещите си очи беше минал край него на по-малко от метър, без да го забележи.

И тъй, те продължаваха тичешком напред — Ам-гъл шляпаше шумно с крака, съскаше и проклинаше, а Билбо стъпваше тихичко, така тихичко, както само хобитите могат да стъпват. Скоро стигнаха до едно място в прохода, откъдето започваха странични коридори — същите, които Билбо бе забелязал при спускането си надолу. Ам-гъл веднага започна да ги брои:

— Да, първи отляво. Първи отдясно. Втори отдясно, да, да. Втори отляво. — И тъй нататък.

Докато броеше, той забави крачките си, взе да трепери и хленчи. Защото езерото беше останало далеч назад и Ам-гъл започваше да се страхува. Наоколо вече може би имаше гоблини, а той си беше загубил пръстена. Най-последно Ам-гъл се спря пред едно ниско отверстие от лявата страна.

— Шести отдясно. Шести отляво, да, да! — прошепна той. — Това е то, пътят за тайната врата. Ето го проходът! — Надникна навътре, но веднага се отдръпна. — Ние обаче не смеем да продължим

нататък, безценни, не смеем. Там гоблиновци. Много гоблиновци. Надушваме ги още оттук. С-с-с-с! И какво да правим сега? Проклети да са! Ще трябва да почакаме, безценни, ще почакаме мъничко и ще видим.

И тъй те зачакаха. Най-сетне Ам-гъл бе довел Билбо до изходния коридор, но Билбо не можеше да се добере до него, защото Ам-гъл седеше изгърбен точно пред отвора. Той бе повесил главата си между коленете и я полюшваше насам-натам, а очите му просветваха с хладен блясък.

Билбо се отдели от стената — по-тихо дори и от мишка, — но Ам-гъл изведнъж се надигна, взе да души и очите му станаха зелени. Изсъска тихо и заплашително. Не виждаше хобита, но застана нащрек, защото тъмнината беше изострила у него и други сетива — слуха и обонянието. Приклепна ниско, просна се напред върху разперените си длани, проточи глава и почти заби нос в каменния под. При светлината от собствените си очи той се очертаваше само като една черна сянка, но Билбо усещаше, че е изпънат като тетива, готова да отпрати стрелата.

Билбо се смръзна на мястото си и почти спря да диша. Беше отчаян. Трябваше да се измъкне от тази ужасна тъмнина, докато все още му оставаха някакви сили. Трябваше да се бори. Трябваше да пониже това гнусно същество, да му избодат очите, да го убие. Да го убие! Но това нямаше да бъде честна борба. Сега той беше невидим, а Ам-гъл нямаше меч. Всъщност Ам-гъл не беше заплашвал да го убие, нито пък бе направил опит за това. Той беше нещастен, самотен, безпомощен. Внезапно съчувствие, някаква жалост, примесена с ужас, избликна от сърцето му. За миг си представи безкрайните еднообразни дни — без светлина и без надежда за нещо по-добро, — твърдите каменни стени, студените риби и вечното дебнене и шептене. Всички тези мисли му минаха през ума за част от секундата. Билбо потръпна. И после, съвсем неочаквано, пак за част от секундата, сякаш окрилен от нови сили и смелост, той скочи.

Скокът му не беше много висок, но опасен поради тъмнината. Скочи точно над главата на Ам-гъл — три стъпки нагоре и седем напред, ала така и не разбра, че за малко не си разби черепа в ниския свод на прохода.

Ам-гъл се изви назад и протегна ръце, когато хобитът прелиташе над него, но вече беше късно — улови само въздух, а Билбо, след като падна на яките си нозе, затопурка надолу по новия проход. Той не се обърна да види какво прави Ам-гъл. Отначало съскането и проклятията го гонеха по петите, после заглъхнаха. И изведнъж до слуха му достигна смразяващ кръвта крясък, изпълнен със злоба и отчаяние. Ам-гъл бе победен. Той не смееше да върви по-нататък. Беше загубил: беше загубил плячката си, беше загубил и единственото нещо, за което милееше — вълшебния пръстен. Крясъкът изплаши Билбо до смърт, но въпреки това той продължи напред. Сега, слаб като ехо, но заплашителен, гласът на Ам-гъл долетя отново:

— Крадец! Крадец! Крадец! Бегинс! Ние го мразим, мразим го и ще го мразим навеки!

После настъпи тишина, но тя също се стори на Билбо застрашителна.

— Щом гоблините са толкова наблизко, че проклетото същество ги надуши — каза си той, — значи са чули крясъците и проклятията му. Затова внимавай, Билбо Бегинс, иначе този път може да те изведе до още по-големи беди!

Проходът беше нисък и неравен, но не създаваше особени трудности на хобита. Само на няколко пъти — макар и да внимаваше много — нарани горкичките си пръсти в острите камъни.

„Възнисък е за гоблините, особено за по-високите от тях“ — помисли си Билбо, който не знаеше, че и най-едрите гоблини, планинските орки, се носят като хали, приведени ниско, почти опрели ръце о земята.

Скоро проходът, който досега слизаше надолу, започнала се изкачва и след малко стана съвсем стръмен. Това накара Билбо да понамали скоростта си. Най-сетне стръмнината свърши, проходът направи завой и отново се спусна надолу. И там, в края на краткото нанадолнище, хобитът съзря иззад завоя да прониква лъч светлина. Не червена светлина, като от огън или от фенер, а бледа слънчева заря. И Билбо се затича напред.

С най-голямата бързина, с която можеха да го носят краката му, той сви зад последния завой и изведнъж се озова в едно обширно помещение, което — след цялото време, прекарано в мрак — му се

стори ослепително светло. Всъщност само сноп слънчеви лъчи проникваха в него през една леко откряната, голяма каменна врата.

Билбо примигна от светлината и после изведнъж съзря гоблините. Въоръжени до зъби, те седяха с извадени мечове край вратата и зорко я наблюдаваха; наблюдаваха също и прохода, който водеше към нея. Бяха развълнувани, напрегнати, готови всеки миг да наскочат.

Те го видяха, преди той да ги види. Да, видяха го. Дали беше станало случайно, или пък вълшебният предмет си правеше последната шега, преди да премине във владение на друг господар, но пръстенът липсваше от пръста му. С радостни викове гоблините се втурнаха към хобита.

Пристъп на страх и отчаяние — като ехо на Ам-гъловото нещастие — завладя Билбо. Забравяйки дори да изтегли меча, той пъкна ръце в джобовете си. И там, в левия джоб, лежеше пръстенът, който в миг се надяна на показалеца му. Гоблините се спряха като заковани. От малкото човече нямаше и помен. То беше изчезнало. И те закрепяха два пъти по-силно от преди, но вече не така радостно.

— Къде отиде? — извикаха те.

— Обратно нагоре по прохода! — отвърщаха някои.

— Насам! — твърдяха други.

— Натам! — обаждаха се трети.

— Пазете вратата! — изрева предводителят им.

Запищяха свирки, задрънкаха щитове, зазвънтяха мечове; гоблините проклинаха и ругаеха, тичайки насам-натам, блъскаха се и падаха един върху друг, от което още повече се разгневиха. Настъпи страшна врява и бъркотия.

Билбо беше много уплашен, но като разбра какво става, благоразумно се промъкна зад едно буре с бира, оставено за гоблините пазачи, и по този начин избягна опасността да бъде блъснат, стъпкан или заловен опипом.

— Трябва да се добера до вратата, трябва да се добера до вратата! — повтаряше си той, но мина доста време, преди да се осмели да опита. И тогава започна една страшна игра на „сляпа баба“. Помещението беше пълно с тичащи гоблини и горкият малък хобит припкаше ту насам, ту натам. Един гоблин го повали, без да разбере в какво се е блъснал и Билбо запълзя на четири крака, промъкна се

благополучно между краката на предводителя, изправи се и се затича към вратата.

Тя все още продължаваше да стои открехната, но някой от гоблините почти я беше притворил. Билбо напрегна сили, ала не можа да я помръдне. Опита да се промуши през цепнатината. Пролази донякъде, но се заклеци! Ами сега! Копчетата на връхната му дреха се бяха залостили между ръба на вратата и касата. Вече виждаше откритото пространство и няколко стъпала, слизащи към тясна долина между високите планини; слънцето излезе иззад облаците и ярко освети вратата отвън, но Билбо си стоеше заклещен.

Изведнъж един от гоблините викна:

— На вратата пада някаква сянка. Има нещо отвън!

Билбо примря от страх. Напъна с все сила и копчетата се разхвърчаха по всички посоки. Най-после беше свободен и със скъсано палто и жилетка заприпка като козле надолу по стъпалата, докато слисаните гоблини се хвърлиха да събират на прага красивите му пиринчени копчета.

Разбира се, те скоро хукнаха да търсят, като се провикваха, тюхкаха и лутаха между дърветата. Но гоблините не обичат слънцето — от него краката им започват да треперят и главите им се замайват. Така че не можаха да намерят Билбо, който с пръстена на ръката притичваше бързо и безшумно от сянката на едно дърво до сянката на друго, криейки се от слънцето. Скоро с проклетия на уста гоблините се върнаха обратно да пазят вратата си. Билбо се беше спасил.

6. ОТ ТРЪН, ТА НА ГЛОГ

Билбо бе избягал от гоблините, но не знаеше къде се намира. Беше загубил и качулка, и наметка, и храна, и пони, и копчетата си, и приятелите си. Той вървеше и вървеше напред, докато слънцето взе да клони на запад — зад планините. Сенките им се спуснаха на пътя на Билбо и той погледна назад. После погледна напред, но там се виждаха само хребети и склонове, слизащи към низините; тук-там между дърветата се съзираше някоя полянка.

— Майчице! — възкликна Билбо. — Изглежда, че съм се озовал направо на другата страна на Мъгливите планини, точно на границата на Отвъдната земя! Къде, о, къде ли са Гандалф и джуджетата? Дано само не са все още в лапите на гоблините!

И той продължаваше да върви — излезе от малката долина, заспуска се по склоновете отвъд, но през цялото време го измъчваше една мисъл. Питаше се дали не трябва, след като притежаваше вълшебен пръстен — да се върне обратно в онези ужасни, ужасни проходи и да потърси приятелите си. И тъкмо реши, че е длъжен да се върне — и се поизплаши от това, — когато чу гласове.

Билбо спря и се послуша. Не му се стори да са гласове на гоблини, затова предпазливо пропълзя напред. Намираше се на една камениста, лъкатушеща пътека, която отляво беше оградена от висока скална стена, а отдясно беше открита и на склона под нея имаше долчинки, обрасли с шубраци и ниски дървета. Тъкмо под шубраците на една от тези долчинки се водеше разговор.

Билбо пропълзя още по-близо и изведнъж видя между два заоблени камъка да се надига глава с червена качулка. Това беше Балин, който стоеше на пост. На хобита му идваше да плесне с ръце и да извика от радост, но се въздържа. Той все още не беше свалил пръстена от страх да не срещне неочаквано нещо опасно и сега видя, че Балин гледа право в него, без да го забелязва.

„Как ще ги изненадам“ — мислеше си Билбо, като пълзеше сред шубраците по края на долчинката. Гандалф водеше спор с джуджетата. Те разказваха какво им се беше случило в проходите и се чудеха и обсъждаха какво да правят по-нататък. Вълшебникът настояваше, че не могат да продължат пътешествието си и да оставят Билбо в ръцете на гоблините, без да се опитат да разберат дали е жив, или мъртъв и без да се опитат да го спасят. Джуджетата възразяваха.

— В края на краищата той е мой приятел — каза вълшебникът — и е едно прекрасно малко човече. Аз се чувствам отговорен за него и се моля само дано да не сте го изгубили завинаги.

Джуджетата искаха да знаят защо изобщо са го взели със себе си, защо се е отклонил от приятелите си, а не е вървял с тях и защо вълшебникът не е избрал за техен придружител някой, който има повече ум в главата си.

— Досега той ни е бил повече в тежест, отколкото от полза — рече едно от джуджетата. — Ако ще трябва да се връщаме отново в онези ужасни проходи, за да го търсим, тогава мътните да го вземат, казвам ви.

Гандалф му отвърна ядосано:

— Аз съм го избрал, а аз не върша неща, които не са от полза. Или помогнете да го намерим, или ще си отида и ще ви оставя сами да се измъквате от тази бъркотия. Само да можем да го открием, вие ще ми благодарите след това. А ти защо го изтърва, Дори?

— И ти би го изтървал — рече Дори, — ако някой гоблин те сграбчи за краката изотзад в мрака, спъне те и те ритне с всички сили.

— А защо не го взе отново?

— Хубава работа! И още питаш! При тия пълчища от гоблини, дето удряха и хапеха когото сварят в тъмното и дори се поваляха и ритяха един друг! Ти едва не ми отсече главата с твоя Гламдринг, а пък Торин размахваше своя Оркрист като хала във всички посоки! Внезапно ти пусна една от твоите ослепителни светкавици и ние видяхме как гоблините се разбягаха с писъци. Ти извика: „Всички да ме следват!“ и всички трябваше да те последваме. Поне така си мислехме. Както добре знаеш, нямахме време да се преброим, докато не се изплъзнахме от пазачите през тайната врата и не се добрахме дотук в панически бяг. И ето ни сега без разбойника, мътните да го вземат!

— И разбойникът е налице! — обади се Билбо, като пристъпи сред тях и свали пръстена.

Не можете да си представите как само подскочиха всички! После се развикаха от изненада и радост. Гандалф беше не по-малко изненадан от другите, и навярно далеч по-радостен. Той повика Балин и му каза какво мисли за страж, който оставя някой да мине покрай него, без да вдигне тревога.

Тази случка спечели на Билбо уважението на джуджетата. Ако те — въпреки твърденията на Гандалф — досега се бяха съмнявали, че той действително е Професионален разбойник, от този миг съмнението им се разсея. Балин беше най-смаян, но всички признаха, че хобитът е действал наистина много ловко.

Билбо беше така поласкан от похвалите им, че мислено се усмихваше под мустак, но не каза нищо за пръстена; и когато го попитаха как всъщност е станало всичко, той отговори:

— О, просто пропъльзах покрай него, съвсем предпазливо и тихо.

— За първи път ми се случва нещо друго освен мишка да пропъльзи така предпазливо и тихо под самия ми нос, че аз да не го усетя — рече Балин, — затова ти свалям качулка. — Така и стори.

— Балин, на твоите услуги! — каза той.

— Твой слуга, Билбо Бегинс! — отвърна му Билбо.

После джуджетата пожелаха да узнаят подробности за приключенията му, след като го бяха загубили, и той седна и им разказа всичко — освен за намирането на пръстена (за него по-късно — реши Билбо). Особено интересно им беше да слушат за състезанието с гатанките и потръпнаха едновременно от ужас и възхита при описанието на Ам-гъл.

— И както беше седнал до мене, аз не можех, да измисля повече никакъв друг въпрос — продължаваше разказа си Билбо, — затова му казах: „Какво имам в джоба си?“ Той и трите пъти не позна. Тогава аз казах: — „Помниш ли обещанието си? Хайде сега да ми покажеш пътя за навън!“ Но той се нахвърли върху мен, за да ме убие, аз хукнах да бягам, ала се препънах и паднах, а той ме подмина в тъмното. Тогава тръгнах подире му, защото го чух да си говори сам. Той мислеше, че аз всъщност знам пътя за навън, и затова се бе втурнал да ме търси натам. После седна пред отвора и аз не можех да мина. Затова го прескочих и така се спасих от него, а след това затичах надолу към вратата.

— Ами стражите? — попитаха джуджетата. — Нямахте ли стражи?

— Имаше. Разбира се, че имаше — и то много, но аз хитро им се изплъзнах. Заклеших се обаче на вратата, която беше открехната съвсем леко, и си загубих повечето копчета. Но, така или иначе, се измъкнах и ето ме тук — завърши разказа си Билбо, като погледна тъжно скъсаните си дрехи.

Джуджетата го гледаха с нарастващо уважение, докато той разказваше за хитрото си изплъзване от стражата, за прескачането на Ам-гъл и за промъкването така, сякаш всичко това не беше нито трудно, нито опасно.

— Какво ви разправях? — засмя се Гандалф. — Господин Бегинс има много повече качества, отколкото предполагате. — При тези думи вълшебникът погледна Билбо някак особено изпод рунтавите си вежди и хобитът се зачуди дали той не е отгатнал онази част от разказа, която нашият герой премълча.

После дойде ред на Билбо да задава въпроси, защото, ако Гандалф вече бе обяснил всичко на джуджетата, то хобитът не го беше чул. Той искаше да знае как вълшебникът се бе появил отново точно навреме и какво щяха да предприемат сега.

Вълшебникът — нека кажем истината — нямаше нищо против да разправи още веднъж за своите подвизи. Затова обясни на Билбо, че той и Елронд предварително са знаели, че в тази част на планината има гоблини, обаче до неотдавна главната им врата излизала на друг проход, много по-лесен за преминаване, и те често залавяли замръкналите наблизко пътници. Навярно пътниците са започнали да избягват да минават оттам и затова гоблините — очевидно съвсем наскоро са отворили нов вход тъкмо на върха на прохода, по който се движели нашите пътешественици и който досега се смятал за напълно безопасен.

Трябва да потърся някой добър великан и да го помоля, да го затвори отново рече Гандалф, иначе скоро няма да може изобщо да се минава през планините.

Като чул вика на Билбо, Гандалф веднага разбрал какво се е случило. При светлината на светкавицата, с която убил нападащите гоблини, той успял да се мушне през цепнатината, миг преди тя да се захлопне. И вървял подир пазачите и пленниците, докато стигнали до

голямата пещера. Там седнал наблизо и измайсторил най-доброто вълшебство, на което бил способен.

— Много трудна работа беше — каза Гандалф. — И опасна!

Но нали Гандалф се беше учил да прави най-вече магии с огън и светлина (дори хобитът не беше забравил вълшебните фойерверки на Стария Тук, пускани срещу Еньовден)!

Останалото всички знаем — освен обстоятелството, че на Гандалф му е била известна и тайната врата, където Билбо си загуби копчетата. Впрочем тя беше известна на всеки, който познаваше тази част на планините, но само вълшебник можеше да не падне духом и да ги води по проходите във вярната посока.

— Те направиха тази врата много, — много отдавна поясни Гандалф, — за да могат да бягат през нея в случай на необходимост или пък да излизат нощем из околностите, където правят големи пакости. Винаги я пазят зорко и никой досега не е успял да я залости. А след този случай ще я пазят два пъти по-зорко — завърши вълшебникът със смях.

Останалите също се засмяха. Бяха претърпели много загуби наистина, но пък бяха убили Великия гоблин и множество от воините му, а накрая се бяха и спасили всички, тъй че можеше дори да се каже, че бяха победили.

Но вълшебникът им напомни:

— Починахме си малко и сега трябва да тръгваме веднага. Стотици от тях ще ни подгонят, щом падне нощта, а сенките вече започват да се удължават. Гоблините могат да надушат стъпките ни часове и часове, след като сме минали отнякъде. Преди да мръкне, трябва да сме на километри оттук. Ако се задържи ясно, ще има и луна, а за нас това ще бъде добре дошло. Не че те се плашат от луната, но ние ще се движим по-бързо при светлината ѝ.

— О, да! — каза той в отговор на един друг въпрос на хобита. — Ти си изгубил представа за времето в тези подземни проходи. Днес е четвъртък, а когато ни заловиха, беше понеделник вечер или вторник призори. Оттогава ние сме извървели километри и километри, минали сме през самите недра на планините и сега сме от другата им страна. По този начин спечелихме доста време, но не се намираме на мястото, където щеше да ни изведе нашият проход. Отишли сме на Север и сега пред нас лежи труден път, а още сме и много високо. Но да вървим!

— Аз съм страшно гладен — простена Билбо, който изведнъж се сети, че не беше ял от по-предната вечер. Представяте ли си какво означава това за един хобит? Сега, след като напрежението бе минало, той усещаше, че стомахът му е съвсем празен и отпуснат като торба, а краката му се огъват.

— Нищо не мога да сторя — рече Гандалф, — освен ако ти не пожелаеш да се върнеш назад и да помолиш любезно гоблините да ти дадат обратно понито и багажа.

— Не, благодаря! — рече Билбо.

— В такъв случай трябва да си стегнем коланите и да поемем пътя, иначе ще ни сготвят за вечеря, а това ще бъде много по-лошо, отколкото ние самите да сме без вечеря.

Докато вървяха, Билбо все се оглеждаше настрани да намери нещо за ядене; къпините обаче току-що бяха започнали да цъфтят, нямаше и орехи, разбира се, нито дори глог. Той хапна малко киселец и се напи с планинска вода от един поток, който пресичаше пътеката, изяде и три диви ягоди, които намери на брега на потока, но това съвсем не беше достатъчно.

Те все вървяха и вървяха. Неравната пътека се изгуби съвсем. Шубраците, високите треви сред заоблените каменни блокове, полянките с опасаната от зайците трева, мащерката и пелинът, риганът и жълтурчето — всичко това изчезна и пътниците се намериха на върха на стръмен склон, покрит с поломени камъни, останали от някогашно срутване на скали. Когато започнаха да се спускат по сипея, изпод краката им се затъркаляха ситни камъчета; след това и поголеми отломки затрополяха надолу, повличайки със себе си и други, които се понасяха подире им. Не след дълго цели скални блокове летяха стремглаво от върха и се разбиваха с трясък някъде надолу, вдигайки облаци прах. Накрая целият склон над тях и под тях сякаш се раздвижи и те се плъзгаха, сгушени един в друг, wśród някакъв страшен порой от летящи и громолящи камъни и камъчета.

Спасиха ги дърветата на малката борова горичка в подножието на склона, до която нашите пътешественици най-после достигнаха с плъзгане и която предхождаше гъстите и тъмни лесовете в долините по-надолу. Някои се задържаха за стволите (като малкия хобит например) и се покатериха върху ниските клони, за да се опазят от

яростния устрем на камънаците. Скоро опасността премина и свличането спря. Чуваха се само глухите трясъци на разбиващите се големи каменни блокове, които последни се бяха отърколили в сред папратта и корени щата на боровете далеч под тях.

— Е, как бързо слязохме — забеляза Гандалф, — но и на гоблините, които ни преследват, ще им бъде трудничко да се спуснат безшумно оттук.

— Страхувам се обаче — измърмори Бомбур, — че няма да им бъде трудно да запратят камъни по главите ни.

Джуджетата (а също и Билбо) се чувстваха като пребити и само разтъркваха наранените си и охлузени крака.

— Празни приказки! Та нали ние още сега ще свърнем настрани от сипея. Но трябва да побързаме! Погледнете, здрачава се!

Слънцето отдавна бе потънало зад възвишенията. Сенките наоколо се сгъстяваха, макар че в далечината между стволовете и над върховете на дърветата, които растяха по-ниско, все още се съзираха последните отблясъци на слънчевите лъчи. Бегълците куцукаха колкото можеха по-бързо надолу по една стръмна пътека, оградена от борови дървета, която ги водеше все на юг. И ту навлизаха в море от орлова папрат, чиито високи листа се издигаха далеч над главата на хобита, ту нагазваха безшумно върху килим от борови иглички. Горският мрак все повече се сгъстяваше и тишината ставаше все по-дълбока. Тази вечер нямаше вятър, който да изтръгне дори една въздишка от клоните на дърветата.

— Трябва ли е да продължаваме още нататък? — попита Билбо, когато така се смрачи, че той виждаше единствено брадата на Торин да се поклаща край него, а в мъртвата тишина дишането на джуджетата му се струваше едва ли не гръмовито. — Пръстите на краката ми са изранени, едва стъпвам от болка, а стомахът ми се люшка като празен чувал.

— Още малко — отвърна Гандалф.

Струваше им се, че бяха продължили да вървят още цял век, когато изведнъж се озоваха на горска поляна, където не растеше нито едно дърво. Луната бе изгряла и осветяваше поляната. Кой знае защо, мястото не се хареса на никого, макар и да не забелязаха нищо нередно в него.

И изведнъж някъде по хълма се понесе вой — тръпнещ, протяжен вой. В отговор се чу друг вой — отдясно и доста по-близо до пътешествениците. После трети — отляво. Това бяха вълци, които виеха срещу луната, вълци, които се събираха на глутница.

В близост до дупката на господин Бегинс не живееха вълци, но той добре познаваше воя им, защото беше чел описания за него в приказките. Освен това един от по-възрастните му братовчеди (по линия на рода Тук), който беше пътувал много, имаше обичай да наподобява вой на вълци, за да плаши Билбо. Но вълчият вой в гората при лунна светлина дойде много на Билбо. Дори и вълшебните пръстени не могат да те спасят от вълци — особено от ония кръвожадни глутници, дето живеят из неприветливите, гъмжащи от гоблини планини, отвъд Покрайнините на Пущинака, откъдето започва неизвестното. Тези вълци имат по-остро обоняние и от гоблините, пък и не е нужно да те видят, за да те схрускат.

— Ами сега какво ще правим! — извика Билбо. — Избягахме от гоблините, за да ни спипат вълците — добави той и думите му станаха пословични, с тази разлика, че като изпаднем в подобно затруднено положение, сега ние казваме: „От трън, та на глог“.

— Бързо горе по дърветата! — изкомандва Гандалф и всички хукнаха към дърветата, които растяха около горската поляна, като търсеха сред тях по-нискоклонести или пък по-тънки, за да се покатерят по-лесно. Досещате се сигурно, че те сториха това с възможно най-голяма бързина и се изкатериха толкова високо, колкото можеха да издържат клоните. И навярно щяхте да се разсмеете (от безопасно разстояние, разбира се), ако бяхте видели джуджетата — така, както бяха накацали по дърветата с развети бради, те приличаха на някакви вдетинени старци, които си играят като малки момченца. Фили и Кили бяха на върха на една висока борика, която приличаше на огромна новогодишна елха. Дори, Нори, Ори, Оин и Глоин се бяха настанили удобно на голям бор, чиито клони бяха разположени на равно разстояние един от друг и стърчаха като спици на колело. Бифур, Бофур, Бомбур и Торин се намираха на друг бор. Дуалин и Балин се бяха покатерили на една висока и стройна ела с редки клони и търсеха сред зеленината на върха й удобно място за сядане. Гандалф, много по-висок от своите спътници, беше намерил дърво, по което останалите не биха могли да се изкачат — голям бор в самия край на горската

поляна. Той беше напълно скрит в клоните, но когато надничаше иззад тях, очите му проблясваха на лунната светлина.

Ами Билбо? Той не можеше да се покатери на никое дърво и притичваше от един ствол до друг, като заек, загубил дупката си, когато кучето е вече по петите му.

— Ти пак забрави разбойника! — рече Нори на Дори, като погледна надолу.

— Не мога вечно да нося разбойници на гърба си! — отвърна Дори. — И надолу по тунели, и нагоре по дървета! Ти за какъв ме смяташ? За носач ли?

— Те ще го изядат, ако не направим нещо — заяви Торин. Сега вече воят долиташе от всички посоки и все повече се приближаваше. Дори! — подвикна той, защото Дори беше седнал най-ниско на най-удобното за изкачване дърво. — Бързо помогни на господин Бегинс да се качи!

Макар и да обичаше Да мърмори, Дори всъщност беше много добро джудже. Той се спусна до най-долния клон и протегна ръка доколкото можеше, но горкият Билбо не успя да я стигне. Тогава Дори слезе от дървото и помогна на хобита да се покатери и седне на гърба му.

Тъкмо в този миг вълците изскочиха с вой на горската поляна. И изведнъж стотици очи се впериха в Дори и Билбо. Но Дори не изостави Билбо. Той изчака хобитът да се прехвърли от раменете му върху клоните и чак тогава подскочи нагоре и самият той. И точно навреме! Защото тъкмо в мига, когато подскачаше, един вълк понечи да ухапе наметката му и едва не я докопа. Само след минута цялата глутница се събра около дървото, заскимтя и един по един вълците взеха да се хвърлят нагоре по ствола със святкащи очи и провиснали езици.

За щастие дори и кръвожадните вълци, които живеят отвъд Покрайнините на Пущинака, не могат да се катерят по дърветата. За известно време пътешествениците бяха в безопасност. Имаха късмет и с времето — беше топло и не духаше никакъв вятър. Наистина дори и в хубаво време дърветата не са особено удобни, ако трябва да седиш дълго на тях, но представете си какво би било при студ и вятър, е дебнещи отвсякъде вълци.

Очевидно тази горска поляна служеше за сборище на вълците. И те продължаваха да прииждат. Поставиха пазачи под дървото, на което бяха Дори и Билбо, и се впуснаха да душат наоколо. След като помиришаха всички дървета, на които имаше някой, и поставиха при всяко по един пазач, останалите вълци (трябва да бяха стотици) отидоха сред поляната и се разположиха в широк кръг. В центъра на кръга застана голям сив вълк, който заговори на другите на техния отвратителен вълчи език. Гандалф познаваше този език. Билбо не го разбираше, но целият разговор му звучеше страшно, сякаш се отнасяше само за жестоки и зли дела — а всъщност такъв и беше. От време на време всички вълци от кръга отговаряха в един глас на сивия си главатар и тогава се надигаше такава страховита глъчка, че едва не събаряше хобита от боровото му дърво.

Сега ще ви разкажа какво чу Гандалф и какво не разбра Билбо. Кръвожадните вълци и гоблините често си помагат в злонамерените дела. Обикновено гоблините не смеят да се отдалечават много от своите планини освен в случаите, когато са подгонени и трябва да си търсят нови обиталища или пък са тръгнали на война (за което с радост мога да ви съобщя, че не се е случвало от много отдавна). Ала в онова време те имаха навика понякога да излизат на лов, главно за да се снабдят с храна и роби, които да работят вместо тях. Тогава обикновено викаха на помощ злите вълци и делеяха плячката с тях. Понякога язدهа вълците, както хората яздят конете.

За тази нощ, както изглежда, беше подготвен голям лов. Вълците бяха дошли да се срещнат с гоблините, но гоблините бяха закъснели. Без съмнение причина за това беше смъртта на Великия гоблин, както и бъркотията, която джуджетата, Билбо и вълшебникът им бяха създали с бягството си; навярно те още продължаваха да ги търсят.

Въпреки всички опасности, които застрашаваха тези далечни места, напоследък от юг прииждаха решителни хора, сечаха дърветата и си строяха жилища сред прелестните гори в долините и по речните брегове. Бяха се събрали вече доста на брой — смели и така добре въоръжени, че дори вълците не смееха да ги нападат денем или пък когато са всички заедно. Затова вълците бяха намислили с помощта на гоблините да нападнат през нощта някои от най-близките до планините села. Ако този план се осъществеше, до другия ден там нямаше да остане жива душа. Щяха да бъдат избити почти всички

обитатели, освен малцината, които гоблините биха успели да опазят от вълците, за да ги заведат като пленници в пещерите си.

Вълшебникът слушаше ужасен този разговор не само заради злочестината, която очакваше смелите дървари, жените и децата им, но и заради опасността, която сега заплашваше самия него и другарите му. Вълците бяха объркани и разлютени, че ги сварват на сборището. Те ги смятаха за приятели на дърварите, дошли да подслушват й после да разгласят намеренията им из долините, а в такъв случай гоблините и кръвожадните вълци нямаше да могат така лесно да вземат в плен или да разкъсат внезапно събудени от сън хора, а трябваше да водят жестока битка. Затова вълците решиха в никакъв случай да не позволяват на спотаилите се по дърветата същества да избягат поне до сутринта. Пък и много преди това, успокоително си казаха вълците, гоблините ще пристигнат от планините, а те могат да се катерят по дърветата или да ги секат.

Сега вече ще ви стане ясно защо Гандалф, макар и да беше вълшебник, така се уплаши, докато слушаше скимтенето и ръмженето на вълците. Той много добре разбираше на какво лошо място бяха попаднали пътешествениците и че лесно не можеха да се отърват. И все пак вълшебникът нямаше намерение да остави кръвожадните животни да вършат злочинствата си, макар и да не можеше да направи кой знае какво, както бе кацнал на дървото, заобиколено от вълците. Той събра всички големи шишарки от клоните на бора, след това запали една от тях със син пламък и я запокити надолу. Шишарката със свистене полетя към разположените в кръг вълци. Тя удари един от тях по гърба, косматият му кожух пламна и той заподскача напред-назад, като ръмжеше страховито. Последва втора шишарка, после трета — една в сини пламъци, друга в червени, трета в зелени. Щом достигнеха земята в средата на кръга, те избухваха и се разпиляваха във вид на пъстроцветни искри и дим. Една особено голяма шишарка удари предводителя по муцуната. Той подскочи около десет стъпки нагоре, а после затича в кръга и от страх и ярост взе да се зъби и хапе другите вълци.

Джуджетата и Билбо завикаха от радост, а вълците отдолу беснееха ли беснееха и врявата им разлюля цялата гора. Те поначало се страхуваха от огън, а пък този отгоре на всичко беше необичаен и затова — още по-страшен. Щом някоя искра попаднеше върху

козината, опарваше ги, разгаряше се и ако те не успееха бързо да се отъркалят по земята, скоро пламваха целите. Не след дълго цялата горска поляна се покри с търкалящи се вълци, които се мъчеха да загасят искрите по гърбовете си; а онези от тях, които вече пламтяха целите, препускаха с вой наоколо и подпалваха други, докато собствените им другари не ги подгонваха и те със скимтене хукваха надолу по склоновете да търсят вода.

— Що за врява се вдига в леса тази вечер? — рече Царя на орлите. Целият черен, огрян от лунната светлина, той беше кацнал на самотен остър скален връх в източния край на планините. — Чувам вой на вълци! Дали гоблините не са тръгнали да пакостят из горите?

Той се понесе във въздуха и в същия миг двама от стражите му излетяха след него от двете съседни скали. Птиците закръжиха по небето и се вгледаха в сорището на вълците, което от висините изглеждаше като мъничко петънце. Царя на орлите от Мъгливите планини имаше очи, които можеха да гледат слънцето, без да мигнат, и дори при лунна светлина да съзират от километър височина заек, който бяга по земята. Така че, макар и да не виждаше скритите в дърветата пътешественици, той забелязваше суматохата сред вълците и мъничките огнени проблясъци и чуваше воя и скимтенето, които се носеха приглушено някъде далеч отдолу. Виждаше и осветяваните от луната копия и шлемове на гоблините, докато дългите редици на този зъл народ изпълзваха от портата надолу по хълмовете и се виеха към гората.

Общо взето, орлите не са благоденствени птици. Сред тях се срещат и страхливи, и жестоки. Но древната порода орли от северните планини бяха птици на птиците — горди, силни и благородни. Те не обичаха гоблините и не се бояха от тях. Зърнеха ли ги (а това ставаше рядко, защото орлите не обичат да ядат подобни същества), те се стрелваха към тях и сред вой и писъци и ги подкарваха обратно към пещерите им. По този начин слагаха край на поразителите, които те вършеха. Гоблините мразеха орлите и се страхуваха от тях, но не можеха да достигат разположените им във висините гнезда, нито да ги прогонят от планините.

Царя на орлите тази вечер гореше от любопитство да разбере какво злочинство се готви; затова той призова своите стражи при себе

си и всички заедно полетяха от планините. Едрите птици закръжиха бавно надолу и надолу към сборището на вълците и гоблините.

И тъкмо навреме! Защото там ставаха страшни неща. Пламналите вълци се бяха разбягали из гората и я бяха подпалили на няколко места. Беше средата на лятото и в тази източна част на планините отдавна не бе валил дъжд. Пожълтялата орлова папрат, изпокършените клони, дебелият килим от борови иглички и изсъхналите тук и там дървета — всичко това скоро се обви в пламъци. Цялата горска поляна бе опасана от огнена стихия. Но вълците пазачи не напускаха поста си при дърветата. Разлютени и озверени, те скачаха и виеха около стволите с изплезени езици и проклинаха джуджетата, а очите им святаха — червени и свирепи като самите пламъци.

И изведнъж с крясъци дотърчаха гоблините. Те си бяха помислили, че се води битка с дърварите, но скоро разбраха какво всъщност се бе случило. Някои от тях седнаха на земята и се размяха. Други размахаха копията си и задумкаха с тях по щитовете. Гоблините не се страхуваха от огън и бързо скроиха план, който им се струваше много забавен.

Едни от тях събраха вълците накуп. Други струпаха орлова папрат и съчки под дърветата. Трети се разтичаха наоколо и взеха да тъпчат и да газят, да газят и да тъпчат, докато угасиха почти всички пламъци — всички освен онези, които бяха близо до дърветата с пътешествениците. Те подсилиха тези пламъци с листа, сухи клонки и орлова папрат. Скоро обръч от дим и огън обгърна джуджетата — обръч, който гоблините не оставяха да се разпространи навън; и той бавно се стесняваше, докато подскачащите пламъци ближеха горивото, струпано под дърветата.

Очите на Билбо се напълниха с дим. Той усещаше вече горещината на огъня и през димната завеса съзираше гоблините, които подскачаха в кръг около него, както подскачат хората около еньовденската клада. На почетно разстояние от танцуващите бойци, въоръжени с копия и брадви, стояха вълците, които наблюдаваха и чакаха. Билбо чу гоблините да подхващат една страшна песен:

*Петнайсет птичета на пет ели в гората
и огнен вятър пърли им перата!*

*Обаче има някаква измама,
че ни едно от тях крилца си няма!
Дали на шиш да си ги изпечем,
или варени да ги изядем?*

След това спряха да пеят и завикаха:

— Хвъркайте, птиченца! Хвъркайте, ако можете! Слезте долу, птиченца, иначе ще се опечете в гнездата си! Пейте, пейте, птиченца! Защо не пеете?

— Вървете си, щури хлапета! — подвикна в отговор Гандалф. — Сега не е време за гнездене. А лошите малки момченца, които си играят с огън, ги наказват. — С тези думи той искаше да ги ядоса и да им покаже, че не се бои от тях, ала всъщност се боеше, макар и да беше вълшебник. Гоблините обаче не му обърнаха внимание и продължиха песента си:

*Клон да гори в гъсти гори!
Лумнала пещ, факел горещ,
радвай ни пак в нощния мрак,
Йя-хей!*

*Пържени, печени, ситно насечени,
с бради опърлени, с очи изцъклени,
с кожа горена, с коса завоняла,
с мас разтопена и кост почерняла
в жарко огнище
сред пепелище!
Туй чака ви, джуджета.
горете и светете, в нощта ни веселете.
Йя хей!
Йя хари-хей!
Йя хой!*

И при това „Йя хой!“ пламъците стигнаха под дървото на Гандалф. След миг се разпростряха и към другите дървета. Кората

пламна, ниските клони запращяха.

Тогава Гандалф се покатери на върха на своето дърво. На края на жезъла му внезапно блесна светкавица и той се приготви да скочи сред копията на гоблините. Това щеше да докара гибелта му, макар че навярно щеше да убие и мнозина от враговете, профучавайки отгоре като мълния. Но той не скочи.

Тъкмо в този миг Царя на орлите се стрелна над него, грабна го е ноктите си и отлетя.

От гняв и изненада гоблините нададоха страшен вой. Но още по-високо извика Царя на орлите, на когото Гандалф сега говореше нещо. Големите птици, които го съпровождаха, се стрелнаха обратно назад и полетяха надолу като огромни черни сенки. Вълците заръмжаха и заскърцаха със зъби, гоблините закрепяха и затропаха с крака от яд, като хвърляха тежките си копия из въздуха, но напразно. Орлите връхлитаха отгоре, мрачният вихър на мощните им криле поваляше гоблините или ги отвиваше настрани; острите орлови нокти раздираха лицата на злите твари. После една част от птиците литнаха над върховете на дърветата и грабнаха джуджетата, които се бяха изкатерили колкото може по-нависоко.

Горкият Билбо за малко не бе изоставен отново! За щастие той успя да се вкопчи в краката на Дори — тъкмо когато Дори отлиташе последен — и всички се понесоха плавно над глъчката и пожара. Билбо се люшкеше във въздуха, а ръцете му едва не се откъсваха.

Далече долу гоблините и вълците се разбягаха из цялата гора. Няколко орли още продължаваха да кръжат и да се стрелкат над бойното поле. Огънят около дърветата изведнъж лумна нагоре, чак до най-високите клони; те се подпалиха и запращяха. Избухна вихрушка от искри и дим. Билбо се беше спасил тъкмо навреме!

Скоро заревото от пожара в далечината стана съвсем слабо, като някаква червена светлинна върху черната земя; пътешествениците се носеха високо в небето и продължаваха все повече да се издигат, описвайки мощни плавни кръгове. Уловил се здраво за краката на Дори, Билбо си мислеше, че завинаги ще запомни този полет. Той само простенваше: „Ръцете ми, ох, ръцете ми!“, докато Дори пъшкеше: „Горките ми крака, горките, ми крака!“

Дори и в най-добри времена на Билбо му се виеше свят от височините. Колчем погледнеше от върха на някоя скаличка, тутакси

му призляваше; затова той не обичаше стълбите, да не говорим пък за дърветата (а и никога не му се бе налагало да се спасява от вълци). Можете да си представите как му се въртеше главата сега, като поглеждаше надолу през провисналите си нозе и зърваше тъмните земи, разпрострени под него, някой посребрен от луната скален склон или някоя река сред равнината.

Белезникавите очертания на планинските върхове се приближаваха все повече — огрени от луната зъбери, щръкнали над черните сенки. Макар и сред лято, беше много студено. Билбо затвори очи и взе да се пита колко ли време още ще издържат ръцете му. После си представи какво би станало, ако не издържат. И съвсем му прилоша.

Полетът свърши тъкмо навреме — точно преди ръцете да му изменят. Той пусна с въздишка краката на Дори и се търкулна върху неравната повърхност на едно орлово гнездо. Остана да лежи там безмълвно, докато в главата му се смесваха почудата, че се е спасил от пламъците и страхът да не полети от това тясно място в тъмните бездни от двете му страни. Чувстваше се силно отмаял след страшните прежеждия от последните три дни, през които на всичко отгоре не беше и хапвал почти нищичко, тъй че неволно изрече на глас:

— Сега вече си представям какво изпитва едно парче бекон, когато внезапно го извадят с вилица от тигана и го сложат обратно на полицата!

— Не, не можеш да си представиш — чу се в отговор гласът на Дори, — защото парчето бекон знае, че рано или късно ще се върне пак в тигана, а ние се надяваме да не се върнем. Пък и орлите не са вилици!

— О, не са вилици, разбира се, че не са, съвсем не исках да кажа това — рече Билбо, като седна и погледна разтревожено към орела, който беше кацнал наблизко. Чудеше се какви ли други безсмислици беше издрънкал и дали орелът нямаше да се оскърби. „Не бива да обиждаш орел, когато си само един мъничък хобит и си попаднал в гнездото му през нощта!“ — помисли си той.

Орелът обаче не му обърна никакво внимание, а само наостри човката си в един камък и взе да си чисти перата.

Скоро долетя друг орел.

— Царя на орлите заповяда да отведеш пленниците на Голямата скала — извика той и отлетя обратно.

Първият орел грабна Дори с ноктите си и го понесе нанякъде в тъмната нощ, като остави Билбо сам-самичък. Горкият хобит толкова се изплаши, че намери сили само да се запита какво ли бе имал предвид вестителят под думата „пленници“ и си представи как го разкъсват като заек, когато дойде и неговият ред.

Орелът се върна, грабна го с ноктите си за яката на дрехата и полетя. Този път летяха съвсем кратко. Скоро Билбо, целият разтреперан от страх, бе положен върху една широка, издадена напред от планинския склон плоска скала. Към нея не водеше никаква пътека достигаше се само с летене, — а оттук можеше да се спасиш единствено, ако успееш да прескочиш обграждащата я пропаст. На тази скала Билбо завари всички останали, които седяха един до друг, облегли гърбове на планинския склон. Тук беше и Царя на орлите, който разговаряше с Гандалф.

Очевидно не водеха Билбо, за да бъде изяден жив. Личеше си, че вълшебникът и повелителят на орлите се познават и че дори са в приятелски отношения. Всъщност Гандалф, който често минаваше през планините, веднъж бе направил услуга на орлите, като бе излекувал предводителя им, ранен от нечия стрела. Сега вече ще ви стане ясно, че думата „пленници“ означаваше пленници, освободени от властта на гоблините, а не пленници, заловени от орлите. Докато слушаше разговора между Гандалф и Царя на орлите, Билбо разбра, че най-сетне наистина ще се измъкнат от ужасните планини. Двамата обсъждаха как точно да бъдат пренесени джуджетата, самият вълшебник и Билбо долу в равнината, откъдето да продължат своето пътешествие.

Царя на орлите не беше склонен да се пренасят пътешествениците близо до място, където живеят хора.

— Те ще ни застрелят с големите си лъкове от тисово дърво рече той, защото ще помислят, че сме тръгнали да крадем овцете им. И при друг случай биха били прави наистина. Не! Ние се радваме, че надхитрихме гоблините и че ни се отдаде възможност да ти се отблагодарим, но няма да рискуваме живота си в южните равнини заради джуджетата.

— Добре — рече Гандалф. — Отведете ни дотам, докъдето желаете! Ние и без това вече сме ви много задължени. А междуременно нека ти съобщя, че сме страшно гладни.

— Аз съм почти мъртъв от глад — обади се Билбо с тих гласец, който никой не чу.

— Това лесно ще се уреди — отговори Царя на орлите.

Не след дълго на плоската скала вече гореше буен огън. Около него се бяха наредили джуджетата и готвеха, а из въздуха се носеше приятен мирис на печено. Орлите бяха донесли сухи клони за гориво, а за храна — няколко заека и една малка овца. Джуджетата се заеха с приготовленията, но Билбо се чувстваше твърде слаб, за да им помага, а освен това не беше и много ловък в одирането на зайци или рязането на месо, защото беше свикнал да го получава направо от месаря, готово за готвене. Гандалф също си полегна, след като беше взел участие в запалването на огъня, понеже Оин и Глоин си бяха загубили кутийките с огниво (джуджетата не обичат да употребяват кибрит, дори и сега).

С това свършиха приключенията в Мъгливите планини. Билбо си напълни коремчето и отново се почувства добре, макар че ако можеше да избира, би предпочел да похапне филийка хляб, намазана с масло, вместо опечените на шиш мръвки'. Сетне се сви на кравай и спа така сладко върху твърдата скала, както никога не бе спал в пухеното си легло в мъничката приветлива дупка. Но цяла нощ сънува своя дом и в съня си бродеше из всички стаи, за да търси нещо, което не намираше и което изобщо не знаеше как изглежда.

7.

НЕОБИКНОВЕН ПОДСЛОН

На другата сутрин Билбо се събуди от ранните лъчи на слънцето, което грееше прано в очите му. Скочи, за да види колко е часът и да сложи чайника на огъня, но веднага откри, че всъщност не е у дома си. Обезсърчен, той седна на земята и съвсем без полза замечтава едно хубаво измиване и сресване. За закуска нямаше нито чай, нито препечена филийка, нито бекон, а само студено овнешко и заешко. Отгоре на всичко трябваше и бързо да се приготви отново да пътешествуваме.

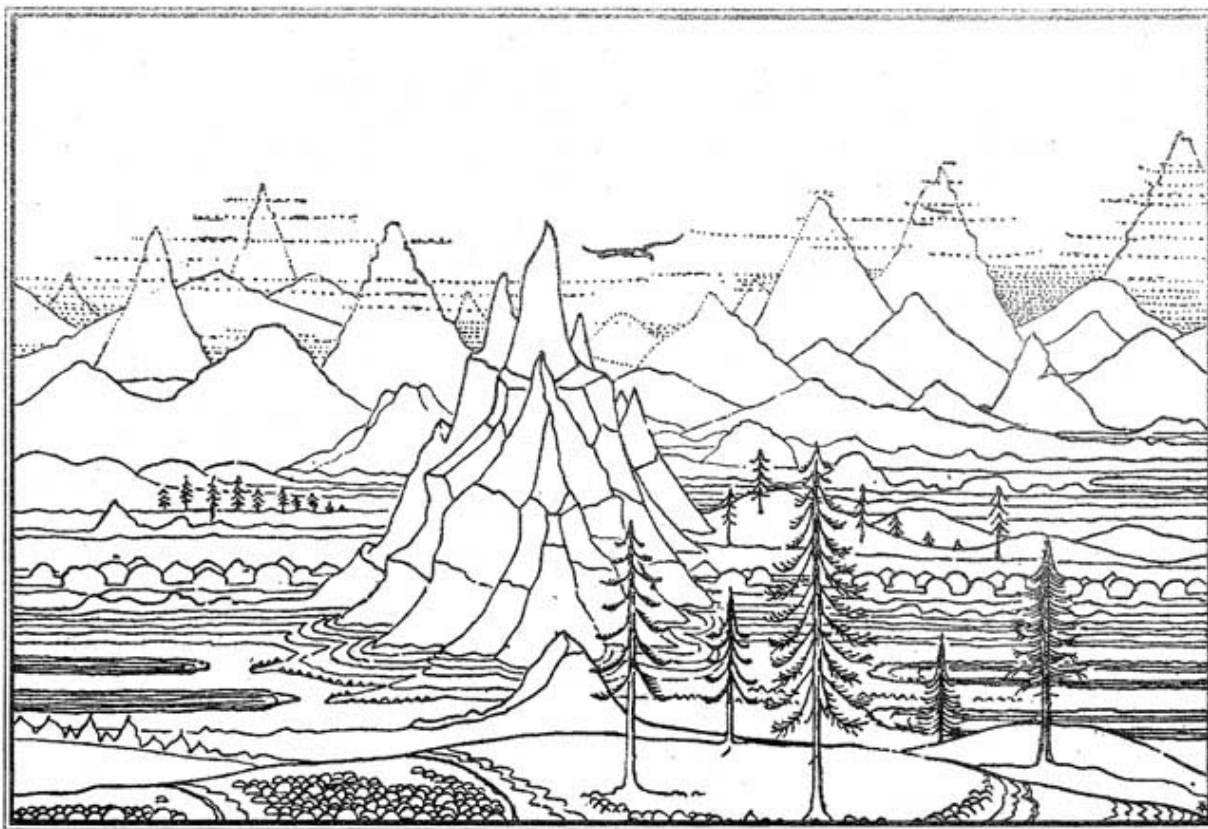
Билбо се събуди от ранните лъчи на слънцето, което грееше прано в очите му.

Този път му позволиха да се покачи на гърба на един орел и да се хване здраво за шията му. Вятърът силно го брулеше и той затвори очи. Джуджетата шумно се сбогуваха с обещанието да се отплатят на Царя на орлите, когато могат, и петнайсет големи птици литнаха от планинския склон. Слънцето все още грееше от изток. Утринта беше студена, мъгли се стелеха над долините и котловините и обвиваха острите планински върхове. Билбо отвори едното си око, колкото само да надзърне, и видя, че големите птици вече бяха се издигнали високо. Земята едва се съзираше, а планинските възвишения изоставаха едно по едно някъде далече назад. Той затвори отново очи и се улови по-здраво.

— Не ме стискай така! — извика орелът. Няма защо да трепериш от страх като заек, макар и да приличаш на такъв. Утринта е прекрасна и духа лек ветрец. Нима има нещо по-хубаво от летенето?

На Билбо му се искаше да каже: „Да, има. Една топла баня и повторна закусчица на моравата“ — но реши, че е по-добре да не казва нищо и да поотслаби малко прегръдката си.

След известно време — макар и от такава височина — орлите навярно съзряха целта, към която се бяха отправили, защото започнаха да описват широки кръгове и да се спускат надолу. Спускането продължи дълго и Билбо най-сетне реши да отвори очи. Земята беше вече съвсем близо, виждаха се дървета, които приличаха на дъбове и брястове, просторни зелени равнини и един поток, който течеше по средата им. Огромна скала, почти като каменен хълм, изникваше най-неочаквано изпод земята тъкмо на пътя на реката и я разклоняваше. Тя изглеждаше като последна останка от далечните планини, запокитена сякаш километри навътре в равнината от някой великан на великаните.

Изглед от орловите гнезда към Портата на гоблините и Мъгливите планини

Един по един орлите се стрелнаха бързо към тази скала и оставиха пътниците си на нея.

— На добър път! — извикаха те. — И накъдето и да пътувате, нека накрая благополучно се завърнете в гнездата си! — Това беше учтивото пожелание, прието да се изказва между орлите.

— И нека вятърът под вашите крила ви отнесе там, където плуват слънцето и луната! — отвърна Гандалф, който знаеше как точно подобава да се отговори.

И тъй, те се разделиха. След време Царя на орлите стана Цар на всички птици и взе да носи златна корона на главата, а неговите петнайсет главнокомандващи — златни огърлици на шиите си (направени от златото, което джуджетата им подариха), но Билбо никога вече не ги видя — освен далеч горе във висините по време на битката на Петте армии. Но тъй като тази битка се разиграва в края на нашия разказ, засега няма да казваме нищо повече за нея.

На върха на този скален хълм имаше една гладка площадка, от която тръгваше добре отъпкана стъпаловидна пътека. Тя водеше надолу към реката, а през реката имаше брод от големи плоски камъни, по които се стигаше до тревистия бряг. На края на пътеката, близо до брода от плоски камъни, имаше малка пещера (съвсем уютна, с под от речни камъчета). И тъкмо в нея се събраха пътешествениците, за да обсъдят какво предстои да се прави.

— Моето желание беше да преведа всички ви здрави и читави (ако е възможно) през планините — рече вълшебникът. — И ето че сега благодарение на доброто ръководство и на благосклонната съдба това е сторено. Всъщност ние се намираме далеч по на изток от мястото, до което възнамерявах да ви съпровождам. В края на краищата това приключение си е ваше, а не мое. Ще ви навестя отново, преди то да е завършило, а междувременно има друга неотложна работа, която трябва да свърша.

Джуджетата ахнаха и добиха печален вид, а Билбо се разплака. Те вече бяха започнали да си мислят, че Гандалф ще ги съпровожда до края и винаги ще бъде с тях, за да им помага в трудни мигове.

— Аз няма да изчезна веднага — успокои ги Гандалф. — Ще остана с вас още ден-два. Може би ще успея да ви помогна да излезете

от сегашното си затруднение, но и аз самият се нуждая от малко помощ. Останахме без храна, без необходимите ни вещи и без понита за яздене, а вие и не знаете къде се намирате. Това поне мога да ви кажа. Вие сте все още на няколко километра на север от пътеката, по която трябваше да вървим, ако не бяхме напуснали така набързо планинския проход. Из тия места има малко обитатели — освен ако не са придошли, откакто минавах за последен път насам преди няколко години. Но аз познавам Едного, който живее наблизо. Той именно направи стъпалата на голямата скала — Равноскал, както, струва ми се, я нарича. Той не идва често тук, особено през деня, тъй че няма смисъл да го чакаме, пък и е опасно да се застояваме. Затова най-разумно ще е да отидем да го намерим. И ако срещата ни с него мине добре, мисля, че ще ви напусна и ще ви пожелаая като орлите: „Добър път, накъдето и да отивате!“

Джуджетата взеха да го молят да не ги напуска. Обещаваха му злато, сребро и скъпоценни камъни от съкровището, което драконът пазеше, но той не склони.

— Не настоявайте, не настоявайте! А що се отнася до драконовото злато, мисля, че съм заслужил вече част от него, ако изобщо си го възвърнете.

Накрая те спряха да го молят. Съблякоха, си дрехите и се изкъпаха в реката, която при бродата течеше плитка и бистра върху каменистото си дъно. Когато се изсушиха на жаркото слънце, те се почувстваха ободрени, макар все още да изпитваха леко огорчение, а също и лек глад.

Скоро след това прекосиха реката (Билбо пренесоха на гръб) и тръгнаха през високата зелена трева покрай редици от кичести дъбове и високи брястове.

— А защо, я наричат Равноскал? — попита Билбо, докато вървеше редом с вълшебника.

— Това наименование Той сам си го е измислил. Така нарича всички подобни неща — равноскали. А тази скала тук е Равноскалът, защото се намира близо до дома му и той добре я познава.

— Кой я нарича? Кой я познава?

— Онзи, за когото ви споменах — една много известна личност. Трябва да се държите учтиво, когато ви запознавам с него. Няма да ви представя всички наведнъж, а двама по двама и вие ще внимавате да не го ядосате, защото тогава кой знае какво може да се случи. Ядоса ли се

веднъж, става страшен. Когато му се угоди обаче, е много добър. Във всеки случай трябва да знаете, че лесно се ядосва.

Като го чува да обяснява всичко това на Билбо, джуджетата се струпиха около вълшебника.

— При него ли ни водиш сега? — попитаха те. — Не можеш ли да ни заведеш при друг, който да не е така гневлив? Защо не ни обясниш по-ясно? — и тъй нататък.

— Да, при него ви водя! Не, не мога! Обясних ви всичко съвсем точно — отвърна вълшебникът малко троснато. — Трябва да ви кажа още, че името му е Беорн. Много е силен и е кожосменяч.

— Кожухар ли? Дето нарича големите зайци „зайченца“, като представя кожата им за катеричи, нали? — попита Билбо.

— Що за безсмислици? Разбира се, че не! — сопна се Гандалф. — Моля те, не ставай глупак, Билбо, и в името на всички чудеса, докато не се отдалечим поне на стотина километра от къщата му, не споменавай отново думата „кожухар“, нито пък нещо, направено от кожа — било пелерина, било яка или друго такова! Той е кожосменяч. Сменя си кожата — понякога е грамадна черна мечка, друг пък е едър и силен чернокос човек с големи ръце и буйна брада. Повече от това не мога да ви кажа, но смятам, че и то трябва да ви е достатъчно. Някои разправят, че произхождал от големите мечки, които са живели в древни времена из планините преди идването на великаните. Други твърдят, че е потомък на първите хора, обитавали тези места, преди Смог да дойде от Север и преди гоблините да се заселят в тукашните пещери. Аз самият не знам това със сигурност, но последното предположение ми се струва по-вярно. А той не е от тези, на които можеш да задаваш въпроси.

Във всеки случай Той не е под влиянието на никаква магия, освен на своята собствена. Живее в голяма дървена къща сред дъбова гора и като хората отглежда рогат добитък и коне, които са не по-малко чудновати от него. Те му прислужват и той разговаря с тях. Не ги използва за храна, нито пък лови и яде диви животни. Притежава множество кошери с големи свирепи пчели и се храни главно с мляко и мед. И също като мечка кръстосва на дълж и шир. Веднъж го видях да седи сам-самичък през нощта на Равноскала, вперил очи в луната, която залязваше зад Мъгливите планини, и го чух как изрева на езика на мечките: „Ще дойде денят, когато те ще загинат, и аз ще се върна отново там!“ Ето защо мисля, че произхожда от планините.

Сега Билбо и джуджетата имаха върху какво да размишляват и престанаха да задават въпроси. Предстоеше им все още дълъг път. Изкачваха се бавно по хълмове и се спускаха надолу през долини. Стана много горещо. От време на време пътниците се спираха под дърветата, за да си починат, и тогава Билбо усещаше такъв глад, че беше готов да захруска и жълъди, но за съжаление те още не бяха узрели и не се ронеха по земята.

Някъде подир обяд от двете страни на пътя започнаха да се редят обширни поляни с цветя, така подобрани по видове, сякаш някой ги беше засаждал. Най-много се срещаше детелината — огромни пространства бяха покрити с виолетова детелина, червена детелина, розова детелина и нискостеблена бяла детелина с мирис на мед. Из въздуха се носеше силно жужене и бръмчене. Във всички посоки прелитаха работливи пчели. И то какви пчели! Билбо никога не беше виждал такива.

„Ако някоя от тях ме ужили — мислеше си той, — така ще се подуя, че ще стана двойно по-голям.“

Пчелите бяха по-големи от стършели, а търтеите — от човешки палец. Жълтите ивички, които опасваха черните им телца, грееха като злато.

— Приближаваме — обади се Гандалф. — Навлизаме вече в пчелните пасища.

Скоро пътниците стигнаха до един пояс от високи и много стари дъбове, а след това — и до един жив плет от трънки, през които нито се виждаше нещо, нито някой можеше да се провре.

— Най-добре ще е да почакате тук — каза вълшебникът на джуджетата. — Когато ви повикам или ви подсвирна, тръгнете след мен — сега ще видите откъде ще мина. Но само по двойки, не забравяйте, и то през пет минути. Бомбур е възпълен, така че ще мине за двама. Най-уместно е да дойде последен и сам. Да тръгваме, господин Бегинс! Тук някъде трябва да има порта. — И с тези думи Гандалф пое покрай живия плет, следван от изплашения хобит.

Скоро двамата стигнаха до широка и висока дървена порта, отвъд която се виждаха градини, няколко ниски постройките от неодялани трупи със сламени покриви, плевници, обори, навеси и една дълга и

ниска дървена къща. От вътрешната страна на дебелия жив плет се редяха кошери със закръглени като камбанки покриви от слама. Дворът се огласяше от жуженето на исполинските пчели, които прелитаха напред-назад или пълзяха навън-навътре от кошерите.

Вълшебникът и Билбо побутнаха портата, която се отвори със скърцане, и тръгнаха по широката пътека към къщата. Няколко коня с лъскава и загладена козина изприпкаха през тревата и се взряха в новодошлите с умните си очи; после хукнаха в галоп към постройките.

— Отидоха да му кажат, че пристигат непознати — рече Гандалф.

Скоро вълшебникът и спътникът му стигнаха до един вътрешен двор, затворен между къщата и двете ѝ продълговати крила. В средата на двора лежеше огромен отсечен дъб, а окастрените му клони бяха разхвърляни наоколо. Близо до дъба беше застанал едър човек с гъста черна брада и коса, с големи ръце и крака с яки мускули, облечен в широка вълнена дреха без ръкави, дълга до коленете. Облягаше се на голяма брадва, а конете бяха застанали до него, с опрени на раменете му муцуни.

— Аха! Ето ги! — обърна се мъжът към конете. — Не изглеждат опасни. Можете да си вървите! — Сетне се засмя гръмко, остави брадвата на земята и тръгна напред.

— Кой сте вие и какво желаете? — попита той с рязък тон, като се изправи пред посетителите.

Беше много по-висок от Гандалф, а що се отнася до Билбо, той спокойно можеше да мине между краката му, без да докосне с глава ресните на кафявата му дреха.

— Аз съм Гандалф — рече вълшебникът.

— Никога не съм чувал за него — измърмори чернобрадият. А това малко човече какво е? — попита той, като се наведе и изгледа намръщено Билбо изпод черните си рунтави вежди.

— Това е господин Бегинс, хобит от известен род, уважаван и почитан — поясни Гандалф.

Билбо се поклони. Съжаляваше, че няма шапка, която да свали, и силно се смущаваше заради липсващите копчета.

— Аз самият съм вълшебник — продължи Гандалф и съм чувал за теб, макар ти да не си чувал за мене. Може би познаваш обаче моя братовчед Радагаст, който живее до южния край на Мраколес?

— Да, той се ползва с добро име сред вълшебниците, струва ми се. Срещал съм го понякога — отвърна Беорн.

— Сега вече знам кой си или поне кой твърдиш, че си. Но кажи какво желаеш?

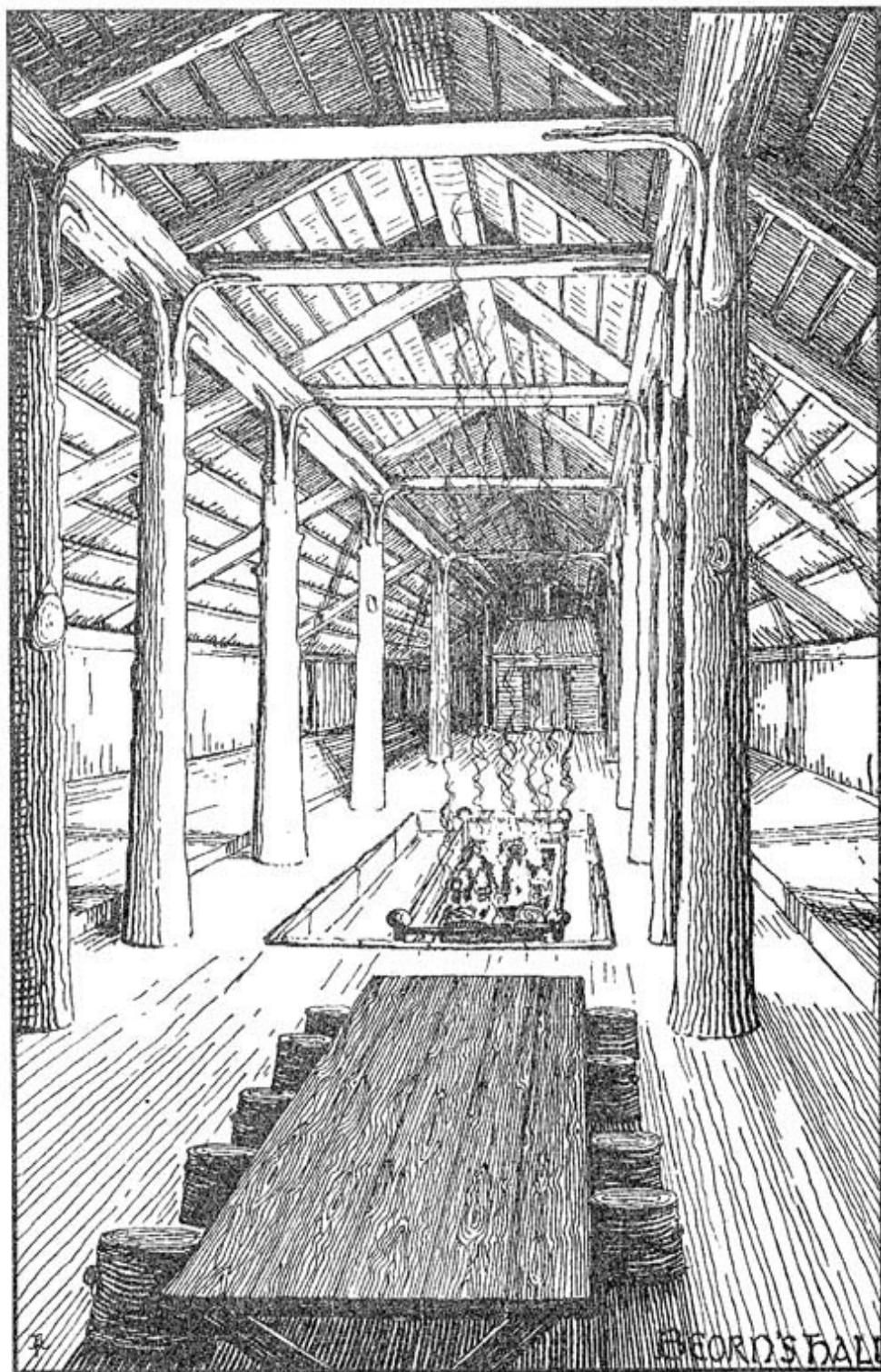
— Да си призная, ние си загубихме вещите и почти загубихме пътя, затова сега имаме крайна нужда от помощ или поне от съвет. На всичко отгоре преживяхме и големи неприятности с гоблините от планините.

— С гоблините ли? — рече едрият човек с по-мек тон. И сте преживели големи неприятности, така ли? А какво търсехте при тях?

— Не сме търсили нищо при тях. Те ни издебнаха една нощ в прохода, през който трябваше да минем. Ние бяхме тръгнали насам от земите на запад, но това е дълга история.

— Тогава по-добре влезте вътре и ми разкажете нещо от нея, ако това няма да отнеме цял ден — рече човекът и ги поведе през двора към тъмната врата на къщата.

Те го последваха и попаднаха в просторно помещение с огнище в средата. Макар да беше лято, в огнището гореше огън, а димът се виеше нагоре към опушените греди и излизаше навън през един отвор на покрива. Посетителите прекосиха това мрачно помещение, осветявано единствено от огъня и от отвора на тавана, минаха през една малка врата и се озоваха на нещо като веранда, скована от дървени талпи и подпряна на дървени диреци. Верандата гледаше на юг и залязващото слънце все още я огряваше косо с топлите си и ярки лъчи, които покриваха с позлата и пълната с цветя градина, стигаща до самите стъпала.

Домът на Беорн

Те седнаха на дървени пейки и Гандалф започна своя разказ, а Билбо, люлеейки крака, взе да разглежда цветята и да се чуди какви ли имена носят, тъй като никога не беше виждал поне половината от тях.

— Вървах през планините, е един приятел... или двама... поде вълшебникът.

— Или двама? Пък аз виждам само един, и то съвсем мъничък прекъсна го Беорн.

— Е, да си призная истината, не исках да идваме всички заедно и да те безпокоим, преди да разбере дали нямаш някаква работа. Ако си съгласен, мога да подсвирна.

— Хайде, подсвирни!

Гандалф изсвири остро и продължително и веднага иззад къщата на градинската пътека се появиха Торин и Дори и ниско се поклониха.

— Както виждам, исках да кажеш „един или трима“ забеляза Беорн. — Но тези не са хобити, а джуджета!

— Торин Дъбощит, на твоите услуги! Дори, на твоите услуги! — представиха се едно подир друго двете джуджета и отново се поклониха.

— Вашите услуги не са ми необходими, благодаря ви — рече Беорн. — По-скоро вие се нуждаете от моите. Аз много-много не обичам джуджетата, но ако е вярно, че ти си Торин (син на Траин и внук на Трор, струва ми се) и че другарят ти е порядъчен, ако е вярно, че сте неприятели на гоблините и не сте дошли да злосторничите из моите земи... Всъщност за какво сте дошли?

— Те отиват да посетят земята на дедите си на изток, отвъд Мраколес — намеси се Гандалф — и по една случайност попаднахме в твоите владения. Тъкмо преминавахме през Високия проход, който трябваше да ни изведе до пътя на юг от твоите земи, когато ни нападнаха гоблините — както се канех да ти разкажа...

— Добре де, хайде, разказвай! — рече Беорн, който поначало не беше много вежлив.

— Бушуваше страшна буря; каменните великани бяха наизлезли и мятаха огромни камъни; на върха на прохода се подслонихме в една пещера — хобитът, аз и още неколцина другари...

— Нима двамата ги наричаш неколцина?

— О, не. Впрочем те бяха повече от двама.

— А къде са те? Убиха ли ги, изядоха ли ги, или се прибраха у дома си?

— О, не. Просто не дойдоха всички, когато изсвирих. От стеснение, предполагам. Нали разбираш, страхуваме се, че сме повечко и ще ти досадим.

— Хайде, изсвири отново! Щом съм започнал веднъж да приемам гости, без значение е дали ще са един или двама повече — изръмжа Беорн.

Гандалф изсвири отново, но Нори и Ори се появиха още преди той да бе спрял; ако си спомняте, вълшебникът им бе поръчал да идват по двойки на всеки пет минути.

— Ей! — извика Беорн. — Ами вие много бързо дойдохте. Къде се криехте? Хайде казвайте, малки човечета!

— Нори, на твоите услуги! Ори, на... — започнаха те, но Беорн ги прекъсна:

— Благодаря! Когато ми потрябва услугата ви, сам ще си я поискам. А сега сядайте и да продължаваме с разказа, защото ще стане време за вечеря, преди да му е дошъл краят.

— Когато заспахме — поде отново Гандалф, — в дъното на пещерата се отвори една цепнатина, от нея изскочиха гоблини, грабнаха хобита, джуджетата и групата понита...

— Група понита ли? Ама вие или сте пътуващ цирк, или сте носили много вещи, или пък ти имаш навика да казваш вместо шестима — група!

— О, не! Всъщност понитата бяха повече от шест, защото и ние бяхме повече от шестима... а, ето че идат още двама!

Тъкмо в този миг се появиха Балин и Дуалин и тъй ниско се поклониха, че брадите им пометоха земята. Отначало Беорн се намръщи, но двете джуджета, в старанието си да се покажат учтиви, продължиха толкова дълго да климат с глави, да се навеждат и кланят и да размахват качулките си (както джуджетата умеят), че най-накрая той спря да се мръщи и избухна в смях — защото те наистина бяха смешни.

— Група? — Не, трупа — каза Беорн, — чудесна трупа от комедианти! Хайде, весели момчета, казвайте си имената! Засега не желая услугите ви, искам само да чуя имената ви. А след това спрете да се клатушкате и сядайте!

— Балин и Дуалин — отговориха те, без и да помислят да се обидят, и тупнаха на земята с крайно изумен вид.

— А сега продължавай! — обърна се Беорн към вълшебника.

— Докъде бях стигнал? О, да — мен обаче не можах да грабнат. Аз убих един-двама гоблини със светкавиците си...

— Много добре! — изръмжа Беорн. — Значи, все пак има полза да си вълшебник.

— ... и успях да се мушна през цепнатината, преди тя да се затвори. Последвах останалите до претъпканата с гоблини голяма пещера. Там беше и Великия гоблин с трийсет или четирийсет въоръжени стражи. Помислих си: „Дори да не бяха оковани във вериги, какво могат да направят дузина срещу такова множество?“

— Дузина ли? За първи път чувам осем да правят дузина. Или има и други джуджета, които още не са се появили?

— Е, да, има още двама — Фили и Кили, струва ми се — каза Гандалф и тъкмо тогава въпросните две джуджета се изтъпанчиха пред тях, усмихнаха се и взеха да се кланят.

— Достатъчно — спря ги Беорн. — Сядайте и мълчете! А ти, Гандалф, продължавай!

И Гандалф поде отново разказа си, докато стигна до момента на битката в тъмното, бягството през тайната врата и тревогата им, когато установили, че господин Бегинс се е загубил.

— Преброихме се и открийме, че хобитът го няма. Бяхме останали само четиринайсетима.

— Четиринайсетима ли? — За първи път чувам, че десет без едно прави четиринайсет. Навярно искаш да кажеш деветима или пък още не си ми разкрил всъщност колко сте на брой.

— Да, да, ти още не си видял Оин и Глоин. А, ето ги и тях. Надявам се, че ще им простиш, задето те безпокоят.

— Нека идват всички! По-бързо! Хайде, заповядайте и вие двамата и сядайте долу! Но слушай, Гандалф, дори и сега тук сте само ти, десет джуджета и хобитът, който се е бил загубил. Това прави единайсет плюс един изгубен, а не четиринайсет, освен ако вълшебниците броят по-другояче. Но сега, моля те, продължавай разказа.

Беорн не искаше да си признае открито, но разказът явно бе започнал да го увлича. Нали разбирате, някога той бе познавал точно

тази част от планините, която Гандалф описваше. Той кимаше и ръмжеше, докато слушате за повторната поява на Билбо, за спускането, им по сипея и за обсадата на вълците в гората.

Когато Гандалф стигна до момента на покатерването им по дърветата, Беорн стана, закрачи напред-назад и измърмори:

— Защо не бях аз там! Тогава те щяха да видят нещо повече от фойерверки!

— Е — рече Гандалф, радостен, че разказът му е срещнал такъв благосклонен прием, сторих каквото можах. Ние висяхме по дърветата, вълците под нас беснееха, гората на места вече пламтеше, когато гоблините слязоха от планините и ни откриха. Закрещяха От радост и за да ни се подиграят, запяха една песен: Петнайсет птичета на пет ели...

— О, небеса! — изрева Беорн. — Само не казвай, че гоблините не знаят да броят! Знаят и още как! Знаят много добре, че дванайсет не е петнайсет.

— И аз го зная. Остават още Бифур и Бофур, които не посмях да ти представя досега. Но ето ги и тях.

И Бифур и Бофур се появиха.

— И мен! — задъхано се обади и Бомбур, който пъхтеше зад тях. Той си беше пълен наистина, но сега беше и много ядосан, че го бяха оставили последен. Затова не бе изчакал определените пет минути, а бе тръгнал веднага след другите двама.

— Е, вече сте петнайсетима. И тъй като гоблините умеят да броят, вярвам, че наистина сте били толкова и по дърветата. А сега можем да изслушаме разказа докрай без повече прекъсвания.

Билбо разбра колко хитро беше постъпил Гандалф. Прекъсванията само бяха засилвали интереса на Беорн към разказа, а желанието му да чуе всичко докрай го бе възпряло да прогони още начаса джуджетата като съмнителни скитници. Той не обичаше да приема гости в своя дом. Имаше само неколцина приятели, които обаче живееха много далеч, но дори и тях не канеше по повече от двама наведнъж. А сега бе оставил петнайсет непознати да се разположат на верандата му!

Докато Гандалф стигна до края на своя разказ, докато разправи как орлите ги бяха спасили и как ги бяха пренесли до Равноскал, слънцето залезе зад острите върхове на Мъгливите планини и сенките в градината на Беорн се удължиха.

— Чудесен разказ! — рече той. — Най-добрият, който съм чувал от доста време насам. Ако всички скитници умееха да ми разказват по една толкова хубава история, може би щяха да се радват по-често на гостоприемството ми. Не е чудно и да сте я измислили, но и така да е, заслужавате една вечеря за нея. Хайде сега да похапнем нещо!

— С удоволствие! — отговориха пътниците в един глас. И много ти благодарим!

Голямото помещение сега вече беше съвсем тъмно. Беорн плесна с ръце и вътре дотичаха четири красиви бели понита и няколко големи сиви хрътки. Домакинът им каза нещо на някакъв неразбираем език, съставен от животински звуци. Те излязоха и се върнаха с факли в уста; запалиха ги от огъня и ги пъгнаха в ниско разположени халки върху подпорните стълбове около огнището. Когато пожелаеха, кучетата можеха да се изправят на задните си крака и да пренасят разни неща с предните. Те бързо примъкнаха откъм стените дебели дъски и дървени подпорки и ги наредиха близо до огъня.

Тогава се чу блеене и в помещението влязоха няколко снежнобели овце, водени от голям смолисточерен овен. Една от тях носеше бяла покривка с избродирани по краищата животински фигури; другите крепяха на гърбовете си табли, отрупани е бокали, дървени паници, ножове и дървени лъжици, които кучетата грабнаха и бързо наредиха върху сглобените маси. Тези маси бяха съвсем ниски толкова ниски, че дори и Билбо не би могъл да седне удобно. Едно от понитата придърпа два ниски стола е дебели, къси крачета и тръстикови седалки — те бяха предназначени за Гандалф и Торин. На другия край кончето нагласи също такъв голям черен стол и за Беорн (на който той се разположи и простря дългите си крака под масата). Това бяха всичките столове в помещението ниски, както и масите, навярно заради удобството на чудноватите животни, които прислужваха. А на какво седнаха останалите? И те не бяха забравени. Другите три понита дотъркаляха за тях пънове, закръглени като барабани, изгладени, полирани и достатъчно ниски дори и за Билбо. И тъй скоро всички бяха наседали вече около трапезата на Беорн в просторната зала, която от години не беше виждала толкова много гости.

Тук пътешествениците се нахраниха така, както не бяха се хранили от напускането на Последния удобен дом на запад и раздялата

с Елронд. Светлината на огъня и на факлите потрепваше и ги озаряваше, а на масата мъждукаха и две високи червени свещи от пчелен восък. През цялото време, докато вечеряха, Беорн им разказваше с плътния си гръмовит глас за пустите земи отсам планините и най-вече за някакъв тъмен и опасен лес, който се простирал далеч на север и на юг; намирал се на един ден усилен ход и препречвал пътя им на изток. Всъщност ставаше дума за страховитата гора Мраколес.

Джуджетата слушаха и поклащаха бради, защото знаеха, че скоро трябва да навлязат в тази страшна гора и че след преминаването на планините това е най-опасното препятствие, което им предстоеше да преодолеят, преди да стигнат до драконовото леговище. След като се навечеряха, те започнаха да си разказват приказки, но на Беорн сякаш му се додряма и той престана да ги слуша. Говореха най-вече за злато и сребро, за скъпоценни камъни и за красотите, които можел да създаде ковашкият занаят. Беорн обаче явно не се интересуваше от подобни неща. В неговия дом нямаше никакви златни или сребърни предмети и освен ножовете изобщо не се виждаше нищо друго, направено от метал.

Гостите дълго седяха на масата над дървените си бокали с медовина. Вън падна черна нощ. Огънят бе подсилен с нови цепеници и макар че факлите бяха угасени, гостите продължаваха да седят в светлината на танцуващите пламъци от огнището. Дървените стълбове на къщата се възправяха зад гърбовете им като дървета в гора. Дали беше някаква магия, или не, но на Билбо му се стори, че; откъм покривните греди дочува бухането на бухал и звук, подобен на шумоленето на вятър сред клони. По едно време гласовете на джуджетата станаха някак далечни и той задряма; но изведнъж някакъв шум го събуди.

Голямата врата бе изскърцала и се бе затръшна. Беорн го нямаше. Насядали с кръстосани крака на пода край огъня, джуджетата подеха песен. Някои от нейните куплети бяха като тези, които ще прочетете по-надолу, но освен тях имаше още много други и пеенето продължи дълго.

*Този вихър дойде от планинския връх,
като прилив ревеше със пагубен дъх;
скърши клон подир клон и гората със стон*

пръсна мъртви листа по зеления мъх.

*Но отмина, на изток понесе се той
и в гората настана мъртвешки покой;
само див и писклив зад дола мочурлив
отдалече долиташе злият му вой.*

*С пукот люшна тръстики сред мрачни блата,
засвистя из тревите и пак полетя
над размирни води, под небе без звезди,
где мъгли парцаливи хвърчаха в нощта.*

*Той отмина Самотния връх превисок,
днес превърнат в бърлога на дракон жесток —
почернял, повален и без жал разорен,
в дим обгърнат прославен и древен чертог,*

*В своя полет напусна света най-подир,
прекоси океана на звездната шир
и самата луна сякаш вдигна платна
да отплава през вечния хладен всемир.*

Билбо отново заклюма. Тогава Гандалф се изправи. За нас е време вече да спим — каза той. — За нас, но не и за Беорн, струва ми се. Тук, в къщата, сме в безопасност, но ви предупреждавам да не забравяте какво поръча Беорн, преди да ни остави: да не излизате навън до изгрев-слънце, иначе ще погинете.

Билбо забеляза, че в единия край на помещението върху нещо като нар, разположен между дървените стълбове и външната стена, бяха нагласени постели. За Билбо определиха едно сламено дюшече и вълнени завивки. Той с удоволствие се сгуши в тях, макар да беше лято. Огънят догаряше и той заспа. Но през нощта се събуди. В огнището тлееха няколко въглена. Джуджетата и Гандалф спяха дълбоко, ако се съдеше по дишането им. От небосвода луната надничаше през отвора на покрива и хвърляше върху пода сребристо петно.

Отвън долиташе ръмжене и пъхтене, сякаш някакви големи животни се боричкаха пред вратата. Билбо се зачуди какво може да е

това — дали не беше Беорн, приел образа на мечка, и дали нямаше да влезе вътре и да ги убие. Пъхна се под завивките презглава и отново заспа въпреки страховете си.

Утрото беше настъпило вече, когато Билбо се събуди, защото едно от джуджетата се спъна в него и се търкулна с тъп удар на пода. Това беше Бомбур, който сипеше ядовити думи срещу хобита тъкмо когато Билбо отвори очи.

— Ставай, ленивецо — рече Бомбур, — иначе за теб няма да остане закуска.

Билбо скочи.

— Закуска ли? — извика той. — Къде е закуската?

— По-голямата част от нея е вече в нас — отговориха другите джуджета, които се суетяха насам-натам из залата, — а остатъкa ще намериш на верандата. Откак изгря слънцето, търсим Беорн, но от него никъде няма и следа. Като излязохме на верандата обаче, видяхме, че закуската вече ни чака.

— А къде е Гандалф? — попита Билбо и се втурна бързо да търси нещо за ядене.

— О, някъде наоколо — отговориха джуджетата.

През целия ден обаче Билбо не зърна вълшебника. Едва преди залез-слънце Гандалф влезе в огромното помещение с огнището, където Билбо и джуджетата вечеряха, обслужвани от чудноватите животни на стопанина, които се бяха грижили за тях и през деня. Беорн го нямаше от предишната вечер и това започваше да тревожи гостите.

— Къде е нашият домакин и къде беше ти през целия ден? — извикаха всички в един глас.

— Ще ви отговоря на въпросите поред, но след като се навечерям. Не съм слагал залък в уста от сутринта.

Най-после Гандалф бутна настрана чинията и чашата си — беше изял две цели погачи (с много масло и сметана) и беше изпил най-малко един литър медовина — и извади лулата си.

— Най-напред ще отговоря на втория въпрос — рече той, но след това възкликна: — О, какво чудесно място за димни колелца!

И доста време джуджетата не чуха от него нито дума, защото той се зае да пуска колелца дим, като променяше ту формата, ту цвета им, а те се гонеха около дървените стълбове и най-накрая излитаха през

отвора на тавана. Трябва да е било доста любопитно да се наблюдава как през покрива изхвъркват едно след друго зелени, сини, червени, сребристосиви, жълти и бели колелца дим; някои големи, други малки; малките се промушваха през големите, съединяваха се в осморки и отлитаха като ято птици в простора.

— Вървах по мечи следи — каза най-после Гандалф. — Снощи отвън май е имало истински мечи сбор. Скоро разбрах, че всичките дири не може да са от Беорн — бяха твърде много и с различна големина. Бих казал, че е имало и малки, и големи, и средни, и гигантски мечки и са танцували от мрак до зори. Събирали са се тук от всички посоки, освен от запад — откъм реката и планините. В тази посока водеха само едни следи, и то все нататък и нататък, без да се връщат. Сподирих ги до Равноскала. Там те изчезваха в реката, но водата отвъд скалата беше прекалено дълбока и студена, за да я премина. Ако си спомняте, от отсамния бряг е лесно да се прегази до Равноскала, но от другата му страна има една издадена канара над теснина с буйни въртопи. Трябваше да вървя с километри, докато открия място, където реката става широка и плитка, за да мога да я прегазя или преплувам, а после да измина още толкова километри обратно, за да стигна отново следите. Дотогава вече не би имало смисъл да вървя подир тях по-нататък. Те водеха право към боровата гора, където тъй весело си прекарахме предната вечер в компанията на злите вълци. А с това смятам, че отговорих и на първия ви въпрос — додаде Гандалф, после дълго мълча.

Билбо реши, че е отгатнал мисълта на вълшебника.

— Какво ще правим, ако Той доведе тук всички вълци и гоблини? — извика хобитът. — Те ще ни изловят и ще ни убият! А ти казваше, че не им бил приятел.

— Да, така казвах. А ти не ставай глупав! И най-добре е да си легнеш, защото така ти се спи, че дори не можеш да мислиш.

Билбо наистина се чувстваше доста отпаднал и тъй като нямаше какво друго да прави, взе, че си легна; докато джуджетата пееха своите песни, той продължаваше да си мисли за Беорн; накрая сънят го обори и той заспа. Заспа и засънува, че при лунната светлина стотици черни мечки танцуват в кръг вън на двора някакъв бавен танц. Сетне се събуди; всички останали бяха вече заспали, а той отново чу същото драскане, боричкане, сумтене и ръмжене, както предишната нощ.

На другата сутрин ги събуди самият Беорн.

— Значи, още сте тук! — провикна се той. Грабна Билбо и се засмя. — Както виждам, не сте изядени нито от вълци, нито от гоблини, нито от мечки — додаде чернобрадият мъж и тупна Билбо по корема. — От меда и хляба малкото зайче взе да става хубаво и охранено. — И отново се засмя. — Но хайде сега да си похапнем!

Всички седнаха да закусват с Беорн. За разлика от преди, днес той беше много весел — всъщност в толкова добро настроение, че размиваше гостите до един със забавните си истории. Не ги остави дълго да се чудят нито къде е бил, нито защо се държи така дружелюбно с тях, а сам набързо им разправи всичко.

Прекошил реката и отишъл право горе в планините — представете си само колко бързо се е движил, под образа на мечка, разбира се. Обгорялата вълча поляна го накарала да се убеди, че част от разказа на Гандалф е вярна. После открил и други доказателства — заловил един вълк и един гоблин, които се скитали заблудени из гората. От тях научил, че гоблините и вълците още продължавали да търсят джуджетата. Те били страшно разгневени заради смъртта на Великия гоблин, заради изгорената муцуна на предводителя на вълците и заради гибелта на толкова много негови храбри воители, която Гандалф бе причинил с огнените си шишарки. Заловените злосторници му разказали само толкоз, когато ги насиллил, но той предполагал, че подготвят нови злочинства и че гоблините се канят да слязат с цялата си армия и е помощниците си вълци към земите в подножието на планините, за да търсят джуджетата или да си отмъстят на живеещите там, които според тях са им дали подслон.

— Разказът ви беше много хубав — заключи Беорн, — но сега го харесвам още повече, защото се убедих, че е верен. Трябва да ми простите, че се усъмних в него, но и вие да живеете тъй близо до Мраколес, нямаше да вярвате никому, освен на оногова, когото познавате поне колкото брат си, че дори и по-добре. Така или иначе, мога да ви уверя, че бързах с всички сили към къщата, за да видя дали сте здрави и читави и да ви помогна с каквото мога. Отсега нататък си променям мнението за джуджетата. Да убият Великия гоблин. Да убият Великия гоблин! — рече накрая Беорн и свирепо се засмя под мустак.

— А какво направи с гоблина и с вълка? — попита изведнъж Билбо.

— Елате да видите! — отвърна Беорн и всички го последваха навън.

Главата на гоблина стърчеше набучена пред портата, а кожата на вълка беше разпъната на едно дърво недалеч от нея. Беорн наистина беше безпощаден противник. Сега обаче той бе техен приятел и Гандалф сметна за най-разумно да му разкаже цялата история, без да крие целта на пътешествието, за да получат джуджетата колкото е възможно по-голяма помощ от него.

И ето какво обеща да направи за тях Беорн.

За пътуването им до гората да осигури понита на всяко от тях, както и голям кон за Гандалф; понитата да натовари с удобна за носене храна, която би им стигнала за седмици, ако я разпределят пестеливо: орехи, брашно, запечатани гърнета със сушени плодове, пчелен мед в делви от червена глина, и двойно препечени сладки, подходящи за такова пътешествие, защото са хем трайни, хем доста хранителни. Направата на тези сладки беше една от тайните на Беорн; в тях естествено имаше мед, както в повечето храни, които той употребяваше, бяха приятни на вкус, но те караха да ожадняваш. Вода, каза им Беорн, не било нужно да вземат за прехода до гората, защото по пътя си щели да срещнат множество потоци и извори.

— Прекосяването на Мраколес обаче ще бъде опасно и трудно — предупреди ги Беорн. — В него не се намира лесно нито вода, нито храна. Времето на орехите още не е дошло (макар че то може да мине и отmine, преди вие да излезете от другата страна), а те са единственото нещо, годно за ядене, което расте там. Останалите буренаци са опасни и имат странен и неприятен вкус. Аз ще ви снабдя с кожени мехове за вода, ще ви дам и лъкове и стрели, но се боя, че дори и да намерите нещо — било за ядене, било за пиене — в Мраколес то едва ли ще бъде безопасно. Зная, че на едно място пътят се пресича от поток — черен на цвят и буен. Не бива нито да пиете от водата му, нито да се къпете в нея, защото съм чувал, че той е омагьосан и прави непредпазливия пътник сънлив и безпааметен. И още нещо: сред тъмните сенки на този лес не ще можете да застреляте нищо — било то годно или негодно за ядене, — без да се отклоните от пътя. А това НЕ БИВА да правите по каквато и да било причина.

Ето съветите, които исках да ви дам. В пределите на гората не мога да ви помогна. Ще трябва да разчитате на късмета, на смелостта

си и на храната, с която ще ви снабдя. Много ви моля обаче, като стигнете до горските покрайнини, да ми изпратите обратно понитата и коня. А сега ви пожелавам успех. Знайте, че ако ви се случи отново да минавате по този път, къщата ми ще бъде винаги отворена за вас.

Гостите, разбира се, благодариха на стопанина с много поклони и с вежливи размахвания на качулките, като повтаряха непрекъснато: „На твоите услуги, о, стопанино на големия дървен дом!“

Мрачните думи на Беорн обаче обезсърчиха джуджетата и те осъзнаха, че приключението, в което се бяха впуснали, щеше да бъде далеч по-опасно, отколкото си го бяха представяли отначало. По пътя им предстояха още безброй премеждия, от които не се знаеше как щяха да се измъкнат, а накрая ги чакаше огнедишащият дракон.

Цялата сутрин те прекараха в приготовления. Малко след пладне седнаха да похапнат за последен път с Беорн. След това възседнаха кончетата, които той им беше заел, и като се сбогуваха с него, бързо поеха през портата.

Щом отминаха високия жив плет, който ограждаше земите на Беорн, те поеха на север, а после завиха на северозапад. По негов съвет се бяха отказали да дирят главния горски път на юг от владенията му. Ако бяха минали през планинския проход, пътят им щеше да слиза покрай един поток, който се вливаше в голямата река на няколко километра южно от Равноската. Точно на това място имаше дълбок брод, който те биха могли да преминат, ако не бяха загубили понитата си; на отсрещния бряг пътеката водеше към покрайнините на гората и излизаше тъкмо при началото на стария горски път. Беорн обаче ги беше предупредил, че в последно време натам често се навъртали гоблини. Самият път, както се говорело, бил обрасъл с буренаци и напълно занемарен в източния си край, а на много места го пресичали непроходими тресавища. Освен това излизал далеч на юг от Самотната планина, а оттам до целта им оставал дълъг и труден преход в северна посока. Наистина на север от Равноската Мраколес се доближавал до източния бряг на Голямата река, което означавало, че и Мъгливите планини също се доближавали от другата ѝ страна, но въпреки това Беорн ги посъветва да поемат именно натам, защото на няколко дни път северно от Равноската имало някакво място, откъдето тръгвал един

малко известен път, който прекосявал Мраколес и водел право към Самотната планина.

— Гоблините — бе казал Беорн — няма да посмеят да прекосят Голямата река на по-малко от стотина километра северно от Равноската, нито пък да доближат моята къща — която добре се пази нощем, — но на ваше място аз бих яздил по-бързичко, защото, ако решат да започнат ловитбата скоро, те ще преминат реката на юг и ще завардят здраво покрайнините на гората, за да ви пресекат пътя. А не забравяйте, че вълците тичат по-бързо от понитата. И все пак най-безопасно ще е да тръгнете именно на север. Наистина, по този начин ще се доближите до техните свърталища, но тъкмо това те очакват най-малко и ще трябва дълго да кръстосват, за да ви стигнат. А сега с всички сили — ход напред!

Ето защо те язدهа мълчаливо и ускоряваха в галоп, колчем срещнеха мека, затревена земя. От лявата им страна се възправяха мрачно планините, а обраслата с дървета речна ивица в далечината се виждаше все по-ясно и по-ясно. Когато потегляха, слънцето едва бе свърнало на запад и до вечерта обливаше с позлата всичко наоколо. Къщата на Беорн беше вече останала на километри зад тях, мрачните мисли за преследващите ги гоблини и за предстоящото пътуване през Мраколес започнаха да се поразсейват и те подхванаха разговори и песни. Вечерта, когато мракът започна да се спуска и планинските върхове запламтяха под лъчите на залязващото слънце, пътниците спряха на лагер и поставиха стража. Повечето от тях спаха неспокойно, измъчвани от лоши сънища, в които неведнъж чуваха воя на разлютените вълци и крясъците на гоблините.

Следващото утро бе ясно и прохладно. Над земята плуваше лека бяла мъгла, сякаш бе есен, въздухът беше студен. Скоро обаче слънцето изгря, изтокът порозовя и докато сенките бяха още дълги, пътниците потеглиха отново. Така яздиха още два дни и през цялото време виждаха край себе си само трева, цветя, птици, пръснати тук-там дървета, а понякога и малки стада червеникави елени, които пасяха или пладнуваха на сянка. От време на време Билбо зърваше над високата трева да се подават разклонените рога на някой елен (които отначало смяташе за изсъхнали дървесни клони).

На третата вечер те не спряха да лагеруват при падането на мрака, а продължиха да яздят до късно на лунна светлина, защото Беорн им

беше казал, че трябва да стигнат до гората рано на четвъртия ден. Докато денят гаснеше, на Билбо му се стори, че вижда ту отляво, ту отдясно неясните очертания на огромна мечка, която се промъкваше дебнешком в същата посока. Когато се осмели да спомене за това пред Гандалф, вълшебникът само рече:

— Шт! Не обръщай внимание!

На другия ден потеглиха преди зазоряване, макар през нощта да бяха дремнали съвсем за кратко. Като просветля, зърнаха гората; тя ту се приближаваше насреща им, сякаш искаше да ги посрещне, ту се спираше и ги чакаше, възправена като някаква тъмна, непроницаема стена. Местността се изкачваше все нагоре и Билбо имаше чувството, че ги е обгърнала някаква особена тишина. Не се чуваше вече често птича песен. Не се виждаха елени, а дори и зайци. Следобед стигнаха покрайнините на Мраколес и спряха да си починат под големите надвиснали клони на най-външните му дървета. Стволовете им бяха дебели и чворести, клоните — сплетени, а листата — тъмни и дългнести. Около дърветата растеше бръшлян, който пълзеше по земята.

— Ето го и Мраколес! — рече Гандалф. — Най-обширната сред горите на северния свят. Надявам се, че видът му ви харесва! А сега трябва да върнете обратно прекрасните понита, които ви дадох в заем.

Джуджетата не приеха това предложение твърде охотно, но вълшебникът ги предупреди да не вършат глупости.

— Беорн съвсем не е тъй далече, както си мислите — строго рече той. — Непременно трябва да удържите на обещанието си, защото той е добър приятел, но и опасен противник. Очите на господин Бегинс са по-зорки от вашите, щом не сте видели голямата мечка, която ни съпровождаше всяка вечер, щом паднеше мрак, или пък наблюдаваше отдалеч лагера ни на лунната светлина. И то не само за да ви предпазва или упътва, ако сбъркате пътя, а и за да бди над понитата. Беорн е приятелски настроен към вас, но обича животните си като свои деца. Вие дори не проумявате какво благоволение беше от негова страна да ви позволи да яздите кончетата му толкова надалеч и така бързо, нито пък какво ви чака, ако се опитате да ги вземете с вас в гората.

— Ами големия кон? — попита Торин. — Ти не спомена нищо за неговото връщане.

— Не споменах, защото няма да го отпратя.

— А твоето обещание?

— Ще го спазя. Аз няма да отпратя коня, защото сам ще го яздя по обратния път.

Тогава джуджетата разбраха, че Гандалф се кани да ги напусне пред самата гора, и това ги обезсърчи. Но както и да го уговаряха, той не промени решението си.

— Предупредих ви още когато слязохме на Равноската — каза вълшебникът. — Излишно е да ме убеждавате. Както вече ви споменах, имам неотложна работа на юг. Дори малко позакъснях за нея, докато се грижех за вас. Възможно е да се видим отново, преди приключението ви да е привършило, но може и да не се видим. Това зависи от късмета, от храбростта и благоразумието ви; пък и нали оставям господин Бегинс с вас. Казал съм и преди, че той притежава много повече качества, отколкото предполагате, но скоро ще можете сами да се уверите в това. Гореводите, Билбо, и не бъди така кисел!

Гореводите, Торин и съдружие! В края на краищата това приключение си е ваше. Мислете за съкровището, което ви очаква, и забравете гората и дракона, поне до утре сутринта.

На следващото утро Гандалф им повтори всичките си наставления. Вече не оставаше друго, освен да напълнят меховете си с вода от бистрия извор, който откриха пред самата гора, и да разтоварят понитата. Разпределиха си багажа по равно, макар на Билбо да му се струваше, че неговият дял е най-тежък и никак да не го радваше мисълта, че ще се тътри километри наред с този товар на гърба.

— Не се безпокой! — рече Торин. — Съвсем скоро багажът ти ще почне да олеква. Не след дълго, струва ми се, храната ни така ще намалее, че ще съжаляваме, загдето торбите ни не са по-тежки.

Накрая пътниците се сбогуваха с понитата и ги насочиха към дома им. Животните припнаха радостно, явно доволни, че обръщат гръб на зловещата гора. Билбо бе готов да се закълне, че докато те се отдалечаваха, нещо, прилично на мечка, се отдели от сянката на дърветата и тръгна подире им.

Сега дойде ред да се сбогуват и с Гандалф. Мрачен и угрижен, Билбо седеше на земята и мечтаеше да се намира на високия кон до вълшебника. След закуска (и то много оскъдна) той бе надзърнал за малко в гората; въпреки светлото утро там царуваше среднощен мрак и мъртва тишина.

— Имаш чувството, че отвсякъде те дебнат и наблюдават! — си бе рекъл Билбо.

— Довиждане! — обърна се Гандалф към Торин. — Довиждане на всички, довиждане! Пътят ви през гората върви все направо, не се отклонявайте встрани! Отклоните ли се, повече от сигурно е, че вече няма да го намерите и никога няма да излезете от Мраколес. В такъв случай, струва ми се, нито аз, нито който и да било друг ще ви види отново.

— Трябва ли изобщо да минаваме през гората? — изпъшка Билбо.

— Да — отговори вълшебникът, — ако искаш да излезеш от другата ѝ страна! Или трябва да минеш през нея, или да се откажеш от приключението. Но аз няма да ти позволя да се измъкнеш тъкмо сега, господин Бегинс! Срам ме е заради теб, щом можеш да помислиш такова нещо. Та нали ти ще се грижиш за джуджетата вместо мен — добави Гандалф и се разсмя.

— Не! Не! — взе да отрича Билбо. — Съвсем не исках да кажа това. Просто попитах дали няма някой обиколен път.

— Има, стига да желаете да извървите двеста километра на север или два пъти по толкоз на юг. Но пак няма да намерите безопасен път. Безопасни пътища в тази част на света няма. Не забравяйте, че сега се намирате отвъд Покрайнините на пущинака и могат да ви сполетят какви ли не беди. Преди да успеете да заобиколите Мраколес от север, ще се намерите сред склоновете на Сивите планини, а те просто гъмжат от най-зловредни гоблини, хобгоблини и орки. Преди да успеете пък да я заобиколите от юг, ще попаднете във владенията на Некроманта. Дори и на теб, Билбо, не е нужно да разказвам какво представлява този зъл магьосник. Не ви съветвам да припарвате до местата, които се съзират от зловещата му кула! Затова дръжте се за този горски път, не падайте духом, не губете надежда за успех и ако имате късмет, може би един ден ще излезете от другата страна на гората, ще видите пред нозете си Дългите блата, а отвъд тях, високо на изток — Самотната планина, където живее милият стар Смог, който, надявам се, не ви очаква!

— Много ни успокои, няма що! — сърдито рече Торин. — Хайде, довиждане! Щом не искаш да идваш с нас, поне си върви без повече приказки.

— Довиждане тогава, и този път наистина — каза Гандалф, обърна коня си и препусна на запад.

Но не можа да се сдържи да не им даде един последен съвет. Преди да се отдалечи дотолкова, че да не могат да го чуят, той се обърна, сбра ръце на фуния пред устата си и се провикна. Гласът му достигна до тях съвсем слабо.

— Довиждане! Бъдете разумни, пазете се... и НЕ СЕ ОТКЛОНЯВАЙТЕ ОТ ПЪТЯ!

След това той препусна напред и скоро се изгуби от очите им.

— Довиждане, довиждане и по-бързо се махай! — измърмориха ядовито джуджетата, които бяха силно обезсърчени от заминаването на Гандалф. Сега започваше най-опасната част от пътешествието. Всички нарамиха тежките торби и меховете с вода, които им се полагаха, обърнаха гръб на огрените от слънцето простори и потънаха в леса.

8.

ПЕПЕРУДИ И ПАЯЦИ

Пътниците вървяха в редица по един. В началото на пътеката имаше нещо като свод, който водеше към тъмен тунел. Сводът бе образуван от преплетените клони на две грамадни, приведени едно към друго дървета. Те бяха толкова стари и така задушени от бръшлян и лишей, че по тях бяха останали само по няколко почернели листа. Пътеката беше много тясна и лъкатушеше между стволовете.

Скоро светлината, която проникваше през свода в началото на пътеката, заприлича на малка бяла точица далеч назад, а тишината стана така дълбока, че стъпките им просто кънтяха и дърветата сякаш се привеждаха надолу, за да ги слушат.

Когато очите им посвикнаха с полумрака, те започнаха да се взират в смътните тъмнозелени сенки от двете страни на пътеката. Понякога тъничък слънчев лъч, успял да намери пролука между листата и да се промъкне през сплетените клони и вейки, се изпречваше пред тях, прозрачен и сияен. Това обаче се случваше рядко и скоро съвсем престана да се случва.

В леса се срещаха черни катерици. С острите си очи Билбо ги зърваше как профучават през пътеката и се скриват зад стволовете на дърветата. Чуваха се и разни странни звуци — сумтене, шум от бързо преминаване и шумгване в храстите или сред листата, покриващи на места земята с безкрайно дебела покривка. Билбо обаче не можеше да види кой издава тези шумове. Но от всичко най-противни бяха паяжините: черни, гъсти, с необикновено дебели нишки, често разпрострени от дърво до дърво или заплетени в долните клони от двете им страни. Над самата пътека нямаше паяжини, ала така и не разбраха дали това се дължи на магия или пък на някаква друга, необяснима причина.

Скоро пътниците намразиха гората тъй силно, както бяха намразили и тунелите на гоблините. Тя сякаш нямаше край, а те вървяха неспирно, жадни да зърнат слънцето и небесата, да усетят по

лицата си полъха на вятъра. Тук, под горския покрив, въздухът не помръдваше; беше застоен, тъмен и душен. Дори и джуджетата, които бяха свикнали да прокопават тунели и понякога дълго живееха, без да зърнат слънчева светлина, сега дишаха с усилие. А какво да кажем пък за хобита, който — макар и да обичаше удобната си и спретната дупка — винаги предпочиташе да прекарва летните дни на открито! Сега той направо чувстваше, че бавно се задушаваше.

Нощем беше още по-лошо. Ставаше тъмно като в рог, толкова тъмно, че не се виждаше нищо. Билбо размахваше ръка под самият си нос, без да я види. Впрочем няма да бъде вярно, ако кажем, че не се виждаше съвсем нищо — в мрака се виждаха някакви очи. Всички спяха, плътно сгъсени един в друг, като се редуваха да стоят на пост. Когато идваше редът на Билбо, той различаваше разни отблясъци в тъмнината наоколо: понякога чифт жълти, червени или зелени очи се втренчваха в него съвсем отблизо, после бавно се отдалечаваха и изчезваха, за да проблеснат отново на друго място. Нерядко те го стрелкаха от надвисналите над него клони и тогава той се изплашваше до смърт. Най-противни от всички му бяха обаче едни белезникави изпъкнали очи.

„Очи на насекоми — мислеше си той, — а не на животни, само че на доста големи насекоми.“

Макар и да не бе много студено, отначало нощем палеха огън, но скоро се отказаха — той привличаше наоколо стотици и стотици очи, макар че неизвестните съществата много се пазеха да не показват телата си в трепкащата светлина на пламъците. Още по-лошо беше, че пламъците привличаха и хиляди тъмносиви и черни нощни пеперуди — някои от тях големи почти колкото длан, — които пърхаха и бръмчаха около ушите им. Не се търпяха и огромните черни прилепи. Затова престанаха да палят огън и по цяла нощ дремеха седнали в безмерната, злокобна тъмнина.

На Билбо му се струваше, че това продължава цяла вечност. На всичко отгоре той беше и винаги гладен, защото се хранеха крайно пестеливо. Дните се нижеха един след друг, а гората си оставаше все същата и те започваха да се безпокоят. Запасите от храна не бяха неизчерпаеми и всъщност вече отиваха към привършване. Опитаха се да стрелят по катерици и след като похабиха много стрели, успяха да свалят една точно на пътеката. Когато я опекоха обаче, тя имаше такъв

отвратителен вкус, че повече не повториха опита. Мъчеше ги и жажда, защото водата им също не беше в изобилие, а през цялото време не бяха срещнали нито един извор или поток.

Такова бе положението, когато един ден на пътя им се изпречи река. Тя течеше бързо и устремено, но не беше много широка и водите ѝ бяха черни — или поне така изглеждаха в мрака. За щастие Беорн ги бе предупредил за нея, иначе независимо от цвета ѝ щяха да утолят жаждата си, а и да напълнят някои от изпразнените вече мехове. Сега обаче мислеха само как да я преминат, без да се измокрят. Някога над реката бе имало мост, но той отдавна бе прогнил и рухнал, тъй че сега оставаха да стърчат само изпочупените му подпори.

Билбо коленичи на брега, взря се напред и извика:

— На отсрещния бряг има лодка! Ех, защо не е тук!

— Какво е според теб разстоянието дотам? — попита Торин, защото джуджетата вече се бяха уверили, че очите на Билбо са по-силни от техните.

— Не е голямо. Няма повече от десет-дванайсет метра.

— Десет-дванайсет? Аз пък мислех, че е поне трийсет. Очите, ми не виждат вече така добре, както преди сто години. И все пак дванайсет метра не са малко. Няма как да ги прескочим, нито пък можем да си позволим да ги прегазим или преплуваме.

— Някой от вас умее ли да мята въже?

— Каква полза? Лодката сигурно е завързана, тъй че едва ли ще успеем да я притеглим, дори и ако я закачим с куката, в което всъщност се съмнявам.

— Не ми изглежда завързана — рече Билбо, — макар че не мога да бъда сигурен при тази светлина. Все пак май само е придърпана на брега, който на това място е нисък, тъй като точно там пътеката слиза към водата.

— Дори е най-силен, но Фили е най-млад и очите му все още не са започнали да отслабват като нашите — рече Торин. — Фили, ела тук и се опитай да видиш лодката, за която говори господин Бегинс.

И докато Фили се взираше, за да определи точно посоката, другите приготвиха въжето. Джуджетата носеха със себе си няколко въжета и вързаха за края на най-дългото една от големите железни куки, които използваша, за да прикачат товари за ремъците около плещите си.

Фили взе въжето в ръка, замахна няколко пъти и го метна през реката. То обаче цопна във водата.

— Не се засили достатъчно — забеляза Билбо, който се взираше напред. — Ако го беше метнал няколко стъпки по-нататък, щеше точно да умериш лодката. Опитай се пак. Не допускам магията да е толкова силна, че да те хване, ако само докоснеш част от мокрото въже.

Фили обаче доста колебливо подхвана куката, след като я изтегли на брега. Втория път замахна по-силно.

— Стой! — извика Билбо. — Сега я метна право в шубраците от другата страна. — Започни да теглиш бавно.

И Фили предпазливо задърпа въжето към себе си. След малко Билбо се обади:

— Внимавай! Куката вече е върху самата лодка; дано да се закачи.

Така и стана. Въжето се опъна, Фили напрегна всички сили, но напразно. На помощ му се притече Кили, а след него Оин и Глоин. Всички задърпаха заедно и изведнъж паднаха по гръб. Билбо обаче беше нащрек, улови въжето и с една пръчка подпря малката черна лодка, която бе полетяла стремително през потока към тях.

— Помощ! — извика той и Балин успя навреме да хване лодката, преди течението да я отнесе.

— Била е вързана все пак — забеляза той, като разглеждаше остатъка от веригата, който все още висеше и се поклащаше отстрани на лодката. — Личи си, че яко сте дърпали, момчета. За щастие нашето въже излезе по-здраво.

— Кой ще премине пръв? — попита Билбо.

— Аз — отговори Торин, — а заедно с мен и ти, Фили и Балин. Повече от това лодката не може да побере. После ще дойдат Кили, Оин, Глоин и Дори. След тях Ори и Нори, Бифур и Бофур. Последни ще преминат Дуалин и Бомбур.

— Все аз съм последен, а това не ми е приятно — рече Бомбур. — Днес е ред на някой друг.

— Да не си се угоявал толкова! Щом си най-дебел, ще трябва да прекосиш реката последен с най-слабичкия от нас. И не си позволявай да възразяваш срещу заповедите, защото ще ти се случи нещо лошо.

— Ами като нямаме гребла, как ще придвижим лодката до другия бряг? — попита Билбо.

— Дайте ми друго въже с кука на края — рече Фили.

Дадоха му ново въже и той го метна колкото можа по-високо. Тъй като то не цопна във водата, джуджетата разбраха, че навярно се е закачило в клоните на някое дърво.

— Хайде, на който му е ред, да се качва — обади се отново Фили. — Един от нас ще тегли въжетото, което се закачи на дървото от другата страна, а друг пък ще трябва да държи куката на първото въже и когато стигнем благополучно на другия бряг, ще я закачи за лодката, за да могат останалите да я издърпат обратно.

По този начин скоро всички преминаха живи и здрави през омагьосаната река и се озоваха на отсрещния бряг. Дуалин тъкмо се изкачваше по него с навито въже на ръката си, а Бомбур (който продължаваше да мърмори) се канеше да го последва, когато се случи нещо лошо. По горската пътека пред тях отекна бърз тропот на копита. От мрака внезапно изникнаха очертанията на препускащ елен. Той връхлетя право върху джуджетата, събори ги и се засили за скок. Скочи високо, без да докосне водата, но не можа да достигне невредим до другия бряг.

От всички джуджета единствен Торин успя да се задържи на крака и да запази самообладание. Още при слизането на брега той бе опънал лъка си и бе положил стрела върху тетивата, за да е готов в случай, че се появи някой скрит пазач на лодката. Сега той отправи бърз и уверен изстрел към литналото във въздуха животно. Щом стъпи на брега, еленът се олюля. Сенките го погълнаха, но джуджетата чуха как стъпките от копитата му станаха несигурни и заглъхнаха.

Преди да успеят да изразят гласно радостта си от сполучливия изстрел, Билбо нададе такъв страшен вик, че прогони от главите им всички мечти за печено еленско месо.

— Бомбур падна във водата! Бомбур се дави! — закрещя той.

И за нещастие имаше право. Бомбур вече бе стъпил с единия си крак на брега, когато еленът връхлетя отгоре му и го повали. Падайки, Бомбур отблъсна лодката с тялото си, а сам цамбурна в черната вода, без да успее да се задържи за хлъзгавите коренища по брега. Лодката бавно се извъртя и изчезна.

Качулката му все още се подаваше над водата, когато другите изтичаха до брега. Бързо метнаха към него едно въже с кука, той се улови и така го изтеглиха на сухо. Естествено, беше мокър от глава до пети, но това съвсем не бе най-лошото. Когато го положиха на земята,

той вече спеше дълбоко, стискайки тъй здраво въжето в ръка, че не можеха да го изтръгнат. Както и да се мъчеха да го събудят, Бомбур продължаваше да спи.

Все още стояха надвесени над него, проклинаха лошия си късмет и недодялаността на Бомбур и оплакваха загубата на лодката, с която биха могли да отидат до другия бряг и да потърсят елена, когато изведнъж доловиха неясните звуци на рог в гората и далечен лай на кучета, които сякаш преследваха дивеч. Това накара пътешествениците да се смълчат и да напрегнат слух; северно от пътеката се носеше шум като от голям лов, само че нищо не се виждаше.

Така седяха дълго време, без да смеят да помръднат. Бомбур продължаваше да спи, а на пълното му лице сияеше усмивка, сякаш вече ни най-малко не го безпокояха грижите, които измъчваха останалите. Изведнъж на пътеката изскочиха една сърна и подир нея няколко млади еленчета, толкова снежнобели, колкото бе черен появилият се преди това елен. Животните се белееха примамливо в полумрака и преди Торин да успее да извика, три от джуджетата скочиха на крака и пуснаха по една стрела от лъковете си. Никой обаче не улучи целта. Сърната и еленчетата се обърнаха и изчезнаха сред дърветата така безшумно, както се бяха появили, а джуджетата напразно продължаваха да пускат стрели след тях.

— Спрете! Спрете! — изкрещя Торин, но вече бе късно. Изгладнелите джуджета бяха изхабили последните си стрели и сега лъковете, които Беорн им бе дал, ставаха ненужни.

Мрачно униние обзе групата тази нощ и продължи да нараства през следващите дни. Вярно, бяха преминали благополучно през омагьосаната река, но и отвъд нея пътеката продължаваше да лъкатуши също тъй безредно, а в гората не се забелязваше никаква промяна. Ако я познаваха обаче малко по-добре и ако се бяха опитали да разгадаят смисъла на далечния лов и появата на сърната с еленчетата, щяха да разберат, че най-сетне приближават източния край на леса и че ако не се поддадат на страха и отчаянието, скоро ще излязат на места, където дърветата започват да редят и слънцето отново просветва.

Те обаче не знаеха това. На всичко отгоре бяха принудени да носят тежкото тяло на Бомбур. Редуваха се по четирима, за да изпълняват това изтощително задължение, а останалите поемаха на гърба си техния багаж. Ако торбите им през последните няколко дни не

бяха олекнали съвсем, сигурно нямаше да успеят да се справят. Но каква жалка замяна беше спящият и ухилен Бомбур на едни пълни с храна торби, колкото и тежки да бъдеха те! След няколко дни вече нямаха почти нищо за ядене, нито пък за пиене. В гората не растеше нищо, което би могло да им послужи за храна — виждаха само гъби и треви с беззникави листа и неприятна миризма.

Четири дни след преминаването на омагьосаната река пътниците стигнаха до едно място, където растяха предимно букове. Отначало изтощените джуджета бяха готови да се зарадват на промяната, защото тук вече нямаше храсталаци и мракът не беше така гъст. От двете страни на пътеката се процеждаше слаба зеленикава виделина. Но тази виделина само разкриваше безкрайни редици от изправени сиви стволове, напомнящи колоните на някое огромно полуосветено подземие. Усетиха полъх на вятър и дочуха гласа му, но той беше някак тъжен. Няколко листа се отрониха с шумолене от клоните и им напомниха, че отвън приближаваше есен. Краката им разпиляваха сухите листа от безброй други есени, издухани случайно върху пътеката откъм дебелиите червени килими на гората.

Бомбур продължаваше да спи и носачите му бяха вече крайно уморени. От време на време чуваха в далечината обезпокоителен смях. Чуваха и песни. Смяхът беше звънък и приятен — явно не долиташе от гърлата на гоблини. Песните също бяха хубави и мелодични, но звучаха някак тайнствено и причудливо. Това безпокоеше джуджетата и те с последни сили бързаха да се махнат от тия места.

Два дни по-късно пътеката взе да се спуска и не след дълго изтощените пътници се озоваха в една долина, почти изцяло обрасла с огромни дъбове.

— Няма ли край тази проклета гора? — рече Торин. — Някой трябва да се качи на едно дърво, да се опита да провере глава над короната и да погледне наоколо. Добре е да изберем за целта най-високото дърво край пътеката.

Естествено, този „някой“ се оказа Билбо. Изборът падна на него, защото, за да има полза от начинанието, „разузнавачът“ трябваше да провере глава през връхните листа, с други думи — да бъде тъй лек, че да се изкатери по най-крехките клони. Горкият господин Бегинс нямаше голям опит в катеренето по дървета, но джуджетата, без да чакат, го избутаха върху най-долните клони на един възправен до

самата пътека исполински дъб и той, ще не ще, запълзя нагоре. С мъка си пробиваше път през заплетените вейки, които непрестанно го шибаха по очите. Целият се назелени и изпоцапа от кората на големите стари клони. На няколко пъти се подхлъзна, но успя да се задържи навреме; и най-накрая, след ужасни мъки по една гладка част на ствола, където нямаше удобни за стъпване места, стигна до върха. През цялото време на изкачването обаче си мислеше дали из клоната няма паяци и как ще слезе отново долу (освен чрез падане).

Щом промуши глава през листния покрив наистина съзря паяци. Те обаче бяха дребни, със съвсем нормална големина, и усърдно ловяха пеперуди. Билбо бе заслепен от светлината. Чуваше, че джуджетата му подвикват отдолу, но не можеше да им отговори; само се държеше здраво да не падне и премигваше. Слънчевите лъчи сияеха така силно, че мина доста време, преди храбрият „съгледвач“ да привикне с блясъка им. Когато най-после можа да погледне, видя, че се намира сред огромно тъмнозелено море, набраздено тук-там от вятъра; а над морето пърхаха стотици пеперуди. Лично аз предполагам, че са били от вида „лилава апатура“, дето обичат да живеят по върховете на дъбовете, но тези съвсем не бяха лилави, а черни, направени сякаш от черно кадифе и без никакви шарки по тях.

Билбо дълго гледа „черните апатури“, като се наслаждаваше на полъха на бриза, който го галеше по косите и по лицето. Джуджетата обаче от нетърпение вече тропаха с крака и техните крясъци му припомниха за какво всъщност се бе изкачил на дървото. Картината не беше радостна. Колкото и да се взираше, листният покрив на дърветата сякаш продължаваше без край във всички посоки. Душата на Билбо, сгрята преди малко от слънцето и от полъха на бриза, отново изстина: каква вест щеше да занесе долу?

Всъщност, както вече ви казах, нашите пътешественици почти бяха приближили края на гората. Билбо обаче не можа да разбере това, защото дъбът, на който се бе покатерил, растеше в най-ниската част на една просторна падина, подобна на исполинска паница, тъй че дърветата, които покриваха полегатите ѝ скатове, образуваха околоръст плътна стена и пречеха да се види какво има отвъд.

Ето защо Билбо нищо не видя и се спусна долу напълно отчаян. Най-сетне стъпи отново на твърда земя, целият изподраскан,

разтревожен и обезсърчен, а в тъмнината очите му не виждаха нищо. Новината, която донесе, обезсърчи останалите не по-малко от него.

— Гората продължава безкрайно във всички посоки! Какво ще правим тогава? Какъв смисъл имаше да изпращаме хобита? — извикаха джуджетата, сякаш за това беше виновен самият Билбо.

Не обърнаха никакво внимание на разказа му за пеперудите, а когато взе да им разправя за приятния бриз, само повече се ядосаха, защото бяха твърде тежки, за да се покатерят и да усетят полъха му.

Тази вечер пътниците изядоха последните остатъци от храната си, а когато се събудиха на другата сутрин, първото нещо, което откриха, бе, че са страшно гладни, а второто — че вали дъжд и тук-таме по горската пътека се процеждат големи тежки капки. Дъждът само им напомни, че освен глад ги измъчваше и жажда, която той за съжаление не можеше да утоли — нима е възможно да угасиш набираната от дни жажда, като застанеш под исполинските дъбове и зачакаш някоя капка да попадне случайно на езика ти? Мъничко успокоение им донесе само неочакваното събуждане на Бомбур.

Той отвори очи, седна и взе да се почесва по главата. Не можеше да проумее къде се намира и защо е толкова гладен — беше забравил всичко станало от момента на тръгването им през онази далечна майска утрин. Последните му спомени бяха от гостуването в дома на хобита и другарите му трудно го накараха да повярва на разказа им за множеството премеждия, които бяха преживели оттогава.

Когато чу, че няма нищо за ядене, Бомбур се разплака, защото изпитваше такава слабост, че чак краката му се огъваха.

— Защо ли изобщо се събудих? — простена той. — Сънувах такива хубави сънища! Вървах из една гора, досуц като тази, само че осветена от факли, окачени по дърветата. От клоните висяха лампи, а на земята горяха огънове — подготвяше се богато пиршество. Начело седеше един горски крал с корона от листа, пееха се весели песни, а какво имаше за ядене и за пиене — не мога нито да изброя, нито да ви опиша.

— Излишно е и да се опитваш — сръза го Торин. — Всъщност, ако не можеш да говориш за друго, по-добре мълчи. И без това вече достатъчно ни досади. Ако не се беше събудил, щеше да се наложи да

те оставим да си сънуваш глупавите сънища в гората. Не мисли, че си лек за носене, макар и седмици наред да си се хранил оскъдно.

Сега не им оставаше друго, освен да пристегнат коланите около празните си стомаси, да метнат на гръб празните торби и да поемат отново по пътеката, без да са сигурни дали няма да умрат от глад, преди да стигнат края на гората. Така вървяха цял ден, бавно и с усилие, а Бомбур продължаваше да хленчи, че краката не го държат и че му се искало отново да легне и да заспи.

— Никакво лягане! — караха му се другите. — Нека и твоите крака се пораздвижат малко, ние те носихме достатъчно дълго.

По едно време обаче той заяви, че няма да пристъпи и крачка повече напред, после се простря на земята.

— Вие вървете, щом искате — рече Бомбур. — Аз пък ще полегна тук да поспя и насън ще похапна нещичко от онова пиршество, щом няма какво да хапна наяве. И дано никога вече не се събудя.

Тъкмо в този момент Балин, който вървеше най-напред, извика:

— Какво беше това? Стори ми се, че зърнах някаква светлина да потрепва в гората.

Всички се взряха напрегнато и видяха далеч пред тях някаква червена светлинна да потрепва в мрака; после до нея изникнаха още една и още една. Дори Бомбур се изправи и изнемошелите страници забързаха нататък, без да ги е грижа дали там няма да сварят тролове или гоблини. Светлинните продължаваха да потрепват от лявата страна на пътеката и когато най-накрая пътниците се изравниха с тях, разбраха, че под дърветата наистина горят факли и огньовете, но не на пътеката, а далеч навътре в леса.

— Изглежда, че моите сънища се сбъдват — рече Бомбур, докато се тътреше запъхтяно след другарите си. Искаше му се да изтича през гората право към светлината. Другарите му обаче не бяха забравили предупрежденията на вълшебника и Беорн, затова го възпряха.

— За какво ни е пиршество, ако няма да се измъкнем живи от него — скара му се Торин.

— И с пиршество, и без пиршество на нас не ни остава още много дълго да живеем — отвърна Бомбур и Билбо напълно се съгласи с него.

Поведе се дълга и разгорещена разпра, докато най-накрая решиха да пратят двама разузнавачи, които да допълзят близо до светлините и да проучат положението. Тогава пък възникна нов спор — кого да

пратят, защото никой не желаше да се излага на опасността да се загуби и никога повече да не намери приятелите си. Бомбур непрестанно им описваше вкусните лакомства, които — според съня му — били наредени на горската трапеза, и най-сетне гладът си каза думата. Предупрежденията бяха забравени, всички заедно напуснаха пътеката и навлязоха в гората.

След дълго пълзене дебнешком стигнаха до едно открито място, където дъбовете бяха изсечени и земята изравнена, и надникнаха иззад стволовете на дърветата. Там бяха събрани множество същества, прилични на елфи, облечени всички в зелено и кафяво. Те седяха върху прерязани парчета от отсечените дънери, наредени в широк кръг. В средата на кръга гореше огън, а по околните дървета бяха окачени факли. Но най-силно впечатление на джуджетата направи това, че тези същества ядяха, пиеха и се смееха весело.

Мирисът на печено месо беше така изкусителен, че без дори да се посъветват помежду си, всички станаха и се втурнаха напред с намерението да си изпросят малко храна. Но щом първият от тях излезе на откритото място, всички светлини угаснаха като по магия. Някой ритна огъня и той се превърна в рой бляскави искри, които се пръснаха нагоре и изчезнаха. Настъпи такъв непрогледен мрак, че нашите изстрадали герои дълго време не можаха да се намерят. Лутаха се слепешком в тъмното, препъваха се в дънери, блъскаха се в стволове и така викаха и крещяха, че навярно разбудиха всичко живо в гората на километри наоколо. Най-накрая успяха да се съберат накуп и да се преброят опипом. Междувременно, разбира се, напълно бяха забравили в каква посока се намираще пътеката, а това означаваше, че са се загубили — поне до настъпването на утрото.

Не им оставаше друго, освен да се настанят за нощувка там, където бяха. Не посмяха дори да потърсят по земята остатъци от храна, страхувайки се да не се загубят отново. Не беше минало много време, откакто си бяха легнали — а Билбо тъкмо задрямваше, — когато Дори, който трябваше да дежури пръв, зашептя:

— Светлинките се появяват отново и са много повече, отколкото преди.

Всички наскачаха. И наистина недалеч пред тях потрепваха множество светлилки, а гласовете и смехът се чуваха съвсем ясно. Пътешествениците запълзяха нататък в редица по един, като всеки се

държеше за рамото на другаря пред него. Когато приближиха, Торин каза:

Този път никой да не се втурва напред! И никой да не излиза от прикритието си, докато аз не кажа. Първо ще изпратим господин Бегинс сам да разговаря с тях. Те няма да се уплашат от него (Ами аз от тях? — помисли си Билбо), а се надявам, че няма да му сторят и нищо лошо.

Когато съвсем приближиха кръга от светлини, Торин изведнъж избута Билбо напред и той, преди да има време да надене пръстена, залитна и се озова сред яркия блясък на огъня и факлите. Ала пак напразно! Отново изгаснаха всички светлини и настъпи непрогледен мрак.

Ако предишният път им бе трудно да се съберат, сега им беше двойно по-трудно. А от Билбо просто нямаше и следа. Колкото и да се брояха, все излизаха тринайсет. Започнаха да се провикват: „Билбо Бегинс! Билбо! Ей ти, проклет хобит! Хей, хобит, къде си?“ — но отговор не идваше.

Вече бяха загубили надежда, когато Дори го откри най-случайно. В тъмнината той се спъна в нещо, което отначало взе за пън, но после разбра, че всъщност е Билбо, който спеше дълбоко, свит на кравай. Дълго трябваше да го разтърсват, за да го събудят, и когато най-накрая успяха, на Билбо никак не му стана приятно.

— Сънувах такъв прекрасен сън! — измърмори той. — Тъкмо се бях настанил пред една богата трапеза.

— Ами сега! И той прихвана болестта на Бомбур! — възкликнаха джуджетата. — По-добре не ни разправяй за никакви трапези. Щом ги виждаш само насън, от тях полза няма, пък и ние не можем да ги споделим с теб.

— По-хубави трапези в това проклето място не мога да намеря — отговори Билбо, после легна край джуджетата, и пак се опита да заспи и да засънува същия сън.

Светлините обаче се появиха отново в гората. По-късно, когато нощта вече преваляше, Кили, който стоеше на пост, дойде и ги събуди с думите:

— Недалеч оттук се появи същинско сияние — сякаш по вълшебство изведнъж пламнаха стотици факли и множество огънове. Чуйте песните и звуците на арфите!

След като полежаха и послушаха известно време, джуджетата разбраха, че не могат да устоят на желанието да се доближат и още веднъж да потърсят помощ. Отново скочиха всички, но този път опитът завърши пагубно. Пиршеството, което сега видяха, беше по-богато и по-пищно от предишните. Начело на многобройните пируващи седеше горски крал с корона от листа върху златистите си коси — така, както Бомбур го бе сънувал. Около огньовете елфите си подаваха бокали от ръка на ръка, някои свиреха на арфи, други пееха. В лъскавите им коси бяха вплетени цветя; зелени и бели скъпоценни камъни просветваха по яките и поясите им, а от лицата и от песните им лъхаше радост. Звучни, ясни и мелодични бяха тези песни и Торин пристъпи сред техните изпълнители.

В миг настана мъртва тишина. Светлината угасна. Огньовете се превърнаха в черни стълбове дим, които литнаха нагоре. Пепел и сажди заслепиха очите на джуджетата и гората отново се изпълни с отчаяните им викове.

Изведнъж Билбо откри, че тича в кръг (както му се струваше) и вика, без да спира: „Дори, Нори, Ори, Оин, Глоин, Фили, Кили, Бомбур, Бифур, Бофур, Дуалин, Балин, Торин Дъбоцит“, а в същото време други същества, които той не можеше да види и да докосне, вършеха същото край него (като от време на време добавяха към останалите имена и „Билбо“). Виковете обаче постепенно се отдалечиха и започнаха да се чуват съвсем слабо; в един миг на Билбо се стори, че те се превърнаха във викове за помощ, после целият шум стихна и той остана сам сред дълбокия мрак и пълната тишина.

За хобита това беше един от най-злочестите моменти в цялото приключение. Скоро обаче той реши, че е безсмислено да се опитва да прави каквото и да било, преди да настъпи утрото, а с него — и оскъдната горска светлина. И наистина какъв смисъл имаше да се лута слепешком и да се изтощава, след като не разчиташе на никаква закуска, която би му възвърнала силите. Ето защо той седна, опря гръб на едно дърво и не за последен път замечта за далечната си и удобна хобитова дупка с нейните пълни килери. Беше се унесъл в приятни мисли за пържени яйца с бекон и препечени филийки с масло, когато усети, че нещо го докосва. Нещо като дебела, лепкава връв препаса лявата му ръка и когато той се опита да се раздвижи, откри, че краката

му са омотани със същото нещо, така че щом понечи да стане, веднага падна.

Тогава грамадният паяк, който го бе омотавал, докато той дремеше, нападна изотзад и се хвърли отгоре му. Билбо виждаше само косматите крака, с които чудовището се мъчеше да го впримчи в гнусните си нишки. За щастие хобитът бе дошъл на себе си тъкмо навреме, защото само след няколко мига не би могъл изобщо да се помръдне. Билбо поведе отчаяна борба, за да се освободи. Отначало удряше паяка с голи ръце, а гнусната твар пък се опитваше да му пусне отрова, за да го усмири, както правят малките паячета с мухите. После обаче се сети за меча си и го изтегли. Тогава паякът отскочи назад и Билбо успя да пререже нишките около краката си. Сега вече дойде негов ред да напада. Паякът очевидно не беше срещал същества, носещи на пояса си такива опасни жила, иначе щеше да избяга побързо. Преди той да успее да се скрие, Билбо връхлетя отгоре му и го удари с меча право по очите. Коварната гадинка обезумя, заподскача, затанцува и загърчи косматите си крака. С втория удар Билбо уби паяка, после се просна на земята и дълго остана да лежи безчувствен.

Когато дойде на себе си, наоколо вече се процеждаше обичайната мъжделива сивкава светлина на горския ден. Паякът лежеше мъртъв наблизко, а по целия меч лепнеше нещо черно. Това, че е успял да убие гигантския паяк съвсем самичък в мрака — без помощта на вълшебника, на джуджетата или на когото и да било друг, — бе от голямо значение за господин Бегинс. И докато бършеше меча си в тревата и го прибираше в ножницата, той се почувства преобразен, сякаш въпреки празния си стомах бе добил нови сили и смелост.

— Аз ще ти дам име — рече той на меча си. — Ще те нарека Жилото.

Гората беше все така мрачна и смълчана, но Билбо се зае да проучва обстановката. Най-напред, разбира се, трябваше да открие приятелите си, които едва ли се намираха много далеч, освен ако не бяха попаднали в плен на елфите (или на някои по-зли същества). Беше опасно да вика, затова, хобитът дълго стоя и се чуди в коя ли посока се намира пътеката и накъде да тръгне да търси джуджетата.

— Ох, защо забравихме съвета на Беорн и Гандалф? — простена Билбо. — Ето в каква каша се забъркахме всички! Всички! Ех, де да беше така! Колко страшно е да си сам!

Накрая той сметна, че е определил приблизително посоката, от която долитаха виковете за помощ през нощта, и за щастие (а Билбо си беше роден под щастлива звезда, както сами ще видите), я бе налучкал правилно. Щом веднъж разреши този въпрос, той запълзя колкото можеше по-предпазливо. Хобитите, както вече ви казах, умеят да се движат съвсем тихичко, особено в горите. А преди да тръгне, Билбо предвидливо си надяна и пръстена. Ето защо паяците нито го чуха, нито го видяха, че приближава.

Той вече беше изминал крадешком доста път, когато забеляза пред себе си едно съвсем тъмно място, твърде тъмно дори и за тази тъмна гора, също като къс среднощно небе, което никога не е било спохождано от зората. Когато стигна по-близо, Билбо видя, че това мрачно място е обградено отзад и отгоре с преплетени дебели паяжини. В следващия миг съзря няколко огромни и страшни паяка, настанени върху клоните над него, и макар да беше с пръстена на ръката си, целият се разтрепери от страх да не го открият. Прикрит зад едно дърво, хобитът дълго наблюдава опасната дружинка. И изведнъж сред дълбоката тишина на гората той разбра, че тези противни създания разговарят помежду си. Гласовете им напомняха тихо скрибуцане и съскане, но Билбо схвана част от онова, което си казаха. А те говореха за джуджетата!

— Борбата беше жестока, но си заслужаваше да я водим — рече един от тях. — Вярно, проклетата им кожа е дебеличка, обаче се обзалагам, че вътре са сочни.

— Да, да, ще станат добри за ядене, като повисят малко — рече втори.

— Не бива да висят прекалено дълго — обади се трети. — Не са много дебели. Както изглежда, напоследък не са се хранили добре.

— Аз предлагам да ги убием — изсъска четвърти, — да ги убием и тогава да ги оставим да повисят известно време.

— Те би трябвало вече да са мъртви — обади се отново първият.

— Не са. Току-що видях един от тях да се раздвижва. Дошъл е на себе си след ху-у-бавичкия сън. Сега ще ви покажа.

След тези думи един от тлъстите паяци бързо се стрелна по паяжината към дузина вързопи, повесени в редица на висок клон. Билбо изтръпна от страх, като ги видя как се люшкат в полумрака. Тук-

там от вързопите се подаваше я крак на джудже, я нос, я част от брада или качулка.

Паякът се насочи към най-издутия вързоп („Повече от сигурен съм, че това е горкият Бомбур“ — помисли си Билбо) и жестоко ухапа носа, който стърчеше от него. Отвътре долетя приглушено скимтене, сетне един крак се провря през дъното на вързопа и ритна с все сила паяка. Да, Бомбур още бе жив. Раздаде се шум като при ритане на спукана футболна топка и побеснелият паяк полетя от клона, но в последния миг се задържа на собствената си нишка.

Останалите паяци се разсмяха.

— Ти беше прав — казаха те, — мръвката е жива и рита!

— Скоро ще я накарам да спре да рита — изсъска разяреният паяк, като запълзя обратно към клона.

Билбо разбра, че е дошъл моментът да предприеме нещо. Не можеше да се изкачи при свирепите създания, а нямаше и с какво да стреля по тях. Като се огледа обаче, видя, че стои насред изсъхнало речно корито, осеяно с камъни. Билбо бързо намери един валчест и гладък камък, който чудесно прилепна в дланта му. Като малък той обичаше да се цели в най-различни неща, тъй че щом го видеха да се навежда, зайците, катериците, пък дори и птиците, изчезваха от пътя му със светкавична бързина. Дори и когато порасна, пак му беше приятно да прекарва голяма част от времето си в малко по-кротки игри, като например хвърляне на стрелички, мятане на подкови и събаряне на кутии по панаирджийските стрелбища. Впрочем той можеше да върши още много други неща, освен да пуска колелца дим, да задава гатанки или да готви, но аз нямах време да ви разправам за тях. И сега също не му е времето.

Докато хобитът събираше камъни, паякът бе стигнал до Бомбур с намерението да го убие. В този миг Билбо се прицели. Камъкът безпогрешно удари паяка по главата и той грохна безчувствен на земята със сгърчени крака.

Следващият камък профуча през една голяма паяжина, раздразнишките и повали мъртъв паяка, който седеше в средата ѝ. Това неочаквано нападение предизвика смут сред паяците и те за известно време забравиха джуджетата. Не виждаха Билбо, но забелязаха откъде долитат камъните. Бързи като светкавици, те се втурнаха и заслизаха

към хобита, като запращаха дълги нишки във всички посоки, докато сякаш целият въздух се изпълни с подскачащи примки.

Билбо обаче побърза да се измъкне и застана на друго място. Хрумна му да се опита да подмами по някакъв начин разярените паяци настрани от джуджетата; трябваше хем да събуди любопитството им, хем да ги ядоса. Когато петдесетина гадина се събраха на мястото, където първоначално бе стоял хобитът, той метна към тях още няколко камъка. После заподскача между дърветата и подхвана песен, с която смяташе да ги разгневи дотолкова, че всички да се втурнат след него, а в същото време и да даде знак на джуджетата.

Ето какво запя:

*Дърт тлъст паяк мрежите развя!
Дърт тлъст паяк пак не ме видя!
Диване! Диване!
Спри за мъничко поне,
потърси ме долу, на твърдата земя!*

*Целият е от тулум, няма даже капка ум,
и понеже е тулум, хич не ме видя!
Диване! Диване!
Слез за мъничко поне!
Долу слез да дириш моята следа!*

Песента може и да не е много хубава, но не бива да забравяте, че той трябваше да я съчини в един много напрегнат и опасен момент. Тя обаче си свърши добре работата. Докато я пееше, Билбо метна още няколко камъка и затропа с крака. Всички паяци се втурнаха да го гонят; някои препускаха по земята, други по клоните, като се прехвърляха със скокове от дърво на дърво или пък мятаха нови нишки през мрачната пустота. Те се насочиха към шума много по-бързо, отколкото Билбо бе очаквал. Бяха страшно разярени. Не толкова заради камъните, колкото защото нито един паяк не обича да го наричат „диване“, а пък от думата „тулум“ естествено би се оскърбил всеки.

Билбо изтича на ново място, но няколко от паяците се бяха пръснали в различни посоки из горската поляна и бързо плетяха мрежи,

с които запълваха пролуките между дърветата. Много скоро хобитът щеше да се окаже ограден от плътна паяжинена стена — такава поне бе намерението на паяците. Застанал сред освирепелите си преследвачи, заети да плетат настървено паяжини, Билбо събра смелост и поде нова песен:

*Перушан и Мързелан
мрежите си свиват.
Сладък съм вкусен съм,
но не ме откриват!*

*Муха за вас съм в този час,
шишковци лениви,
но не ще се хвана аз
в мрежите ви криви!*

Като завърши песента, Билбо се обърна и видя, че последната пролука между две високи дървета вече е преградена с паяжина — впрочем за щастие не с истинска паяжина, а само с напречни двойно усукани нишки, прокарани набързо от ствол до ствол. Той ги насече на парчета и се отдалечи с песен.

Паяците зърнаха меча и макар че едва ли знаеха какво е това, тутакси хукнаха отново след хобита — едни по земята, други по клоните. Дългите им космати крака се размахваха, челюстите им щракаха, а очите им едва не изхвъркваха от злоба и яд. Преследваха го яростно и Билбо ги увлече из гората дотам, докъдето се осмели да стигне. Сетне, по-тихо дори и от мишка, той се промъкна обратно.

Знаеше, че не разполага с много време; измамените паяци скоро щяха да дотърчат обратно при клоните, където висяха джуджетата. А междувременно той трябваше да ги спаси. Най-трудната част от задачата беше да се покатери върху дългия клон, на който се люшкаха вързопите. И сигурно никога нямаше да се справи, ако някой от паяците не беше забравил една нишка да виси надолу. Макар че лепнеше болезнено по дланите му, с нейна помощ Билбо се озова горе... само за да завари там един стар, тромав, тлъст и зъл паяк, който беше останал да пази пленниците, и тъкмо се мъчеше да разбере кой от тях е най-

вкусен. Беше си наумил да започне угощението, докато другите още не са се върнали, но господин Бегинс бързаше и додето паякът разбере какво става, Жилото се заби в него и той се търкулна от клона мъртъв.

Следващата задача на Билбо беше да освободи другарите си. Но как да го стори? Ако прережеше дебелите нишки, на които бяха провесени горките джуджета, те щяха да тупнат от високо и да се ударят зле. Пълзейки бавно по клона (от което всички джуджета се залюляха и заклатушкаха като зрели плодове), Билбо стигна до първия вързоп.

— Фи́ли или Ки́ли — рече си той, зървайки крайчеца на една синя качулка да се подава от вързопа. — По-скоро е Фи́ли — заключи хобитът, след като видя и щръкналия навън дълъг нос.

Като се надвеси над вързопа, той успя да пререже повечето от яките лепкави нишки; оттам нататък вече беше лесно — омотаното джудже ритна веднъж, изпъна се и почти освободи тялото си от мрежата. Наистина се оказа Фи́ли. За жалост трябва да ви кажа, че Билбо се разсмя, като го видя как размахва вдървените си крайници и подскача на паяжината, която все още го държеше здраво под мишниците — досущ като онези забавни играчки на пружина.

Така или иначе, Фи́ли издрапа до клона и положи всички усилия да помогне на Билбо, макар и да се чувстваше много зле от паяковата отрова и от това, че бе висял цяла нощ и цял ден здраво омотан в мрежата, от която стърчеше само носът му. Едва избърса очите и веждите си от лепкавата гадост, а колкото до брадата — наложи се да я отреже почти изцяло.

С общи усилия Билбо и Фи́ли се заловиха да изтеглят едно по едно джуджетата и да ги освобождават. Повечето от тях се чувстваха зле като Фи́ли, а някои дори и по-зле — почти се бяха задушили в мрежите без въздух (както виждате, дългите носове понякога са от полза), а бяха получили и по-голяма доза паякова отрова.

Лека-полека бяха освободени Ки́ли, Бифур, Бофур, Дори и Нори. Горкият стар Бомбур бе толкова изнемощял — нали беше най-пълен, та паяците непрекъснато го опипваха и боцкаха, — че се отърколи от клона, тупна на земята (за щастие върху дебел слой листа) и там си остана. Пет от джуджетата обаче все още висяха на края на клона, когато паяците взеха да се връщат — по-разярени от когато и да било.

Билбо веднага се придвижи към ствола на дървото, за да възпира онези, които вече пълзяха нагоре. Той бе свалил пръстена си, докато освобождаваше Фили, и бе забравил да го надене отново, затова сега отвратителните същества взеха да съскат заплашително:

— Сега вече те виждаме, отвратителна малка гадино! Ще те излапаме, а кожата и костите ти ще оставим да висят на някое дърво. Охо! Той имал и жило, а? Нищо, така или иначе, пак ще го пипнем и тогава ще го оставим да повиси ден-два с главата надолу.

През това време освободените вече джуджета бързаха да избавят останалите пленници, като режиха с ножовете си омотаните около тях нишки. Скоро всички щяха да бъдат свободни, макар и да не се знаеше какво ще стане тогава. Паяците ги бяха заловили съвсем лесно предната нощ, но тогава имаха предимство, понеже нападаха изневиделица в тъмнината. Сега, изглежда, щеше да се развихри жестока битка.

Изведнъж Билбо забеляза, че няколко паяка се бяха струпали около Бомбур, който все още лежеше на земята, бяха го омотали отново и се готвеха да го отмъкнат нанякъде. Хобитът нададе вик и размаха меч към враговете насреща си. Те побързаха да отстъпят; Билбо се спусна по ствола и тупна тъкмо сред насъбралите се долу паяци. Те не бяха виждали такова жило като неговия малък меч и го гледаха опулено. А как само се мятеше той насам-натам! Как проблясваше от удоволствие, като ги пронизваше! Половин дузина вече лежах мъртви, когато останалите побягнаха и оставиха Бомбур в ръцете на Билбо.

— Слизайте! Слизайте! — викна хобитът към джуджетата, които бяха още на клона. — Не стойте там, че ще ви впримчат отново в мрежите си!

Защото виждаше как паяците се катерят по околните дървета и пълзят по клоните, надвиснали над главите на джуджетата.

Джуджетата побягнаха бързо от дървото — едни се спуснаха по ствола, други скочиха направо от клона долу: повечето от тях обаче бяха така изнемощели, че едва се държаха на крака. Сега най-последно дванайсетимата доскорошни пленници се събраха заедно. Братята Бифур и Бофур подкрепяха от двете страни клетия си братовчед Бомбур, а Билбо продължаваше да подскача насам и натам, размахвайки Жилото. Стотици разярени паяци ги гледаха свирепо от всички страни. Положението изглеждаше безнадеждно.

Някои от джуджетата имаха ножове, други се въоръжиха с тояги, а всички бяха насъбрали и камъни; Билбо пък разчиташе на своя елфически меч. Неведнъж и дважд нашите герои отблъскваха настървените паяци и погубиха немалко от тях. Но това не можеше да продължава дълго. Билбо беше на края на силите си и само четири от джуджетата все още се държаха на краката си; скоро обаче и те щяха да капнат като отмалели мушици. Паяците отново бяха започнали да плетат мрежите си от дърво на дърво, за да ги пленят.

Накрая, като не можа да измисли друг начин за спасение, Билбо се принуди да разкрие пред джуджетата тайната на пръстена си. Стори го неохотно, но нямаше избор.

— Аз ще изчезна — рече той — и, ако мога, ще подмамня паяците след себе си; а вие вкупом ще тръгнете в обратната посока. Струва ми се, че ей там наляво е мястото, където за последен път видяхме огньовете на елфите.

Трудно беше да обясни намерението си на замаяните джуджета сред всички тези викове, свистене на тояги и тропот на камъни. След като видя обаче, че не може да се бави повече — паяците стесняваха обръча около жертвите си, — той надяна пръстена и за най-голямо учудване на джуджетата в миг изчезна.

Скоро сред дърветата отдясно се раздадоха крясъци „Перушан“ и „Диване“. Това страшно обърка паяците. Те спряха и някои от тях се втурнаха в посоката, откъдето идваше гласът — обидните думи направо ги караха да излязат от кожата си. Тогава Балин, който най-добре от всички бе проумял плана на Билбо, поведе джуджетата в атака. Притиснати едно в друго, те изсипаха дъжд от камъни върху паяците отляво, нахвърлиха се върху тях и пробиха обръча. Виковете и пеенето зад гърба им внезапно секнаха.

С отчаяната надежда, че Билбо все пак може и да не е заловен, те продължиха пътя си. Не можеха да бързат обаче. Чувстваха се тъй слаби и изтощени, че едва куцукаха, макар по петите да ги следваше цяло гъмжило от паяци. От време на време трябваше да се обръщат и да се сражават със застигащите ги врагове: а някои от паяците вече бяха успели да се покатерят по дърветата и оттам спускаха дългите си лепкави нишки.

Положението отново изглеждаше отчайващо, когато Билбо се появи изневиделица и нападна паяците отстрани.

— Вървете! Вървете! — извика той на другарите си. — Аз ще ги жилия!

И наистина ги зажили. Сновеше напред-назад, прерязваше паяковите нишки, сечеше тънките крака на паяците и пронизваше угоените им тела, щом се приближеха много. Паяците беснееха от яд, сипеха проклетия, но бяха смъртно изплашени от Жилото, което се беше появило отново, и не смееха много да го доближават. Въпреки всички закани и проклетия плячката им се изплъзваше бавно, но сигурно.

Сражението бе ужасно и сякаш продължи часове. Най-сетне, тъкмо когато Билбо чувстваше, че няма сили да вдигне ръка за нито един удар повече, паяците внезапно зарязаха преследването и се върнаха разочаровани в мрачното си свърталище.

Тогава джуджетата забелязаха, че са стигнали до една горска поляна, където имаше следи от огънове на елфите. Не можеха да разберат дали е същата поляна, която бяха видели предишната нощ, но над тези места сякаш витаеха някакви магически сили, от които паяците се плашеха. Все пак тук поне проникваше слаба светлина, клоните не бяха така гъсти и зловещи и бегълците се спряха да си отдъхнат.

Полежаха известно време задъхани и изтощени, а после взеха да задават въпроси. Искаха най-подробно да им се обясни историята с изчезването на Билбо, а разказът за намирането на вълшебния пръстен така ги увлече, че забравиха собствените си неволи. Балин дори пожела да чуе повторно преживелицата с Ам-гъл заедно с всички гатанки, а също и какво точно е станало, след като Билбо е надянал пръстена.

По едно време обаче светлината взе да бледнее и тогава възникнаха други, по-важни въпроси: къде се намираха в момента, къде е пътеката, дали не може да се намери нещо за ядене и какво ще правят оттук нататък? Джуджетата повтаряха тези въпроси един след друг и сякаш очакваха малкият Билбо да им даде отговор. От това можете да разберете, че те напълно си бяха променили мнението за господин Бегинс и че той бе спечелил тяхното уважение (точно както предричаше Гандалф). В тона им се долавяше не упрек, а надежда, че той ще измисли някакъв подходящ план за тяхното спасение. Те много добре съзнаваха, че ако не се бе намесил хобитът, скоро всички щяха да бъдат мъртви, и затова му благодариха многократно. Някои от тях дори

станаха и му се поклониха до земята, но бяха толкова отслабнали, че се търкулнаха и дълго не можаха да стъпят отново на крака. Истината около изчезването на Билбо ни най-малко не намали тяхното благоразположение, защото разбираха, че освен късмет и вълшебен пръстен хобитът притежава и находчивост, а тези неща, взети заедно, бяха крайно полезни. Впрочем джуджетата тъй дълго възхваляваха подвизите на Билбо, че най-накрая и той самият се почувства храбрец, а това негово чувство сигурно щеше да бъде още по-силно, ако имаше и нещо за хапване.

Но нямаше нищо, съвсем нищичко, пък и на никой от бегълците не достигаха сили, за да тръгне да търси било храна, било изгубената пътека. Да, изгубената пътека! С изморената си глава Билбо не можеше да измисли никакъв план. Само седеше и гледаше пред себе си към безкрайната горска шир. Постепенно всички джуджета заспаха. Всички освен Балин. Дълго време след като другите затвориха очи и престанаха да говорят, той продължи да си мърмори и да се киска.

— Ам-гъл! Гледай ти! Така, значи, се е промъкнал и покрай мен, когато стоях на пост. Сега вече ми е ясно! Господин Бегинс чисто и просто си е пропъзлял тихичко. Хи, хи! А копчетата му се разпилели по прага! Славният наш Билбо... Билбо... бо... бо... бо...

После и той заспа и задълго се възцари пълна тишина. Изведнъж Дуалин отвори очи и огледа поред другарите си.

— Къде е Торин? — рече той.

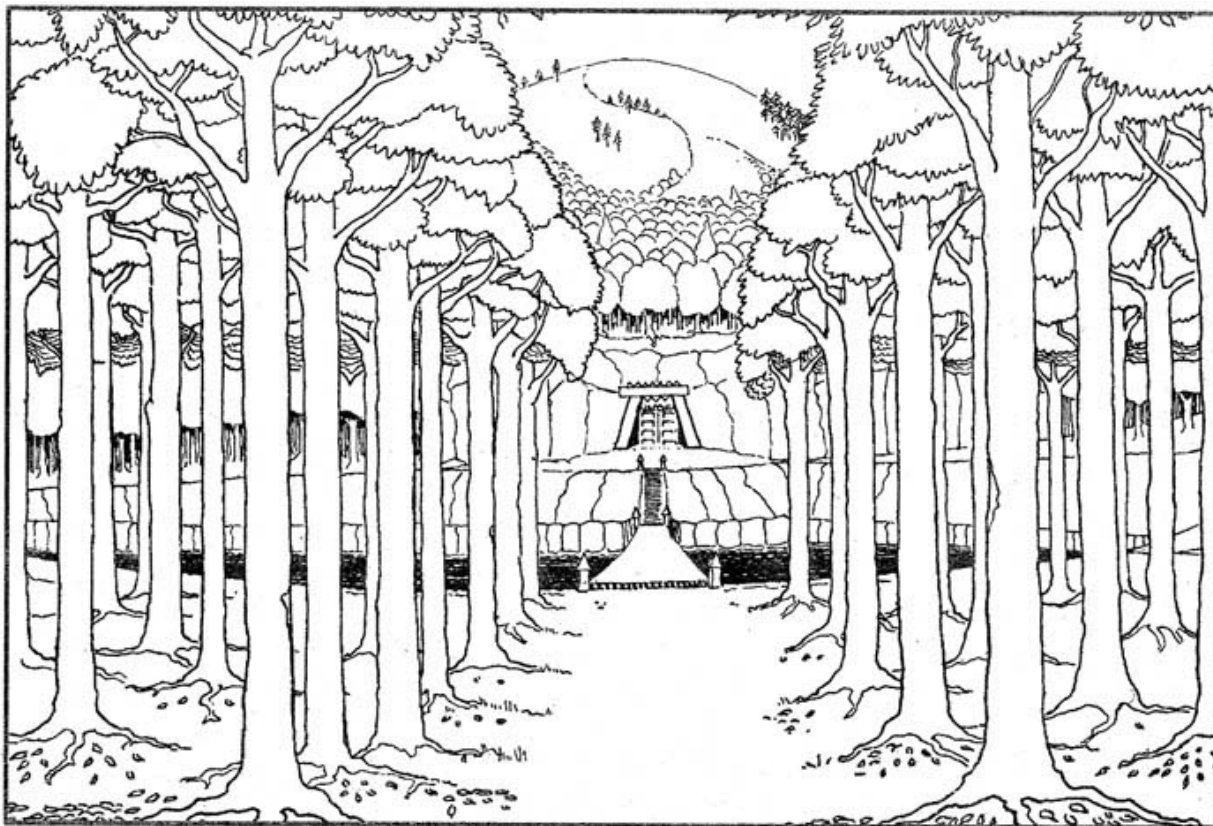
Въпросът му предизвика страшна тревога. Наистина бяха само тринайсетима — дванайсет джуджета и хобитът. Къде всъщност беше Торин? Каква ли зла участ го бе сполетяла, във властта на какви ли тъмни сили или зли чудовища бе попаднал? Както си лежах, изгубени сред гората, те потръпнаха от ужас. Вечерта се смени с тъмна нощ, разтревожените пътници един по един заспаха отново и засънуваха страшни сънища. Те бяха тъй уморени, че никой от тях не можа да остане на пост. А сега нека ги оставим за малко на спокойствие.

Всъщност Торин бе заловен много лесно. Вие си спомняте как Билбо тупна и заспа, щом пристъпи в кръга на светлината при първия опит да поиска помощ от елфите. Втория път Торин пристъпи напред и когато светлините угаснаха, той се строполи безчувствен на земята. Не чу нито виковете на отчаяните, изгубени в нощта джуджета, нито писъците им, когато паяците ги залавяха и омотаваха в мрежите си,

нито шума от битката на следващия ден. После дойдоха горските елфи, завързаха го и го отнесоха.

Пируващите, разбира се, бяха горски елфи. Те всъщност не са злонамерени същества. Главният им недостатък е недоверието, което проявяват към непознатите. Макар че в онези дни все още притежаваха голяма вълшебна сила, те бяха безкрайно бдителни. Различаваха се от Върховните елфи на Запада — бяха по-опасни и не тъй мъдри. Защото повечето от тях (както и разпръснатите по хълмове и планини техни сродници) произлизаха от древни родове, които изобщо не бяха стъпвали във Вълшебното западно кралство. А тъкмо във Вълшебното кралство ходеха Светлите, Речните и Морските елфи, за да живеят там векове наред и тъй ставаха благородни и мъдри, усвояваха различни знания и вълшебства, а също и изкуството да майсторят красиви неща. Сетне отново се връщаха в Широкия свят. А в това време горските елфи се скитаха безцелно под слънцето и луната, ала най-много обичаха звездите; и бродеха из необятните високи лесове на страни, които днес са отдавна изчезнали. Най-често живееха в горските покрайнини; само понякога излизаха да ловуват или да яздят и тичат из откритите полета на звездна и лунна светлина. След появата на хората обаче те взеха все повече и повече да се укриват в здрача и сенките. Но въпреки своите недостатъци, те все пак бяха елфи, а елфите неслучайно носят името Добрия народ.

В грамадната пещера на няколко километра от източния край на Мраколес по това време живееше най-великият крал на горските елфи. Пред огромните му каменни порти течеше река, която извираше от горските възвишения, прекосяваше леса и продължаваше към блатата. Тази грамадна пещера, от която във всички страни се отваряха безброй по-малки проходи, лъкатушеше дълбоко под земята и имаше множество зали и коридори. За разлика от обиталищата на гоблините обаче тя беше по-светла, проветрива и не тъй опасна. Впрочем поданиците на краля живееха на открито в леса, където си строяха къщи и колиби по земята или сред гъстите клони. Любимите им дървета бяха буковете. За краля, пещерата беше едновременно и дворец, и хранилище на богатствата му, и крепост, в която поданиците му можеха да се укриват от враговете си.

Портата на краля на елфите

Но тя беше също и тъмница за пленниците му. Ето защо елфите домъкнаха Торин именно в пещерата. По пътя се държаха с него възгрубичко, но те по начало не обичаха джуджетата, а Торин взеха направо за враг. В древни времена елфите бяха водили войни с някои от джуджетата, обвинявайки ги, че са им откраднали богатствата. Трябва обаче да кажем, че джуджетата даваха съвсем друго обяснение; те твърдяха, че само са си взели онова, което им се е полагало, защото горският крал се бил спазарил с тях да му изработят разни предмети от злато и сребро и после отказал да им заплати труда.

Най-голямата слабост на горския крал беше да трупа съкровища. Особено силно влечение имаше към среброто и прозрачните скъпоценни камъни. И макар хазната му да бе пълна, все жадуваше за още и още, защото искаше да се изравни по богатство с някогашните елфически владетели. Ала поданиците му не бяха много работливи — те нито прокопаваха мини, за да търсят благородни метали и

скъпоценни камъни, нито пък се занимаваха сериозно с търговия или със земеделие. Всичко това беше известно на джуджетата; известно бе също, че родът на Торин нямаше нищо общо с някогашната разпра, за която ви споменах.

Ето защо, когато Торин се разбуди от дълбокия магически сън и разбра как са се отнесли с него, много се ядоса и реши от устата му да не излезе нито дума за злато или скъпоценни камъни. Заведоха пленника при краля, а той го изгледа строго и взе да го обсипва с въпроси. Торин обаче повтаряше само едно — че е гладен.

— Защо ти и твоите хора на три пъти нападнахте моите поданици, докато се веселяха? — попита кралят.

— Не сме ги нападали — отвърна Торин. — Искрахме само да ги помолим за малко храна, защото умирахме от глад.

— Къде са приятелите ти сега и какво правят?

— Не зная, навярно гладуват някъде из гората.

— Какво правехте в гората?

— Търсехме нещо за ядене, защото бяхме много гладни.

— А какво всъщност ви доведе в гората? — попита кралят ядосано.

При този въпрос обаче Торин стисна устни и не пожела да изрече ни дума повече.

— Щом е така, добре! — рече кралят. — Отведете го и го дръжте затворен на сигурно място, докато сам не реши да каже истината, ако ще за това да чакаме и сто години.

Тогава елфите завързаха Торин с каиши, отведоха го в една от най-отдалечените пещери, която се затваряше със здрава дървена врата, и го заключиха вътре. Дадоха му храна и вода в изобилие (макар и храната да не беше особено изискана), защото горските елфи не са като гоблините. Те се отнасят снизходително дори и към най-опасните си врагове, когато ги заловят в плен. Единствените живи същества, към които нямат милост, са гигантските паяци.

И тъй, Торин остана да лежи в кралската тъмница; след като се засити с хляб, месо и вода, той взе да се пита какво ли е станало със злочестите му другари. Ала скоро узна и тяхната съдба. Как стана това обаче, ще ви разкажа в следващата глава заедно с новото приключение на пътешествениците, в което Билбо пак се прояви.

9.

СВОЕНРАВНИТЕ БУРЕТА

В деня след битката с паяците Билбо и джуджетата направиха последен отчаян опит да излязат от гората, преди да са умрели от глад и жажда. Те станаха и със сетни сили се помъкнаха в посоката, накъдето осем от тринайсетимата смятаха, че се намира пътеката. Но тъй и не разбраха дали са били прави.

Мрачният, както винаги, горски ден бавно започваше да преминава в непрогледна нощ, когато изведнъж светлините на многобройни факли ги озариха отвсякъде като стотици червени звезди. Миг след това от гъсталака изскочиха горски елфи, въоръжени с лъкове и копия, и им заповядаха да спрат.

Джуджетата хич и не помислиха да се съпротивляват. Дори и да не бяха в такова тежко състояние, че пленяването им всъщност ги радваше, малките им ножове — единственото оръжие, с което разполагаха — щяха да бъдат напълно безполезни срещу стрелите на горските елфи, които улучваха и птиче око в тъмнината. Ето защо измъчените пътешественици спряха веднага, седнаха и зачакаха — всички, с изключение на Билбо, който бързо надяна пръстена и отскочи настрана. Затова, когато елфите навързаха джуджетата на дълга върволица и ги преброиха, те изобщо не забелязаха и следователно не преброиха хобита.

Нито пък го усетиха или чуха, че припка подир светлинните на факлите им, докато водеха пленниците си през гората. Очите на джуджетата бяха завързани, но нямаше никакво значение, защото дори Билбо, който се взираше напрегнато в тъмнината, не виждаше накъде отиват; пък и нито той, нито някой от останалите знаеше откъде изобщо бяха тръгнали. Билбо с голямо усилие успяваше да следва факлите, защото елфите караха джуджетата едва ли не да тичат, макар че клетниците бяха болни и изнемощели. Кралят бе заповядал пленниците да му бъдат доведени колкото е възможно по-бързо. Внезапно факлите спряха и Билбо успя да се изравни с тях тъкмо

когато те започваха да прекосяват един мост, който водеше през реката право към портите на двореца. Тъмните води на реката течаха бързо и буйно. Срещу отвъдния край на моста зееше отворът на огромна пещера, вдълбана в един стръмен и обрасъл с дървета склон. Букаците се спускаха до самия бряг и речните води миеха коренищата им.

Елфите поведоха пленниците си по моста, но Билбо се поколеба дали да ги последва. Никак не му харесваше зейналата паст на пещерата. Но като поразмисли, реши, че не бива да оставя другарите си и тъкмо успя да застигне последните елфи пазачи, когато грамадните порти с трясък се затвориха зад тях.

Пещерата се осветляваше от червеното зарево на факлите и елфите пазачи закрачиха с песен по лъкатушешките и пресичащи се проходи, които кънтяха от стъпките им. Тези проходи обаче се различаваха от проходите в свърталищата на гоблините — бяха потесни, не слизаха толкова дълбоко под земята и въздухът в тях беше много по-чист.

В просторна зала с колони, изсечени от самата скала, върху изящен дървен трон седеше Краля на елфите. На главата си имаше венец от горски плодове и червени листа — тъй като есента вече беше настъпила, — но напролет обикновено носеше венец от диви цветя. В ръката си държеше жезъл, издялан от дъбово дърво.

Елфите пазачи изправиха пленниците пред краля и макар че им хвърли недружелюбен поглед, той нареди да ги развържат, за да не се измъчват повече.

— Освен това тук съвсем не е нужно да стоят вързани — добави той. — За онези, които веднъж са влезли през вълшебните ми порти, няма излизане.

Дълго и подробно разпитва кралят джуджетата — какво точно са правели, къде са отивали и откъде са идвали, — но и от тях не научи повече, отколкото от Торин. Пленниците го гледаха враждебно и ядовито и дори не опитваха да се държат почтително.

— Какво сме сторили, о, кралю? — извика с огорчение Балин, най-възрастният от всички. — Нима е престъпление да се загубиш в гората, да умираш от глад и жажда и паяците да те заловят в мрежите си? Или паяците са ти толкова любими животинки, че те разгневихме, загдето ги погубихме?

Този въпрос, разбира се, разсърди краля още повече и той отговори:

— Престъпление е това, че сте се скитали из моите владения без позволение. Нима не знаехте, че се намирате в моето кралство и че тъпчете пътищата, които моите поданици са направили? Нима на три пъти не обезпокоихте и не разпъдихте елфите от гората, а с крясъците си и с врявата не ядосахте паяците? След цялата бъркотия, която предизвикахте, аз имам правото да знам какво търсите тука. И ако не пожелаете да ми кажете още сега, ще ви държа затворени в тъмница, докато не се вразумите!

Сетне той заповяда джуджетата да бъдат затворени в отделни килии, да получат храна и вода, но да не им се разрешава да минават прага на тъмниците си, докато поне едно от тях не се съгласи да му разкаже всичко, което би искал да знае. Той обаче не спомена, че и Торин е негов пленник. Това откритие бе направено от Билбо.

Клетият господин Бегинс — колко тягостно му беше да живее тъй дълго сам-самичък в такова място! Все трябваше да се крие, не смееше нито за миг да свали пръстена, боеше се дори и да заспи, скрит в някое тъмно и усамотено ъгълче. За да върши все пак нещо, той взе да обикаля из двореца на горския крал. Вратите се отваряха и затваряха по магически начин, но той се научи бързо да се промъква през тях. Понякога цели групи от горски елфи начело с краля излизаха на лов в гората или по някаква друга работа из земите на изток. Тогава Билбо, ако се окажеше достатъчно пъргав, успяваше да се стрелне подире им. Това обаче беше много опасно. На няколко пъти едва не остана приклещен между двете крила, когато те се притваряха след последния елф. Не смееше и да се движи сред елфите заради сянката си (колкото и прозрачна и неясна да беше тя), както и от страх някой да не се блъсне в него и по този начин да го открие. А когато излезеше навън (което се случваше доста рядко), не извличаше голяма полза от това. Той не искаше да изостави джуджетата, а всъщност и не знаеше къде да се дене без тях. Не успяваше да следва елфите по време на техния лов, не откриваше и пътя за излизане от гората, така че оставаше да се скита, нещастен и ужасен, че ще се изгуби, докато не му се представеше случай да се върне обратно. Освен това навън гладуваше, защото не беше ловец, а вътре в пещерите все пак

смогваше да се нахрани, като открадваше по нещичко — било от килер за припаси, било от трапеза, когато нямаше никой наоколо.

„Аз съм като крадец, който не може да се измъкне и е обречен всеки ден да продължава да обира една и съща къща — мислеше си хобитът. — Това е най-тягостната и най-скучна част от моето жалко, отвратително, омразно приключение! Ох, защо не съм си в моята дупка край огнището и запалената лампа!“

Искаше му се по някакъв начин да изпрати вест до вълшебника и да го помоли за помощ, но това, разбира се, беше невъзможно. След като мина доста време, Билбо разбра, че е излишно да чака подкрепа отнякъде и че трябва самичък да се залови със спасяването на джуджетата.

Накрая, след две или три седмици, прекарани в криене, дебнене и следене на пазачите, хобитът успя да открие къде са затворени другарите му. Дванайсетте килии се намираха на различни места в двореца, но скоро Билбо вече отлично знаеше пътя до всяка една. Каква беше изненадата му обаче, когато един ден, подслушвайки разговора на неколцина пазачи, научи, че в някаква особено тъмна и дълбока килия имало затворено и друго джудже. Той, разбира се, веднага се сети, че става въпрос за Торин. Скоро откри, че не се е излъгал, и след като преодоля много затруднения и пречки, успя да се добере до тъмницата, когато наоколо нямаше никой, и да размени няколко думи с предводителя на джуджетата.

Торин беше толкова отпаднал духом от сполетелите го беди, че вече не изпитваше дори и гняв. Тъкмо си мислеше дали да не разкаже на краля всичко за откраднатите съкровища и за приключението, когато дочу тъничкият глас на Билбо да достига до него през ключалката. Изпървом просто не можа да повярва на ушите си, но бързо разбра, че не се лъже, пристъпи до вратата и дълго разговаря шепнешком с хобита.

Така Билбо успя да отнесе тайно поръката на Торин до всяко едно от джуджетата. Той им съобщи, че Торин, техният водач, също е затворен наблизо и им заръчва да не разкриват нищо на горския крал, поне дотогава, докато той, Торин, не им прати вест за това. Защото след като чу как Билбо бе спасил другарите му от паяците, Торин отново се окуражи и реши да не се откупва от краля с обещание да му даде дял от съкровищата, докато не изчерпи всяка надежда за спасение

по някакъв друг начин — всъщност докато се разбере дали великолепият господин Невидимко Бегинс (за когото Торин вече имаше доста високо мнение) няма да измисли някой хитър план.

Джуджетата до едно одобриха решението на Торин. Всички знаеха много добре, че техният собствен дял от съкровището (което вече смятаха за свое, въпреки че се намираха в това окаяно положение и още не бяха победили дракона) значително ще намалее, ако горският крал вземе участие в подялбата, и бяха напълно уверени, че Билбо и този път ще ги спаси. Както виждате, ставаше точно така, както бе предсказал Гандалф. Може би това беше и една от причините да си отиде и да ги остави сами.

Билбо обаче не беше тъй уверен в себе си. Плашеше го това, че всички възлагаха надеждите си единствено на него, и безкрайно му се искаше вълшебникът да се появи по някакъв начин при тях. Желанието му, разбира се, беше неосъществимо — между тях и Гандалф се простираше огромният и страшен Мраколес. Затова Билбо седеше и мислеше напрегнато, тъй напрегнато, че главата му просто се пръскаше, но нищо полезно не можеше да измисли. Един вълшебен пръстен вършеше много работа, но нямаше как да се подели между четиринайсетима. Накрая, разбира се — както навярно се досещате, — той пак успя да освободи приятелите си и сега ще разберете как стана това.

Един ден, както се скиташе и тършуваше из двореца, Билбо откри нещо много интересно — големите порти не бяха единственият вход към пещерата. Под най-ниско разположената част на двореца течеше река, която се вливаше в Горската река малко по на изток, отвъд стръмния склон, където се намираше главният отвор. При изхода на подземната река имаше нещо като шлюз. Точно там скалистият свод слизаше съвсем ниско над повърхността на водата и от него чак до дъното можеше да се спусне подвижна решетка, която не позволяваше някой да се вмъкне оттам.

Подвижната решетка обаче често стоеше вдигната, защото през шлюза ставаше голямо движение и в двете посоки. Ако някой идваше отвън, би попаднал в един тъмен тунел с неравни стени, който водеше дълбоко в недрата на възвишението; там, където тунелът минаваше под пещерите, в тавана му бяха изсечени няколко отвора, покрити с големи дъбови капаци. Те водеха право в избите на краля, които от

край до край бяха пълни с бурета — защото горските елфи и най-вече техният крал много обичаха вино, макар че из този край не вирееха лозя. Виното и разни други стоки елфите си доставяха от своите родственици на юг или от лозята на Хората от далечни земи.

Спотаен зад едно от най-големите бурета, Билбо видя капаците, разбра за какво служат и от подслушания разговор на кралската прислуга научи как виното и другите стоки се придвижват по реките или по сушата до Дългото езеро. Край езерото имало човешки град, построен върху мостове навътре във водата за защита от всякакви врагове, и най-вече от дракона. От Езерния град буретата се изпращали нагоре по Горската река. Обикновено ги навързвали едно за друго — така че се образувало нещо като голям сал, който с помощта на гребла или пръти откарвали до избите. Понякога пък натоварвали буретата на плоскодънни лодки.

Щом буретата се изпразнели, елфите ги спускали през отворите, вдигали шлюза и те се понасяли по реката, докато течението ги отвеждало до едно място при самия източен край на Мраколес, където брегът се издавал силно навътре във водата. При тази издатина събирали буретата, навързвали ги едно за друго и ги отпращали към Езерния град — там, където Горската река се вливала в Дългото езеро.

Билбо дълго размишлява за този шлюз, като се питаше дали той не би могъл да послужи по някакъв начин за спасението на неговите другари, и най-накрая в главата му се зароди един отчаян план.

Вечерята вече беше раздадена на затворниците. Пазачите се оттеглиха с тежки стъпки по проходите, като отнасяха със себе си факлите, и подире им всичко потъваше в тъмнина. Тогава Билбо чу кралският виночерпец да пожелава лека нощ на главния пазач.

— Всъщност защо не дойдеш с мен да опиташ новото вино, което току-що пристигна? — рече виночерпецът. — Тази вечер ме чака голяма работа, ще изхвърляме от избите празните бурета, затова нека пийнем по чашка, че да ми спори трудът.

— Бива, бива — отвърна зарадван главният пазач. — Ще дойда да опитам с теб новото вино, за да видя дали е достойно за кралската трапеза. Тази вечер ще има угощение, а не е хубаво да изпращаме горе недоброкачествено питие!

Когато Билбо чу този разговор, целият се разтрепери от възмущение, защото разбра, че му се открива щастлива възможност незабавно да приложи на дело смелия си план. Той вървя подир двамата елфи, докато те влязоха в една малка изба и седнаха край маса, върху която имаше две големи кани. Скоро двамата започнаха да се черпят и да се кискат весело. Билбо ги слушаше и просто не можеше да повярва на късмета си. Виното явно беше силно, щом тъй лесно замайваше горските елфи; но трябва да кажем, че то идваше от прославените лозя на Дорвинион и беше предназначено за кралски гощавки, а не за пазачи и виночерпци, които вместо с бокали го пиеха с кани.

Скоро главният пазач взе да клюма, после оброни глава на масата и дълбоко заспа. Виночерпецът продължи известно време да си говори и да се смее самичък, без да забележи нещо, но сетне също отпусна глава на масата и захърка до приятеля си. Тогава хобитът се вмъкна в избата. След миг главният пазач вече нямаше ключове, а Билбо припкаше с всички сили по коридорите към килиите на затворниците. Връзката с ключовете беше твърде тежка за мъничките му ръце и от време на време така издрънчаваше, че той примираше от страх да не го открият, макар да беше с пръстена.

Най-напред отключи вратата на Балин и старателно я заключи, когато джуджето се намери отвън. Можете да си представите колко изненадан беше Балин. Радостта му, че се е измъкнал от малкия каменен затвор, нямаше граници, но той искаше да знае и какво смята да прави Билбо, затова се спря и взе да задава въпроси.

— Нямаме време за губене! — смъмри го Билбо. — Следвай ме, без да говориш. Сега трябва да се съберем всички заедно и да не се излагаме на опасността да бъдем разделени отново, ако искаме да се спасим. Или всички, или никой — това е последната ни възможност. Открит ли ни, кой знае къде ще ви затвори кралят, а нищо чудно и да ви окове във вериги. Така че бъди добър и не ме разпитвай!

И Билбо продължи да обхожда врата след врата, докато свитата му нарасна на дванайсетима, но — дали поради тъмнината или поради дългото престояване в килиите — джуджетата се движеха крайно тромаво и бавно. Сърцето на хобита подскачаше всеки път, щом някой от тях се блъснеше в друг или пък измърмореше или прошепнеше нещо в мрака. „Проклетата да е тази тяхна врява!“ — рече си той. Но

всичко мина добре и те не срещнаха нито един пазач. Всъщност тази вечер в гората имаше голямо есенно празненство и почти всички поданици на краля бяха отишли да се веселят.

Най-послед след дълго лутане Билбо и джуджетата се добраха до килията на Торин, която се намираше доста надълбоко, но за щастие пък бе близо до избите.

— Честна дума! — рече Торин, когато Билбо му прошепна да излезе и да се присъедини към другарите си. — Гандалф, както винаги, се оказа прав! Виждам, че когато се наложи, ти ставаш отличен разбойник. Каквото и да се случи отгук нататък, ние винаги ще бъдем на твоите услуги. А сега какво ще предложиш?

Билбо прецени, че е настъпил моментът да разкрие, доколкото може, плана си, но никак не беше сигурен дали джуджетата ще го възприемат. И опасенията му наистина се оправдаха. Доскорошните затворници започнаха да роптаят гръмогласно въпреки голямата опасност, която все още ги заплашваше.

— Та ние целите ще се израним и ще се раздробим на парчета, а нищо чудно и да се удавим! — взеха да нареждат недоволно те. — Смятахме, че си измислил нещо по-разумно, щом си успял да се добереш до ключовете. Планът ти е направо безумен!

— Добре тогава! — рече Билбо разочарован, но и доста ядосан. — Върнете се обратно в приятните си килии, аз ще ви заключа отново, а вие се разположете удобно в тях и измислете по-добър план. Не ми се вярва обаче да успея повторно да докопам ключовете, дори и да имам желание да го сторя.

Думите му стреснаха джуджетата и те се смълчаха. В края на краищата не им оставаше друго, освен да се примирят с плана на Билбо, защото нито знаеха откъде другаде да минат, за да излязат от пещерата, нито пък можеха да се промъкнат през вратите, които се затваряха магически. Беше безсмислено и да се лутат и недоволстват из коридорите, докато най-накрая ги заловят. Ето защо те последваха хобита надолу към избите. Пътем минаха покрай една врата, през която се виждаше как виночерпецът и главният пазач продължават сладко да хъркат с усмивки на лицата. Силното вино ги бе упоило дълбоко и те явно сънуваха приятни сънища. На следващия ден главният пазач едва ли щеше да има същото весело изражение на

лицето, макар че добросърдечният Билбо на минаване се вмъкна в малката изба и остави обратно ключовете на колана му.

— Това ще намали донякъде вината му и няма чак толкова да си изпати — рече си господин Бегинс. — Той всъщност не е лош и се държеше доста дружелюбно със затворниците. Ама как само ще се изумят всички! Ще си помислят, че сме направили някаква страшна магия, за да минем през затворените врати, и така сме изчезнали. Но време е вече наистина да изчезваме. И трябва да побързаме, ако искаме да успеем.

Заръчаха на Балин наблюдава виночерпеца и главния пазач и да даде знак, ако те се размърдат. Останалите влязоха в съседната изба, където бяха отворите към подземната река. Време за губене нямаше. Билбо знаеше, че не след дълго неколцина елфи ще слязат в избите, за да помогнат на виночерпеца да изхвърли празните бурета през отвора в реката. Буретата вече бяха подредени наред избата и само чакаха да поемат пътя си. Винарските бъчви не вършеха работа, защото трудно можеха да се отворят, без да се вдигне шум, и също така трудно можеха да се затворят. Имаше обаче няколко, в които бяха докарвали ябълки, масло и разни други неща.

Билбо бързо подбра тринайсет от тях, достатъчно големи, за да поберат по едно джудже. Впрочем някои бяха дори твърде големи и като се вмъкнаха в тях, джуджетата с тревога си представяха как ще се тръснат и блъснат вътре; Билбо обаче намери отнякъде слама и на бърза ръка попълни празнините, така че да им бъде по-удобно. Найсетне дванайсет от джуджетата бяха настанени. Торин създаде найголеми затруднения — въртеше се и се преобръщаше в бурето си и неспирно ръмжеше като някакво голямо куче, попаднало в малка колиба. А Балин, който остана последен, вдигна голяма врява, че неговото буре нямало пролуки за въздух, и заяви, че се задушавя, преди още да бе сложен похлупакът. Накрая, като остана сам, Билбо отново прегледа всички бурета, запуши страничните отвори и провери дали похлупаците са здраво закрепени; той търчеше насам-натам и довършваше работата си, като се надяваше планът му по някакво чудо да излезе сполучлив.

И тъкмо навреме привърши всичко. Само минута-две след затварянето на бурето на Балин се чуха гласове и в мрака затрепкаха

светлинки. Няколко елфи се приближаваха към избите, като се смееха, разговаряха и пееха. Те бяха напуснали веселата гощавка в едно от горните помещения, но смятаха да се върнат колкото е възможно по-бързо.

— Къде ли е Галион, виночерпецът? — рече един от елфите. — Не го видях на трапезата тази вечер. Би трябвало да е вече тук, за да ни покаже какво има да се върши.

— Много ще ме е яд, ако този мързеливец закъснее — рече друг. — Никак не ми се ще да си губя времето тук, докато горе вече идва ред на песните!

— Охо! — чу се вик. — Я го вижте стария негодник, как си е натопил главата в каната! Явно е, че той и приятелят му, главният пазач, са си устроили едно свое малко угощенище!

— Разтърси го! Събуди го! — завикаха останалите нетърпеливо.

На Галион никак не му беше приятно да го разтърсват и събуждат, а още по-малко пък — да му се подиграват.

— Защо закъсняхте? — ядосано рече той. — Аз ви чакам ли, чакам тук долу, вие обаче си пиете, веселите се, а за работата забравяте. Какво чудно има, ако съм заспал от умора!

— Нищо чудно няма — отвърнаха те. — Обяснението е ей тук, в каната! Но хайде по-добре дай и ние да опитаме от твоето приспивателно лекарство, преди да се заловим за работа! Не е нужно да събуждаш тъмничаря. Личи си, че той си е взел своя дял.

Новодошлите пийнаха и изведнъж се развеселиха, но не забравиха за какво са дошли.

— Ей, Галион! — извика един от тях. — Ти май тъй отрано си почнал веселбата, че главата ти съвсем се е размътила! Ако съдя по тежината, сред празните бурета си наредил и някои пълни.

— Хайде, хайде, работете! — изръмжа виночерпецът. — На лениви ръце всичко им тежи. Точно тези са буретата, които трябва да отплуват. Знаем го по-добре от вас, затова работете и не се майте!

— Добре, добре — отвърнаха елфите и затъркаляха буретата към отворите. — Ти ще отговаряш пред краля, ако метнем в реката буретата му с най-хубаво масло и най-отбрано вино, та хората от Езерния град да се гощават даром!

*Тупатупа-тупка,
тупа-туп във дупка!
Хайде, хоп! Хайде тряс!
Долу цоп, долу пляс!*

Тази песничка пееха елфите, когато буретата едно след друго затрополиха към тъмния отвор и започнаха да цамбуркат подред в студената вода няколко стъпки по-долу. Някои бяха наистина празни, но в доста други имаше по едно спотаено джудже. Независимо от това обаче всички политаха надолу, цамбурваха с глух плясък във водата, блъскаха се в стените на тунела или едно в друго и с клатушкане потегляха по течението.

И тъкмо в този момент Билбо изведнъж съзря слабото място на своя план. Възможно е вие да сте го открили по-рано и да сте му се присмели, но аз мисля, че ако бяхте на негово място, нямаше да се справите и на половината тъй добре.

Естествено, Билбо беше забравил, че самият той трябва да влезе в някое буре, а дори и да се бе сетил, нямаше кой да го настани вътре и да затвори похлупака! Този път изглеждаше, че наистина ще загуби приятелите си (повечето от тях бяха вече изчезнали в тъмния отвор) и завинаги ще остане да се спотайва като крадец из пещерите на елфите. Защото дори ако успееше начаса да се измъкне през портата горе, възможността да намери отново джуджетата беше безкрайно малка. Той не знаеше как да стигне по сушата до мястото, където събират буретата. Питаше се какво ли ще сполети джуджетата по-нататък без него, защото не бе имал време да им разкаже всичко, което беше научил, нито пък какво възнамеряваше да направи, щом веднъж се измъкнеха от гората.

Докато всички тези мисли прелитаха през ума му, развеселените елфи подхванаха нова песен около тъмния отвор. Някои вече бяха отишли да дърпат въжетата, с които се вдигаше решетката на шлюза, тъй че буретата да потеглят веднага, щом всички бъдат изхвърлени във водата.

Заминете по бързите, мрачни води

*към ония места, где били сте преди!
Напуснете подземните зали дълбоки
и на севера див планините високи,
дето горският тъмен, зловец гъсталак
се разстила безкрайно сред сенки и мрак!
По вода напуснете днес горския мир
през тръстици, що тихичко шушнат безспир
под гальовен ветреца, налетял изведнъж
на блатата над гъстия, пухкав камъш,
и през булото бяло на нощна мъгла,
откъм Дългото езеро бавно дошла!
Нека води ви звездният тих хоровод
във високия, тъмен, студен небосвод;
сетне бързо завийте със новия ден
покрай пясъчен бряг и през бързей студен
все на юг се стремете, вървете на юг —
към сияйното слънце далече оттук!
Завърнете се в сочни зелени ливади,
где излизат на паша юниците млади!
Там по хълмове топли лозята растат,
сбират сладост, и сила, и свеж аромат
под сияйното слънце далече оттук!
Все на юг се стремете, вървете на юг!
Заминете по бързите, мрачни води
към ония места, где били сте преди!*

Вече и последното буре се търкаляше към отвора. Като не знаеше какво друго да стори, в отчаянието си клетият малък Билбо се хвана за него и полетя през ръба надолу. След миг цопна в студената тъмна вода и бурето го притисна отгоре.

Той изплува кашляйки и се вкопчи в него като мокра мишка, но въпреки всичките си усилия не успя да се изкатери отгоре. При всеки опит бурето се преобръщаше и отново го пращаше във водата. То беше наистина празно и се носеше по реката, леко като коркова тапа. Макар ушите на Билбо да бяха пълни с вода, той все още чуваше елфите да пеят горе в избата. Сетне капакът се затвори с трясък върху отвора и

гласовете заглъхнаха. Сега хобитът плуваше в леденостудената вода на мрачния тунел сам-самичък — не можеше да се каже, че е с приятели, след като те бяха затворени здраво в буретата.

Скоро в тъмнината пред него се появи някакво сиво петно. Билбо чу как вратата на шлюза се вдига със скърцане и изведнъж се озова сред огромната маса бурета и бъчонки, които стремглаво се люшкаха и блъскаха едно в друго, сякаш бързаха да минат под свода и да заплават свободно в открития поток. Горкият хобит едва успяваше да се опази да не го смажат на пихтия. Най-после блъсканицата около него понамаля и буретата едно по едно взеха да се изнизват под каменния свод. Сега Билбо разбра какъв голям късмет се оказа всъщност неуспехът му да възседне бурето, защото между него и внезапно снишаващия се при вратата на шлюза таван пространството беше толкова малко, че дори и един хобит нямаше да може да се провере оттам.

Сега вече всички бурета плаваха спокойно под надвисналите клони на дърветата, които растяха по двата бряга. Билбо се питаше как ли се чувстват джуджетата и дали вътре не е навлязла вода да ги измокри. Някои от буретата, които се полюшваха край него в мрака, бяха потопени доста надълбоко и той се досети, че тъкмо в тях има скрити джуджета.

„Дано да съм затворил добре похлупаците!“ — помисли си Билбо.

Скоро обаче той така се разтревожи за себе си, че забрави джуджетата. Успяваше да задържа главата си над водата, но така трепереше от студ, че се питаше дали все пак няма да умре, преди късметът му отново да се върне, дали ще може още дълго да се държи за бурето и дали не е по-добре да го пусне и да се опита с плуване да стигне до брега.

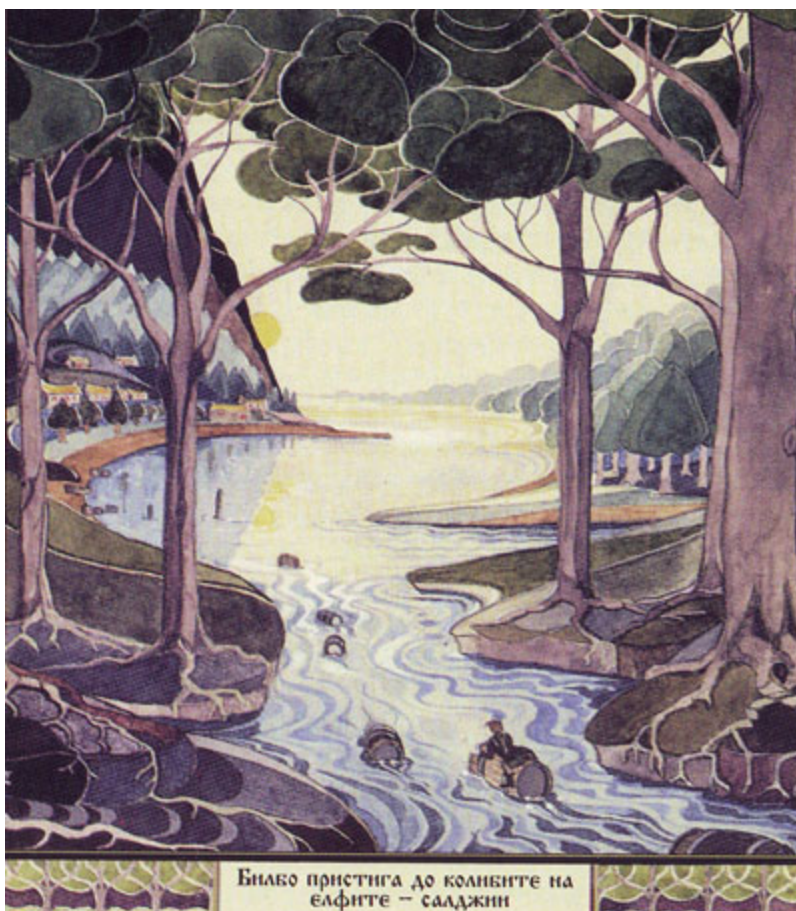
Скоро обаче отново му провървя; въртеливото течение отнесе няколко бурета близо до брега, където те заседнаха върху някакви подводни коренища. Тогава Билбо използва удобния случай да се покатери върху своето буре, докато едно друго го задържаше неподвижно. Пролази нагоре като удавен плъх и се просна по очи, за да пази по-лесно равновесие. Вятърът също бе доста хладен, но не чак

като водата и Билбо се молеше да не падне отново в нея, когато буретата продължат пътя си.

Скоро те се освободиха и кривнаха надолу по течението. Билбо откри, че сега му е още по-трудно да се задържа за бурето, отколкото преди. За щастие той беше много лекичък, а бурето — възголямо и с множество пролуки, през които вече бе проникнало известно количество вода. Така или иначе, хобитът имаше мъчителното усещане, че язди — без юзда и стреме — върху тумбесто пони, което все гледа да се отъркаля по тревата.

Крайно изнемощял от напрежението, господин Бегинс най-сетне стигна до едно място, където дърветата започваха да редяат и през пролуките се съзираше нощното небе. Тъмният поток изведнъж стана много широк, защото тъкмо тук той се сливаше с водите на Горската река, която слизаше стремглаво надолу направо от дворецовите порти. Наоколо вече нямаше никакви дървета, които да засенчват водната повърхност, и по нея сега танцуваха начупените отражения на облаци и звезди. Буйното течение на Горската река понесе буретата към северния бряг, подмит така силно от водата, че се бе образувал широк залив. Под отвесната глинеща стена имаше тесен бряг, покрит с камъчета, а откъм източния край стърчеше неголям нос от твърда скала. Повечето от буретата заседнаха в плитчината, някои обаче успяха да стигнат до скалния кей и със сила се блъснаха в него.

Неколцина елфи чакаха на брега. Те бързо изтикаха с пръти всички бурета към плитчините, преброиха ги, навързаха ги едно за друго и ги оставиха там да нощуват. Горките джуджета! Положението на Билбо обаче не беше тъй тежко. Той се спусна от бурето си във водата, прегази до брега и се промъкна до една група колиби, които забеляза наблизко. Когато му се отдаваше възможност, той вече не се двоумеше да посегне неканен към чужда вечеря. В двореца на горския крал твърде дълго се бе прехранвал по този начин и твърде добре знаеше какво значи да си истински гладен, а не просто да изпитваш любопитство към лакомствата на един добре натъпкан килер. Освен това през дърветата беше съзрял огън и много му се прииска да се постопли на него, защото се чувстваше направо ужасно с тия парцаливи, лепкави и мокри дрехи.

Билбо пристига до колибите на елфите – салджии

Излишно е да ви разказвам подробно за всичките му премеждия през тази нощ — пътуването ни на изток е към своя край, приближаваме последното и най-голямото приключение, затова ще бъде по-добре да побързаме. С помощта на вълшебния пръстен, разбира се, отначало Билбо се справяше добре, накрая обаче го издадоха мокрите отпечатъци от краката му и водната диря, която оставяше след себе си, където и да отидеше или седнеше. На всичко отгоре го хвана и хрема, та колкото и да се мъчеше да се укрие, шумът от сподавените кихавици го издаваше веднага. Скоро в крайречното селище настъпи голяма суматоха; Билбо обаче успя да избяга в гората, като отнесе със себе си един хляб, един кожен мех с вино и парче баница, които, както се досещате, съвсем не бяха определени за него. Той прекара остатъка от нощта далеч от огъня, зъзнец от студ в мокрите си дрехи.

Благодарение на виното обаче малко се постопли и дори можа да подремне върху куп сухи листа, макар че есента вече бе напреднала и нощите захладняваха.

Събуди го една особено звучна кихавица. Сивото утро вече беше настъпило и откъм реката се носеше весела врява. Елфите връзваха буретата на сал и салджиите скоро щяха да го насочат надолу по реката към Езерния град. Билбо кихна отново. От дрехите му вече не капеше вода, но целият се бе вкочанил. Макар и с вдървени от студ крака, той се втурна криво-ляво към реката и сред всеобщата суматоха успя тъкмо навреме да скочи върху буретата, без никой да го забележи. За щастие слънцето още не беше изгряло, така че нямаше опасност да го открият по сянката, а и кихавиците му секнаха.

Нагазили в плитката вода, елфите вдигнаха прътите и затласкаха с все сила сала. Завързаните бурета заскърцаха и заскрибуцаха.

— Ама че тежък товар! — измърмори недоволно някой. — И вижте само колко надълбоко потъват! Сигурен съм, че не всички са празни. Ако бяха пристигнали през деня, можехме да надзърнем вътре.

— Няма време! — викна салджията. — Хайде, бутайте!

Най-сетне салът потегли. Отначало мина бавно покрай скалния пристан, където също стояха елфи и с дълги пръти го предпазваха да не се удари, после течението го поде и той бързо се понесе към езерото.

Наистина джуджетата се бяха измъкнали от тъмниците на краля и от гората, но дали бяха живи или мъртви, остава да разберем в следващата глава.

10. СЪРДЕЧНО ПОСРЕЩАНЕ

Денят настъпи ясен и топъл. Скоро реката зави наляво покрай едно стръмно възвишение. В отвесното му скалисто подножие течението се плискаше и клоkochеше. После скалата остана назад. Бреговете се снишиха. Дърветата изчезнаха. И пред очите на Билбо се разкри небивала гледка.

Водите на реката се разливаха нашироко по равните земи наоколо, разделени на стотици лъкатушещи ручейчета, като тук-там изчезваха в блата и езерца, осеяни с островчета. По средата обаче продължаваше да се носи буйно и пенливо течение. А някъде в далечината, укрила върха си под разпокъсан облак, се възправяше Планината. Но не се виждаха близките възвишения на североизток и хълмистите равнини, които ги свързваха с нея. Тя се издигаше в гордо усамотение, обърнала лик към блатата и гората. Самотната планина! Билбо бе дошъл отдалеч, бе минал през много промеждия, за да стигне до нея, но сега видът ѝ никак не му се хареса.

Докато слушаше откъслечните разговори на салджиите и се мъчеше да ги свърже в едно цяло, той разбра, че е имал голям късмет, загдето я вижда изобщо, дори и от това разстояние. Колкото и мъчително да бе затворничеството му в двореца, колкото и тежко да бе сегашното му положение (да не говорим пък за джуджетата, които се намираха под него), той все пак имаше по-голям късмет, отколкото можеше да предполага. Разговорът се въртеше все около търговията, която се водела по водните пътища, и около нарасналото движение по реката, тъй като пътищата от изток към Мраколес или отдавна били заличени, или пък по някакви причини вече не се използвали. Ставаше дума също и за споровете между езерните хора и горските елфи около поддържането на Горската река и бреговете ѝ.

Тукашните места се бяха променили много от дните, когато джуджетата живееха в Планината — дни, за които сега се носеха само смътни легенди. Промени бяха настъпили дори и напоследък, след като

Гандалф получи последните си сведения. Продължителни пороища бяха препълнили реките, които течаха на изток; освен това бе имало едно или две земетресения (който някои бяха склонни да приписват на дракона — като неизменно отправяха проклетия по негов адрес и поглеждаха мрачно към Планината). Блатата и тресавищата се разпростираха все по-нашироко по двата бряга. От пътищата вече нямаше и помен, тъй че мнозина странници изчезваха в опитите си да ги открият отново. Пътят на елфите през гората, който джуджетата избраха по съвета на Беорн, също бе станал опасен и се губеше някъде в източния край на гората. Единствено по реката все още можеше да се стигне безопасно от северните покрайнини на Мраколес до земите в подножието на Планината, а реката пък се пазеше от Краля на горските елфи.

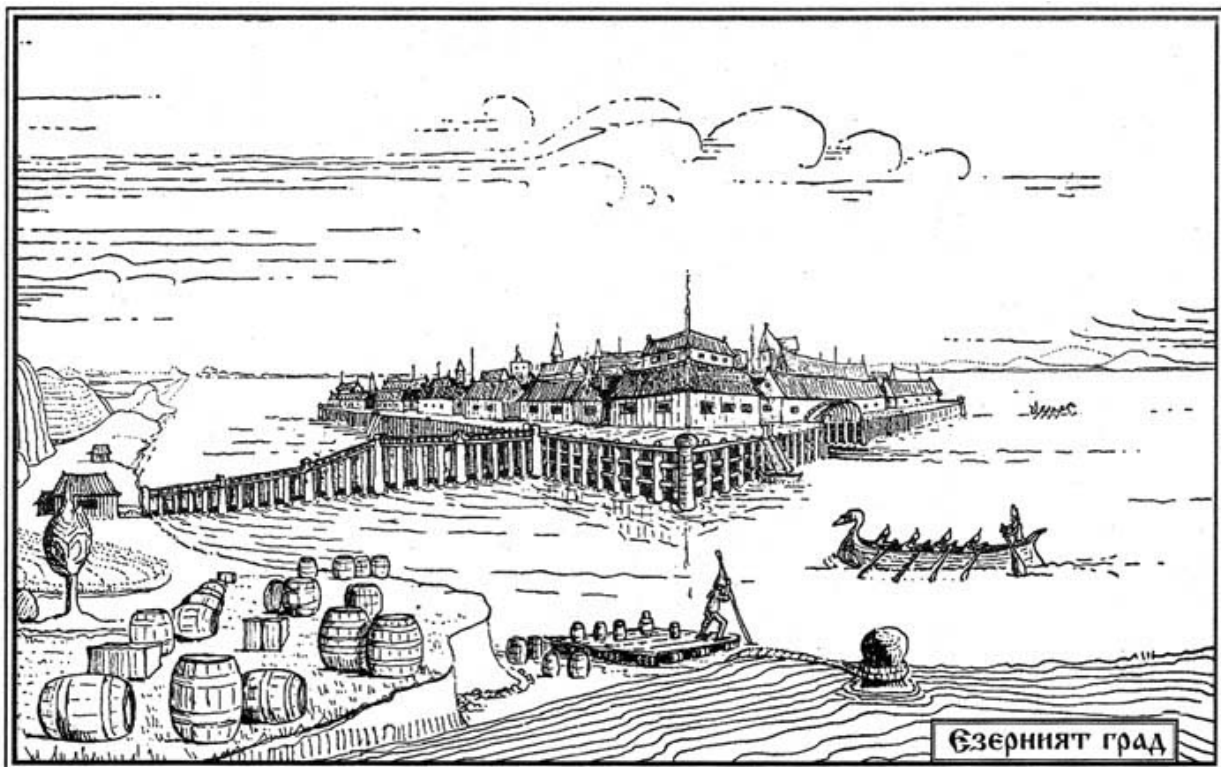
Както виждате, Билбо бе пристигнал дотук по единствения възможен път. Може би господин Бегинс, който седеше разтреперан върху буретата, щеше да се поуспокои малко, ако знаеше, че всички тези новини бяха стигнали вече и до Гандалф. Те бяха разтревожили вълшебника и той всъщност привършваше другата си работа (която не влиза в този разказ) и се готвеше да тръгне да търси Торин и съдружие. Но Билбо не знаеше това.

Знаеше само, че реката продължава все напред и напред, че е страшно гладен, че има силна хрема и никак не му се нрави Планината, която сякаш се мръщеше заплашително насреща му и настъпваше към него. По едно време обаче реката отново свърна леко на юг и Планината се отдръпна. Най-сетне, късно следобед, бреговете станаха скалисти, многобройните ручейчета пак се събраха в един дълбок и буен поток и салът се понесе със страшна бързина.

Слънцето беше залязло, когато след още един завой на изток Горската река се вля в Дългото езеро. Устието ѝ беше широко и от двете му страни се издигаха високи скали с купища речен чакъл в подножията. Дългото езеро! Билбо никога не си бе представял, че нещо друго освен морето може да изглежда така необятно. Езерото беше толкова широко, че срещуположните му брегове изглеждаха далечни и смътни; за дължината пък да не говорим — северният му край откъм Планината изобщо не се виждаше. От картата обаче Билбо знаеше, че някъде там, където блещукаха звездите на Голямата мечка, от Дейл към езерото се спуска Тичащата река, съединява се с Горската река и двете

изпълват с водите си една някогашна дълбока скалиста долина. В южния край на тази долина буйните реки отново се изливаха през високи водопади и поемаха забързано към непознати земи. В смълчаната привечер шумът на водопадите долиташе като далечен рев.

Близо до устието на Горската река се намираше необикновеният град, за който Билбо бе научил от разговорите на кралските прислужници в избата. Този град не беше построен на сушата, където имаше само няколко бараки и временни постройки, а вътре в самото езеро. Един скален нос го предпазваше от стремително нахлуващите речни води и образуваше около него тих залив. Голям дървен мост водеше до оживения град, построен върху дебели дървесни стволоче. Това обаче не беше град на елфи, а на хора, които все още се осмеляваха да живеят в подножието на драконовата планина. Те продължаваха да благоденстват благодарение на търговията със стоки, които идваха от юг по голямата река и се извозваха до техния град. Но в някогашните честити дни, когато Дейл беше богат и процъфтяващ, те бяха много заможни и могъщи, имаха цели флотилии от лодки — едни пълни със злато, други с въоръжени бойци — и водеха смели войни, за които сега се носеха само легенди. Гниещите подпори на друг, по-голям град все още можеха да се видят около бреговете, когато водите на езерото се отдръпваха.

Езерния град

Но хората помнеха малка част от всичко това, макар някои все още да пееха песни за джуджетата владетели на Планината — Трор и Траин от Дуриновия народ, за идването на дракона и за гибелта на господарите на Дейл. В някои песни се казваше, че един ден Трор и Траин ще се върнат и тогава от Планината по реките ще протече злато и цялата околност ще се огласи отново от песни и смях. Но тази хубава легенда не пречеше на всекидневната им работа.

Щом салът от бурета се появи, от града към него се отправиха лодки и множество гласове взеха да приветстват салджиите. После хвърлиха към сала въжета, греблата на лодките зацепиха водата и скоро буретата бяха издърпани от течението на Горската река и откарани зад скалистия нос в малкия залив на Езерния град. Там ги закотвиха близо до началото на големия мост към сушата. Скоро от юг щяха да дойдат хора и да вземат една част от буретата, а другата част да напълнят с донесените от тях стоки и да ги пратят нагоре по реката на горските елфи. Междувременно буретата останаха да се полюшват във водата, а

елфите салджии и гребците от лодките отидоха да се гощават в Езерния град.

Те безкрайно щяха да се изненадат, ако можеха да видят какво стана край брега, когато си тръгнаха и наоколо паднаха нощните сенки.

Билбо първо преряза въжетата на едно от буретата, избута го към брега и отвори капака. Отвътре с охкане се подаде едно от злощастните джуджета. По цялата му брада лепнеше мокра слама, а то, горкото, беше така вдървено, натъртено и ожулено, че едва можа със залитане да прегази плитката вода и стенойки се строполи на земята. Имаше вид на освирепяло от глад куче, което цяла седмица са забравили вързано в колибата без храна. Трудно можеше да се познае, че това е Торин, ако не беше златната верижка около врата му и вече измърсената и изпокъсана небесносиня качулка с потъмнял сребърен пискюл на края. Мина доста време, докато той намери сили да проговори на хобита.

— Хей, жив ли си, или си умрял? — попита го доста ядосано Билбо. Той навярно беше забравил, че е похапнал здравата, поне един път повече от джуджетата, че си е движил свободно краката и ръцете и че е дишал чист въздух на воля. — Ти май си мислиш, че още си в затвора, така ли? Ако искаш изобщо да не умреш от глад и да продължиш това глупаво приключение — в края на краищата вие сте го замислили, а не аз, — най-добре ще е да си поразтриеш ръцете и краката и да се опиташ да ми помогнеш да освободим другите, докато не е станало късно!

Строгите думи на Билбо накараха Торин да дойде на себе си. Той изохка още няколко пъти, после стана и доколкото му позволяваха силите, се залови да помага на хобита. Трудно и неприятно беше да се гази в тъмното из студената вода и да се открие в кои точно бурета имаше джуджета. Торин и Билбо почукваха отвън и подвикваха тихичко, но само шест от джуджетата им отговориха. Двата спасители бързо ги измъкнаха и им помогнаха да стигнат до брега, където те насядаха или налягаха, като стенеха и мърмореха. Бяха тъй измокрени, тъй ожулени и вдървени, че не можеха да разберат, че са спасени, нито пък да благодарят за това както следва.

Дуалин и Балин се чувстваха най-зле, така че помощ от тях не можеше да се очаква. Бифур и Бофур не бяха толкова изтормозени, нито толкова мокри, но легнаха на земята и отказаха да се помръднат. Фили и Кили, които бяха млади (за джуджета), а и бяха пътували сравнително

удобно — в по-малки бурета и с повече слама в тях, — се измъкнаха усмихнати; имаха само по някоя синина тук-там, а и крайниците им много бързо се раздвижиха.

— Дано никога вече през живота си не видя ябълки! — рече Фи́ли. — Моето буре беше цялото пропито с дъха им. Истинско мъчение е да усещаш непрестанно мириса на ябълки, когато едва можеш да се помръднеш, когато ти е студено и чак ти премалява от глад. Бих могъл да ям с часове, без да спирам, всичко друго на света, но ябълки — никога!

Фи́ли и Ки́ли с готовност се заловиха да помагат. Най-накрая То́рин и Би́лбо откриха останалата част от джуджетата и ги освободиха. Клетият дебел Бомбур или беше заспал, или припаднал. Дори, Нори, Ори, Оин и Глоин направо бяха подгизнали от вода и изглеждаха полумъртви. Наложиха се да ги пренесат един по един и да ги оставят да лежат безсилни на брега.

— Е, вече сме всички заедно! — рече То́рин. — Трябва да благодарим на съдбата и на господин Бегинс. Той, струва ми се, напълно заслужава това, макар че все пак можеше да ни уреди и малко по-удобно пътуване. Но, тъй или иначе — още веднъж на твоите услуги, господин Бегинс! Без съмнение ние ще осъзнаем напълно колко сме ти задължени, след като се нахраним и посъвземем. А междувременно какво предлагаш да правим оттук нататък?

— Да отидем в Езерния град — каза Би́лбо — Друга възможност не виждам.

И наистина друга възможност нямаше. Затова То́рин, Фи́ли, Ки́ли и Би́лбо оставиха най-отпадналите си другари и тръгнаха по брега към големия мост. В самото начало на моста имаше стражи, но те не пазеха кой знае колко зорко, защото знаеха, че отдавна няма истинска нужда от това. Като се изключат дребните пререкания, които от време на време възникваха относно речните такси, общо взето, езерните хора и горските елфи бяха в приятелски отношения. Други опасни съседи наблизо нямаше, а някои от младите жители на града направо не вярваха, че някакъв си дракон живеел в планината, и се присмиваха на старците и стариците, които разправяха, че на младини го били виждали да лети по небето. Ето защо никак не беше чудно, че стражите, които пиеха вино и се смееха край огъня в къщичката си, не чува нито шума от отварянето на буретата, нито стъпките на четиримата

разузнавачи. Изненадата им беше голяма, когато Торин Дъбощит изведнъж се появи на прага.

— Кой си ти и какво желаеш? — извикаха стражите, като скочиха на крака и посегнаха към оръжието си.

— Аз съм Торин, син на Траин и внук на Трор, краля на Планината! — отвърна джуджето тържествено, както и изглеждаше, въпреки изпокъсаните си дрехи и зацапаната качулка. Злато блестеше на шията и пояса му; очите му бяха дълбоки и мрачни. — Аз се завърнах. И желая да се срещна с владетеля на вашия град.

Думите му предизвикаха силно вълнение. Някои от по-наивните стражи изтичаха навън от къщичката, сякаш очакваха да видят как Планината изведнъж ще стане златна в нощта и водите на езерото ще затекат жълти начаса. Началникът на стражата обаче пристъпи напред.

— А тези кои са? — попита той, като посочи Фили, Кили и Билбо.

— Синове на дъщерята на моя баща — отвърна Торин. — Наричат се Фили и Кили от Дуриновия народ. А това е господин Бегинс, който тръгна с нас от запад.

— Ако идвате с мир, предайте оръжието си!

— Нямаме оръжие — отвърна Торин. И това беше вярно — горските елфи им бяха взели ножовете, а също и големия меч Оркрисст. Мечът на Билбо, както винаги, си стоеше скрит под дрехата му, но той премълча за него. — Ние най-последно се връщаме в бащиния си край, както се пее в старите песни, и не се нуждаем от оръжие, нито пък бихме могли да се борим срещу такова множество. А сега ни заведи при вашия владетел!

— Той е на гощавка — отвърна началникът на стражата.

— Толкова по-добре — намеси се Фили, който започваше да губи търпение от тези излишни обяснения. — Ние сме изтощени и премалели от глад след дългия път, а на брега сме оставили болните си другари. Така че побързай и не ни губи повече времето с приказки, ако искаш господарят ти да не те смърти!

— Добре, следвайте ме тогава — рече началникът на стражата и под охраната на шестима други стражи поведе неочакваните посетители по моста, през портите и оттам към градското пазарище.

Пазарището представляваше кръгло и спокойно водно пространство, оградено от построени върху високи колове големи къщи

и дървени кейове, от които се спускаха стълби към езерото. От една просторна, силно осветена зала долиташе многогласна глъчка. Новодошлите влязоха през вратите и примигвайки от светлината погледнаха към хорското множество около дългите маси.

— Аз съм Торин, син на Траин и внук на Трор, Краля на Планината! Аз се връщам! — извика Торин високо още от прага, преди началникът на стражата да бе имал възможност да каже нещо.

Всички скочиха на крака. Старейшината на града също се надигна от големия си стол. Но никой не бе така силно изненадан, както елфите салджии, които седяха в дъното на залата. Те се втурнаха към масата на старейшината и завикаха:

— Това са избягали затворници на нашия крал, някакви джуджета скитници, които не можах да обяснят какво са търсили из гората и само дебнеха и безпокояха пируващите елфи!

— Вярно ли е това? — попита старейшината.

Всъщност той бе много по-склонен да повярва на думите на салджиите, отколкото на твърдението на Торин, че се завръщал Краля на Планината, ако изобщо той бе съществувал някога.

— Вярно е, че докато пътувахме към нашите земи, бяхме заловени и без всякакво основание хвърлени в тъмница — отвърна Торин. — Но никакви ключалки и решетки не могат да попречат на завръщането ни, както се казва в старите песни. Пък и този град не се намира в кралството на горските елфи. Аз разговарям със старейшината на града на Езерните хора, а не със салджиите на Горския крал.

Тогава старейшината се разколеба и взе да гледа ту елфите, ту Торин. Горския крал се ползваше с уважение из тия места и старейшината не желаше да враждува с него, нито пък вярваше много на стари песни; той имаше повече склонност към търговия и пътни данъци, към стоки и злато — затова именно го бяха избрали за ръководител на града. Останалите обаче бяха на друго мнение и въпросът бързо се реши без него. От прага на залата новината бе плъзнала като огън из целия град. Насъбралите се хора разговаряха въодушевено. По кейовете затопуркаха забързано множество крака. Някои запяха песента за завръщането на Краля на планината; това, че се завръщаше внукът на Трор, а не самият Трор не ги смущаваше ни най-малко. По едно време песента бе подета от всички и звуците ѝ се понесоха гръмка над езерната шир.

*Прославеният Крал под планините,
владетел на изваяния камък,
на сребърни фонтани в пещерите,
ще си възвърне своя дърен замък!*

*Ще вдигне пак короната богата,
ще плъзне пръст по арфата отново
да закълнат чертозите от злато
на древни песни с пламенното слово.*

*Горите ще трептят по планината,
под слънцето треви ще се люлеят
и тъй богата ще му е хазната,
че чак реките златни ще се леят.*

*Потоците със песни ще го славят,
сияние ще лумне в езерата
и всички скърби в миг ще се забравят,
щом Краля се завърне в планината!*

Това не е цялата песен, всъщност тя беше много по-дълга и непрестанно я съпровождаха радостни възгласи, примесени със звуците на арфи и цигулки. Дори и най-старите жители на града не помнеха някога да е имало таква вълнение. Горските елфи бяха много изненадани и дори малко се поуплашиха. Разбира се, те не знаеха как е избягал Торин от тъмницата и започнаха да си мислят, че техният крал е направил сериозна грешка. На старейшината пък не му оставаше друго, освен да се присъедини към общата глъчка и поне за момента да се престори, че е повярвал на думите на Торин. Ето защо той му отстъпи големия си стол, а Фили и Кили настани на почетно място край него. Дори и Билбо сложиха да седне на господарската маса; в суматохата никой не го попита какво общо има той с другите, след като в песните не се споменаваха и най-бегло за него.

Скоро и останалите джуджета бяха доведени в града сред възторжени приветствия. Подслониха ги, нахраниха ги, излекуваха раните им и ги обградиха с най-голямо внимание и грижи. Отстъпиха

им една голяма къща, дадоха им на разположение лодки с гребци, а пред къщата по цял ден се пееха песни и кънтяха възгласи, щом някое от джуджетата покажеше дори само носа си навън.

Някои от песните бяха стари, но други бяха съвсем нови и в тях се говореше с увереност за внезапната смърт на дракона и за товари от скъпи дарове, изпратени надолу по реката към Езерния град. Новите песни се пееха главно по съвета на старейшината и не допадаха особено на джуджетата, но те не изразяваха открито неодобрението си, защото междувременно ги задоволяваха с всичко. Бързо се поохраниха и възвърнаха силите си, тъй че след седмица вече пристъпваха напето, облечени с хубави дрехи в съответните цветове, със сресани и подкастри брани. Торин имаше такъв важен вид, сякаш си бе възвърнал вече кралството, а Смог лежеше накълцан на малки парченца.

Благосклонността на джуджетата към малкия Билбо растеше с всеки изминал ден. Те вече не му отправяха обвинения и упреци. Вдигаха наздрависи в негова чест, потупваха го по гърба и го обсипваха с внимание и грижи. Това беше добре, защото разсейваше донякъде мрачното му настроение. Той не беше забравил зловещия вид на Планината, не го напускаше и мисълта за дракона, а на всичко отгоре беше и силно настинал. Цели три дни киха и кашля и лежа на легло, а след като се пооправи малко и взе да ходи на пиршествата, можеше само да гъгне: „Много би благодаря!“

Междувременно елфите салджии се завърнаха с товарите си по Горската река и в кралския дворец настъпи голямо вълнение. Какво е станало с главния пазач и с виночерпеца, не знам. Докато джуджетата гостуваха в Езерния град обаче, не се спомена нищо нито за ключове, нито за бурета, а Билбо избягваше да се прави на невидим. В двореца се изказваха най-различни предположения, по-малко или повече достоверни, но внезапната поява на господин Бегинс така си остана необяснима. Във всеки случай сега вече кралят знаеше целта на пътешествието на джуджетата или поне си мислеше, че я знае, и си рече:

— Добре, добре! Ще видим! Никакво съкровище няма да мине през Мраколес, без аз да си кажа думата по този въпрос. Но, струва ми се, тяхното начинание ще свърши зле. И така им се пада!

Кралят не вярваше, че джуджетата могат да се борят и да убиват дракони като Смог, съмняваше се също, че биха могли чрез кражба или нещо подобно да се доберат до съкровището, а това показва, че той беше мъдър елф, по-мъдър от жителите на града, макар че всъщност нямаше да излезе прав, както ще видим накрая. Той изпрати свои разузнавачи по бреговете на езерото и на север към Планината — докъдето смееха да се приближат — и зачака.

Като изминаха две седмици, Торин взе да мисли за тръгване. Докато все още траеше въодушевлението на града, пътешествениците можеха да получат голяма помощ, а забавеха ли се прекалено, отношението към тях можеше и да се поохлади. Ето защо Торин каза на старейшината и неговите съветници, че скоро той и другарите му ще трябва да потеглят към Планината.

Това изненада, дори малко поуплаши старейшината и той взе да се пита дали в края на краищата Торин действително не е потомък на някогашните крале. Изобщо не беше допускар, че джуджетата ще се осмелят да тръгнат към Планината и към Смог, защото все ги бе смятал за някакви измамници, които рано или късно ще бъдат разобличени и прогонени. Той обаче се лъжеше. Торин действително беше внук на Краля под Планината, пък и никога не можеше да се знае на какво би се решило едно джудже, за да си отмъсти и да си възвърне отнетото.

Всъщност старейшината никак не съжаляваше, че гостите искат да си тръгнат. Тяхната издръжка му струваше твърде скъпо, а и с идването им в града бе започнал един дълъг празник и никой не работеше. „Нека отидат да обезпокоят Смог, пък ще видим той как ще ги посрещне!“ — помисли си старейшината, а гласно рече:

— Разбира се, о, Торин, син на Траин и внук на Трор! Ти трябва да си потърсиш онова, което ти принадлежи. Настъпил е уреченият час. Ще ти помогнем с каквото можем и ще се надяваме да ни се отблагодариш, когато си възвърнеш кралството.

И тъй, един ден, когато есента бе вече доста напреднала и студеният вятър ронеше бързо последните листа, три големи лодки, натоварени с гребци, джуджетата, господин Бегинс и голямо количество храна потеглиха от Езерния град. По околни пътеки бяха изпратени товарни коне и понита за езда, които трябваше да чакат пътешествениците на уреченото място, където те щяха да слязат от лодките. Старейшината и неговите съветници пожелаха на гостите си

добър път от стъпалата на градската община, които слизаха до самото езеро. Жителите на града пееха песни от кейовете и прозорците. Белите гребла се потопиха с плясък и лодките с пътешествениците поеха на север, нагоре по езерото — за последния етап от тяхното дълго пътешествие. Единствен Билбо се чувстваше крайно нерадостен.

11. НА ПРАГА

След два дни те стигнаха края на Дългото езеро и навлязоха в Тичащата река. Сега вече всички виждаха Самотната планина, възправена, мрачна и висока, пред тях. Реката течеше буйно и лодките напредваха бавно. В края на третия ден, няколко километра нагоре по реката, те свиха към левия, или по-точно към западния ѝ бряг и слязоха от лодките. Тук вече ги чакаха конете, натоварени с храна и другите необходими неща, а също и понитата, които щяха да яздят. Пътешествениците натовариха върху понитата каквото можаха, а останалото прибраха под една шатра. Никой от жителите на града, дошли да придружат конете, не пожела обаче да остане с тях тъй близо до подножието на Планината, та макар и само за една нощ.

— Нека първо се сбъднат песните — рекоха те.

В тези пусти места беше по-лесно да се повярва в дракона, отколкото на думите на Торин. Впрочем запасите им не се нуждаеха от охрана, защото цялата местност наоколо беше безлюдна.

И тъй, придружителите им ги оставиха и бързо се спуснаха — едни надолу по реката, други по пътеките към вътрешността, макар че вече се свечеряваше.

В студената нощ джуджетата се почувстваха много самотни и настроението им рязко спадна. На следния ден потеглиха отново. Балин и Билбо яздеха последни, като всеки от тях водеше край себе си за юздата по едно натоварено пони. Другите вървяха по-напред; движеха се бавно и внимателно избираха откъде да минат, защото пътеки изобщо нямаше. Насочиха се на север, встрани от Тичащата река, и все повече приближаваха едно голямо разклонение на Планината, което се простираше на юг към тях.

Пътуването беше мъчително; всички мълчаха и само се оглеждаха плахо; не се чуваха нито смях, нито песен, нито звуци на арфа. Самоувереността и надеждите, събудени в сърцата им от старите песни край езерото, сега угаснаха и на тяхно място се възцари мрачно

униние. Всички знаеха много добре, че пътуването приближава своя край и че този край може да бъде ужасен. Местността около тях стана съвсем пуста и безрадостна, макар Торин да твърдеше, че някога била китна и зелена. Трева почти нямаше, скоро вече не се виждаха нито храсти, нито дървета, само изпочупени и обгорели останки стърчаха тук-там, за да напомнят за онова, което е изчезнало. Бяха стигнали до Драконовия пуцинак — и то тъкмо към края на годината.

Така или иначе, добраха се до полите на Планината, без да срещнат никаква опасност и без да видят друга следа от дракона освен опустошението, което бе причинил около бърлогата си. Планината лежеше пред тях — мрачна и смълчана, но все още далечна. Устроиха първия си лагер откъм западната страна на голямото южно разклонение, което завършваше с възвишение, наречено Гарвановия хълм. Там някога бе имало наблюдателен пост, но никой не посмя да се изкачи до него, защото беше много на открито.

Преди да тръгнат да търсят западните разклонения на Планината, където според картата се намираше тайната врата, с която свързваха всичките си надежди, Торин изпрати разузнавателна дружина да огледа местността на юг — към Главната порта. За целта той избра Балин, Фили, Кили и Билбо. И те тръгнаха под сивите смълчани скали към подножието на Гарвановия хълм. Там реката, след като правеше широк завой около долината на Дейл, стремително поемаше пътя си от Планината към езерото. Нейният пуст и скалист бряг се издигаше стръмно нагоре и като погледнаха от него през водите, които се пенеха и плискаха около множество големи, заоблени камъни, разузнавачите съзряха в обширна долина, заслонена от разклоненията на Планината, сивкавите развалини на някогашни къщи, кули и крепостни стени.

— Ето всичко, което е останало от Дейл — рече Балин. — В деня, когато отекнаха градските камбани, планинските склонове бяха покрити със зелени гори, а закътаната между тях долина беше китна и плодородна.

Докато изричаше тези думи, той гледаше мрачно и тъжно, защото заедно с Торин бе наблюдавал гибелната поява на дракона.

Четиримата разузнавачи не посмяха да продължат по-нататък към Портата, а предпазливо се приближиха до края на южното

разклонение и оттам, скрити зад една канара, надникнаха към тъмния отвор, зейнал в една отвесна скала. От него избликваха водите на Тичащата река, а над тях се виеха черен дим и облаци пара. Нищо не помръдваше в тази пустош освен водите и изпаренията; от време на време само прелиташе по някоя зловеща черна врана и присъединяваше острия си крясък към монотонния шум от плискащата се между камъните вода. Балин потръпна.

— Хайде да се връщаме! — рече той. — Повече от това не можем да направим, пък и тези птици са ми крайно противни — приличат ми на вестители на злото.

— Значи драконът е все още жив и се намира в подземията на Планината — поне ако съдим по дима — забеляза Билин.

— Димът все още не доказва, че той е вътре — каза Балин, — макар че не е изключено и да си прав. Може да е отишъл някъде за известно време или пък да лежи на склона и оттам да варди. От портата обаче все ще си излиза дим, защото подземията са изпълнени с гнусното му зловоние.

Измъчвани от мрачни мисли и следвани от грачещите врани, разузнавачите унило се върнаха в лагера. През юни пътешествениците бяха гостували в прекрасната къща на Елронд и макар сега есента едва да клонеше към края си, на тях им се струваше, че оттогава са минали години. Бяха съвсем сами в опасната пустош, без надежда за помощ отникъде. Наистина пътуването им приближаваше края си, но постигането на предначертаната цел беше все още далечно. Ето защо джуджетата изпаднаха в дълбоко отчаяние.

Колкото и странно да звучи обаче, господин Бегинс имаше най-бодър дух от всички. Той често вземаше картата от Торин, дълго я разглеждаше и разсъждаваше върху руническите знаци и указанието на лунните букви, което Елронд беше разчел. Той именно накара джуджетата да започнат опасното издирване на тайната врата по западните разклонения. Тогава те преместиха лагера си в една дълга долина, оградена от по-ниски възвишения и по-тясна от онази на юг, където се намираще Главната порта. Две от тези възвишения със стръмни хребети се издаваха на запад и слизаха толкова ниско, че почти стигаха до равнината. Тук нямаше толкова следи от злочинствата на дракона и се намираще повече трева за кончетата. От този лагер,

засенчван през целия ден от висока скала, докато слънцето не почваше да клони на запад, джуджетата всяка сутрин тръгваха на групи да търсят пътеки по планинския склон. Ако картата беше вярна, някъде високо над скалата трябваше да се намира тайната врата. Ден след ден обаче те се завръщаха в лагера, без да са открили нищо.

Най-после неочаквано намериха онова, което търсеха. Един ден Фили, Кили и Билбо бяха отишли в долината и се лутаха сред повалените скали в южния ѝ край. Около пладне, изпълзявайки иззад един голям камък, който стърчеше самотен като стълб, Билбо забеляза следи от грубо издялани стъпала, водещи нагоре. След като тръгнаха развълнувано по тези следи, Билбо и двете джуджета откриха една тясна пътечка, която криволичеше към върха на южния хребет и ту чезнеше, ту отново се появяваше, докато най-сетне ги изведе до тясна площадка, завиваща на север покрай планинския склон. Като погледнаха надолу, Билбо и джуджетата разбраха, че са достигнали върха на скалата, в подножието на която бяха устроили лагера си.

Главната порта

Вкопчени в скалната стена отдясно, те мълчаливо тръгнаха един подир друг по тясната площадка; и както вървяха, изведнъж край тях зейна отвор към нещо като ниша със стръмни стени и затревен под. Входът, който така неочаквано бяха открили, не можеше да се види отдолу поради надвисналата скала; не можеше да се види и отдалеч,

защото беше съвсем малък и приличаше по-скоро на някаква тъмна цепнатина. Нишата не беше покрита отгоре, а стената в дъното ѝ беше така гладка, особено в долната си част, сякаш бе зидана, макар по нея да не се виждаха никакви вдлъбнатини. Въпреки че нямаше следи нито от подпори, нито от греди или от праг, въпреки че не се виждаха резе, лост или ключалка, тримата изследователи бяха сигурни, че най-сетне са открили вратата.

Те удряха по стената с юмруци, бутаха я, блъскаха я, умоляваха я да се отвори, изричаха разни заклинания, но тя не се и помръдна. Накрая седнаха изтощени на тревата да си починат, а привечер заслизаха обратно по опасния път.

Тази нощ в лагера цареше голямо вълнение. На сутринта всички джуджета отново се приготвиха за път. Само Бофур и Бомбур останаха да пазят кончетата и онази част от храната, която бяха донесли със себе си от реката. Другите слязоха в долината, а оттам по новооткритата пътека се изкачиха до тясната площадка. Тя обаче наистина беше толкова тясна, че ако се опитаха да вървят по нея с торбите и вързопите си, рискуваха да полетят в дълбоката сто и петдесет стъпки пропаст от външната страна и да се пребият върху острите скали долу. Ето защо те оставиха багажа, всеки омота около кръста си по едно здраво въже и така, без злополуки, стигнаха до малката затревена ниша.

Там устройоха третия си лагер, като изтеглиха отдолу с въжета каквото им трябваше. Пак с въжетата спускаха от време на време някое от по-пъргавите джуджета, например Кили, за да поддържа връзка с останалите долу двама пазачи или пък да замества Бофур, когато той бе изтеглен в по-горния лагер. Бомбур не искаше да се качи нито по пътеката, нито пък да бъде изтеглен с въже.

— Много съм пълен за такива тесни пътеки — упорстваше той. — Ще ми се замае главата, ще си застъпя брадата и тогава пак ще останете тринайсетима. А пък пресуканите ви въженца са твърде слаби, за да издържат на моята тежест.

За негово щастие обаче, както сами ще видите, това не излезе така.

Междувременно няколко от джуджетата, изследваха внимателно тясната площадка и откриха една пътека, която водеше още по-нагоре из Планината, но не посмяха да тръгнат по нея, а и тя едва ли щеше да им бъде полезна. Тук, горе, цареше дълбока тишина, която не се нарушаваше нито от птичи крясък, нито от някакъв друг звук; само вятърът свистеше в процепите между скалите. Джуджетата говореха тихо, не викаха и не пееха, защото опасността ги дебнеше иззад всяка канара. Онези, които се мъчеха да открият начина за отваряне на тайната врата, не бяха постигнали някакъв успех. Те нямаха търпение да разчитат подробно руническите и лунните букви, а неуморно се мъчеха да попаднат на онова място в гладката стена, където се намираще вратата. От Езерния град бяха донесени кирки и разни други инструменти и отначало се опитаха да ги използват. Когато удариха по камъка обаче, дръжките на кирките се строшиха и нараниха лошо ръцете им, а стоманените острия се огънаха като олово. На всичко отгоре цялата околност се огласи от страшен шум. Тогава разбраха, че по този начин няма да се преборят с магията за отваряне на вратата.

Билбо намираще седенето на прага за тягостно и скучно. Впрочем истински праг нямаше, но джуджетата наричаха така на шега тясното затревено пространство между стената и отвора, спомняйки си думите на Билбо при гостуването им в неговата дупка, когато той ги бе посъветвал „да поседят на прага, докато измислят нещо“. И те седяха и мислеха, суетяха се безцелно наоколо и ставаха все по-мрачни и по-мрачни.

Настроението им, което се бе повишило малко при откриването на пътеката, сега отново спадна. И все пак те не искаха да се предадат и да си тръгнат. Билбо също започна да губи надежда. Той по цял ден не вършеше нищо, а само седеше, опрял гръб на гладката стена, и се вираше през отвора на запад към равнините долу, към Мраколес, възправен като някаква черна стена, и към земите отвъд, сред които понякога му се струваше, че съзира, малки и далечни, самите Мъгливи планини. Когато джуджетата го питаха какво прави, Билбо отговаряше:

— Нали казахте, че седенето на прага и мисленето било моя работа; затова, както виждате, седя и мисля.

Кой знае обаче дали наистина мислеше за работата си, или пък за онова, което лежеше някъде отвъд, в синкавата далечина, за

спокойната западна земя, за Хълма и за удобната хобитова дупка под него.

Точно в средата на затревения под на нишата имаше един голям сив камък и Билбо от време на време спираше мрачния си поглед върху него или пък започваше да следи множеството грамадни охлюви, на които малката ниша с прохладни стени явно много се харесваше и те бавно пълзяха насам-натам, оставяйки лепкава диря след себе си.

— Утре започва последната седмица от есента — рече Торин един ден.

— А след есента настъпва зимата — забеляза Бифур.

— След това пък започва следващата година — добави Дуалин — и докато тук се случи нещо, брадите ни ще станат толкова дълги, че ще стигнат до скалата долу. Какво всъщност прави нашият разбойник? След като има вълшебен пръстен и е вече толкова опитен, струва ми се, че би могъл да влезе през Главната порта и да поразучи как стоят нещата!

Билбо чу този разговор, защото джуджетата се намираха на скалите, тъкмо над нишата, където седеше той.

„Охо! — помисли си хобитът. — Ето какво започват да си мислят те! Откакто ни е напуснал вълшебникът, все аз, горкият, трябва да ги измъквам от затрудненията. Какво ли ще ме накарат да правя сега? Трябваше да предположа, че най-накрая ще ми се случи нещо ужасно. Едва ли ще видя отново злочестата долина Дейл, щом веднъж мина през димящата порта!“

През нощта Билбо се чувстваше много отчаян и почти не спа. На следващия ден джуджетата се пръснаха в различни посоки — едни слязоха долу да поюздат понитата, за да ги поразтъпчат, други се залутаха пак по склона. Билбо през целия ден седя в затревената ниша, като ту гледаше сивия камък, ту се взираше на запад през отвора. Изпитваше странното чувство, че чака нещо.

„Може би вълшебникът внезапно ще се завърне днес при нас“ — мислеше си той.

Вдигнеш ли глава, хобитът виждаше Мраколес в далечината. Когато слънцето се обърна на запад, жълтеникаво сияние озари листния му покрив, сякаш неокапалите още белезникави листа се бяха подпалили. Скоро оранжевият диск на слънцето започна да се спуска

надолу. Билбо стана, отиде до отвора и оттам видя тънкия сърп на новата луна да се издига над ръба на земята.

Точно в този миг той чу някакво остро почукване зад гърба си. Върху сивия камък сред тревата беше кацнал огромен дрозд с бледожълто коремче, изпъстрено с черни петънца. Той държеше в човката си един охлюв и чукаше с него по камъка: Трак! Трак!

Това потракване изведнъж подсети Билбо за нещо. Той забрави всяка опасност, изскочи на площадката, размаха ръце и взе да вика джуджетата. Онези от тях, които бяха наблизко, се втурнаха бързо през скалите към него, чудейки се какво ли е станало; другите, които бяха долу, завикаха да ги изтеглят с въжета (без Бомбур, разбира се, който беше заспал).

Билбо набързо им обясни за какво става дума и всички се смълчаха в очакване. Хобитът бе застанал край сивия камък, а джуджетата поклащаха до него брадите си и се взираха напрегнато през отвора. Слънцето слизаше все по-ниско и по-ниско и възродилата се надежда взе отново да гасне. Сетне слънцето навлезе в един червен облак и изчезна. Джуджетата простенаха. Билбо обаче продължаваше да стои, без да помръдне. Лунният сърп се бе издигнал на хоризонта. Вечерта настъпваше. И изведнъж, когато всички вече напълно бяха загубили надежда, един червен слънчев лъч се промъкна през малка пролука в облака, проникна през отвора на нишата и огря гладката скална стена. Старият дрозд, който бе кацнал нависоко и с наклонена настрани глава наблюдаваше сцената, внезапно издаде тревожен кръсък. Нещо изтрака звънко. Едно късче скала се отрони от стената и падна. И неочаквано на три стъпки от земята се отвори дупка.

Изплашени да не пропуснат момента, джуджетата бързо се втурнаха към скалата и я забутаха — но напразно.

— Ключът! Ключът! — извика Билбо. — Къде е Торин? Торин бързо излезе напред.

— Ключът! — извика отново Билбо. — Ключът, който получи заедно с картата! Опитай се да го използваш, докато има още време!

Тогава Торин пристъпи напред, свали ключа от верижката на врата си, пхна го в дупката и го завъртя. Щрак! Слънчевият лъч угасна, слънцето залезе, луната изчезна и мракът взе да се разстила по небето.

Сега всички започнаха да бутат задружно и част от скалната стена бавно се помести. Появиха се дълги прави процепи и очертаха една врата — пет стъпки висока и три широка, — която безшумно се откряна навътре. От зейналия отвор, който водеше някъде надолу в планинския склон, навън сякаш избликна гъст мрак и увисна като черна пелена пред очите на изненаданите джуджета.

12.

ВЪТРЕШНИ СВЕДЕНИЯ

Джуджетата дълго време стояха в тъмното пред вратата и премисляха случилото се, докато най-сетне Торин каза:

— Ето че дойде моментът нашият уважаван господин Бегинс, който през цялото ни пътуване доказа, че е добър другар и че е далеч по-смел и съобразителен, отколкото подобава на дребния му ръст, и който — ако мога така да се изразя — е роден под необикновено щастлива звезда, та казвам: сега е моментът той да извърши услугата, заради която го включихме в нашето съдружие, и да заслужи обещаното му възнаграждение...

Вие вече знаете как обича да се изразява Торин при важни събития, затова няма да ви предавам по-нататък думите му, макар че той говори още доста дълго. Събитието наистина беше важно и Билбо започваше да става нетърпелив. Той вече познаваше много добре Торин и се досещаше каква цел преследват думите му.

— Ако смяташ, че е мое задължение да вляза пръв в тайния коридор, о, Торин, син на Траин и внук на Трор, дано брадата ти да става все по-дълга и по-дълга — рече малко ядовито Билбо, — то кажи го веднага, та да не губим повече време! Аз мога и да откажа. Измъкнал съм ви вече от две опасни положения, които не влизаха в първоначалната уговорка, така че, струва ми се, напълно заслужих възнаграждението си. Но „всичко хубаво става по три пъти“, както казваше моят баща, затова мисля, че няма да откажа. Може би съм започнал да вярвам в щастливата си звезда повече, отколкото преди — той имаше предвид миналата пролет, когато бе напуснал дома си и му се струваше, че оттогава са минали векове, — но, така или иначе, ще вляза да видя какво има вътре, за да приключа с това неприятно задължение. Кой друг ще дойде с мен?

Билбо не очакваше да чуе хор от гласове и доброволци, така че не се и разочарова. Фили и Кили се спогледаха и застанаха на един крак, другите обаче дори и не се престориха, че предлагат услугите си.

Единствен старият Балин, когото обикновено оставяха на пост и който много се бе привързал към хобита, каза, че ще влезе заедно с него и ще го придружи поне донякъде, за да извика за помощ, ако се наложи.

В защита на джуджетата трябва да кажем следното: те наистина възнамеряваха да се отблагодарят богато на Билбо за услугите му; бяха го довели да им свърши една опасна работа и никак не се тревожеха, че мъничкото човече ще я свърши, щом самичко желаше това; ако изпаднеше в беда обаче, всички щяха да му се притекат на помощ, както бяха сторили при залавянето му от троловете още в самото начало на приключението, преди изобщо да имаха какъвто и да било повод за благодарност. Така е — джуджетата не са герои, а пресметлив народ с много точна представа за стойността на парите; сред тях има и такива, които си служат с измама и мошеничество, но повечето са честни и добри като Торин и съдружие, стига да не очаквате прекалено от тях.

Звездите тъкмо започваха да се показват една след друга на притъмняващия блед небосвод, когато Билбо пропълзя през омагьосаната врата и навлезе крадешком в Планината. Тук се вървеше много по-лесно, отколкото бе очаквал, защото това не беше коридор на гоблинско подземие, нито грубо изсечена пещера на елфите, а коридор, прокопан от джуджетата в дните, когато са били най-богати и най-опитни. Изпънат като по конец, с равен под, гладки стени и умерен наклон, той водеше някъде надолу в мрака.

След малко Балин пожела на Билбо „сполука!“ и остана да го чака на едно място, откъдето все още се виждаха слабо очертанятия на вратата, а благодарение на ехото в тунела се долавяха и шепнещите гласове на останалите отвън джуджета. Тогава Билбо надяна пръстена и като разбра по ехото, че трябва да се движи по-безшумно дори и от хобит, започна да слиза все надолу и надолу из мрака. Вътрешно целият трепереше от страх, но върху малкото му лице бяха изписани твърдост и решителност. Той бе станал вече съвсем различен хобит от онзи, който някога, толкова отдавна, изтича от дупката си без носна кърпичка. Носни кърпички не беше употребявал от цяла вечност. По едно време Билбо спря, понамести меча в ножницата, пристегна колана си и пак продължи напред.

— Сега най-последно ще загазиш, Билбо Бегинс — рече си той. — Сам се забърка в тази каша и кой знае дали изобщо ще се измъкнеш от нея! Ама какъв глупак излязох! За какво ми е на мен това съкровище, пазено от дракона? Съгласен съм всичкото да си остане тук завинаги, стига само да мога да се събудя и вместо в този тунел да се намеря в предверието на моя дом!

Естествено, той не се събуди, а продължи да върви напред и напред, докато всяка следа от вратата зад него се изгуби. Сега беше съвсем сам. Стори му се, че започва да става по-топло.

„Сякаш там, напред, съзирам нещо като сияние“ — помисли си хобитът.

И наистина, когато понапредна още малко, предположенията му се потвърдиха напълно. Пред него пламтеше червено сияние, което постепенно ставаше все по-ярко и по-ярко. В тунела вече ставаше направо горещо. Тънки струйки пара се носеха около хобита и той започна да се поти. Освен това в ушите му взе да тътне някакъв шум — сякаш голямо гърне вреше на силен огън, а към неговото клокочене се прибави и мощното мъркане на исполински котарак. Тези шумове очевидно идваха откъм някакво грамадно животно, което спеше и хъркаше нейде напред в червеното зарево.

Тогаваш Билбо се спря. За да продължи отгук нататък, вече се изискваше безумна смелост. Премеждията, през които мина след това, изглеждаха незначителни в сравнение с тази първа среща с неизвестната опасност. Истинската битка той проведе сам със себе си в тунела, преди още да беше видял какво всъщност го очаква. След кратко двоумение събра смелост и тръгна отново; представете си го как стигна до края на тунела — почти същият по големина и форма, като външната врата горе. Билбо подаде през него мъничката си глава. Пред погледа му се разкриха смътно очертанията на най-голямото и най-дълбоко подземие, което древните джуджета бяха прокопали в самите недра на Планината. Действителната големина на подземията не можеше да се определи, защото ъглите му тънеха в полумрак, но от каменния под близо до отвора се излъчваше ярко сияние. Там лежеше Смог.

Огромният златисточервен дракон спеше дълбоко. През устата и ноздрите му излитаха отмерено дрезгави звуци и тънки струйки дим;

явно огненото му дихание също дремеше. Под туловището му, под крайниците, под огромната навита опашка и по целия под наоколо, чиито краища се губеха в мрака, лежаха купища от скъпи предмети, самородно и обработено злато, различни скъпоценни камъни и обагрено от червено сияние сребро.

Като някакъв огромен прилеп, Смог лежеше с прибрани крила, леко обърнат на едната страна, така че Билбо виждаше долната му част и огромния белезникав търбух, по който от продължителното лежане върху скъпото ложе се бяха полепили здраво скъпоценни камъни и късове злато. На близката стена зад дракона висяха брони, шлемове, брадви, мечове и копия, а край стената бяха наредени огромни гърнета, пълни с богатства, които едва ли можеше да се пресметнат.

Да кажем, че дъхът на Билбо просто секна, би било твърде слабо. За съжаление не са останали думи, които да изразят най-точно смайването му, тъй като хората отдавна са променили езика, който някога научиха от елфите в дните, когато целият свят все още беше чудесен. Билбо бе чувал приказки и песни за драконови богатства, но никога не си бе представял блясъка, красотата и великолепието на едно такова съкровище. Душата му се изпълни с възхита и той започна да проумява копнежа на джуджетата. Стоеше като вкаменен и се взираше в несметното богатство, забравил за страшния му пазител.

Билбо дълго стоя така и гледа прехласнато, докато най-накрая с усилие на волята се опомни, изпълзя крадешком от сянката на тунела и пристъпи до най-близката купчина от съкровища. Лежаният отгоре дракон дори и в съня си изглеждаше страшен. Хобитът грабна една чаша с две дръжки, толкова тежка, че едва можеше да я носи, и хвърли боязлив поглед нагоре. Смог раздвижи крило, леко разпери нокти и тонът на гръмовното му хъркане се промени.

Тогава Билбо побягна. Драконът обаче не се събуди и не откри кражбата — поне засега, — а само засънува сънища за нови грабежи и злочинства. Хобитът хукна обратно по дългия тунел. Сърцето му биеше до пръсване, а краката му трепереха много по-силно, отколкото на идване, но той стискаше здраво чашата и си мислеше: „Най-последно сторих! Сега ще им докажа. Приличал съм повече на бакалин, отколкото на разбойник — нали така казваха! Май ще трябва да си променят мнението.“

И те наистина го промениха. Балин направо не бе на себе си от радост, като видя хобита, но и изненадата му не беше по-малка. Той вдигна Билбо на ръце и го изнесе навън. Беше среднощ и облаци закриваха звездите. Изтощеният Билбо легна по гръб, затвори очи и с наслада вдъхна свежия въздух, без да обръща внимание на голямото вълнение на джуджетата, нито на похвалите, с които те го обсипваха, като го потупваха го гръба и му обещаваха своите услуги и услугите на целите си родове за поколения напред.

Джуджетата все още прехвърляха чашата от ръка на ръка и говореха възторжено за възвърнатото си богатство, когато изведнъж силен тътен разтърси недрата на Планината, сякаш някакъв стар вулкан бе решил да изригне отново. Те бързо придърпаха вратата, като препречиха един камък, за да не се затвори напълно, но от дълбините на дългия тунел долиташе такъв рев и тропот, че цялата земя се затресе.

Забравили радостта си и самоуверените хвалби, които изричаха до преди миг, джуджетата уплашено се хвърлиха на земята. Тепърва им предстоеше да се разплащат със сериозния си противник Смог, а те изобщо бяха пропуснали да го включат в своите сметки. Драконите не използват богатствата си, но по правило знаят големината им с точност до грам, особено след като са ги притежавали дълго; Смог не правеше изключение. Неспокойният сън (в който му се присъни някакъв воин, дребен на ръст наистина, но много сърцат и с много остър меч) постепенно бе преминал в лека дрямка и накрая той се бе събудил. В подземията му се носеше полъх на свеж въздух. Дали не ставаше някакво течение през малкия отвор? Макар и малък, отворът още от самото начало дразнеше Смог, тъй че сега, поглеждайки подозрително към него, той се запита защо изобщо не го е запушил. Напоследък му се чуваше, че оттам до бърлогата му долита слабо ехо от чукане. Смог се раздвижи, протегна шия напред и започна да души. И тогава видя, че чашата я няма!

Крадци! Грабеж! Разбойници! Такова нещо не се бе случвало, откакто бе станал господар на Планината! Яростта му бе неопикуема — такава ярост обзема само богаташа, който има повече, отколкото му е необходимо, и изведнъж открива, че е загубил нещо, което притежава много отдавна, но никога не го е използвал или пък желал. От ноздрите

на дракона изригнаха огнени езици, цялото подземие се изпълни с дим и Планината потрепери издъно. Смог напразно се опитваше да провере глава през малкия отвор; накрая, той нави опашката си на кълбо, зарева гръмовито и се понесе през просторните коридори на планинския дворец към Главната порта.

Мислеше само за едно — да претърси Планината, да залови крадеца и да го накъса на парченца, да го смаже. Когато излезе от Портата, водите закипяха сред облаци свистяща пара, а огнедишаният дракон се стрелна във въздуха и кацна навръх Планината сред стълб от зелени и алени пламъци. Джуджетата чуха страхотния плясък на крилата му и се прилепиха към стените на затревената ниша с надежда да се укроят от погледа на разярения дракон.

И сигурно там щяха да погинат всички, ако и този път не се намеси Билбо.

— Бързо! Бързо! — прошепна той. — През вратата! В тунела! Не бива да стоим тук!

Стреснати от тези думи, те тъкмо се канеха да пропълзят в тунела, когато Бифур извика:

— Ами братовчедите ми! Ние забравихме, че Бомбур и Бофур са в долината!

— Той ще ги погуби, ще убие и понитата ни, ще унищожи всичките ни запаси — простенаха другите. — Но нищо не можем да направим.

— Не говорете така! — стълча ги Торин, възвърнал предишната си самоувереност. — Не можем да ги изоставим. Господин Бегинс, Балин, Фили и Кили ще влязат вътре — няма защо драконът да излови всички ни. Останалите да вземат въжетата! Къде са те? Хайде, побързо!

Това бяха може би най-опасните минути, преживени от тях досега. Яростният рев на Смог ехтеше из каменните пещери горе; всеки миг той можеше да се спусне като огнена хала над тях и да ги открие, докато теглеха бясно въжетата, застанали до ръба на скалата. Успяха да изкачат Бофур, без нищо да им се случи. Изтеглиха и Бомбур, който пухтеше и дишаше тежко, докато въжетата скрибуцаха, и пак не се случи нищо. После изтеглиха някои сечива и вързопи с вещи — и тогава опасността ги връхлетя.

Отекна шум като от вихър. Червено зарево огря върховете на скалите — и драконът се появи.

Джуджетата едва имаха време да притичат до тунела, влачейки след себе си вързопите, когато Смог се зададе стремглаво от север. Огнените езици, излизаци от ноздрите му, лижеха склоновете на планината, а крилете му издаваха такъв шум, сякаш духаше ураганен вятър. Горещото му дихание обгори тревата в нишата, проникна през леко откренатата врата и опърли джуджетата, които лежах скрити зад нея. Бликнаха пърхащи пламъци и черните сенки на скалите затанцуваха. Когато чудовището отмина, отново настъпи мрак. Понитата зацвилиха тревожно, скъсаха въжетата, с които бяха вързани, и се разбягаха като подивели. Драконът се спусна да ги гони и изчезна.

— Свършено е с горките животинки! — рече Торин. — Нищо не може да убегне на Смог, щом веднъж го съзре. А ние май ще си останем завинаги тука, освен ако някой не се реши да извърви дългото разстояние до реката, сподирен от зоркото око на Смог.

Тази възможност не се хареса никому. Джуджетата пропълзяха по-навътре в тунела, легнаха отново и затрепериха, макар да беше топло и задушно; така ги завари бледото утро, проникнало през тесния процеп на вратата. Неведнъж и дважд през нощта те чуваха как гръмовитият плясък от крилете на дракона минава и заминава край тях, сетне заглъхва — Смог упорито продължаваше да претърсва склоновете на планината.

По кончетата и по следите от лагерите, които откри, той разбра, че по реката от езерото са идвали хора и са се изкачвали на планината откъм долината. Вратата обаче убягваше от зоркия му поглед и закътаната под високите стени малка ниша оставаше незасегната от гибелния му огнен дъх. Напразно търси и обикаля драконът, докато накрая утрото поохлади гнева му и той се прибра да поспи върху златното си ложе, за да събере нови сили. Дори и хиляда години да минеха, нямаше нито да забрави, нито да опрости кражбата на златната чаша и все щеше да търси начин да си отмъсти. Сега обаче бавно и безшумно допълзя обратно в леговището си и затвори очи.

С настъпването на утрото страхът на джуджетата понамаля. Те разбираха, че подобни патила са неизбежни, щом им се налага да се разправят с такъв страшен враг, но че не бива все още да се отказват от намеренията си. Пък и да искаха, тъкмо сега не можеха да си тръгнат,

както бе казал Торин. Кончетата им бяха изгубени или загинали, а за да се осмелят да изминат дългия път пеша, трябваше да изчакат докато бдителността на Смог поотслабне. За щастие бяха си разпределили храната пестеливо и тя щеше да им стигне за известно време.

Джуджетата дълго умуваха какво да направят, за да победят Смог, но накрая не можаха да измислят нищо и тъкмо в това — според преценката на Билбо — беше слабото място на техните планове. Объркани и обезсърчени, те, както си е присъщо на нрава им, започнаха да негодуват срещу хобита и да го обвиняват, че е изнесъл златната чаша и с това твърде рано е събудил гнева на Смог, като забравяха колко се бяха зарадвали отначало на постъпката му самите те.

— А какво друго, според вас, би трябвало да направи един разбойник? — попита ядосано Билбо. — Наехте ме да крада съкровища, а не да убивам дракони, което си е работа на воините. И аз сторих, каквото можах. Нима сте очаквали, че ще изприпкам обратно с цялото съкровище на Трор върху гърба си? Ако някой има право да недоволства, това съм аз. Трябваше да доведете петстотин разбойници, а не един. Прави му чест на вашия дядо, че е натрупал толкова огромно богатство, но вие изобщо не намерихте за необходимо да ми разясните колко всъщност голямо е то! Дори да бях петдесет пъти по-едър, а Смог да беше кротък като заек, пак щяха да са ми нужни стотици години, за да го изнеса цялото.

Джуджетата се засрамираха от думите на Билбо и му поискаха извинение, а Торин го попита най-учтиво:

— В такъв случай какво предлагаш да направим?

— Ако става дума за изнасяне на съкровището, засега още не съм измислил нищо. Очевидно ще трябва да изчакаме късметът ни отново да се обърне и да се справим със Смог. Справянето с дракони изобщо не влиза в моята специалност, но ще се помъча да измисля нещо. Мога да кажа обаче, че нямам никаква надежда и бих искал да се намирам в безопасност у дома.

— Излишно е да говорим за това сега. По-добре кажи какво трябва да правим!

— Е, ако наистина желаете да чуете моя съвет, ще ви кажа, че не бива да правим нищо, а просто да стоим, където сме. Разбира се, денем можем без страх да пропълзваме навън, за да подишаме чист въздух.

Навярно скоро ще трябва да изберем един или двама, които да отидат до склада край реката и да попълнят запасите ни. Нощем обаче всички до един трябва да бъдем вътре в тунела. А сега искам да ви направя едно предложение: още днес по пладне — по това време Смог би трябвало да е задрямал — да се промъкна отново вътре с вълшебния пръстен и да се опитам да разбера какво крои. Може пак и да открия нещо. „Всеки дракон си има слабо място“, както казваше баща ми, макар че сигурно не вадеше това заключение от личен опит.

Джуджетата, разбира се, приеха с охота предложението. Те вече високо ценяха малкия Билбо и той всъщност бе станал истинският ръководител на смелото им начинание — сам вземаше решения и кроеше планове.

По пладне Билбо се приготви за второ пътешествие към недрата на планината. Не му беше много приятно, разбира се, но не се и страхуваше толкова, колкото първия път, защото, малко или много, вече знаеше какво го очаква там. Ако познаваше обаче по-добре хитрия нрав на драконите, сигурно нямаше да бъде така спокоен и така уверен, че ще свари чудовището заспало.

Когато Билбо тръгна, навън грееше слънце, но в тунела беше тъмно като в рог. Светлината, която проникваше през откренатата врата, постепенно се изгуби. Хобитът стъпваше така безшумно, както се носи дим, подет от лек ветрец, и когато стигна долния отвор, го обзе голяма гордост. Този път червеното сияние едва се долавяше.

„Старият Смог се е изморил и сега спи — помисли си Билбо. — Не може да ме види, а няма и да ме чуе. Смело напред, Билбо!“ Той беше забравил или пък никога не беше чувал за силното обоняние на драконите. Не знаеше и друго едно тяхно неприятно качество: че могат да спят с полуотворени очи, щом са се усъмнили в нещо.

Когато Билбо надникна през отвора, Смог изглеждаше дълбоко заспал — нито излъчваше светлина, нито издаваше звук — и ако не бяха тънките струйки пара над ноздрите му, можеше да се помисли, че е мъртъв. Билбо тъкмо се канеше да пристъпи напред, когато изведнъж забеляза, че изпод спуснатия клепач на лявото око на Смог се промъква тънък червен лъч светлина. Значи той само се правеше на заспал, а всъщност наблюдаваше входа на тунела! Билбо бързо се дръпна назад и с признателност докосна вълшебния пръстен. Тогава Смог заговори:

— Е, крадецо! Усетих те по миризмата! Чувам и дишането ти! Хайде, приближи се! И пак си вземи нещичко — както виждаш, има в излишък!

Но Билбо не беше толкова наивен и все пак познаваше донякъде природата на драконите, така че, ако Смог се бе надявал толкова лесно да го подмами наблизко, навярно остана разочарован.

— Не, благодаря ти, о, Смог Страховити! — отвърна хобитът. — Не съм дошъл за подаръци. Дойдох само да видя наистина ли си тъй величествен, както се говори в приказките, защото не им вярвах.

— А сега вярваш ли им? — попита драконът, поласкан донякъде, макар и да не приемаше за истина нито дума от казаното.

— Да си призная, песните и приказките не казват истината дори и наполовина, о Смог, най-велики и най-големи от всички дракони — отвърна Билбо.

— Обноските ти са твърде изискани за обикновен крадец и лъжец — рече драконът. — И, както виждам, моето име ти е известно, а аз не си спомням да съм те надушвал преди. Кой си и откъде идваш, ако мога да попитам?

— Можеш, разбира се! Аз идвам изпод Хълма и пътят ми минаваше ту под хълмове, тук над хълмове, а понякога и по въздуха. Аз съм онзи, що крачи невидим.

— Всичко това го вярвам — рече Смог, — но то не може да ти бъде име.

— Аз съм следотърсач, паяжиносекач и жилеца мушица. Избраха ме заради щастливата цифра.

— Прекрасни наименования! — подигравателно рече драконът. — Но щастливите цифри невинаги носят щастие.

— Аз съм онзи, що погребва приятелите си живи, удавя ги, а сетне пак ги вади живи от водата.

— Това вече малко понамирисва на измислица — присмя се Смог.

— Аз съм приятел на мечките, гост на орлите, Пръстенопритежател, Късметоносач и Буреездач — продължи да изброява достойнствата си Билбо, доволен, че е успял да съчини такава сложна гатанка.

— Добре, добре! — рече Смог. — Само не преувеличавай много.

Ето как трябва да се разговаря с дракони, ако не искаш (от благоразумие) да откриеш истинското си име, но и не искаш (пак от благоразумие) да ги ядосаш, като им откажеш направо. Никой дракон не може да устои на удоволствието от такъв гатанкоподобен разговор, а докато той се мъчи да проумее какво му говориш, ти печелиш време. Всъщност Смог не разбра разказа на Билбо (който, смятам, за вас е бил напълно ясен, тъй като сте участвали заедно с хобита във всичките му приключения досега), но си мислеше, че го е разбрал, и взе да се киска ехидно.

— Още снощи си го помислих — рече си Смог. — Езерните хора, да, тези жалки търговчета са намислили да ми скроят някакъв подъл номер. Да, това са само Езерните хора или пък аз не съм дракон, а нищожен гущер. Не бях минавал надолу цяла вечност, но скоро ще ги споходя!

А гласно Смог каза:

— Добре, добре, о, Буреезачо! Може би Буре се е наричало понито ти, а може би и не, но във всеки случай беше доста охранено. Ти, както казваш, си невидим, но то не беше. Да не забравя да ти кажа, че снощи изядох шест понита, а останалите ще заловя и изям в най-близко време. Като отплата за прекрасната гощавка ще ти дам за твое добро един съвет: с джуджетата другарувай, колкото можеш по-малко.

— С джуджетата ли? — престори се на изненадан Билбо.

— Хайде, хайде, и ти си намерил пред кого да хитруваш! — смъмри го Смог. — Никой по-добре от мен не познава миризмата (и вкуса) на джуджетата. Нима смяташ, че мога да изям пони, яздено от джудже, без да разбере това? Във всеки случай ти ще стигнеш до лош край, щом дружиш с такива приятели, Крадецо Буреезач! Не бих имал нищо против, като се върнеш при тях, да им предадеш какво съм ти казал. — Смог обаче премълча, че надушва една непозната миризма — хобитовата миризма, която силно събуждаше любопитството му и го озадачаваше. — Сигурно че са те възнаградили добре за чашата, която открадна снощи, нали? — продължи драконът. — Хайде, кажи каква награда получи? Никаква ли? Впрочем това е присъщо на нрава им. Не се съмнявам, че те се спотайват отвън, а теб изпрацат да вършиш опасната работа и да задигаш каквото можеш, докато аз спя. И са обещали да ти дадат достоен дял, нали? Не им вярвай! Знай, че ще те

излъжат, затова бъди благодарен, ако изобщо успееш да се измъкнеш жив оттука.

Междувременно Билбо започна да усеща, че изпада в особено настроение, че го завладява някакво странно смущение. Разтреперваше се всеки път, когато насреща му проблясваха блуждаещите очи на дракона, които го търсеха в мрака. Обзе го необяснимото желание да изтича напред, да се разкрие пред Смог и да му разправи цялата истина. Той явно бе застрашен да изпадне под омайното влияние на драконовата магия. В един миг обаче хобитът се сепна, събра смелост и заговори отново.

— Ти не знаеш всичко, о, Смог, могъщи! — рече Билбо. — Не само златото ни е довело насам.

— Ха, ха, ха — изсмя се Смог. — Ето че сам се издаде, като каза „ни е довело“. Защо не кажеш направо „нас, четиринайсетимата“, че да свършим с този въпрос, господин Късметоносачо? Радвам се да чуя, че имате и друга работа из тия места, освен да ми крадете златото. В такъв случай може би няма съвсем напразно да си изгубите времето. А не ви ли е минавало през ум, че дори и да успеете да откраднете малко по малко съкровището — а за това ще ви трябват около стотина години, че и повече, — няма да стигнете далече с него? И планината, и гората крият опасности. Не сте ли помисляли, че някой може да ви го отнеме? Вероятно си се условил за една четиринайсета или нещо подобно, нали? А как изобщо ще я пренесеш? С какво ще я превозиш? Ами въоръжените стражи и пътните такси?

Тук Смог се разсмя гръмогласно. Той беше коварен и зъл по душа и знаеше, че предположенията му не са много далече от истината, макар и да подозираше, че в дъното на целия кроеж стоят Езерните хора и навярно е уговорено голяма част от плячката да остане в крайбрежния град, който в младите години на дракона се наричаше Есгарот.

Едва ли ще повярвате, но Билбо стоеше и слушаше като втрещен. Досега той бе насочвал всичките си мисли и цялата си енергия към една цел — да стигне до Планината и да открие тайния вход. Никога не се бе запитвал как ще бъде отнето съкровището, нито пък как онази част, която му се полагаше, ще бъде пренесена през целия дълъг път до Торбодън под Хълма.

Сега в съзнанието му се загнезди едно мъчително съмнение — дали и джуджетата бяха забравили тази важна подробност, или през цялото време му се присмиваха тайно! Ето какво въздействие могат да оказат приказките на дракона върху неопитния и доверчивия. Билбо, разбира се, трябваше да бъде нащрек, но притегателната мощ на Смог беше огромна.

— Пак ти повтарям — рече Билбо, правейки опит да остане верен на приятелите си и да не се предаде, — мисълта за златото беше на второ място. Ние вървахме под хълмове и над хълмове, през бури и вихри в името на Отмъщението. Нима не си разбрал, о, Смог, несметно богати, че твоята победа ти е създала смъртни врагове?

Тогавя Смог наистина се разсмя — опустошителен рев, който повали Билбо на земята, а джуджетата горе се сгушиха едно до друго и си помислиха, че сега вече хобитът сигурно е погинал от ужасна смърт.

— Отмъщение ли? — изсумтя драконът и гневните пламъци в очите му озариха подземиято от край до край като алена светкавица. — Отмъщение! Краля под Планината е мъртъв; нима сред неговите потомци има такива, които се осмеляват да търсят мъст? Гирион, господарят на Дейл, е мъртъв, а аз изядох неговите хора, както вълк яде овце; нима са останали негови правнуци, които биха дръзнали да се доближат до мен? Убивам всичко, което пожелае, и никой не смее да ми оказва съпротива. Някога изтребих до един смелите им воители, а такива като тях сега няма по света. Тогавя бях млад и слаб. Сега съм стар и силен, силен, силен, Крадецо, дето се спотайваш в тъмното! — злорадо добави Смог. — Бронята ми е здрава като десет щита, събрани заедно, зъбите ми са мечове, а ноктите — копия, ударът на опашката ми поразява като гръм, крилете ми са ураган, а диханието ми е смъртоносно!

— Винаги съм знаел — изписука уплашено Билбо, — че отдолу драконите нямат броня и слабото и място е в областта... хм... на гърдите. Но сигурно един такъв всемоушен дракон като тебе се е погрижил за това.

Драконът в миг престана да се хвали.

— Сведенията ти са стари — ядосано рече той. — Аз съм покрит и отгоре, и отдолу с железни люспи и твърди скъпоценни камъни. Никакво острие не може да ме прониде.

— Трябваше да се досетя — рече Билбо. — Наистина къде може да се намери равен на Великия неуязвим Смог? И кой друг освен него би могъл да притежава такава великолепия — ризница от най-прекрасни диаманти!

— Да, наистина рядко великолепия — повтори наивно Смог, поласкан от възхвалите на Билбо. Той не знаеше, че хобитът още при първото си идване бе зърнал странното покритие от долната му страна и сега по някакви свои съображения гореше от желание да го разгледа по-отблизо.

— Погледни! — рече драконът, като се претъркаля. — Какво ще кажеш за това?

— Ослепителна красота! Ненадминато! Великолепно! Възхитително! — взе да възкликва гласно Билбо, а в същото време си мислеше: „Старият му глупак! Не знае, че от лявата страна на гърдите си има едно незащитено местенце, голо като охлюв без черупка!“

Разговор със Смог

След като господин Бегинс видя това, единственото му желание оттук нататък беше да се измъкне по някакъв начин.

— Е, във всеки случай не бива повече да ви задържам, Ваше великолепие — рече хобитът, — и да ви лишавам от тъй необходимия сън. Сигурно сте много уморен, защото понитата, струва ми се, не се ловят лесно. А също и разбойниците — добави хапливо Билбо, преди да се обърне и да хукне с всички сили нагоре по тунела.

Забележката му обаче излезе злополучна. Драконът се разяри, избълва подире му няколко огнени езика и макар Билбо да летеше като стрела по нанагорницето, все пак не беше чак толкова далече, когато Смог се опита да провре страшната си глава през малкия отвор. За

щастие челюстите му се приклециха, но през ноздрите си той продължи да праща огън и изпарения, които почти застигаха беглеца. Силно изплашен и обгорен, хобитът със сетни сили подтичваше слепешком по тунела. Беше добил самоувереност от остроумието си в разговора със Смог, но последствията от крайната му забележка сега го накараха да се опомни.

— Никога не се присмивай на жив дракон, глупави Билбо! — рече си той и по-късно често обичаше да повтаря това свое умозаклучение, което най-накрая се превърна в пословица. — Краят на приключението още не е дошъл — добави хобитът и наистина беше така.

Следобедът преваляше и отстъпваше ред на вечерта, когато Билбо с несигурни стъпки излезе навън и рухна полужив „на прага“. Джуджетата се заловиха да го свестяват и да лекуват, доколкото могат, раните от обгарянето му. Трябваше да мине обаче дълго време, преди космите на тила и на петите му да пораснат отново, защото бяха опърлени до самата кожа. Междувременно приятелите му се стараеха всячески да го ободрят; те горяха от нетърпение да чуят разказа му и най-вече да разберат защо драконът вдигна такъв страхотен шум и как Билбо успя да се спаси.

Хобитът обаче изглеждаше угрижен и неспокоен, та с мъка изкопчваха от устата му по някоя и друга дума. Като размишляваше върху станалото, сега той съжеляваше, че е разкрил толкова много пред дракона, и никак не му беше приятно да разказва за това. Старият дрозд бе кацнал на една близка скала и с наклонена настрани глава слушаше целия разговор. Колко лошо бе настроението на Билбо, можете да разберете от това, че по някое време взе един камък и замери дрозда, който обаче само изпърха с криле и пак кацна на същото място.

— Проклетата птица! — викна ядосано Билбо. — Сигурен съм, че ни подслушва, пък и видът ѝ никак не ми харесва.

— Остави я на мира! — обади се Торин. — Дроздовете са дружелюбни, а този изглежда много стар и може би е последният, останал от породата, която живееше някога тук. Те бяха толкова питомни, че кацаха по ръцете на баща ми и дядо ми, а бяха също и дълголетни, така че не бих се изненадал, ако този тук наброява сто, пък и повече години и все още помни нашите честити дни. Жителите на

Дейл бяха научили езика им и изпращаха по тях съобщения до Езерните хора и околните селища.

— Е, този ще отнесе интересни новини в Езерния град, ако заради това седи тук и ни подслушва — рече Билбо, — макар че се съмнявам дали там все още са останали хора, които разбират езика на дроздовете.

— Но кажи най-после какво се случи? — завикаха джуджетата. — Разправи ни всичко подробно!

Билбо им разказа подробно всичко, което си спомняше, и накрая призна, че се чувства виновен, загдето чрез гатанките си бе допълнил онова, което драконът вече знаеше от лагерните следи и понитата.

— Той със сигурност знае, че идваме от Езерния град и сме получили помощ оттам; затова много се опасявам, че сега ще насочи гнева си в тази посока. Какво ми трябваше да споменавам, че съм бил Буреездач! Дори един сляп заек от тия места веднага ще се досети, че това е свързано с Езерните хора.

— Е, хайде! Станалото — станало. Както съм чувал, при разговор с дракон изобщо било трудно да не допуснеш грешка — рече Балин с желание да успокои хобита. — Ако питаш мен, ще ти кажа, че се справи отлично — откри една много важна подробност и се завърна жив и здрав. Малцина са успявали да поговорят с такива като Смог и да постигнат същия успех. Имаме голям късмет, че научихме за слабото място в диамантената ризница на стария дракон.

Това даде нова насока на разговора. Джуджетата взеха да разправят разни истории за убиване на дракони (крайно заплетени и очевидно измислени), за различните начини на удряне и пробождане и за хитрите уловки, които били приложени при тези случаи. Всички бяха съгласни, че да заловиш дракона, докато спи, съвсем не е така лесно, както изглежда, и че опитът да го понижеш в съня му може да завърши далеч по-злополучно, отколкото ако се осмелиш да го нападнеш открито.

През цялото време дроздът ги слушаше; най-сетне, когато звездите взеха да се показват на небосвода, той разпери безшумно криле и отлетя. Докато джуджетата приказваха, а сенките се удължаваха, Билбо ставаше все по-мрачен и по-мрачен, а лошото му предчувствие растеше. Най-накрая той прекъсна разговора.

— Сигурен съм, че тук ни дебне голяма опасност — рече той, — и не виждам защо трябва повече да стоим. Драконът обгори хубавата трева, а вече пада нощ и става студено. Пък и нещо ми подсказва, че точно това място ще бъде нападнато. Смог вече знае как съм влязъл долу до неговото подземие и можете да бъдете уверени, че ще се досети къде излиза другият край на тунела. Ако реши, той ще натроши на парченца целия този склон, за да ни попречи да влизаме повече, а ако заедно със склона смачка и нас, сигурно ще бъде още по-доволен.

— Много мрачно гледаш на нещата! — обърна се Торин към Билбо. — Защо Смог не запуши долния отвор, щом чак толкова не желае да ни допуска вътре? Той обаче не го запушва; ако го беше сторил, щяхме да чуем.

— Кой знае, кой знае! Може би не го е запушил, защото отначало е смятал да се опита да ме примаме отново, а сега пък изчаква да се стъмни достатъчно, за да започне лова, или пък не иска да си разваля спалнята. Но, така или иначе, моля ви да не спорим по това. Смог ще излезе всеки миг и единствената надежда да му убегнем е да се скрием в тунела и да затворим вратата.

Билбо изглеждаше така разтревожен, че джуджетата най-после се вслушаха в съвета му и влязоха в тунела, но не бързаха да затворят вратата. Това им се струваше безразсъдно, защото не знаеха дали ще могат пак да я отворят отвътре, а мисълта да останат затворени в едно място, от което можеше да се излезе единствено през бърлогата на дракона, никак не им допадаше. Освен това всичко изглеждаше тихо и спокойно — и отвън, и вътре в тунела. Ето защо те дълго седяха близо до откритата врата и продължаваха да си говорят.

Разговорът им се насочи към злонамерените думи, които драконът бе казал за тях. На Билбо му се искаше никога да не ги е чувал или поне да може да се увери по някакъв начин, че джуджетата са били искрени, когато твърдяха, че изобщо не са мислили какво ще стане, след като си възвърнат съкровището.

— Знаехме, че начинанието ни е опасно — заяви Торин. — Опасността, както разбирате всички, все още не е отминала, но аз мисля, че след като си възвърнем отнетото богатство, ще имаме достатъчно време да мислим какво да направим с него. Що се отнася до твоя дял, господин Бегинс, можеш да бъдеш напълно спокоен. Искам да те уверя, че сме ти повече от благодарни и затова, когато

намерим какво да поделяме, ти сам ще си избереш твоята четиринайсета част. За съжаление е право се тревожиш за пренасянето, тъй като, да си призная, то ще бъде съпроводено с големи трудности — с времето пътищата не стават по-безопасни, а тъкмо обратното. Но ние ще сторим, каквото можем, за да ти помогнем, и наложи ли се, ще поемем своя дял от разноските. Ако искаш, вярвай ми!

Оттук разговорът се пренесе към съкровището и онези скъпи предмети, за които си спомняха Торин и Балин. Те се питаха дали всичко лежи все още непокътнато долу в подземие; копията, направени за армиите на великия (отдавна починал) крал Бладортин, чиито върхове бяха трикратно закалени, а прътите им — изкусно украсени със злато; тези копия обаче бяха останали непредадени на краля, а също и незаплатени. Сред богатствата трябваше да се намират и множество щитове, изработени за отдавна починали воители; голямата златна чаша на Трор с двете дръжки, украсена с цветя и птици с очи от скъпоценни камъни; посребрени и позлатени брони; огърлието на Гирион, владетеля на Дейл, направено от петстотин зелени като тревата смарагди, което той бе дал на джуджетата, за да изплетат на най-големия му син ризница от сребърни нишки, каквато светът не познавал и която имала трайността и здравината на тройно закалена стомана. Но най-красив сред цялото това великолепие бил огромният скъпоценен камък, който джуджетата открили някога в самите недра на Планината — Сърцето на Планината, елмазът на Траин, който бяха нарекли Аркен.

— Аркен! Аркен! — взе да повтаря унесено Торин в тъмнината, опрял брада на коленете си. — Той беше кръгъл с хиляда шлифовани страни; на светлината на огъня грееше като сребро, като вода блестяше на слънцето, като сняг искреше под звездите, като дъжд сияеше на лунна светлина!

Опияняващият копнеж по богатството обаче беше напуснал Билбо. Докато джуджетата разговаряха, той почти не ги слушаше. Седеше близо до вратата, наострил уши да долови през шепота им всеки звук, който би долетял отвън или откъм подземие.

Мракът се съгъстяваше и Билбо ставаше все по-неспокоен.

— Затворете вратата! — помоли отново той. — Знайте, че драконът ни готви нещо. Тази тишина ме плаши много повече от снощната врява. Затворете вратата, докато не е станало късно!

Тревогата в гласа му накара джуджетата да се опомнят. Торин бавно се отърси от мечтите си, стана и ритна камъка, който подпираше вратата. След това всички джуджета я забутаха с общи усилия, докато тя се затвори с глухо тракане. Никаква следа от ключалка не се виждаше вече. Бяха затворени в Планината!

И тъкмо навреме. Едва бяха навлезли малко по-навътре в тунела, когато мощен удар разтърси склона на планината, сякаш великани искаха да го сломят със стенобитна машина от гигантски дъбови греди. Скалите екнаха, стените взеха да се пукат и от тавана по главите на джуджетата се посипаха каменни отломки. Какво би станало, ако вратата все още стоеше отворена, не смея и да помисля! Те хукнаха надолу по тунела, радостни, че са останали живи, а зад тях се носеше тътенът от яростта на Смог. Драконът трошеше на парченца скали и канари, размахвайки ожесточено огромната си опашка, докато малката удобна ниша, в която бе разположен лагерът им, обгорената трева, камъкът на дрозда, покритите с охлюви стени, тясната площадка — всичко се срина, стана на пух и прах, а към долината полетя лавина от натрошени камъни.

Преди малко Смог изпълзя скришом от леговището си, излетя тихичко във въздуха и като някакъв исполински гарван се понесе през мрака по вятъра към западния склон на Планината с надеждата да залови ненадейно някого или нещо и да открие къде точно е изходът на тунела, по който крадецът бе влязъл в подземие. Когато не откри никого и не видя нищо, дори и там, където очакваше, че трябва да се намира изходът, яростта му се разрази с пълна сила.

След като се навилия здравата, той се почувства по-спокоен и реши, че поне от тази посока повече няма да го безпокоят. Сега му оставаше да отмъщава другаде.

— Буреездач! — изсумтя Смог. — Без съмнение си дошъл по реката. Миризмата ти ми е непозната, но ако не си от Езерните хора, поне си получил помощ от тях. Затова ще отида да им покажа кой е истинският Крал под Планината.

И той полетя сред огнени пламъци на юг към Тичащата река.

13. КЪДЕ Е ДРАКОНЪТ?

Междувременно джуджетата стояха в тъмното сред пълна тишина. Те нито ядяха, нито говореха. Не знаеха колко време е минало и не смееха да помръднат, защото и най-малкият шум се подемаше от ехото в тунела. Ако задремеха, събуждаха се пак сред мрак и мъртва тишина. Сякаш изчакваха така дълги дни и нощи, докато накрая ги обзе чувството, че се задушават, че главите им се замайват от липсата на въздух и повече не могат да издържат. Вече бяха готови да посрещнат едва ли не с радост шума от завръщането на дракона в леговището му. Това затишие ги плашеше много повече — то им подсказваше, че чудовището навярно им готви някаква хитра клопка, а тук повече не можеха да стоят.

По някое време Торин каза:

— Хайде да се опитаме да отворим вратата! Ако не усетя скоро полъха на вятъра върху лицето си, ще умра. Предпочитам Смог да ме смаже навън, отколкото да се задуша тук!

Няколко от джуджетата станаха и тръгнаха опипом към мястото, където преди се намираше вратата, но там откриха само натрошени скали. Срутеният таван на тунела бе запушил изхода. Нито ключ, нито някаква възшебна сила можеха да отворят вратата отново.

— Затворени сме завинаги! — простенаха те. — Това е краят. Тук ще си умрем.

Но, кой знае защо, тъкмо когато джуджетата изпаднаха в най-голямо отчаяние, Билбо усети, че някак особено му олеква на сърцето, сякаш тежък товар се бе смъкнал от раменете му.

— Хайде, хайде, не унивайте! — рече им той. — „Има ли живот, има и надежда“, както обичаше да казва баща ми. И още казваше: „Всичко хубаво става по три пъти.“ Аз тръгвам отново надолу по тунела. Щом слизах два пъти, след като знаех, че драконът е там, защо да не се опитам да сляза трети път, когато вече не е толкова сигурно, че ще го сваря? Така или иначе, подземието е единственият изход за

навън. Този път обаче ще е добре, струва ми се, всички да дойдете с мен.

Джуджетата бяха толкова обезсърчени, че се съгласиха и Торин пръв закрачи редом с Билбо.

— Бъдете много предпазливи — шепнешком ги предупреди хобитът — и гледайте да вдигате колкото се може по-малко шум! Не бива да се излагаме на излишни опасности!

Един по един всички заслизаха надолу. Макар да полагаха усилия, джуджетата, разбира се, не можеха да вървят така тихо, както хобитът. Те тътреха нозе и пуфтяха, а ехото застрашително подсилваше тези шумове; но макар Билбо от време на време да спираше и да се слушваше уплашено, отдолу не долиташе никакъв звук. Когато по негова преценка наближиха подземието, той надяна пръстена и продължи сам напред. Пръстенът обаче беше излишен — наоколо царуваше такъв мрак, че всички до един бяха невидими и без вълшебни пръстени. Беше наистина толкова тъмно, че хобитът най-неочаквано стигна до отвора, протегна ръка в празното пространство, политна напред и се търкулна презглава в подземието.

Той остана да лежи като вкаменен по очи на пода — не смееше да помръдне, не смееше дори да диша. Но нищо не се раздвижи наоколо. Не проблясваше и лъч светлина. Чак когато се реши най-после да вдигне глава, Билбо забеляза високо над себе си някакво слабо, белезникаво мъждукане. То, разбира се, не можеше да идва от огненото дихание на дракона, макар из цялото помещение да тегнеше зловонният дъх на чудовището.

Най-сетне господин Бегинс не издържа.

— Проклет да си, Смог, драконе! — викна той с тъничкия си глас. — Престани да играеш на криеница! Освети този непрогледен мрак и ме изяж, ако можеш да ме хванеш!

Ехото разнесе думите му из тъмното подземие, но отговор не дойде. Билбо се изправи, ала не знаеше вече в коя посока да тръгне.

— Чудя се какво ли толкова замисля Смог — рече си той. — Днес, както виждам, не си е у дома. (Впрочем кой знае дали навън е днес или нощес!) Ако Оин и Глоин не бяха загубили кутийките си с огниво, щяхме да използваме удобния случай да поразгледаме наоколо.

— Светлина! — извика Билбо с пълен глас. — Не може ли някой да запали светлина!

Джуджетата много се изплашиха, когато Билбо политна и тупна на пода в подземиеото. Те се скупчиха смълчани на мястото, където той ги беше оставил в тунела, и не пристъпиха нито крачка напред.

— Тихо! Тихо! — зашепнаха те, когато чува гласа му.

Това, разбира се, помогна на Билбо да разбере къде се намираха те, но той дълго време не чу повече нито звук от тях. Най-накрая, когато закрачи шумно по пода и с пълен глас изкрещя „Светлина!“, Торин се пристраши и прати Оин и Глоин да отидат до торбите си, които бяха оставили в началото на тунела.

След малко по трепкащата и приближаваща насреща им светлина стана ясно, че двете джуджета се връщат. Оин носеше една малка борова факла в ръка, а Глоин — сноп незапалени факли под мишница. Билбо бързо изтича до отвора и взе запалената факла, но не можа да склони джуджетата да запалят останалите факли, нито да го последват. Както обясни Торин, господин Бегинс бил все още техният специалист — разбойник и разузнавач, и щом желаел да поеме риска да пали светлина, то си било негова работа. Те щели да изчакат в тунела докато дойде да им донесе новини. След това джуджетата насядаха близо до отвора и се приготвиха да наблюдават.

Видяха как малката тъмна фигурка се упъти към средата на подземиеото с високо вдигната факла. От време на време, докато Билбо беше все още близо, те виждаха как светлината трепва и се люшка, когато той се препъва в някой златен предмет. Пламъчето на факлата постепенно се смалчаваше и по едно време взе сякаш да подскача във въздуха. Билбо се изкачваше по огромния куп съкровища. Скоро той стигна до върха и пак продължи да върви. След това го видяха как спря за миг и се наведе, но не разбраха каква е причината.

Всъщност Билбо бе намерил елмаза Аркен, самото Сърце на Планината. Той го позна по описанието на Торин; едва ли можеше да има два подобни камъка дори в такова безмерно съкровище, дори и в целия свят. Докато хобитът се изкачваше по купчината, белият блясък ставаше все по-ярък и по-ярък и просто го влечеше към себе си. А когато наближи, пред краката му се очерта предмет с кръгла форма, който при светлината на факлата излъчваше безброй многоцветни трепкащи искри. Най-сетне Билбо погледна надолу и дъхът му спря. Големият скъпоценен камък, който джуджетата бяха изкопали някога

от гълбините на планината, светеше не само със своя собствена светлина, но поглъщаше и светлината, която падаше върху него, и я изпускаше обратно, превърната в десетки хиляди бели и дъгоцветни отблясъци. Очарован, Билбо несъзнателно протегна ръка към елмаза. Не можа да го обхване изцяло с малката си длан, защото той беше голям и тежък, но все пак го вдигна, затвори очи и го пусна в най-дълбокия си джоб.

„Сега вече наистина съм разбойник и крадец! — помисли си хобитът. — Но един ден непременно ще разкрия истината на джуджетата — когато му дойде времето. Нали те казаха, че мога сам да избира своя дял? И аз си избирам именно този камък, пък те, ако щат, да вземат всичко останало!“

Билбо обаче не беше напълно убеден дали джуджетата бяха имали предвид този прекрасен елмаз, когато му обещаха сам да си избере своя дял, и се опасяваше, че рано или късно от избора му ще произлезе беда.

След това кратко спиране той тръгна отново. Слезе от другата страна на огромния куп и светлината на факлата му се изгуби от погледа на джуджетата. Скоро те пак го видяха да се отправя към насрещния край на подземие.

Той вървя, докато стигна до голяма порта откъм срещуположната страна на отвора и изведнъж го облъхна свеж въздух, който едва не угаси факлата му. Билбо надникна плахо през портата и видя, че от нея в различни посоки тръгват широки коридори, съзря също и тъмните очертания на някакво голямо стълбище, което се губеше нейде нагоре в мрака. От Смог обаче нямаше ни следа. Билбо тъкмо понечи да се обърне и да тръгне обратно, когато някаква тъмна сянка се стрелна към него и го докосна по бузата. Хобитът изписка и така се стресна, че политна назад и падна. Падайки обаче, той изтърва факлата и тя угасна.

— Надявам се да е било само някой прилеп! — рече си той смутено. — Но сега какво да правя? Накъде е изток, накъде — юг, север или запад? Торин! Балин! Оин! Глоин! Фили! Кили! — извика Билбо колкото му държеше глас; гласът му обаче сякаш потъваше в тъмното пространство. — Факлата ми угасна! Някой да ми се притече на помощ!

За момент смелостта го бе напуснала напълно.

Джуджетата едва дочуха виковете му и единствената дума, която разбраха, беше „помощ“.

— Какво може да се е случило? — обади се Торин. — Сигурно не го е нападнал Смог, иначе нашият помощник не би продължил така дълго да писка.

Почакаха миг-два, но гръмовитият шум на дракона не се чу; впрочем не се чуваше никакъв друг звук освен далечните писъци на Билбо.

— Хайде, неколцина от вас да вземат по една факла — разпореди се Торин. — Изглежда, че ще трябва да се притечем на помощ на разбойника.

— Наш ред е да му помагаме — обади се Балин — и аз съм готов да тръгна. Смятам, че поне за момента голяма опасност няма.

Глоин запали няколко факли, джуджетата изпълзяха едно по едно от тунела и се запромъкваха покрай стената колкото можеха по-бързо. Скоро обаче срещнаха самия Билбо, който се връщаше обратно към тях. Той се бе окопитил веднага, щом съзря отблясъците на факлите им.

— Нищо опасно, само някакъв прилеп ми събори факлата! — рече Билбо в отговор на въпросите им.

Джуджетата хем се успокоиха, хем се ядосаха, че Билбо ги бе изплашил без причина. Не знам обаче какво биха казали, ако им беше съобщил в този момент, че е намерил големия елмаз. Пътем те бяха успели да зърнат несметните съкровища и съкровеният копнеж по златото и скъпоценните камъни бе припламнал с нова сила в сърцата им; а този копнеж събуждаше у джуджетата — дори и у най-добрите — дързост, понякога и жестокост.

Джуджетата не чакаха никакви покани. Те желаеха да използват случая, за да огледат подземие и много им се искаше поне засега Смог наистина да го няма. Всички грабнаха по една запалена факла, заозъртаха се насам-натам и забравиха всякакъв страх и предпазливост. Започнаха да говорят високо, дори си подвикваха, когато вземаха от купа или от стената някой скъп стар предмет, вдигаха го към светлината и нежно го галеха с пръсти.

Фили и Кили направо бяха едва ли не във весело настроение; те взеха две от многобройните златни арфи със сребърни струни, увесени на стената, и засвириха, а от арфите, които всъщност бяха вълшебни (и

не бяха докосвани от дракона, тъй като той малко се интересуваше от музика), литнаха нежни и хармонични звуци и тъмното подземие се изпълни с отдавна забравена мелодия. Останалите джуджетата обаче бяха по-практични — те събираха скъпоценни камъни и си тъпчеха джобовете, а онова, което не можеха да вземат със себе си, изпускаха с въздишка от ръцете си. И Торин не остана назад; той обаче търсеше нещо от единия до другия край на купа и все не го намираше. Всъщност Торин търсеше елмаза Аркен, но не казваше никому за това.

Джуджетата откачиха от стените брони и оръжия и се въоръжиха. Торин наистина имаше царствен вид в ризницата от златни халки, затъкнал брадва със сребърна дръжка в украсения си с рубини колан.

— Господин Бегинс! — извика той. — Ето ти първата част от възнаграждението! Съблечи дрипавата си дреха и облечи ей това тук.

И той метна на раменете на Билбо една малка ризница, изработена навярно за някой невръстен елф от кралския род. Ризницата беше направена от онази тайнствена сребърна стомана, която джуджетата наричат митрил, а като допълнение към нея имаше колан, украсен с перли и кристали. Лекият шлем от кожа, подсилен отвътре със стоманени обръчи и обсипан отвън с прозрачни скъпоценни камъни, прилегна така добре върху главата на Билбо, сякаш беше правен за него.

„Чувствам се величествен — помисли си хобитът, — но кой знае всъщност колко съм смешен. Как биха се смели всички у дома на Хълма! Все пак жалко, че нямам подръка огледало!“

Във всеки случай главата на господин Бегинс се замая така от огромното съкровище, както главите на джуджетата. Те продължаваха в самозабрава да се ровят и да разглеждат скъпоценните предмети; той обаче много скоро се отегчи, седна на пода и с тревога взе да размишлява какъв ли ще бъде краят на всичко това.

„Готов съм да заменя десетки от тези скъпи бокали — помисли си Билбо — за една освежителна глътка от дървените чаши на Беорн!“

— Торин! — извика високо той. — А сега какво ще правим? Въоръжихме се, но какво струва една ризница пред помитащата сила на Смог Страховития? Това богатство още не е спечелено обратно. Сега не сме тръгнали да търсим злато, а път за спасение. И затова мисля, че твърде дълго предизвикваме късмета си!

— Напълно си прав! — отвърна Торин, който също се отърси от омаята. — Да вървим! Аз ще ви вода. И хиляда години да минат, пак няма да забравя проходите и тайниците на този дворец!

Торин повика останалите; те се събраха и вдигнали високо над главите си факли, поеха през зейналите врати, но не веднъж и дважд се обръщаха, за да хвърлят назад погледи, изпълнени с копнеж.

Лъскавите брони бяха скрити под старите наметки, а шлемовете — под скъсаните качулки; наредени едно зад друго, джуджетата следваха Торин. Те приличаха на някаква върволица от светлини, която се движеше в мрака, спираше често и се ослушваше страхливо, за да долови громоленето на завръщащия се дракон.

Макар цялата стара украса да беше отдавна похабена и натрошена, макар всичко да беше омърсено и порутено от влизането и излизането на чудовището, Торин познаваше на пръсти всяко кътче, знаеше всеки коридор и всеки завой. Първо се изкачиха по високите стълби, после завиха и преминаха през ехтящите коридори, сетне пак завиха и пак се качиха по едни стълби, а след това по други. Широките и гладки стъпала бяха изсечени в скалата. И все нагоре и нагоре се изкачваха джуджетата, без да срещнат дори и следа от жива душа; само някакви неясни сенки се скриваха с пърхане из тъмните ъгли при приближаването на факлите.

Стъпалата обаче не бяха направени за хобитови крака и Билбо чувстваше, че силите му вече се изчерпват, когато таванът изведнъж се извиси нагоре и блясъкът на факлите помръкна. През един отвор някъде високо проникваше бледо сияние и въздухът стана по-свеж. Отпред, през големите порти, които висяха обгорени и разкривени на пантите си, също проникваше светлина.

— Това е голямата зала на Трор — обясни Торин, — залата за пиршества и заседания. Недалеч отгук се намира Главната порта.

Джуджетата прекосиха опустошената зала. Разтрошени и обгорени маси, столове и пейки лежаха прекатурени на пода. Черепи и кости се валяха в праха редом с изпочупени кани, бокали и рогове за вино. Когато групата мина през вратите на срещуположната страна на залата, се чу шум от течаща вода и сивкавата светлина стана по-обилна.

— Тук е изворът на Тичащата река — каза Торин. — Отгук тя тръгва забързано към Портата. Ще следваме нейния път!

От един тъмен отвор в скалата извираше вода и се втурваше разпенена по дълбок и тесен канал, изсечен някога от изкусните ръце на джуджетата. Успоредно с канала вървеше пътека, постлана със заоблени камъни и достатъчно широка, за да минат неколцина един до друг. Бегълците изминаха почти тичешком тази пътека, свиха зад един широк завой и — о, чудо! В очите им блесна ярка дневна светлина. Пред тях се издигаше висок свод, по който все още личаха следи от някогашна украса, макар да беше силно похабен, напукан и опушен. Забуленото в мъглявина слънце огряваше склоновете на Планината и няколко златисти лъча озаряваха настилката пред прага.

Ято прилепи, стреснати от димящите факли, се разлетяха безредно наоколо. Когато джуджетата понечиха да пристъпят напред, краката им се хлъзнаха по камъните, които Смог бе изгладил и излъскал при честото си преминаване. Тук реката излизаше шумно навън и разпенена се спускаше към долината. Джуджетата захвърлиха факлите си на земята и впериха напред заслепени очи. Бяха стигнали до Главната порта, откъдето се виждаше Дейл.

— Е! — рече Билбо. — Никога не съм вярвал, че ще мога да погледна през тази врата. Не съм вярвал също, че ще ми бъде толкова приятно да видя отново слънцето и да усетя полъха на вятъра по лицето си. Ох, колко е студен всъщност този вятър!

И наистина мразовит вятър появаше от изток, вещаейки приближаването на зимата. Той препускаше стремително по склоновете към долината и стенеше сред скалите. След дългия престой в душните подземни владения на дракона джуджетата сега се разтрепериха от студ.

Изведнъж Билбо се сети, че е не само уморен, но и много гладен.

— Изглежда, че е късна утрин — рече той — и, струва ми се, време за закуска, ако изобщо има такава. Не мисля обаче, че прагът на драконовото жилище е най-безопасното място за тази цел. Затова ви предлагам да отидем някъде, където бихме могли да поседнем за малко на спокойствие.

— Прав си! — съгласи се Балин. — Мисля, че знам едно подходящо място — стария наблюдателен пост в югозападния край на Планината.

— Колко е далеч оттук? — попита Билбо.

— На пет часа усилен ход, струва ми се. Отиването дотам ще е трудно. Изглежда, че целият път, който тръгва от Портата и върви по левия бряг на реката, е разбит. Но погледни ей там, долу! Реката прави широк завой на изток тъкмо пред развалините на Дейл. На това място някога имаше мост, който водеше до стръмни стълби; те се изкачваха по десния бряг и оттам продължаваше път към Гарвановия хълм. От пътя се отделяше пътека, по която се стигаше право на поста. Изкачването ще е трудно, дори ако старите стъпала все още си стоят.

— Майчице! — простена хобитът. — Толкова дълго да вървим и да се катерим, без да сме закусили! Чудя се колко ли закуски, обеди и вечери сме пропуснали в тази отвратителна, забравена от времето дупка!

Всъщност бяха изминали две нощи и един ден, откакто драконът разруши тайната врата (а в този промеждутък бегълците си бяха похапвали, разбира се), но Билбо дотолкова бе загубил представа за времето, че не знаеше дали са престояли в подземията една нощ или цяла седмица.

— Хайде, хайде! — рече Торин през смях; той бе започнал да си възвръща предишната самоувереност и подрънкваше скъпоценните камъни в джоба си. — Не наричай двореца ми отвратителна дупка! Почакай само да го видиш, когато бъде почистен и украсен отново.

— Това няма да стане, докато Смог не умре — отвърна мрачно Билбо. — Впрочем къде ли е той? Бих се отказал от една хубава закуска, за да узная. Дано само не седи на върха на Планината и не ни гледа оттам.

Това предположение, подхвърлено на шега, здравата разтревожи джуджетата и те решиха, че Билбо и Балин са прави.

— Незабавно трябва да се махаме оттук — рече Дори. — Имам чувството, че очите му са впити в тила ми.

— Студено и пусто място — додаде след него Бомбур. — Може да има какво да се пие, но за ядене нищо няма. Един дракон винаги ще бъде гладен из тия места.

— Хайде, стига! — извикаха останалите. — Да вървим там, където предлага Балин.

Под скалистата стена отдясно нямаше пътека и затова те закрачиха между камъните от лявата страна на реката. Опустошението, което цареше наоколо, отрезви дори и Торин. Мостът, за който

споменаваше Балин, отдавна бе порутен и повечето от камъните му сега лежах в плитчините на разпенения поток. Джуджетата обаче прекосиха реката без особено затруднение, откриха някогашните стъпала и се изкатериха по стръмния бряг. Като повървяха известно време, те излязоха на стария път, а скоро след това стигнаха до дълбока долчинка, закътана сред скалите. Там си отпочинаха за малко и закусиха с крам и вода. (Ако питате какво е това крам, мога само да ви кажа, че не знам съвсем точно; доколкото съм чувал, е нещо от рода на бисквитите — хранително и трайно, но не особено вкусно, така че не можеш да изпиташ удоволствие от него, но затова пък си раздвижваш добре челюстите, докато го дъвчеш. Езерните хора го правели, когато им предстояли дълги пътувания.)

След закуската джуджетата потеглиха отново. Сега пътят се насочваше на запад, отдалечаваше се от реката и приближаваше до високото южно разклонение на Планината. Най-сетне стигнаха до планинската пътека. Тя се изкачваше стръмно нагоре и бегълците тежко-тежко кретаха един подир друг по нея, докато най-накрая, късно следобед стигнаха до върха на възвишението и оттам видяха зимното слънце да залязва на запад.

Върхът на възвишението всъщност представляваше едно заравнено място, открито от три страни, а от четвъртата — северната — защитено от скалната стена, в която имаше отвор, подобен на врата. От този отвор се откриваше просторна гледка на изток, на юг и на запад.

— Едно време тук винаги държахме стража — рече Балин, — а тази врата води към едно издълбано в скалата помещение, което служеше за караулна. Такива постове имаше на няколко места из Планината. В онези щастливи дни обаче ни се струваше, че няма от какво да се пазим, затова и стражите не бяха особено бдителни, иначе драконът сигурно нямаше да ни свари така неподготвени и нещата навярно щяха да се развият другояче. Сега можем да се укрием тук за известно време и да наблюдаваме всичко, което става наоколо, без някой да ни вижда.

— Каква полза от това, ако вече са ни забелязали, докато идвахме? — каза Дори, който не откъсваше поглед от върха на Планината, сякаш очакваше да види там Смог, кацнал като птица на камбанария.

— Друга възможност нямаме — рече Торин. — Днес не можем да вървим повече.

— Точно така, точно така! — викна Билбо и се просна на земята.

В скалното помещение имаше място да се настанят стотина; по-навътре пък имаше второ, по-малко помещение, до което не достигаше студът отвън. Всичко беше напълно запустяло; очевидно по време на владичеството на Смог дори диви животни не бяха влизали тук. Джуджетата разположиха товара си; някои от тях начаса се проснаха на земята и заспаха; други обаче седнаха близо до външния отвор и започнаха да обсъждат положението си. Каквото и да говореха, все се връщаха към едно: къде е Смог? Гледаха на запад — не се виждаше нищо; гледаха на изток — пак не се виждаше нищо; на юг също нямаше следа от дракона, но в тази посока се съзираше огромно множество от птици, които кръжаха неспокойно. Джуджетата налягаха очи и се чудеха; дори и когато първите звезди изгряха, те все още не бяха проумели какво точно става.

14.

ОГЪН И ВОДА

Ако и вие като джуджетата желаете да научите какво бе станало със Смог, ще трябва да се върнете два дни назад, в онази вечер, когато той разруши тайната врата и разгневен полетя сред огнени пламъци.

Повечето от Езерните хора се бяха прибрали по къщите си, защото на изток бе притъмняло и оттам духаше хладен вятър; неколцина обаче все още се разхождаха по пристаните, тъй като обичаха да се любуват на отблясъка на изгряващите звезди върху гладката езерна повърхност. Планината не се виждаше от града. Няколко ниски възвишения, които се издигаха в горния край на езерото и сред които Тичащата река се спускаше устремно от север, я затулваха от погледа. При ясно време се съзираше само нейният висок, остър връх, но Езерните хора рядко поглеждаха към него, защото той имаше мрачен и зловещ вид дори при светлината на утрото. Сега върхът беше изцяло забулен в мрак.

И изведнъж той се появи на кръгозора. Някакво сияние припламна за миг, освети го и пак угасна.

— Вижте! — извика един от Езерните хора. — Светлините пак се появяват. Снощи пазачите са ги гледали как просветват и гаснат от полунощ до зори. Нещо става там, горе.

— Може би Краля под Планината кове злато — обади се друг. — Той отдавна тръгна на север; време е вече да почне да се сбъдва онова, за което разказват старите песни.

— За кой крал говориш? — попита с мрачен глас трети. — Повече от сигурен съм, че това е опустошителният огън на дракона — единственият крал под Планината, когото познаваме.

— Ти винаги вещаеш най-зловещи неща — упрекнаха го в хор останалите, — като се започне от наводнение, та се стигне до отравяне с риба. Мисли си за по-весели работи.

В този миг между ниските хълмове проблесна ослепителна светлина и северният край на езерото сякаш се позлати.

— Краля под Планината! — извикаха Езерните хора. — Съкровищата му сияят като слънце, реките му се леят златни! Ето че Тичащата река наистина стана златна! — продължиха да възклициават възторжено те. Прозорците на къщите започнаха да се отварят и забързани стъпки затопуркаха по пристаните.

Градът отново бе обзет от невиджано вълнение и радост. Но човекът е мрачния глас изтича при старейшината и викна:

— Сигурен съм, че драконът пристига! Да прекъснем мостовете! На оръжие! На оръжие!

Тогава проехтяха тревожно тръби и звуците им огласиха скалистите брегове. Радостта секна и отстъпи място на страха. И така драконът не успя да свари града съвсем неподготвен.

Скоро — тъй като Смог летеше с огромна бързина — хората го съзряха да се носи насреща им като огнена искра, която ставаше все по-голяма и все по-ярка. Никой, дори и най-големият наивник, вече не се съмняваше, че предсказанията са излезли лъжовни. Но все пак оставаше още малко време. Всеки съд в града беше напълнен с вода, воините грабнаха оръжието си, опънаха лъковете и ги заредиха със стрели; мостът към сушата беше разрушен. Сега вече оглушителният рев на чудовището се чуваше съвсем отблизо; цялото езеро почервения като жаравата и се развълнува от страхотния плясък на крилата му.

Смог се стрелна покрай хората, които нададоха уплашени писъци, и се насочи към моста, но там го очакваше разочарование. Мостът го нямаше, а противниците му се бяха скупчили на един остров сред дълбоката вода — твърде дълбока, тъмна и студена, за да бъде по вкуса на дракона. Ако се гмурнеше в нея, щеше да се вдигне такава пара, че да забули за няколко дни цялата околност в мъгла. Езерото беше по-могъщо от него, то щеше да изгаси огъня му, преди да успее да го прекоси.

Смог закръжи с рев над града. Безброй стрели полетяха нагоре и се пречупиха с трясък в бронята му от люспи и скъпоценни камъни, а пръчките им пламнаха от огненото му дихание и паднаха със съскане във водите на езерото. Никакви фейерверки не могат да се сравнят с ослепителната гледка през тази нощ. Звънтенето на лъковете и пронизителните звуци на тръбите постепенно така раздразниха дракона, че накрая той просто освирепя от гняв. От много години насам никой не се беше осмелявал да влиза в бой с него; а и сега никой

нямаше да се осмели, ако не беше човекът с мрачния глас (той се казваше Бард), който тичаше насам-натам, насърчаваше стрелците и настояваше пред старейшината да им заповяда да се борят до последната стрела.

От устата на дракона изригнаха огнени езици. Той кръжеше високо над жителите на града и осветяваше цялото езеро; дърветата по бреговете блестяха сякаш бяха от бакър, а по стволите им танцуваха гъсти черни сенки. Смог връхлетя отново право през градушката от стрели, забравил в гнева си всякаква предпазливост, тласкан единствено от стремежа да подпали града.

Макар всичко да бе накувано предварително, огън лумна от сламените покриви и дървените греди, когато той профуча надолу към къщите, възви се и пак профуча край тях. Отново стотици ръце започваха да изливат съдове с вода, щом някъде припламнеше искра. Драконът връхлетя пак. Замахна с опашка и покривът на Голямата къща се срути. Неугасими пламъци литнаха нагоре в нощта. Още един замах, после още един — и къщите една след друга се подпалваха и рухваха. И нито една стрела не успяваше да възпре Смог, нито да го нарани повече, отколкото би го наранила някоя блатна мушица.

Мъжете вече започваха да скачат във водата. Жените и децата бяха натоварени в лодки, които чакаха на пазарното място. Воините взеха един по един да захвърлят оръжието си. Там, където до преди малко бяха звучали старите песни за Краля под Планината и за радостта, която той ще донесе, сега се чуваха само ридания и вопли. Хората проклинаха джуджетата. Старейшината се отправи към своята позлатена лодка с надеждата в общата бъркотия да отплава незабелязано и да се спаси. Скоро целият град щеше да се обезлюди и да изгори, без да остане дори и следа над повърхността на езерото.

Такава надежда хранеше и драконът. Щом искат, нека всички се накачат по лодките. С какво удоволствие само ще ги подгони! А те, като изгладнеят, ще спрат. Стъпят ли веднъж на сушата, той ще си оправи сметките с тях. Ще подпали горите и ще опустоши всяка ливада и всяко пасище. Засега обаче най-приятно му беше да наблюдава как градът загива. Не беше изпитвал такова удоволствие от години.

Една група стрелци обаче все още не напускаха мястото си сред горящите къщи. Ръководеше ги Бард, човекът с мрачен глас и мрачно

лице — същият, когото приятелите му бяха обвинили, че вечно вещае наводнения или отравяне от риба, макар да знаеха колко е силен и смел. По далечна родова линия Бард беше потомък на Гирион — Владетеля на Дейл, — чиято жена и син някога бяха успели да се измъкнат от развалините на града и да се спуснат по Тичащата река. Сега Бард стреляше с големия си лък от тисово дърво, докато най-накрая му остана само една стрела. Пламъците го обграждаха вече от всички стани. Другарите му го изоставиха. Той опъна лъка си за последен път.

Изведнъж от мрака нещо изпърха към отчаяния стрелец. В първия миг той се стресна, но после разбра, че това е само един стар дрозд. Без да се страхува, дроздът кацна на рамото на Бард и му заговори. И Бард с почуда откри, че разбира неговия език — нали родът му произхождаше от Дейл.

— Почакай! Почакай малко! — рече дроздът. — Луната тъкмо изгрява. Опитай се да откриеш незащитеното място от лявата страна на гърдите, когато Смог прелети над тебе! — И докато Бард го слушаше учудено, дроздът му разказа какво бе видял и чул в Планината.

Тогава Бард вдигна лъка си. Драконът се беше насочил обратно към града и летеше ниско; когато наближи, луната изгря над източния бряг и посребри огромните му крила.

— Стрелице! — рече Бард. — Черна стрелице! Оставих те последна. Досега не си ми изменяла и винаги си се връщала обратно при мене. Наследих те от баща си, а той — от своя баща. Ако си изкована в ковачниците на истинския Крал под Планината, полети сега, без да губиш време!

Драконът връхлетя отново — този път по-ниско от всякога — и като възви обратно, за да се стрелне пак, скъпоценните камъни по търбуха му заискриха на лунната светлина. Само едно местенце остана тъмно. Тетивата на големия лък звънна. Черната стрела се насочи право към незащитеното местенце от лявата страна на гърдите, близо до разперената навън предна лапа, и с неудържима сила се заби, така че потъна цялата — и острие, и пръчка, и пера, — тъй стремителен бе полетът ѝ. С рев, който оглуши хората, повали дърветата и разцепи скалите, Смог се стрелна във въздуха, праметна се и рухна погубен от висинето.

Падна право върху града. В предсмъртните си гърчове той подпали и онова, което все още беше оцеляло. Езерото забуча. Огромен облак от бяла пара се понесе нагоре в мрака. Чу се свистене, гълголене и после настъпи тишина. Това беше краят на Смог и на града, но не и на Бард.

Восъчножълтата луна се издигаше все по-високо и по-високо, а вятърът ставаше все по-силен и по-студен. Той усукваше бялата мъгла на вити стълбове или забързани облачета и ги подгонваше на запад, за да ги разпръсне на парцаливи късчета и да посипе с тях блатата пред Мраколес. Многобройните лодки изглеждаха като тъмни точки на повърхността на езерото, а вятърът разнасяше гласовете на Езерните хора, които оплакваха гибелта на града, на имуществото и къщите си. Всъщност, ако се позамислеха, те трябваше да бъдат благодарни, но тъкмо това не можеше да се очаква сега от тях. Най-малко три четвърти от хората се бяха спасили; горите, нивите, пасищата, добитъкът и по-голямата част от лодките бяха останали невредими, а драконът беше мъртъв. Те обаче още не осъзнаваха какво означава това.

Всички се събраха на мрачна и скръбна тълпа по западния бряг. Студеният вятър ги пронизваше и те трепереха целите. Тогава гневът и недоволството им естествено се насочиха към старейшината, който пръв беше напуснал града, докато там все още имаше стрелци, готови да го защитават.

— Може да го бива за търговия, особено пък ако става въпрос за собствените му интереси, но не чакай от него помощ, когато се случи нещо сериозно — замърмориха някои. После всички взеха да възхваляват мъжеството на Бард и последния му изстрел с лъка. — Ако не беше загинал — казаха те, — щяхме да го направим крал. Бард Драконоубиеца, от рода на Гирион! Жалко, че е мъртъв.

Тъкмо по средата на този разговор един висок мъж излезе от сенките и пристъпи напред. Той беше подгизнал до кости, мократа черна коса лепнеше по лицето и по раменете му, а очите му проблясваха трескаво.

— Бард не е мъртъв! — извика мъжът. — Той успя да се спаси от Есгарот, когато врагът бе погубен. Аз съм Бард от рода на Гирион, аз съм драконоубиецът!

— Крал Бард! Да живее крал Бард! — завикаха всички, но старейшината скръцна със зъби.

— Гирион е бил господар на Дейл, а не крал на Естарот — рече той. — Старейшините на Езерния град винаги са били избирани измежду най-старите и най-мъдрите и никога не сме били ръководени от обикновени стрелци. Нека „крал Бард“ си отиде в своето кралство — в Дейл, — което той освободи със своята храброст и сега нищо не му пречи да се върне там. Всеки, който желае, може да отиде с него, щом е готов да предпочете студените камъни в подножието на Планината пред зелените брегове на езерото. Разумните ще останат тук, ще помогнат да построим отново града и не след дълго отново ще се радват на честит и охолан живот.

— Ние сме за крал Бард! — извикаха в отговор хората, които стояха наблизо. — Омръзнаха ни старците и сребролюбците!

Онези, които се намираха по-настрани, завикаха:

— Да живее Стрелецът, долу богатшите! — Викът им отекна по целия бряг.

— Аз съм последният човек, който би подценил достойнствата на Бард, стрелеца — обади се плахо старейшината (защото Бард сега стоеше съвсем близо до него). — Тази нощ той си извоюва почетно място сред благодетелите на нашия град и заслужава подвигът му да бъде обезсмъртен в хвалебствени песни. Но защо, о, народе — тук старейшината се изправи на крака и заговори високо и отчетливо, — защо към мен отправяте целия упрек? Заради каква грешка искате да ме свалите от мястото ми? Кой разбуди дракона от дрямката му, ако мога да попитам? Кой получи от нас богати дарове и щедра помощ и ни накара да повярваме, че старите песни ще се сбъднат? Кой се възползва от благодушието ни и от преголямата ни доверчивост? И какво злато изпрати той по реката, за да ни се отплати? Изпрати ни гибелните пламъци на дракона! От кого трябва да търсим обезщетение за загубите си и помощ за вдовиците и сираците?

Както виждате, старейшината не се беше издигнал случайно до високото си положение. Словата му в миг накараха хората да забравят новия крал и да обърнат ядовитите си мисли към Торин и съдружие. Ожесточени крясъци отекнаха от много страни; някои от онези, които най-високо бяха пели старите песни, сега най-гръмко закрещяха, че джуджетата нарочно са предизвикали дракона, за да нападне града!

— Глупци! — намеси се Бард. — Защо хабите напразно гнева и словата си срещу тези нещастни създания? Не ще и съмнение, че те са загинали от огъня на Смог, преди още той да долети тук.

Докато говореше, на Бард изведнъж му мина през ум мисълта, че сега всъщност приказното съкровище лежи в Планината без пазител и без стопанин, и той неочаквано замлъкна. Припомни си думите на старейшината и си представи как Дейл ще бъде изграден отново, как отново ще зазвънят безброй златни камбани, ако той намери смели мъже, готови да го последват.

Най-сетне Бард заговори отново:

— Не е време за гневни думи, старейшино, нито пък е време да се обсъждат важни планове за разни промени. Работа ни чака. Засега аз ще продължа да ти служа, макар че по-нататък може да премисля думите ти и да се отправя на север с онези, които биха пожелали да ме последват.

След това Бард отиде да помага за построяването на лагерите и да се погрижи за болните и ранените. Старейшината обаче погледна навъсено подире му и остана да седи на земята. Той размишляваше усилено, но не каза нищо повече, само подвикна на хората си да му донесат храна и да запалят огън.

Където и да отидеше, Бард навсякъде чуваше оживено да се разговаря за огромното съкровище, което сега бе останало без пазач. Хората пресмятаха какво обезщетение ще получат за нанесените им вреди и колко ще им остане отгоре, за да си купят разни скъпи неща от юг. Мисълта за бъдещето ги ободряваше и те донякъде забравяха бедственото си положение, а това беше от полза, защото нощта беше много студена. Подслон можеше да се осигури за малцина (старейшината обаче беше вече удобно настанен), храната не достигаше (дори и делът на старейшината намаля). Мнозина от онези, които бяха излезли невредими от развалините на града, през тази нощ се разболяха от влагата, от студа и от тревогите и по-късно умряха. През дните, които последваха болестите и гладът нарастваха.

Междувременно Бард пое водачеството и подреждаше нещата така, както намереше за добре, макар винаги да поставяше на преден план името на старейшината. Беше се нагърбил с трудната задача да ръководи хората и да им осигури закрила и подслон. Може би мнозина щяха да загинат през зимата, която следваше по петите на есента, ако

своевременно не бяха получили помощ. А помощта не закъсня, защото Бард незабавно бе пратил по реката вестоносци в гората, които да помолят Краля на Горските елфи за помощ. Вестоносците свариха стопанина на двореца вече на път, макар да беше едва третият ден от гибелта на Смог.

Горския крал бе получил вести от своите пратеници и от птиците — приятели на елфите, така че вече знаеше какво се е случило. Действително голямо вълнение бе настъпило сред всички хвъркати, които живееха около пределите на Драконовия пуцинак. Небосводът бе потъмнял от кръжаци ята и бързокрили вестоносци непрестанно политаха ту в една, ту в друга посока. Над Леса се носеха крясъци, цвъртене и писукане. Новината се разнесе далеч отвъд Мраколес. „Смог е мъртъв!“ — шушнеха листата и всяка живинка стреснато надаваше ухо. Преди още Горския крал да потегли, вестта бе стигнала на запад до боровите гори на самите Мъгливи планини: Беорн я бе научил в дървената си къща, а гоблините вече се сбираха на съвет в пещерите си.

— Страхувам се, че за последен път чуваме за Торин Дъбоцит — рече кралят. — По-добре щеше да стори, ако си беше останал мой гост. Така или иначе, задухал е лош вятър, който няма да донесе на никого нищо добро.

Горския крал също не беше забравил легендата за несметните богатства На Трор. И когато пратениците на Бард го срещнаха, той вече беше потеглил на път с много копиеносци и стрелци. Над главите на въоръжените елфи се виеха гъсти ята от гарги, които усещаха, че се подготвя война, каквото от години не беше имало по тия места.

Когато чу молбата на Бард, кралят се смили над Езерните хора, защото беше господар на добронамерен и кротък народ; и вместо да продължи направо към Планината, както си беше намислил, той се спусна бързо надолу по реката към Дългото езеро. За съжаление не разполагаше с достатъчно лодки и салове, за да натовари всичките си воители, затова те трябваше да вървят дотам пеш. Големите товари със стоки обаче Горския крал прати по водата. Елфите по начало са бързоноги и макар в онези дни да не бяха привикнали да изминават дълги разстояния и да не познаваха добре опасните земи между Гората и Дългото езеро, успяха да се придвижат навреме. Само пет дни след гибелта на дракона те се озоваха на бреговете на езерото при

развалините на града. Както би могло да се предположи, посрещнаха ги с радост, а старейшината и съветниците му бяха готови да сключат за бъдеще каквато и да било сделка с Горския крал, стига той да им окажеше помощ сега.

Скоро бе изготвен план за действие. Жените, децата, старците и болните заедно със старейшината останаха при езерото; при тях останаха също неколцина мъже с различни занаяти и няколко опитни елфи. Отначало те сечаха дървета и събираха дървения материал, който се изпращаше от Гората, после построиха покрай брега множество дървени колиби за подслон през приближаващата зима. Под ръководството на старейшината те се заловиха да планират и нов град — по-красив и по-голям от предишния. Той обаче нямаше да бъде построен на същото място, а малко по-нагоре на северния бряг, тъй като всички се страхуваха от водите, където бе потънал драконът. Той никога нямаше да се върне върху златното си ложе, защото лежеше сгърчен, студен като камък на дъното на плитчините. Дълги години, когато езерото биваше спокойно, се виждаше как огромните му кости стърчат сред развалините на стария град. Малцина обаче дръзваха да доближат това място, а и никой не посмя да се гмурне в студената вода, за да извади скъпоценните камъни, отронени от гниещия му труп.

Всички мъже, годни да носят оръжие и по-голямата част от войската на Горския крал се приготвиха да тръгнат на север към Планината. И тъй, на единайсетия ден от гибелта на града челните редици на воините минаха през скалистата клисура в горния край на езерото и поеха сред опустошените земи.

15. ОБЛАЦИТЕ СЕ СГЪСТЯВАТ

А сега нека се върнем при Билбо и джуджетата. Цяла нощ те се редуваха един по един да стоят на стража, но не чуха, нито пък видяха и следа от опасност. Така ги завари утрото. Птиците по небето обаче ставаха все по-многобройни; бяха долетели ята дори от юг, а гаргите, които, все още живееха около Планината, не спираха да кръжат и да грачат.

— Става нещо необичайно — рече Торин. — Времето за есенния прелет вече е минало, пък и тези птици си живеят целогодишно по тия земи. Има най-много скорци и червенушки, а в далечината се съзират и множество лешояди, сякаш предстои битка!

Изведнъж Билбо посочи с пръст:

— Ето че и старият дрозд се появи отново! — възкликна той. — Явно е успял да се измъкне здрав и читав онази нощ, когато Смог срина планинския склон, но охлювите сигурно са загинали.

Старият дрозд наистина беше там и когато Билбо насочи вниманието на останалите към него, той полетя към тях и кацна на един камък наблизко. После плесна с криле и запя; след това наклони глава встрани, сякаш се ослушваше; сетне пак запя и пак се ослуша.

— Изглежда, че иска да ни каже нещо — рече Балин, — но аз не разбирам езика на тези птици. Ти разбираш ли го, Билбо?

Не много добре — отвърна Билбо (а всъщност той изобщо нищо не разбираше), — но старият ни приятел изглежда много възбуден.

— Жалко, че не е гарван! — рече Балин.

— Мислех, че не обичаш гарваните! Не им се зарадва особено, когато ги видяхме преди известно време.

— Това бяха гарги! Зли, коварни и груби създания! Ти навярно чу какви лоши думи ни наговориха. Гарваните обаче са съвсем различни. Между тях и поданиците на Трор някога съществуваше голяма дружба. Те ни донасяха тайни сведения и ние ги възнаграждавахме за това с разни лъскави предмети', които обичаха да

крият в гнездата си. Те живеят много дълго, паметта им е силна и предават набраната мъдрост на потомците си. Като малък познавах много от гарваните, които живееха по тия скали. Самото възвишение, на което се намираме сега, някога се наричаше Гарвановия хълм, защото тук, над караулното помещение, живееше една много мъдра и много известна двойка гарвани — старият Карк и жена му. Но аз не допускам да е оцелял някой от тази древна порода.

Балин едва бе свършил да говори, когато старият дрозд нададе силен крясък и отлетя.

— Ние не го разбираме, но аз съм повече от сигурен, че той ни разбира — рече Балин. — Наблюдавайте и ще видите какво ще стане!

Скоро се чу пърхане на криле и дроздът се върна; с него обаче долетя и една немоцна стара птица. Тя явно беше сляпа, едва летеше и върхът на главата ѝ беше плешив. Беше огромен прастар гарван.

Гарванът кацна тежко на земята пред тях, бавно плесна с криле и се поклони на Торин.

— О, Торин, син на Траин, и ти, Балин, син на Фундин! — рече гарванът (и дори Билбо разбра какво каза, тъй като той говореше на обикновен език, а не на птичи). — Аз съм Роак, син на Карк. Карк е мъртъв, но вие, доколкото знам, сте го познавали добре някога. Сто и петдесет и три години изминаха, откак съм излязъл от яйцето, но не забравям онова, което ми е казал баща ми. Сега аз съм водачът на големите гарвани от Планината. Не сме много, но все още помним някогашния крал. Повечето от моите гарвани сега не са у дома си, защото на юг има интересни новини — някои от тях ще ви зарадват, но други няма да ви се харесат много. Ето, вижте! Птиците от юг, от изток и от запад отново се събират при Планината и в Дейл, защото се чу, че Смог е мъртъв!

— Мъртъв ли? Мъртъв ли? — завикаха джуджетата. — Мъртъв! Тогава напразно сме се страхували... и съкровището е наше!

Те се изправиха и заподскачаха от радост.

— Да, мъртъв е — рече Роак. — Дроздът, нека перата му никога не окапят, го е видял как умира и ние можем да се доверим на думите му. Видял го е да загива в битката с жителите на Есгарот преди три ноци тъкмо когато изгрявала луната.

Дълго време Торин не можа да накара джуджетата да млькнат, за да изслушат останалата част от новините на гарвана. Най-сетне, след

като успя да разкаже подробно за битката, Роак се обърна към Торин:

— Дотук всичко е радостно, Кралю под Планината! Спокойно можеш да се върнеш в подземията си. Цялото съкровище е твое — поне засега. Ала не само птиците, а и мнозина други са се запътили насам. Новината за смъртта на дракона вече се е разнесла навсякъде, а легендата за съкровищата на Трор не е забравена с годините; не един и двама жадуват да получат дял от богатата плячка. Кралят на елфите вече потегли с войската си, следван от ята лешояди, които очакват в най-скоро време да се развихрят битки и кръвопролития. Езерните хора негодуват и твърдят, че джуджетата са им навлекли всички сегашни беди. Смог разруши града им и ги остави без подслон, а и мнозина от тях загинаха. Ето защо те също смятат да потърсят обезщетение от вашето съкровище независимо дали сте живи, или мъртви. Сега остава да решите разумно как ще постъпите. За съжаление сте само тринайсетима — твърде малка част от многобройния Дуринов народ, който някога живееше тук, а сега е разпръснат по всички посоки. Ако искате, чуйте моя съвет — не се доверявайте на старейшината на Езерните хора, а на онзи, който със стрелата си уби дракона. Той се казва Бард и е потомък на Гирион от града Дейл; изглежда суров и мрачен, но е честен човек. И след всички тези гибелни години отново ще се възцари мир между джуджетата, хората и елфите, но това може да стане с цената на много злато. Казах всичко!

Тогава Торин се провикна гневно:

— Много сме ти благодарни, Роак, сине на Карк! Ти и твоите близки няма да бъдете забравени. Но докато сме живи, никой крадец или насилник няма да отнесе и пращинка от нашето злато! Ако искаш занапред да сме ти още по-благодарни, известявай ни за всички, които приближават насам. Ще те помоля и още нещо: ако сред вас има млади гарвани с яки крила, изпрати ги при нашите родственици в планините на север, на запад и на изток оттук, за да ги уведомят за тежкото ни положение. Прати най-първо вестоносци при моя братовчед Даин от Железните планини, защото той има добре въоръжени воители и живее най-близо. И нека побърза!

— Не бих могъл да кажа дали решението ви е разумно, или не, но ще направя каквото мога — изграка Роак и отлетя.

— А сега обратно в Планината! — извика Торин. — Остава ни малко време.

— А също и храна! — обади се Билбо, който винаги гледаше на нещата откъм практическата им страна. Той си мислеше, че със смъртта на дракона приключението ще свърши, но разбра, че много се е лъгал, и беше готов да отстъпи част от печалбата си за мирното уреждане на въпроса.

— Обратно в Планината! — извикаха в хор джуджетата, сякаш изобщо не го бяха чули, и той — ще не ще — тръгна подире им.

Вие вече знаете някои от събитията и разбирате, че джуджетата все още разполагаха с няколко дни за подготовка. Те отново огледаха грижливо подземията и откриха, както всъщност и очакваха, че единствено Главната порта е отворена; всички други входове (с изключение, разбира се на тайната врата) Смог отдавна бе разрушил и задръстил така, че от тях нямаше и помен. Затова джуджетата се заловиха усилено да укрепват главния вход и да правят нова пътека, водеща навън. Сечива имаше в изобилие — същите, които някогашните копачи, каменоделци и зидари бяха използвали в отминалите дни, — пък и в този вид работа джуджетата все още бяха много изкусни.

Докато те работеха, гарваните непрестанно им носеха новини. По този начин научиха, че Горския крал се отбил от пътя си и тръгнал към Езерото, а това им даваше възможност да си поотдъхнат. Другото, още по-важно за тях съобщение беше, че три от понитата им се бяха спасили от яростта на дракона и сега се лутали по бреговете на Тичащата река, недалеч от мястото, където бяха оставили част от запасите си. Затова, докато другите продължаваха да работят, Фили и Кили, напътвани от един гарван, отидоха да намерят понитата и да пренесат каквото могат от припасите.

Бяха изминали четири дена и вече се знаеше, че обединените армии на Езерните хора и елфите бързо настъпват към Планината. Но сега надеждите на джуджетата отново се бяха възродили. Храната щеше да им стигне за няколко седмици, ако я пестяха, разбира се; тя се състоеше предимно от крам, който доста им беше омръзнал, но все пак утоляваше глада. Портата беше затворена с висока стена от плътно наредени правоъгълни каменни блокове. В стената оставиха дупки,

през които джуджетата можеха да наблюдават или да стрелят с лъкове, но вход нямаше. Защитниците влизаха и излизаха, като се катереха по подвижните стълби и изтегляха с въжета необходимите им неща. В подножието на новата стена беше оставен малък свод, за да изтича реката, но тясното ѝ корито беше изместено встрани от Портата, така че отпред се образуваше обширно езеро, което стигаше чак до склона, откъдето потокът слизаше надолу към Дейл. До портата сега беше възможно да се достигне само чрез плуване или по една тясна издатина на скалата отляво, гледано от вътрешната страна на стената. Фили и Кили бяха довели понитата само до началото на стълбите, започващи от стария мост; там ги разтовариха, заръчаха им да се върнат обратно при господарите си и ги натириха (вече без товара) на юг.

Една нощ на юг от Дейл се появиха множество светлинни, навярно огньовете и факли.

— Ето че дойдоха! — извика Балин. — И лагерът им е много голям. Трябва да са се промъкнали в долината под прикритието на мрака.

Тази нощ джуджетата почти не спаха. Утрото едва бе просветляло, когато видяха към тях да се запътва една група. Иззад стената те наблюдаваха как противниците им — въоръжени за война Езерни хора и елфи — стигнаха края на долината и бавно се заизкачваха нагоре. Най-сетне онези, които вървяха начело, се изкатериха по порутените камъни и излязоха на върха на склона. Голяма беше изненадата им обаче, когато видяха пред себе си езерото и Портата, затворена със стена от наскоро издялани каменни блокове.

Докато стояха там объркани, разговаряха и сочеха напред, Торин се провикна високо:

— Кои сте вие, дете идвате въоръжени сякаш за война пред портите на Торин, сина на Траин, Краля под Планината, и какво желаете?

Отговор обаче не получи. Едни от воините бързо се върнаха назад, а другите постояха още малко, загледани в укрепената Порта, после също се обърнаха и последваха другарите си. Този ден лагерът бе преместен на изток от реката, точно между разклоненията на Планината. Сред скалите екнаха гласове и песни, нечувани отколе.

Долитаха също и нежните звуци на арфи, които ехото подемаше и отнасяше нагоре към джуджетата, а на тях започваше да им се струва, че въздухът сякаш става по-топъл и че усещат уханието на разцъфнали пролетни горски цветя.

Билбо едва сдържаше желанието си да излезе от тъмната крепост, да се спусне долу и да се присъедини към веселието край огньовете. Някои от по-младите джуджета също се разнежиха и взеха да подмятат, че биха искали нещата да се разрешат по такъв начин, че да могат да се срещнат с пришълците долу като с приятели, но Торин се намръщи и ги сгълча.

Тогава джуджетата също извадиха арфи и разни други инструменти, които бяха намерили сред съкровищата, и засвириха, за да подобрят настроението му, но тяхната песен не приличаше на песента на елфите, а по-скоро на онази, което бяха пели преди време в малката хобитова дупка на Билбо.

*Под скални върхари чутовни и гневни
завърна се Краля в чертози вълшебни!
Врагът му прастар, жестокият звяр
загина — да помнят вразите ни древни.*

*Днес мечът е остър, стрелата е права,
наточени пиките. Портата — здрава.
Щом злато видяхме, пак дързост събрахме
за правда да вдигнем десница корава!*

*Джуджетата мощни магия творяха
и техните чукове звънко кънтяха.
В най-тайния кът, где сенките спят,
далеч под скалите дворците им бяха.*

*Превръщаха в наниз звездите среднощни,
венчаеха дръзко короните мощни
със драконов плам, а арфите там
в чертози те лееха песни разкошни.*

*Планинският трон е свободен отново!
Скиталци, послушайте нашето слово!
Побърза на крак през див пущинак,
че Краля се бори със участ сурова!*

*Зовем ви с надежда от склона студен:
елате, настана заветният ден!
Към древни палати отново елате,
със злато очаква ви Краля блажен.*

*Завърна се Краля в чертози вълшебни
под скални върхари чутовни и гневни!
Жестокият звяр, врагът му прастар
загина — да помнят вразите ни древни.*

Песента явно допадна на Торин, защото той се засмя и си възвърна доброто настроение. Тогава започнаха да пресмятат гласно колко е разстоянието до Железните планини и за колко ли време Даин ще може да стигне до Самотната планина, ако тръгне веднага, щом получи вестта. Но душата на Билбо се сви — както от песента, така и от последвалия разговор, защото те звучаха твърде войнствено.

Рано на следващата сутрин джуджетата видяха една група копиеносци да прекосяват реката и да се упътват към долината. Те носеха със себе си зеленото знаме на Горския крал и синьото знаме на Езерните хора и вървяха, докато не стигнаха пред самата стена на Портата.

Торин отново им подвикна високо:

— Кои сте вие, дето идвате въоръжени като за война пред портите на Торин, сина на Траин, Краля под Планината?

Този път получи отговор.

Един висок човек с черна коса и мрачно лице пристъпи напред и извика.

— Здравей, Торине! Защо се укриваш като крадец в тази крепост? Ние не сме ви врагове и се радваме да ви заварим невредими. Като тръгнахме насам, и през ум не ми минаваше, че ще срещнем жива

душа тук; но щом е тъй, тогава има за какво да поговорим и какво да обсъдим.

— Кой сте вие и за какво искате да разговаряме?

— Аз съм Бард. Моята ръка погуби дракона и освободи съкровищата ви. Нима това не ви интересува? Аз съм също и потомък на Гирион от Дейл, а към вашите съкровища е прибавена и голяма част от неговите богатства, които някога Смог е отмъкнал. По този въпрос също ли няма какво да си кажем? Но нека вървим нататък: в предсмъртния си час Смог срина жилищата на хората от Есгарот, а аз съм все още служител на техния старейшина. От негово име искам да ви попитам: не помислихте ли за нещастията и бедите, които сполетяха тези хора? Те ви помогнаха, когато бяхте в нужда, а като отплата вие им пратихте само гибел и разрушение, ако и да не сте го сторили умишлено.

Тези думи бяха верни и справедливи, макар да бяха изречени гордо и мрачно, и Билбо си помисли, че Торин веднага ще признае истинността им. Разбира се, хобитът не очакваше някой да си спомни, че тъкмо той бе открил слабото място на дракона, затова и не се разочарова. Но в същото време и не подозираше каква власт има тъй дълго пазеното от Смог злато върху сърцата на джуджетата.

През последните няколко дни Торин бе прекарал часове сред съкровищата и страстта му към тях надделя над всяко друго чувство. Макар да търсеше главно елмаза Аркен, той не оставаше безразличен и към множеството други прекрасни неща, които будеха безброй спомени за мъките и неволите на неговия род.

— Най-слабото основание си го оставил последно, а му отреждаш най-важно място — рече Торин. — Но аз най-напред ще отговоря на него. Никой не може да предявява права към нашето съкровище задето Смог е погубил близките му и го е оставил без подслон. Това съкровище не принадлежеше на дракона, че да се изкупват сега с него злочинствата му. За помощта, която получихме от Езерните хора, ще се отплатим богато — когато му дойде времето. Но нищичко няма да дадем — нито дори меден петак — ако ни заплашвате със сила. Докато тази въоръжена армия стои пред вратите ни, ще гледаме на вас като на врагове и крадци. А сега искам на свой ред да ви попитам нещо: какъв дял от съкровището щяхте да дадете на нашите родственици, ако бяхте ни заварили мъртви?

— Въпросът ти е справедлив — рече Бард, — но не е сега време да ти отговарям, защото нито вие сте мъртви, нито ние сме разбойници. Освен това заможните би трябвало да проявяват по-голяма милост към бедстващите, които са им се притекли на помощ, когато те самите са били в нужда. А сега остава да отговориш и на другите ми искания.

— Вече казах, че не желая да разговарям с хора, които чакат въоръжени пред портите ни. Още по-малко пък бих разговарял с воините на Горския крал, за когото не си спомням с особено добро чувство. В този разговор те нямам място. Затова вървете си, докато стрелите ни не са излетели! Ако искате отново да говорите с мен, първо отпратете войската и елфите в гората, където всъщност им е мястото, и тогава елате, но не забравяйте да оставите оръжието си, преди да приближите насам.

Горския крал е мой приятел — отвърна Бард. — Той помогна на Езерните хора да се оправят от сполетялата ги беда, без да им е задължен с нищо; направи го ей тъй, просто от приятелство. Но ние ще ти оставим време да се покаеш за думите си. Дано да си помъдрял, когато се върнем! — додаде той, обърна се и тръгна към лагера.

Не минаха много часове и знаменосците се върнаха; напред пристъпиха тръбачите и вдигнаха тръбите си.

После мощен глас обяви:

— В името на Есгарот и на Гората, ние се обръщаме към Торин Дъбоцит, син на Траин, самозван Крал под Планината, за да го подканим да задоволи исканията, които предявихме, в противен случай ще го сметнем за наш враг. Той е длъжен да предаде поне една дванайсета част от съкровището на Бард-драконоубиеца, наследника на Гирион. От своята част Бард ще задели необходимата помощ за Есгарот; ако Торин желае да спечели уважението и приятелството, с което са се ползвали прадедите му из тези земи, то нека и той отдели нещо от своята част, за да подпомогне Езерните хора.

Тогава Торин грабна един рогов лък и отпрати стрела към глашатая. Стрелата се заби в щита му и потрепери.

— Щом твоят отговор е такъв — извика вестоносецът, — аз обявявам Планината за обсадена. Ще останете в нея, докато сами не поискате примирие и не пожелаете да разговаряте с нас. Няма да

насочваме към вас оръжието си, а просто ще ви оставим да се радвате на вашето злато. Ако искате, бихте могли и да го ядете!

С тези думи вестоносците си тръгнаха и оставиха джуджетата да обмислят положението. Торин беше така помрачнял, че дори някой и да искаше да му отправи упрек, не посмя да се обади. Повечето от джуджетата обаче, изглежда, бяха на неговото мнение, с изключение може би на стария дебел Бомбур, Фили, Кили и, естествено, Билбо, който никак не одобряваше този обрат на нещата. Планината и без това вече твърде много му бе омръзнала, а вероятността да седи обсаден в нея съвсем не беше по вкуса му.

— Тук всичко все още така мирише на дракон — измърмори Билбо на себе си, — че просто ми се повдига. А този крам направо ми засяда в гърлото.

16.

КРАДЕЦ В НОЩТА

Дните течаха бавно и мъчително. Повечето от джуджетата прекарваха времето в разпределяне и подреждане на съкровището. Торин им бе наредил да издирват най-грижливо във всяко ъгълче елмаза Аркен.

— Защото елмазът на моя баща — обясни той — струва повече от цяла река злато, а за мен пък въобще няма цена. От всичкото богатство искам за себе си само този камък и жестоко ще отмъстя на онзи, който го намери и не ми го предаде.

Билбо чу тези думи и го обзе страх — какво ли щеше да стане, ако камъкът бъдеше намерен в старата изпокъсана бохча, напълнена с разни вехтории, която използваше вместо възглавница? Той обаче не се издаде, защото — докато дните се нижеха мъчително бавно — в главата му бе започнал да зрее един план.

Нещата продължаваха все така, докато един ден гарваните не донесоха вестта, че Даин с повече от петстотин джуджета е потеглил от Железните планини и се намира на два дни път от Дейл.

— Но те не могат да стигнат до Планината незабелязано — рече Роак — и аз се страхувам, че в долината ще се разрази битка. А от това добро няма да произлезе. Колкото и да са смели и добре въоръжени, родствениците ви не могат да надвият многобройната армия, която ви е обсадила; а дори и да я надвият, какво ще спечелите? Зимата и снегът с бързи крачки настъпват насам. Как ще се изхраните сред тези опустели земи? Макар и дракона да го няма вече, съкровището само ще ви погуби!

Торин обаче не се уплаши.

— Зимата и снегът ще нападнат също и хората, и елфите — рече той — пък да видим тогава как ще им устоят в открития си лагер. Като се намерят притиснати между нашите приятели, от една страна, и зимата, от друга страна, тогава може би ще започнат да преговарят по-смирено.

Тази нощ Билбо реши да приведе плана си в действие. Небето беше почти черно, тъй като нямаше луна. Щом се стъмни напълно, хобитът отиде до своето ъгълче в малката стаичка край самата порта и измъкна от бохчата едно въже и елмаза Аркен, увит в стар парцал. После се покатери на върха на стената. Там стоеше само Бомбур, тъй като беше дошъл негов ред да пази; джуджетата не поставяха повече от един страж.

— Ама че студено! — рече Бомбур. — Жалко, че не можем и ние да си запалим огън, както ония долу в лагера!

— Вътре е топло — забеляза Билбо.

— Сигурно, но аз трябва да стоя тук до полунощ — измърмори недоволено дебелилото джудже. — Общо взето, лоша работа. Не че си позволявам да упреквам Торин — нека брадата му расте все по-дълга и по-дълга, — но той винаги си е бил твърдоглав.

— Да, да, а на мен пък краката ми се вдървиха — рече Билбо. — Изморих се от стълби и проходи. Иска ми се да усетя вече тревица между пръстите си.

— Аз пък съм готов всичко да дам за глътка силно питие и за едно меко легло след хубава вечеря!

— Не мога да ти доставя тези неща, докато обсадата продължава. Отдавна обаче не съм стоял на пост и бих могъл да те отменя, ако искаш. Не ми се спи тази вечер.

— Добър приятел си ти, Билбо, и аз с удоволствие ще приема предложението ти. Ако се случи нещо важно, не забравяй първо да ме събудиш! Аз ще полегна наблизко, в стаичката отляво.

— Върви, върви! — подкани го Билбо. — Ще те събудя точно в полунощ, за да можеш ти пък да събудиш следващия, комуто е ред да застане на пост.

Щом Бомбур си отиде, Билбо надяна пръстена, завърза въжето, спусна се надолу по стената и тръгна. Имаше пет часа на разположение. През това време Бомбур щеше да спи (след случката в гората той гледаше да дремне при всеки удобен случай, тъй като се опитваше да възстанови приятните сънища, които бе сънувал тогава); всички останали щяха да се навъртат около Торин. Едва ли някой — дори Фили или Кили — би отишъл на стената, преди да е дошъл неговият ред.

Тъмнината беше непрогледна. Билбо вървя известно време по новата пътека, а после се запуска към по-ниското корито на реката и пътят му стана непознат. Най-после се добра до завоя, където трябваше да прекоси реката, ако искаше да отиде към лагера. Тук речното корито беше плитко, но вече доста широко и за малкия хобит не беше лесно да го прегazi в тъмнината. Почти бе стигнал отвъд, когато кракът му се подхлъзна на един заоблен камък и той цопна в студената вода. Едва успя да се изправи и да се покатери на насрещния бряг, целият мокър и разтреперан, когато от мрака изскочиха елфите със своите ярки фенери, за да разберат откъде идва шумът.

— Не беше риба! — каза един елф. — Навярно е вражески съгледвач. Угасете светлините! На него те ще му помогнат повече, отколкото на нас. Нищо чудно онова странно малко същество, за което казват, че им било слуга, да се е промъкнало дотук.

— Хайде де, слуга! — изсумтя Билбо и най-неочаквано кихна силно; елфите в миг се събраха около мястото, откъдето се чу звукът.

— Запалете светлината! — рече Билбо. — Аз съм тук, ако търсите мен!

Той си свали пръстена и изскокна иззад една скала.

Колкото и да бяха изненадани, елфите бързо го хванаха.

— Кой си ти? Ти ли си тъй нареченият хобит? Какво дириш тук? Как успя да минеш покрай нашите часови? — питаха елфите един през друг.

— Щом толкова искате да знаете, аз съм господин Билбо Бегинс — отвърна Билбо. — Съдружник съм на Торин. Познавам много добре вашия крал, макар той да не ме познава. Но Бард ще си спомни за мен, а аз всъщност искам да се видя именно с него.

— Така ли? — рекоха елфите. — И по каква работа?

— По моя лична, добри ми елфи. Но ако искате по-скоро да се махнете от това студено и тъжно място и да се върнете обратно във вашите гори — добави Билбо, — заведете ме бързо при огъня да се изсуша, а след това ме оставете да поговоря с водачите ви. Разполагам с малко време.

И тъй, два часа след като се измъкна от Портата, Билбо вече се намираше край големия огън пред една голяма шатра, а отпреде му седяха Горския крал и Бард и се взираха любопитно в него. Хобит,

облечен в ризница на елф и загърнат отгоре със старо одеяло, беше нещо ново за тях.

— Нали разбирате — говореше Билбо с най-делови тон, — така повече не може да продължава. На мен безкрайно ми омръзна цялата тази работа. Искане ми се да съм си у дома на запад, където всички са по-благоразумни. Не мога обаче да си тръгна, тъй като съм заинтересован материално — имам да получавам една четиринайсета част, точно определена според едно писмо, което за щастие съм запазил.

И Билбо измъкна от джоба на старата си дреха (която все още носеше върху ризницата), смачкано и изпоцапано, писмото на Торин, което бе намерил през месец май под часовника върху полицата на камината!

— Имам дял от общата печалба, нали разбрахте — продължи той. — Добре съм осведомен по тия неща. Лично аз съм готов, преди да предявя своите права, да разгледам внимателно всичките ви искания и да отделя онези от тях, които наистина са основателни. Вие обаче не познавате Торин Дъбоцит така, както аз го познавам. Уверявам ви, че той е готов да седи върху камарата злато и да гладува дотогава, докато вие чакате тук.

— Щом иска, нека седи! — рече Бард. — Такива глупаци като него заслужават да гладуват.

Точно така — съгласи се Билбо. — Разбирам какво имате предвид. В същото време обаче зимата бързо приближава. Скоро тук всичко ще се покрие със сняг и продоволствието ще стане оскъдно — дори и за елфите, струва ми се. Освен това ще възникнат и други неприятности. Чували ли сте за Даин и джуджетата от Железните планини?

— Чували сме, и то още откога. Но какво общо има той с нас? — попита Горския крал.

— Така си и мислех. Виждам, че някои неща не са ви известни. В такъв случай ще ви ги кажа — Даин се намира на по-малко от два дена път оттук и приближава насам заедно с повече от петстотин яки и смели джуджета; голяма част от тях са участвали в страшните войни между джуджетата и гоблините, за които несъмнено сте чували. Страхувам се, че като пристигнат тук, ще ни създадат сериозни неприятности.

— Защо ни казваш това? Предаваш приятелите си или заплашваш нас? — попита мрачно Бард.

— Драги ми Бард! — рече с пискливото си гласче Билбо. — Не бъди така припрян! Не съм срещал досега такива мнителни хора! Аз просто се опитвам да спася от беди всички ни. Затова ще ви направя едно предложение.

— Нека го чуем! — отвърнаха събеседниците му.

— По-добре вижте! — рече Билбо. — Ето го!

Той извади елмаза Аркен и хвърли настрани обвивката му.

Горския крал, чиито очи бяха привикнали да гледат разни красиви и скъпи неща, просто онемя от учудване. Дори Бард се смълча и впери възхитен поглед в камъка. Сякаш някакво прозрачно кълбо беше напълнено с лунна светлина и висеше пред тях в мрежа, изтъкана от лъчите на заскрежени звезди.

— Това е елмазът на Траин — рече Билбо. — Сърцето на Планината, а също и сърцето на Торин. Той го оценява по-високо дори от златна река. Аз ще ви го дам. Така по-лесно ще постигнете споразумение.

След тези думи Билбо погледна за последен път с копнеж прекрасния скъпоценен камък и разтреперан от вълнение го подаде на Бард, а Бард го взе в ръката си като зашеметен.

— Но твой ли е, че ни го даваш? — попита Бард, когато дойде най-после на себе си.

— О, не, не съвсем! — отвърна малко смутено хобитът. — Но аз все пак имам известни права над него — нали ми се полага дял от съкровището. Може и да съм разбойник — поне за такъв ме смятат, макар че аз самият не се смятам, — но съм честен. Така или иначе, сега се връщам обратно и джуджетата могат да правят с мен каквото пожелаят. Надявам се обаче камъкът да ви бъде от полза.

Горският крал погледна Билбо с безкрайна почуда.

— Билбо Бегинс — рече той, — ти си много по-достоеен да носиш ризницата на елфическите принцове от мнозина други, които са изглеждали по-величествени в нея! Чудя се обаче дали и Торин Дъбоцит е разбрал това. Аз познавам по-добре от теб нрава на джуджетата и те съветвам да останеш при нас. Тук ще бъдеш почитан и желан гост.

— В това съм сигурен и много ти благодаря — отвърна Билбо с поклон, — но смятам, че не бива да изоставям приятелите си по такъв начин след всичко, което сме преживели заедно. Освен това обещах на Бомбур да го събудя точно в полунощ! Както виждате, трябва да си вървя, и то по-бързо.

Как ли не го увещаваха, но Билбо не склони да остане; ето защо най-накрая повикаха няколко елфи, които да го придружават, и той си тръгна, изпратен с най-голямо уважение и от Горския крал, и от Бард. Когато прекосяваше лагера, някакъв старец, загърнат с тъмна наметка, се надигна от прага на една шатра и пристъпи към него.

— Bravo! Bravo за смелата постъпка, господин Бегинс! — рече той, като потупа Билбо по рамото. — Все нови и нови качества се разкриват у теб!

Това беше Гандалф.

За първи път от много дни насам Билбо истински се зарадва. За съжаление нямаше време да получи отговор на всички въпроси, които желаше да зададе.

— Имай търпение, всичко ще научиш! — успокои го Гандалф. — Ако не се лъжа, нещата отиват към своя край. На теб ти предстои една неприятност, но ти не падай духом! Ще се измъкнеш от нея благополучно. Дочуват се едни новини, които дори и гарваните още не знаят. Лека нощ!

Озадачен, но в същото време и зарадван, Билбо продължи напред. Елфите го заведоха до един удобен за преминаване брод и му помогнаха да премине реката, без да се измокри. След това той се сбoguва с тях и предпазливо пое нагоре към Портата. По едно време се почувства безкрайно изморен, но успя преди полунощ да се добере до въжето (то си стоеше там, където го беше оставил) и да се изкатери по него. Намерил се веднъж горе, Билбо отвърза въжето, скри го, после седна на стената и с тревога се замисли как ли ще се развият нещата по-нататък.

В полунощ хобитът събуди Бомбур, после на свой ред се търкулна в ъгълчето си, без да изслуша благодарностите на старото джудже (които смяташе, че не е заслужил), и бързо-бързо заспа, оставяйки всичките си грижи и тревоги за сутринта. И знаете ли какво му се присънваше през цялото време — пържени яйца е бекон.

17.

ОБЛАЦИТЕ СЕ РАЗПРЪСВАТ

На следващото утро в лагера прозвучаха тръби. Скоро след това джуджетата видяха, че по тясната пътека към тях бързо се приближава вестносец. Той спря на известно разстояние от стената и оттам на висок глас попита Торин дали не желае да изслуша още веднъж пратениците на двете армии, тъй като били получени новини, според които нещата се променяли.

— Научили са за Даин! — рече Торин, като чу думите на вестносеца. — Разбрали са, че идва. Знаех си, че това ще промени настроението им! Нека дойдат, ще ги изслушам, но да не са много на брой и да не носят оръжие — извика той високо на вестносеца.

Около пладне знамената на Гората и на Езерото се появиха отново. Към портата се бе отправила група от двайсетина пратеници. В началото на пустата пътека те оставиха мечовете и копията си, после продължиха да се изкачват нагоре. Джуджетата с почуда видяха, че сред пратениците са и Бард, и Горския крал, а начело на всички върви един старец, загърнат в наметка с ниско нахлупена качулка, който носеше масивно дървено ковчеже, обковано с желязо.

— Здравей, Торине! — рече Бард. — Още ли не си променил решението си?

— Моето решение не се променя с изгрева и залеза на няколко слънца — отвърна Торин. — Нима си дошъл да ми задаваш безсмислени въпроси? Войската на елфите още не си е отишла, както поръчах! А докато не си отиде тя, напразно идваш да преговаряш с мен.

— Няма ли нещо, срещу което би отстъпил част от твоето злато?

— Нищо, което ти или твоите приятели можете да предложите.

— А какво ще кажеш за елмаза на Траин? — рече Бард и в този момент старият човек отвори ковчежето и вдигна високо скъпоценния камък. Макар и да беше ярко утро, от ръката му заструи светлина.

Торин направо онемя от учудване. Дълго време никой не проговори.

Най-сетне Торин наруши мълчанието и гласът му просто се задавяше от гняв.

— Този камък принадлежеше на моя баща, следователно е мой. Защо трябва да купувам своята собственост? — Изведнъж обаче той бе обладан от силна почуда и добави: — А как се добрахте до тази наследствена вещ, ако изобщо има смисъл да се задават подобни въпроси на крадци.

— Ние не сме крадци — отвърна Бард. — Това, което ти принадлежи, ще си го получиш, когато ни дадеш онова, което принадлежи на нас.

— Как се добрахте до него? — изкрещя Торин още по-гневно.

— Аз им го дадох! — обади се тихичко Билбо, който, силно изплашен, надничаше от стената.

— Ти ли? — викна Торин, като се обърна към него и го сграбчи с две ръце. — Ти ли, жалък хобит? Ти ли, недорасъл... разбойнико? — И като не можа да намери повече думи, той разтърси горкия Билбо така, сякаш беше заек. — Кълна се в брадата на Дурин! Жалко, че Гандалф не е тук! Проклет да е, загдето те избра да ни помагаш! Дано брадата му да окапе! А теб ще те хвърля от скалите! — викна той на Билбо и го вдигна високо.

— Почакай! Желанието ти е изпълнено! — обади се един глас. Старият човек с ковчезето, отметна назад качулката и наметката. — Ето го и Гандалф! И, както изглежда, тъкмо навреме. На теб може да не ти харесва моят разбойник, но, моля те, не му причинявай зло. Остави го долу и първо чуй какво има да ти каже!

— Вие, изглежда, всички сте се съюзили против мен? — каза Торин и пушна Билбо върху плоския горен край на стената. — Никога вече не желая да имам работа с вълшебници или с техните приятели. Е, какво имаш да ми казваш ти, потомъко на плъховете?

— Ай! Ай! — рече Билбо. — Цялата история, разбира се, е крайно неприятна. Ти обаче навярно си спомняш как веднъж ми каза, че мога да си избира моята четиринайсета част! Може да съм взел думите ти твърде буквално, а може и да е вярно това, което са ми разправяли за джуджетата — че са по-любезни на думи, отколкото на дела. Потомък на плъховете! Това ли е цялата благодарност, която ти

ми обещавахе от свое име и от името на целия ти род, Торине? Приеми, че съм се разпоредил с моя дял така, както искам, и нека с това приключим сметките.

— Няма как, ще приема — рече Торин мрачно. — С това наистина ще приключим сметките и дано повече никога не се срещнем! — После той се обърна и се провикна над стената: — Хитро ме измавихте, няма що! Добре сте се досетили, че не бих могъл да оставя в чужди ръце елмаза Аркен, съкровището на моя род. Съгласен съм за него да ви дам една четиринайсета част от богатствата в сребро, злато и скъпоценни камъни. Това обаче ще бъде същевременно и обещаният дял на този изменник, неговата награда, пък вие си я делете както искате. Съмнявам се, че той изобщо ще получи нещо от нея. Във всеки случай, ако искате да остане жив, вземете си го с вас; той вече не ми е приятел, а враг.

— Хайде, слизай при приятелите си — обърна се Торин към Билбо, — иначе ще те хвърля аз.

— Ами среброто и златото? — попита Билбо.

— Тях ще получиш по-късно, когато разпределим всичко — отвърна Торин и добави: — Хайде, слизай!

— А дотогава ние ще задържим камъка — извика Бард.

— Не се държиш както подобава на един Крал под Планината — забеляза Гандалф. — Но нещата все още могат да се променят.

— Да, могат наистина! — потвърди Торин. Слабостта му към съкровищата беше толкова голяма, че той вече премисляше дали с помощта на Даин не би могъл да си възвърне елмаза, без да заплати обещаната награда.

И тъй, Билбо се спусна по стената и си тръгна, без да получи нищо за всичките неприятности, които бе преживял. Оставаше само с ризницата, която Торин му бе дал по-рано. Не едно и две от джуджетата изпитаха срам и съжаление в този момент.

— На добър час! — извикаха те. — Може отново да се срещнем като приятели.

— Махай се! — изкрещя подире му Торин. — На гърба си носиш ризница, изработена някога от изкусните джуджета, която не заслужаваш; нея стрела не може да я пробие, но ако не побързаш, ще понижа жалките ти крака!

— Хайде, хайде, не се гневи толкова! — посъветва го Бард. — Ще ти оставим време до утре. По пладне ще се върнем, за да видим дали си отделил от съкровището частта, срещу която ще получиш камъка. Ако си сторил това без хитрина и измама, ще се разотидем мирно и тихо и войската на елфите ще се върне в гората. Доскоро виждане!

С това разговорът приключи и пратениците се върнаха в лагера, а Торин изпрати чрез Роак вестоносци, които да предупредят Даин за случилото се и да го подканят да побърза.

Измина денят, а после и нощта. На следващия ден вятърът се обърна на запад и небето силно притъмня. Рано сутринта в лагера отекна вик. Бързоходци дотичаха и съобщиха, че армия от джуджета се е появила при източното разклонение на Планината и бързо напредва към Дейл. Даин бе избързал през нощта и пристигаше по-рано, отколкото го очакваха. Воините му бяха облечени в дълги до коленете ризници от стоманени халки, а на нозете си носеха чорапи от тънка и гъвкава метална мрежа, чиято направа бе тайна на оръжейниците на Даин. Джуджетата по начало са доста силни за ръста си, но тези бяха по-силни от всички други. Обикновено се сражаваха с тежки двуостри кирки, но всеки от тях носеше и по един къс, широк меч, препасан на кръста, както и по един заоблен щит, праметнат на рамо. Брадите им бяха раздвоени, сплетени на плитки и пъхнати под коланите. Шлемовете им бяха железни, обувките — също подковани с желязо, а от лицата им лъхаше свирепа храброст.

Лагерните тръби призоваваха хора и елфи на оръжие. Джуджетата вече се изкачваха към долината с бърза крачка. Спряха между реката и източното разклонение; няколко от тях обаче продължиха пътя си, прекосиха реката и се приближиха до лагера. Там те оставиха оръжието си на земята и вдигнаха ръце в знак, че идват мирно да преговарят. Бард излезе да ги посрещне, а с него тръгна и Билбо.

— Изпраща ни Даин, синът на Наин — отвърнаха те на въпроса на Бард. Бързаме да отидем при нашите родственици в Планината, тъй като научихме, че са си възвърнали някогашните владения. Но кои сте вие и защо стоите в равнината като врагове край обсадена крепост?

Това, разбира се, бе казано по учтивия и старомоден начин на изразяване при подобни случаи, но всъщност означаваше: „Искаме да минем; дайте ни път, иначе ще се бием с вас!“ Джуджетата на Даин възнамеряваха да се промъкнат между Планината и завоя на реката, защото тясната ивица земя там не изглеждаше така здраво охранявана.

Бард, разбира се, отказа да позволи на джуджетата да тръгнат направо към Планината. Той искаше първо да получи златото и среброто, обещани от Торин в замяна за елмаза Аркен, защото се опасяваше, че щом веднъж тази многобройна и войнствена армия влезе в крепостта, Торин ще се отрече от дадената дума. Джуджетата на Даин носеха голям запас от продоволствия — из дългия път всяко от тях освен оръжието си бе влачило на гръб и по една тежка торба. Снабдени по този начин, те щяха да издържат още дълго на обсадата, а в това време можеха да пристигат още и още джуджета, тъй като Торин имаше много родственици. Можеха също да отворят наново и някоя от другите порти, което би наложило на обсаждащите да обкръжат цялата Планина, а за това не бяха достатъчно многобройни.

Такива всъщност бяха и плановете на джуджетата (гарваните вестоносци непрестанно сновяха между Торин и Даин), но засега пътят беше затворен и пратениците се оттеглиха, мърморейки ядовити думи под носа си.

Бард изпрати незабавно свои хора при Портата, но там нямаше нито злато, нито сребро. Наместо това, щом се приближиха достатъчно, от стената срещу тях заваляха стрели и те уплашено хукнаха обратно. Сега в лагера всичко се вдигна на крак, като пред битка, защото джуджетата на Даин продължаваха да напредват по източния бряг.

— Глупци! — засмя се Бард. — Как безразсъдно се доближават до склона на Планината. Може и да умеят да се бият в подземията, но над земята война не знаят да водят. Нашите многобройни стрелци и копиеносци, скрити сред скалите, всеки момент могат да нападнат десния им фланг. Ризниците им може да са от яки по-яки, но това няма да им помогне. Хайде да ги нападнем едновременно от двете страни, преди още да са се опомнили!

Горския крал обаче възрази:

— Аз искам още малко да изчакам, преди да започна тази война за злато. Джуджетата не могат да минат оттук, ако ние не ги пуснем,

ните пък могат да предприемат нещо незабелязано от нас. Нека все още се надяваме, че ще се споразумеем. Ние сме повече на брой и ако в последна сметка все пак се стигне до въоръжено стълкновение, ще ги надвием.

Той обаче си правеше сметка без джуджетата. Мисълта, че елмазът Аркен се намира в ръцете на обсадниците, просто не им даваше мира. Освен това бяха усетили колебанието на Бард и приятелите му и решиха да ги нападнат, докато те умуват.

Внезапно, без никакво предизвестие, джуджетата мълком се хвърлиха в атака. Звъннаха лъкове, засвистяха стрели и всеки миг битката щеше да се разрази.

И изведнъж силно притъмня. Черен облак препусна по небето. Гръмотевиците, понесени от буйния вятър, забоботиха и загромолиха, светкавици озариха върха на Планината и ето че сред страшния тътен вихрено се зададе нов черен облак; той обаче не идваше оттам, откъдето духаше вятърът, а от север. Това беше огромен облак от летящи твари, струпани тъй плътно една до друга, че лъч светлина не проникваше между крилете им.

— Спрете! — извика Гандалф, който неочаквано застана с вдигнати ръце между настъпващите джуджета и готовите за отбрана редици от хора и елфи. — Спрете! — повтори той с гръмлив глас и краят на жезъла му проблесна като светкавица. — Голяма опасност застрашава всички! Уви, тя дойде по-бързо, отколкото очаквах. Това са гоблините! О, Даин, от север приближава Болг, чийто баща ти уби в Мория! Ето виж! Море от прилепи се носи над армията му, като море от прелетни скакалци. Начело са гоблините, следвани от цели пълчища вълци.

Всички безкрайно се учудиха; обхвана ги безпокойство. Докато Гандалф говореше, стана още по-тъмно. Джуджетата спряха и се загледаха към небето. Елфите се развикаха уплашено.

— Хайде, хайде, запазете спокойствие провикна се Гандалф. — Все още има време да обмислим нещата. Нека Даин, синът на Наин, дойде бързо при нас!

Тъй започна една битка, която никой не беше очаквал; тя бе наречена Битката на петте армии и беше наистина страховита. От

едната страна се сражаваха Гоблините и Вълците, а от другата — Елфите, Хората и Джуджетата. Ето всъщност как стана всичко:

След смъртта на Великия гоблин на Мъгливите планини ненавистта на неговите близки и подчинени към джуджетата се разпали наново със страшна сила — те просто побесняха от яд. Вестоносци засноваха между градовете, поселищата и укрепените обиталища на гоблините, защото те бяха решили да завладеят напълно Севера. По тайни пътища се сдобиваха със сведения, а в планинските им подземия усилено се коваха оръжия и се правеха приготовления за поход. Най-сетне от всички посоки — от хълмове и долини — към столицата, която се намираще в планината Гундабад, заприиждаха въоръжени до зъби гоблини. Те се движеха по подземните проходи или използваша прикритието на мрака, докато накрая се събра огромна армия, готова при първата голяма буря да връхлети ненадейно върху Юга. Нощ след нощ те препускаха като хали през планините и пристигнаха от север почти веднага след Даин. Дори и гарваните не знаеха за тяхното приближаване, докато те не се появиха в неравната местност, която отделяше Самотната планина от останалите възвишения. Не се знае доколко и Гандалф беше осведомен за това, но очевидно дори той не бе очаквал толкова скорошно нападение.

След като обсъди положението с Горския крал, с Бард и Даин — водачът на джуджетата, който бе побързал да се присъедини към тях (гоблините бяха всеобщ враг и при тяхната поява всички разпри се забравиха), Гандалф състави план за действие. Единствената надежда за успех бе те да се укрепят по двата високи склона откъм изток и юг, а след това да подмамят гоблините в долината между разклоненията на Планината. Този план обаче криеше една опасност; ако гоблините се окажеха толкова многобройни, че успеяха да обкръжат цялата планина, тогава щяха да притиснат защитниците от всички страни. Въпреки това нямаше време да се съставя друг план или пък да се търси помощ отнякъде.

Скоро гръмотевичната буря отмина с грохот към югоизток. Облакът от прилепи продължаваше да лети ниско, наближи Планината и взе да кръжи над готовите за отбрана воители, като закриваше светлината и ги изпълваше със страх.

— Към Планината! — извика Бард. — Към Планината! Да заемем местата си, докато все още има време!

Елфите се укрепиха в скалистото подножие на южното разклонение, а на източното се разположиха хората и джуджетата. Бард и неколцина от по-пъргавите хора и елфи се изкачиха на върха на източното разклонение, за да хвърлят поглед на север. Скоро видяха как земите в подножието на Планината просто почерняха от настъпващите пълчища. Не след дълго челните редици заобиколиха долния край на разклона и се втурнаха към Дейл. Това бяха най-бързите вълкоездачи, чиито крясъци направо раздираха въздуха. Неколцина смели мъже се изпречиха пред тях с намерението да ги възпрат, но повечето бяха повалени, а останалите се разбягаха във всички посоки. Както се бе надявал Гандалф, армията на гоблините, следвайки челните си редици, влетя стремително в долината и се втурна между разклоненията на Планината, за да търси врага. Безброй червени и черни знамена се залюляха безредно насам-натам.

Последва страховита битка, по-страховита от всички, които Билбо бе виждал някога. Макар за момента тя да му вдъхваше панически ужас, по-късно той най-много обичаше да си спомня и да разказва с гордост именно за нея, въпреки че неговото лично участие беше незначително. Всъщност Билбо си надяна вълшебния пръстен още в самото начало и по този начин се скри от погледа на врага, но не и изцяло от опасността. Такъв пръстен не може напълно да те предпази от нападението на гоблини, нито пък да възпре летящите към теб стрели и копия; той може само да ти помогне да станеш невидим, така че главата ти да не служи за постоянен прицел на вражеските стрелци и копиеносци.

Елфите първи се впуснаха в атака. Тяхната ненавист към гоблините е безпощадна и непримирима. Копията и мечовете им просветваха в мрака, сякаш от тях бликаха пламъци — такъв неукротим гняв владееше ръцете, които ги размахваха. Щом вражеската армия се стълпи в долината, елфите изсипаха отгоре ѝ дъжд от стрели. Стрелите бяха последвани от стотици и стотици копиеносци, които се втурнаха ожесточено надолу и започнаха да нанасят удари. Прокънтяха оглушителни писъци. Скалите се обагриха с кръвта на гоблините.

Тъкмо когато атаката на елфите поотслабна и гоблините започнаха да се съвземат от неочаквания напор, от другия край на долината долетя гърлен рев. С викове „Мория“ и „Даин“ джуджетата

от Железните планини се впуснаха напред и размахаха кирките си. До тях тичаха устремно и Езерните хора с дългите си мечове.

Сред редиците на гоблините настъпи смут. Докато те се обръщаха да посрещнат новото нападение, елфите отново връхлетяха отгоре им с удвоени сили. Голяма част от гоблините вече бягаха надолу към реката с надеждата да се спасят от хитро устроената им клопка, а в същото време техните съюзници — вълците — бързаха да разкъсат мъртвите и ранените. Победата изглеждаше вече съвсем близка, когато горе от височините внезапно се разнесе вик.

Една част от гоблините бяха успели да заобиколят Планината от другата ѝ страна и някои от тях вече се катереха по склоновете над Портата; онези, които вървяха отзад, обаче така притискаха първите, че те с писъци политаха от скалите в урвите. Целта на гоблините беше да нападнат двете разклонения отгоре, като достигнат до тях по пътеките, които тръгваха от централния масив на Планината; защитниците бяха по-малобройни и едва ли щяха дълго да удържат позициите си. Всяка надежда за победа отлетя. Бяха отблъснали само първата атака на страшния враг.

Денят взе да преваля. Гоблините се събраха отново в долината. Дойдоха и вълците, които се нахвърлиха лакомо на плячката си, а след тях пристигнаха и телохранителите на Болг — гоблини с огромен ръст, въоръжени със стоманени ятагани. Скоро небето притъмня съвсем, а прилепите продължаваха да кръжат около главите и ушите на хората и елфите или пък кацаха като вампири върху телата на убитите. Бард с всички сили отбраняваше източното разклонение, но въпреки това бавно отстъпваше. Елфите, обградили своя крал, се защитаваха върху южния разклон, близо до наблюдателния пост на Гарвановия хълм.

Внезапно се чу силен вик и от Портата долетяха звуците на тръба. Защитниците бяха забравили Торин! Част от стената, отместена с помощта на лостове, политна напред и се сгромоляса с трясък в езерото. Краля под Планината изскочи отвътре, следван от другарите си. Джуджетата махнаха наметките и качулките си и останаха само по лъскави ризници, от очите им сякаш излитаха червени искри. В мъждивата светлина Торин блестеше като обсипан с позлата.

Гоблините започнаха да мятат големи камъни от върха, но джуджетата не се уплашиха; те изтичаха по нанадолнището и се

включиха в битката. Вълци и ездачи се разбягаха ужасени. Торин размахваше устремно брадвата си и летеше невредим напред.

— След мен! След мен, елфи и хора! След мен, родственици мои! — крещеше той и гласът му ехтеше като ловджийски рог в долината.

Джуджетата на Даин се втурнаха безредно да му помагат. Последваха ги и мнозина от Езерните хора, които Бард не можа да възпре; от другата страна пък елфите копиеносци връхлетяха с копията си. Още веднъж събраните в долината гоблини бяха сразени. Мъртвите им тела, струпани на камари по целия Дейл, представляваха грозна гледка. Вълците се пръснаха и Торин се насочи право към телохранителите на Болг, но не можа да пробие редиците им.

Зад него, редом с гоблините, лежаха немалко хора, джуджета и елфи — красиви елфи, които още дълго можеха да си живеят весело в гората. На едно място долината се разширяваше и набегът поотслабна. Поддръжниците на Торин бяха малко. Фланговете им не бяха защитени. Скоро настъплението им се обърна в отбрана и те се видяха обградени от всички страни от гоблини и вълци. Телохранителите на Болг с оглушителни викове връхлетяха отгоре им като морска вълна върху пясъчна скала. Помощ от приятелите си не можеха да получат, защото нападението откъм Планината бе подновено с удвоена сила, така че и хора, и елфи бавно губеха сили и отстъпваха.

Билбо наблюдаваше с безпокойство всичко това. Той си бе избрал място на Гарвановото възвишение сред елфите — отчасти защото оттам по-лесно можеше да се избяга, и отчасти, защото предпочиташе (повлиян от Туковската жилка) при една последна отчаяна схватка да защитава Горския крал. Гандалф също беше там, седеше на земята, дълбоко умислен и навярно приготвяше някоя от своите поразяващи светкавици, за да я пусне, преди да настъпи краят.

А краят не изглеждаше да е далеч.

„Скоро гоблините ще стигнат до Портата и тогава ще избият всички ни или ще ни отведат в плен — помисли си Билбо. — Просто да ти се доплаче след всичко преживяно. По-добре Смог да беше останал жив и да си пази проклетото съкровище, отколкото тези коварни същества да го завладеят, а горкият стар Бомбур и Балин, и Фили, и Кили, и всички останали да загинат, а също и Бард и Езерните хора, и веселите елфи. О, горко ми! Слушал съм много песни за битки

и те винаги са ме карали да мисля, че и в поражението има нещо славно. А сега разбирам, че то е не само безславно, но и трагично.“

Вятърът разкъса облаците и червеното зарево на залеза обагри запада. Изненадан от внезапното просветляване, Билбо се огледа наоколо и в същия миг силно извика; беше видял нещо, което изпълни сърцето му радост — малки тъмни фигурки, които се носеха величествено във въздуха, огрени от лъчите на залязващото слънце.

— Орлите! Орлите! — закрещя хобитът. — Орлите идват! Очите на Билбо рядко се лъжеха. Орлите наистина идваха, носейки се плавно по вятъра, редица след редица, толкова много на брой, сякаш бяха събрани от гнездата на целия Север.

— Орлите! Орлите! — отново извика Билбо, като взе да размахва ръце и да подскача.

Елфите не можеха да го видят, но го чуваха. Скоро те също подеха неговия вик и той огласи долината. Много учудени погледи се вдигнаха нагоре, но летящите птици засега се виждаха само от южното разклонение на Планината.

— Орлите! — извика още веднъж Билбо, но в този миг един голям камък полетя отгоре му и го удари тежко по шлема; хобитът се строполи на земята и оттам нататък не помнеше нищо повече.

18.

ОБРАТНИЯТ ПЪТ

Когато дойде на себе си, Билбо видя, че е съвсем сам. Лежеше върху плоските камънаци на Гарвановия хълм, а наоколо нямаше никой. Беше безоблачен и мразовит ден. Билбо трепереше целият и се чувстваше вледенен като камък, но в главата му сякаш гореше огън.

— Какво е станало? — рече си той. — Във всеки случай все още не съм сред загиналите герои, но предполагам, че има време да стане и това.

Той се надигна с усилие и седна. Погледна към долината, но там не се виждаше нито един жив гоблин. След малко главата му се поизбистри и му се стори, че съзира елфи да обикалят долу сред скалите. Потри очи. Несъмнено нейде далеч в равнината все още имаше някакъв лагер, а пред Портата се забелязваше усилено движение навън и навътре. Джуджетата бързо събаряха стената, но всичко ставаше напълно безшумно. Не се дочуваше нито говор, нито звук от песен. Самият въздух сякаш беше наситен със скръб.

И все пак, изглежда, сме победили! — рече Билбо, като опипа наранената си глава. — Въпреки това обаче не ми се струва да е много весело!

Внезапно той видя един човек да се изкачва по склона право към него.

— Хей! — извика Билбо с немощен глас. — Хей! Какво става?

Чий е този глас, дето се обажда сред камъните? — рече човекът, като спря недалеч от мястото, където седеше Билбо, и се озърна.

Тогава Билбо се сети за пръстена.

— Ама че съм глупав и аз! — възкликна той. — Ето че невинаги е благоприятно да си невидим. В противен случай, предполагам, щях да прекарам нощта в топло и удобно легло.

— Аз съм! Билбо Бегинс, другар на Торин — извика хобитът и побърза да свали пръстена.

— Добре, че те намерих! — рече човекът, като пристъпи напред. — Дириш те отдавна, защото имаме нужда от теб. Щяхме да те причислим към мъртвите, ако Гандалф, вълшебникът, не беше казал, че е чул гласа ти за последен път тук, на това място. Ето защо ме пратиха отново да огледам наоколо. Тежко ли си ранен?

— Както изглежда, здравата са ме хлопнали по главата рече Билбо, — но добре, че си имам шлем, та черепът ми е останал невредим. Въпреки това обаче се чувствам зле, а краката ми са като сламени.

— Аз ще те отнеса до лагера в долината — рече човекът и го вдигна внимателно.

Той се движеше бързо и уверено, тъй че скоро Билбо бе положен пред една шатра в Дейл; до нея стоеше Гандалф с превързана ръка. Дори и вълшебникът не се беше отървал без рана; впрочем малцина бяха останали невредими.

Когато видя Билбо, Гандалф страшно се зарадва.

— Бегинс! — възкликна той. — Просто не ми се вярва! Все пак жив! Не можеш да си представиш колко се радвам! Вече започвах да се питам дали този път късметът не те е изоставил! Битката беше жестока и едва не завърши злощастно. Останалото ще ти разправа по-късно. А сега ела, че те очакват — додаде вълшебникът с печален глас и въведе хобита в шатрата. — Ето, Торине — рече Гандалф, когато влязоха, — доведох го.

Торин Дъбоцит лежеше в шатрата, целият в рани, а разкъсаната му ризница и нацърбената брадва бяха захвърлени на пода. Той отвори очи, когато Билбо се приближи до него.

— Прощавай, добри ми разбойнико! — с мъка изрече той. — Сега отивам при дедите си, в един свят, където златото и среброто нямат никаква стойност, затова искам да се разделя с теб приятелски и да си взема обратно горчивите думи, които ти казах при Портата.

Билбо се отпусна пред него на коляно, обзет от скръб.

— Прощавай, Кралю под Планината! — рече той. — Уви, жесток е краят на приключението и цяла планина от злато не може да го изкупи. Но все пак аз се радвам, че споделих с теб всички опасности. Това е повече, отколкото един хобит от Бегинсовия род заслужава.

— Не говори тъй! — прекъсна го Торин. — Ти притежаваш качества, каквито сам не подозираш. Предостатъчно смелост и

предостатъчно мъдрост! Ако всички ценяха повече забавленията, песните и хубавото хапване, отколкото съкровищата от злато, светът щеше да бъде по-весел. Но тъжен или весел, аз трябва да го напусна сега. Прощавай.

Билбо се отдалечи, загърна се в едно одеяло и — ако искате, вярвайте, ако искате, не — плака, докато му се зачервиха очите и гласът му пресипна. Мъничкият хобит имаше милостива душица. И наистина дълго време сърцето не му даваше да се пошегува, както обичаше да прави.

— И все пак добре, че се събудих навреме — казваше си той. — Жал ми е, че Торин не е вече между живите, но се радвам, че можахме да се разделим помирени. Какъв глупак си ти, Билбо Бегинс, каква каша забърка с този елмаз! Въпреки всичките ти усилия да откупиш с него мира и спокойствието, жестоката битка пак се разрази; за това, разбира се, ти нямаш никаква вина.

Всичко, което се беше случило след нараняването на Билбо, той научи по-късно, но вместо радост, то му донесе още повече скръб. Хобитът се чувстваше вече безкрайно изморен от приключението. Копнееше с цялата си душа и сърце да се завърне в дома си. Това обаче не можеше да стане веднага, ето защо междувреме аз ще ви разкажа някои от последните събития.

Орлите отдавна бяха забелязали раздвижването сред гоблините. От зорките им очи не можеше да убегне нищо от онова, което се вършеше в планините. Затова и те взеха да събират своята огромна армия под водачеството на Великия орел от Мъгливите планини. Накрая, надушили отдалеч битката, те полетяха бързо подир бурята и пристигнаха точно навреме. Прогониха гоблините от планинските склонове, като ги избутваха в урвите или сред враговете им. Не след дълго на Самотната планина не остана нито един гоблин; тогава елфите и хората от двете разклонения най-после можаха да слязат и да помогнат на биещите се долу. Но дори с помощта на орлите силите им пак не достигаха. И ето че в последния час се появи самият Беорн — никой не разбра как и откъде. Той дойде сам в образа на мечка и от гняв сякаш бе нараснал до гигантски размери.

От гърлото му се носеше рев, проглушителен като топовен гърмеж; той помиташе по пътя си вълци и гоблини, сякаш бяха сламки или перушинки. Нападна в тил телохранителите на Болг и разкъса

мълниеносно обръча около джуджетата, които се бяха скупчили върху едно ниско заоблено възвишение и оттам се отбраняваха с последни сили. Тогава Беорн съзря Торин, който лежеше, пронизан от множество копия, спря се, вдигна го и го изнесе от полесражението. После се върна и с удвоена ярост се нахвърли върху врага. Косеше всичко наоколо си, а него самия не го стигаше никакво оръжие. Разгроми телохранителите на Болг, докопа и него, повали го и го стъпка. Тогава панически страх завладя гоблините и те се разбягаха във всички посоки. Възродилата се надежда за победа заличи всякаква умора у защитниците и те се втурнаха да преследват обезумелите от страх гоблини, за да им попречат да се спасят чрез бягство. И наистина една част от коварните същества се издавиха в Тичащата река, а бегълците, добрали се до кралството на горските елфи, намериха смъртта си сред дълбоката тъма на Мраколес. В песните се казва, че този ден загинали две трети от гоблините на Севера и планините се умиротворили за дълги години.

До вечерта победата над гоблините вече беше пълна, но когато Билбо се върна в лагера, преследването все още продължаваше и в долината бяха останали само тежко ранените.

А къде са орлите? — обърна се хобитът към Гандалф вечерта, когато се беше сгушил под топлите завивки.

Някои от тях пожелаха да вземат участие в преследването, но повечето се завърнаха по гнездата си. Не искаха да останат по-дълго тук и отлетяха с първите зари на утрото. Даин подари на техния вожд корона от злато и се закле да бъде във вечна дружба с тях.

— Жалко, много ми се искаше да ги видя отново — рече сънливо Билбо, — но това може би ще стане, когато си отивам към дома. Надявам се скоро да си тръгна.

— Веднага, щом пожелаеш — успокои го вълшебникът.

Всъщност изминаха няколко дни, преди Билбо да поеме обратния път.

Междувременно Торин бе погребан дълбоко под Планината и Бард положи на гърдите му елмаза Аркен.

— Нека си остане негов дотогава, докато не рухне Планината! — рече той. — И нека донесе щастие на всички, които ще живеят тук отсега нататък!

Върху надгробния камък Краля на елфите пък положи Оркрис — меч, който Торин бе взел от обиталището на троловете. Пак в песните се казва, че той винаги започвал да блести в мрака, щом се приближели враговете, така че крепостта на джуджетата никога не можела да бъде нападната неочаквано. Даин, синът на Наин, по право се настани в обширните стари подземия и стана Крал под Планината, а след време събра още много джуджета около трона си. От дванайсетимата спътници на Торин оцеляха десет (Фили и Кили бяха загинали, докато бранеха с оръжието и телата си своя предводител — по-големия брат на тяхната майка) и останаха да служат на Даин, а Даин справедливо разпредели богатствата.

Разбира се, вече не можеше да става и въпрос съкровището да се дели така, както първоначално бе замислено — между Балин и Дуалин, Дори, Нори и Ори, Оин и Глоин, Бифур, Бофур и Бомбур и Билбо. Една четиринайсета част от среброто и златото (в обработен и необработен вид) Даин даде на Бард и му каза:

— Както виждаш, искаме да удържим обещанието на мъртвия, след като елмазът Аркен е преминал вече в негово владение.

Тази четиринайсета част обаче представляваше огромно богатство, много повече от онова, което мнозина смъртни крале са притежавали. От нея Бард изпрати голямо обезщетение в злато на старейшината на Езерния град, възнагради щедро и онези, които го бяха последвали, за да му помагат.

Смарагдите на Гирион, които му принадлежаха по право, Бард подари на Горския крал, тъй като това бяха любимите му скъпоценни камъни.

А на Билбо той рече:

— Това богатство е толкова твое, колкото и мое, макар старите споразумения вече да не са в сила и право над него да имат всички, които се бориха за възвръщането и опазването му. И въпреки че ти самият искаше да се откажеш от наградата си, аз не бих желал думите на Торин, за които той се покая, да излязат верни — а именно, че ще ти дадем малко. Ето защо ти ще бъдеш възнаграден най-богато от всички.

— Много любезно от твоя страна — рече Билбо, — но аз наистина изпитах облекчение, откакто се отказах от дела си. Не знам как бих могъл да го отнеса до дома, без той да стане причина за нова

война и престъпления по пътя. Не знам също и какво бих правил с него. Сигурен съм, че в твоите ръце ще бъде по-полезен.

Накрая Билбо склони да вземе само две малки ковчезета — едното пълно със сребро, а другото със злато, — които тежаха толкова, колкото едно яко пони би могло да носи.

— Това ми е предостатъчно — рече той.

Най-сетне дойде часът да се раздели с приятелите си.

— Прощавай, Балин! — рече Билбо. — Прощавай, Дуалин! Прощавайте и вие, Дори, Нори, Ори, Оин, Глоин, Бифур, Бофур и Бомбур! И нека брадите ви никога не изтъняват! — После, като се обърна към Планината, той добави: — Прощавай, Торине! Прощавайте и вие, Фири и Кили, и нека споменът за вас да бъде вечно жив!

Тогавашта застаналите пред Портата джуджета се поклониха дълбоко, но думите заседнаха на гърлата им.

— Прощавай и ти, и на добър час! — успя най-сетне да каже Балин. — Ако някога ти се случи пак да дойдеш при нас, когато подземията ни бъдат отново красиво подредени, ще устроим едно истинско празненство!

— А и вие също, ако имате път към мен — рече Билбо, — влизайте, без да чукате! Чаят е в четири часа, но всеки от вас ще бъде добре дошъл по всяко време!

После той се обърна и си тръгна.

Армията на Горския крал също се завръщаше към своята гора; редиците и бяха значително оредели, но оцелелите воители бяха колкото тъжни, толкова и весели, защото дълги години занапред Северът щеше да живее в мир и радост. Драконът беше мъртъв, гоблините — победени и веселият народ очакваше с копнеж да посрещне засмяната пролет.

Гандалф и Билбо яздеха след Горския крал, а до тях крачеше Беорн, възвърнал си отново човешкия образ; той през целия път се смееше и пееше на висок глас. Така стигнаха неусетно до покрайнините на Мраколес, на север от мястото, откъдето извира Горската река, и там се спряха, защото вълшебникът и Билбо не желаеха да навлизат в гората, макар че Горския крал ги канеше да му гостуват в двореца. Те възнамеряваха да заобиколят гората откъм северната ѝ част и да прекосят пустите земи, които я деляха от Сивите

планини. Пътят им оттам щеше да бъде дълъг и скучен, но затова пък по-безопасен от тъмните горски пътеки, след като гоблините бяха разгромени. При това и Беорн щеше да мине оттам.

— Прощавай, Кралю на елфите! — рече Гандалф. — Нека цари веселие в разлистената гора, докато светът е още млад. И нека бъдат вечно весели поданиците ти!

— Прощавай, Гандалф! — отвърна Горския крал. — Нека винаги се появяваш там, където си най-необходим и най-малко очакван! Винаги с радост ще те посрещам в моя дворец.

— А аз те моля да приемеш този подарък! — смутено рече Билбо, като застана на един крак и извади от дрехата си една огърлица от сребро и бисери, която Даин му бе подарил на раздяла.

— С какво съм заслужил такъв подарък, хобите? — попита кралят.

— Хм... ъ-ъ... — взе да заеква още по-смутено Билбо. — Смятам, че... хм... по някакъв начин трябва да се отплатя за... хм... гостоприемството ти, тоест искам да кажа... хм... че и разбойниците имат достойнство. Аз съм изпил доста от виното ти и съм изял доста от хляба ти.

— С радост ще приема подаръка ти, о, Билбо Славни! — отвърна кралят тържествено. — И те обявявам за приятел на елфите. Бъди честит и нека сянката ти никога не се смалява (иначе краденето ще бъде твърде лесно)! Прощавай!

И тогава елфите се обърнаха и тръгнаха към гората, а Билбо пое дългия си път към дома.

Обратното пътуване бе съпроводено с немалко изпитания и трудности. Пустинните земи си оставаха пустинни земи в онези дни, макар по тях да нямаше вече гоблини. Но сега Билбо имаше добри водачи и сигурни пазачи — вълшебникът и Беорн, — така че никаква сериозна опасност не го застраши.

И тъй, към средата на зимата Гандалф и Билбо бяха вече преполовили пътя си и стигнаха до портите на Беорновата къща, където останаха да погостуват. Там Коледата беше мека и топла и се прекарваше весело; голямо множество от близо и далеч се събра за празненството, което Беорн устрои. Гоблините от Мъгливите планини бяха останали съвсем малко и бяха тъй наплашени, че се криеха в най-дълбоките дупки, които намираха. Вълците изчезнаха безследно от

горите, тъй че дърварите излизаха вече без страх. Беорн впоследствие си спечели голямо уважение из този край и стана господар на обширните земи между планините и гората. Говори се, че неговите потомци много поколения наред притежавали способността да се превръщат в мечки; някои от тях били мрачни и навъсени, но повечето по душа приличали на Беорн, макар да не му били равни по ръст и по сила. По тяхно време и последните гоблини били прогонени от Мъгливите планини, така че из покрайнините на Пущинака напълно се въдворили мирът и спокойствието.

Беше красива, мека и слънчева пролет, когато най-после Билбо и Гандалф се простиха с Беорн. Макар и да копнееше за собствения си дом, Билбо със съжаление напусна Беорновата къща, тъй като цветята в градината му и през пролетта бяха също толкова красиви, колкото и посред лято.

Най-сетне двамата с вълшебника изкачиха дългия и стръмен път и стигнаха до същия онзи проход, където гоблините ги бяха пленили. Беше ранно слънчево утро и когато се обърнаха да погледнат назад от високото, видяха, че яркото слънце вече огрява ширналите се равни земи. Зад тях лежеше Мраколес, синкав в далечния си край и тъмнозелен в близкия, дори и през пролетта. Там докъдето достигаше погледът, се извисяваше Самотната планина. Най-високият ѝ връх бе покрит със сняг, който блестеше на слънцето.

— Ето че сняг замени огъня, тъй като дори и драконите не са вечни — каза си Билбо и обърна гръб на местата, в които бе преживял голямото си приключение. Туковската жилка в характера му бе взела вече много да се уморява, а Бегинсовата с всеки изминал ден все повече засилваше влиянието си.

— Сега желая единствено да съм си в моето удобно кресло! — заключи Билбо.

19. ПОСЛЕДНИЯТ ПРЕХОД

На първи май двамата пътници най-сетне стигнаха до Ломидол, където се намираше Последният (а сега Първият) удобен дом. Пак беше вечер, понитата им бяха уморени, особено онова, което носеше багажа. Всички се нуждаеха от почивка. Докато слизаха надолу по стръмната пътека, Билбо чу елфите да пеят сред дърветата, сякаш изобщо не бяха спирали, откакто той ги напусна. Щом ездачите слязоха до горските полянки, елфите, запяха весело една песен, която много приличаше на предишната. Ето я впрочем и самата песен:

*Драконът падна, рухна сломен,
няма я бронята здрава,
якият скелет лежи раздробен,
тъне под прах и забрава!
Може и мечът да хване ръжда,
трон и корона да падне,
и да съсипе злощастна беда
даже имане грамадно,
но при ние ще растат безметежно треви,
листи ще капят наесен
и реката пенлива все тъй ще върви
с бодра елфическа песен:
Хей, насам! Трала-ла-лала!
Пак елате в тази долина!*

*От безбройни елмази по-ярко блестят
сред небосвода звездите
и сияе сребриста по своя път
луната из висините.
Щом в огнище опушено огън червен*

*с топла и ярка жарава
е по-ярък от злато след дългия ден —
то защо да бродим тогава?
О. тра-ла-ла-ла-ла!
Пак елате в тази долина!*

*О, къде така вървите,
що се бавите из път?
Все така текат реките
и звездите пак искрят!
Под товара си превити
пак вървите натъжени,
а пък елфите честити
чакат гости уморени
с песен: тра-ла-ла-ла-ла!
Пак елате в тази долина!
Тра-ла-ла-ла-ла, трала-лали!
Фа ла лала-ли!
Фа-ла!*

После елфите от долината се показаха иззад дърветата, приветстваха пътниците и ги преведоха през реката до къщата на Елронд. Там ги очакваше топъл прием и много уши напрегнато слушаха тази вечер разказа за приключенията. Разказвачът беше Гандалф, тъй като Билбо се чувстваше уморен и му се спеше. Той знаеше по-голямата част от този разказ, понеже сам бе участвал в събитията и ги бе описал на вълшебника по пътя или в къщата на Беорн; но от време на време, когато долавяше, че се разказва нещо, което все още не му е известно, отваряше едно око и се заслушваше.

По този начин Билбо научи къде се беше губил Гандалф, защото подслуша думите, които вълшебникът довери на Елронд. Очевидно Гандалф бе ходил на някакво голямо съвещание на вълшебници, майстори на благотворни магии, и те най-последно бяха прогонили Некроманта от мрачната му крепост в южния край на Мраколес.

— Сега вече, надявам се — каза Гандалф, — гората ще се стане малко по-здравословна и Северът ще се спаси за дълги години от онзи

зъл магьосник. Съжалявам само, че не можахме да го прогоним изобщо от света!

— Би било добре наистина — отвърна Елронд, — но се страхувам, че това няма да стане в нашия век, а също и в много от следващите.

Когато разказът за приключението свърши, подеха се най-различни други разкази — за старото време, за новото време, пък и такива, които бяха изобщо извън времето. Накрая главата на Билбо клюмна на гърдите му и той сладко захърка.

Когато се събуди, видя, че лежи в бяла постеля, а луната грее през един отворен прозорец. На брега на реката, кажи-речи, под самия прозорец, множество елфи пееха с ясни и звънливи гласове:

*Запейте днес задружно, запейте днес във хор!
Поя ветрец сред клони, полюшва напратта,
звездите и луната сред ведрия простор
разцъфват под самите прозорци на нощта.*

*Танцувайте задружно, танцувайте във такт,
че мека е тревата, щом с радост се играй!
Реката се сребрее и утро иде пак,
то носи нови срещи през веселия май.*

*Сега попейте тихо, да дремне уморен,
а щом заспи блажено, да си вървим оттук!
И нека тъй почива до утрешния ден!
Отвън му пеят нежно върба, леска и бук!*

*Да не въздиша борът до ясната зора!
Луната да се скрие, та да настане мрак!
Да млъкнат дъб и ясен сред старата гора!
Смирете се, потоци, а утре пейте пак!*

— Е, весел народе! — рече Билбо, като погледна навън. — Кое време е сега според луната? Приспивната ви песен може да събуди и пиян гоблин! И все пак ви благодаря.

— А пък твоето хъркане може да събуди и каменен дракон, но и ние все пак ти благодарим — отвърнаха елфите през смях. — Утрото приближава, а ти заспа още с настъпването на нощта. Навярно утре ще си се излекувал от умората.

— Сънят в къщата на Елронд наистина лекува — рече хобитът, — но аз искам да се полекувам по-дълго. А сега, още веднъж лека нощ, любезни приятели!

Сетне Билбо си легна отново в леглото и спа до късна утрин. Той наистина много скоро се отмори в тази къща и не закъсня да се включи във веселите игри и танци на елфите от долината. Но и това място не можеше да го задържи вече дълго, след като мисълта му непрекъснато се насочваше към собствения му дом. Ето защо подир седмица той се прости с Елронд, като му даде такива дребни подаръци, каквито домакинът бе склонен да приеме, и двамата с Гандалф потеглиха отново.

Още докато напускаха долината, небето пред тях притъмня и западният вятър подгони дъжда насреща им.

— Няма що, весел е месец май! — забеляза Билбо, докато дъждът го шибаше по лицето. — Но ние вече обърнахме гръб на приключенията и се прибираме у дома. Предполагам, че това е последното ни неприятно преживяване.

— Дълъг път ни чака все още — рече Гандалф.

— Да, дълъг, но последен — отвърна му Билбо.

Стигнаха до реката, която прекосяваше границата на Пуцинака тъкмо при брода под скалистия бряг, за който може би си спомняте. Водите бяха придошли както от топенето на снеговете поради приближаващото лято, така и от дъжда, който непрестанно валеше през целия ден. Пътниците трудно прегазиха брода и веднага продължиха напред, макар вече да падаше нощ. Защото бързаха да приключат последния преход от пътуването...

И сега беше същото, както и преди, само че компанията беше по-малка и по-мълчалива; освен това нямаше и тролове. На всяка педя от пътя Билбо си припомняше какво се бе случило и какво си бяха казвали преди една година — една година, която му се бе сторила дълга колкото десет. Той не пропусна да забележи, разбира се, и мястото, където понито беше цопнало в реката и където се бяха отклонили, за да преживеят премеждието с Том, Бърт и Бил.

Недалеч от пътя те откриха непокътнати жълтиците на троловете, които на отиване бяха заровили в земята.

— Аз си имам достатъчно злато и сребро, за да ми стигне за цял живот — рече Билбо, когато изкопаха скритото богатство. — Ти трябва да вземеш тези жълтици, Гандалф. Мисля, че по-добре от мен можеш да ги оползотвориш.

— Да, наистина мога да ги оползотворя! — отвърна вълшебникът, — но въпреки това ще делим по равно. Може да откриеш, че имаш повече разходи, отколкото си очаквал.

И тъй, те сложиха жълтиците в торби и ги завързаха за понитата, които не останаха особено доволни. След това напредваха вече побавно, тъй като повечето време вървяха пеш. Всичко наоколо им обаче се беше раззеленило, а тревата беше гъста и мека, тъй че хобитът пристъпваше с доволство по нея. По едно време той си изтри лицето е червена копринена носна кърпичка (не, не мислете, че някоя от неговите кърпички беше оцеляла; тази му даде назаем Елронд), тъй като юни бе довел лятото и времето беше сухо и горещо.

Всички неща обаче стигат до своя край; този разказ също. Най-сетне един ден те съзряха страната, в която Билбо се беше родил и израснал и в която познаваше всичко така добре, както пръстите на ръцете си. Като се изкачи на едно възвишение, той успя да различи Хълма в далечината, спря внезапно и издекламира:

*И напред ни повеждат пътеките вечно
през скали и под горски зелен гъсталак,
край реки невидели морето далечно
и покрай пещерите изпълнени с мрак;
през кристалния сняг на студените зими,
на разцъфнало лято през топлия дъх,
по скали и зелени тревисти килими,
и под ясна луна край планинския връх.*

*Тъй напред ни повеждат пътеките вечно
под звезди и под облачен мрачен покров,
но краката след дългия път надалече
пак на родния дом чуват тихия зов.*

*А очите от огън и меч изморени
след чертози и ужас невиджан до днес,
най-подир си отдъхват в ливади зелени,
край познатите хълмове с тихия лес.*

Гандалф го изгледа.

— Драги ми Билбо — рече той, — какво става с тебе? Ти не си вече същият хобит, който беше преди.

Те минаха по моста, после край воденицата до реката и излязоха точно при вратата на Билбо.

— Я гледай! Какво става тук? — възкликна хобитът. Пред дома му цареше голямо оживление; хобити от всякакъв вид — ползващи се с уважение и с неуважение — се тълпяха около вратата, а други влизаха и излизаха, „без дори да си избърсват краката в изтривалката“, както си помисли ядосано Билбо.

Ако той беше изненадан, останалите бяха двойно по-изненадани от него. Той се бе върнал тъкмо посред една продажба на търг! На портата беше закачена голяма обява с черни и червени букви, в която се казваше, че на двайсет и втори юни господата Дълбайсън, Дълбайсън и Ровичкинс ще разпродадат на търг имуществото на покойния Билбо Бегинс. Продажбата щяла да започне точно в десет часа.

А сега приближаваше пладне и повечето от вещите бяха вече продадени почти на безценица (което не е необичайно за продажбите на търг). Братовчедите на Билбо от фамилията Секвил-Бегинсови бяха заети с размерване на стаите, за да видят дали техните мебели ще се поместят в тях. Накратко казано, Билбо бе признат за мъртъв и немалко от онези, които бяха потвърдили това, със съжаление разбраха, че твърдението им е било погрешно.

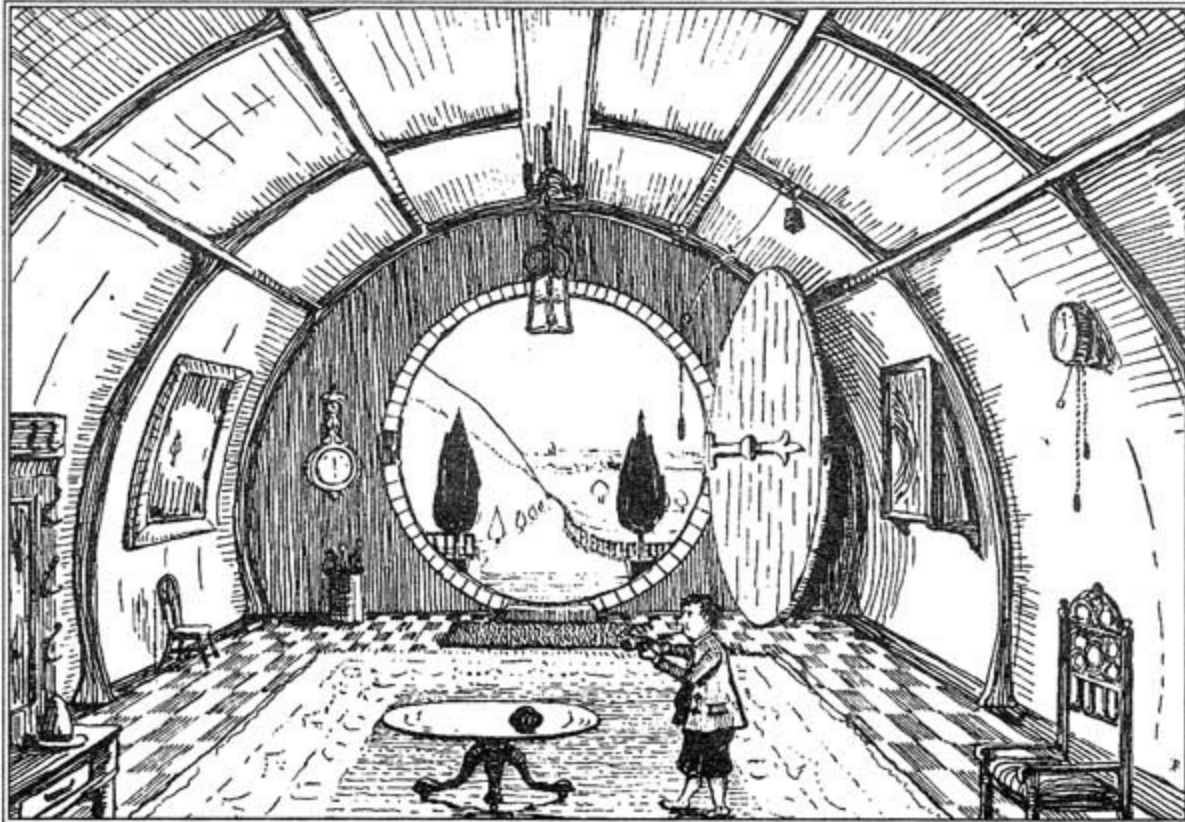
Завръщането на господин Билбо Бегинс предизвика голямо вълнение както на Хълма и Под хълма, така и Отвъд реката. Оказа се, че това е нещо повече от „чудо за три дена“. Неприятностите със закона впрочем продължиха с години. Трябваше да мине дълго време, за да признаят господин Бегинс отново за жив. А онези негови съседи, които бяха направили изгодни покупки при търга, дълго оспорваха това; накрая, за да спести време, Билбо се видя принуден да откупи

обратно голяма част от собствените си мебели. Много от сребърните му лъжици бяха изчезнали тайнствено и не се откриха повече. Билбо подозираше, че в това имат пръст Секвил-Бегинсови. От своя страна те пък никога не признаха, че завърналият се господин Бегинс е истинския и впоследствие поддържаха крайно хладни отношения с Билбо. А всъщност така много бяха желали да живеят в хубавата му дупка!

Впрочем Билбо откри, че е загубил и друго нещо освен сребърните лъжици — доброто си име. Вярно е, че завинаги след това остана приятел на елфите и че се ползваше с уважението на джуджета и вълшебници, но пред съседите си вече не минаваше за почтена личност. Всички в околността го смятаха за „смахнат“ с изключение на племенниците и племенничките му по линия на рода Тук, но дори и те биваха възпирани от по-възрастните да общуват с него.

За съжаление трябва да кажа, че Билбо никак не се тревожеше от това и песента на чайника върху огнището сега му се струваше далеч по-мелодична, отколкото в ония спокойни дни, преди да го навестят Неочакваните гости. Меча си той окачи над камината. Ризницата му стоеше закачена на една специална стойка в преддверието (докато не я предаде в музея). Златото и среброто бяха похарчени главно за подаръци — едновременно полезни и чудати, — които до известна степен обясняваха обичта на племенниците и племенничките му към него. Вълшебният пръстен обаче Билбо запази в дълбока тайна и го използваше най-вече, когато идваха неприятни посетители.

Билбо запълваше времето си с писане на стихове и гостуване при елфите. И макар че мнозина поклащаха глава, почукваха се по челата и казаха: „Горкият стар Бегинс!“; макар че малцина вярваха на разказите му, той живя щастливо до края на дните си, а те не бяха малко.

Торбодън, резиденция на уважаемия господин Б. Бегинс

Една есенна вечер, няколко години по-късно, Билбо седеше в кабинета си и пишеше спомени — смяташе да ги нарече „Дотам и обратно, ваканцията на един хобит“, — когато на вратата се позвъни. Бяха Гандалф и едно джудже, а джуджето всъщност беше Балин.

— Заповядайте! Заповядайте — рече Билбо и скоро тримата се настаниха в удобните кресла пред огъня. Балин забеляза, че жилетката на господин Бегинс е станала по-широка (а копчетата му бяха от чисто злато), но и Билбо не пропусна да забележи, че брадата на Балин е с няколко сантиметра по-дълга и че на кръста си той носи великолепен колан, украсен със скъпоценни камъни.

Естествено заговориха за онова, което бяха преживели заедно, и Билбо попита как вървят нещата в земите около Планината. Оказа се, че вървели много добре. Бард построил отново града Дейл; в него се събрали хора, които дошли от Езерния град, а също от юг и от запад. От опустошението вече нямало и следа, земята била обработена и

давала богата реколта; пролетта настъпвала с кичести цветове и птича песен, а есента — със зрели плодове и веселие. Езерният град също бил построен отново и сега се развивал по-добре от всякога; големи количества стоки пътували непрекъснато надолу и нагоре по Тичащата река, а между елфи, джуджета и хора се възцарило дълготрайно приятелство.

Старейшината на града стигнал до лош край. Бард му дал голямо количество злато, с което да бъдат подпомогнати Езерните хора, но старейшината се разболял от болестта на дракона — той бил склонен лесно да прихваща подобни болести, — заграбил почти всичкото злато и избягал с него. Умрял обаче от глад сред Пущинака, изоставен от приятелите си.

— Новият старейшина е по-мъдър — рече Балин — и се ползва с голямо уважение, защото на него градът дължи до голяма степен сегашното си благоденствие. Дори вече са съчинени песни, в които се казва, че по неговото време реките потекли златни.

— Значи в крайна сметка предсказанията на старите песни все пак се оказаха верни! — заключи Билбо.

— Да! — повтори Гандалф. — И защо да не се окажат верни? Ти може би не вярваш в предсказанията, защото сам си вземал участие в осъществяването им? Нима си мислиш, че си се измъкнал благополучно от всички приключения само благодарение на чист късмет и единствено заради твоята собствена изгода? Прекрасна особа си ти, Билбо Бегинс, и аз много те обичам, но си все пак само едно дребосъче сред огромния свят.

— И добре, че е тъй! — рече Билбо, като се засмя и подаде на вълшебника торбичката си с тютюн.

Издание:

Дж. Р. Р. Толкин. Хобит. Билбо Бегинс или дотам и обратно

Илюстрации от автора

Коректор: Христо Харитонов

Художествено оформление на корица: „Megachrom“ — Петър
Христов, 1999

Формат 84/108/32. Печатни коли 19

ИК „Бард“ ООД, 1999

ISBN 954–585 016–7

Harper Collins Publishers. George Allen & Unwin Ltd 1937, 1951,
1960, 1978

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.